

4—9 maj

Debatter m. m.

Fredagen den 4 maj

Sid.

Anslag till kostnader för allmänna fastighetstaxeringen 1957	4
Årligt understöd åt G. S. Holmberg	5
Avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.	6
Regleringen av restauratörernas utskänkningsvinst	10
Ändrade bestämmelser för lån ur kraftledningslånefonden m. m. . .	12
Statsbidragsgrunderna inom yrkesskolväsendet	17
Längmanska donationsfonden	18

Tisdagen den 8 maj

Interpellation av fru Svenson ang. väntetiderna vid testning av allergiska spädbarn	29
---	----

Onsdagen den 9 maj

Sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.	31
Avgivande av en neutralitetsförklaring från Sveriges sida m. m. . .	86
Reservationsvis framställda anmärkningar mot vissa statsråd	90
Anslag under åttonde huvudtiteln:	
Allmänna läroverken	105
Bidrag till vissa privatläroverk	108
Studiebidrag åt läroverkselever m. m.	108
Stipendier för studier genom korrespondens m. m.	111
Inrättande av skolhem vid högre läroanstalter	113
Kurser för folkskollärare m. fl.	114
Folkbiblioteksväsendet	116
Utbildning av ungdomsledare	120
Ungdomens fritidsverksamhet	124
Instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer	127
Centralförbundet för nykterhetsundervisning	128

	Sid.
Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.	131
Barnfilmkommittén	132
Sänkning av hyrorna m. m.	134

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 4 maj

Statsutskottets utlåtande nr 95, ang. försäljning av viss televerket tillhörig fastighet	4
— nr 96, ang. stat för riksgäldsfonden	4
— nr 97, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: statens allmänna fastighetsfond	4
— nr 98, ang. vissa tjänster vid kommunikationsverken	4
— nr 99, ang. anslag till avlöningar till personal vid 1956 års jordbruksräkning m. m.	4
— nr 100, ang. höjning av vissa enligt allmänna resereglementet utgående traktamenten m. m.	4
— nr 101, ang. livränta eller pension åt G. S. Holmberg	5
Bevillningsutskottets betänkande nr 34, ang. avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.	6
— nr 41, ang. ändring i grunderna för reglering av restauratörernas utskänkningsvinst	10
Jordbruksutskottets utlåtande nr 25, ang. ändring av bestämmelserna för lån ur kraftledningsslånefonden m. m.	12
Statsutskottets utlåtande nr 94, ang. riksdagens revisorers berättelse om verkställd granskning av statsverket m. m.	17

Onsdagen den 9 maj

Bevillningsutskottets betänkande nr 40, ang. ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt	31
Utrikesutskottets utlåtande nr 3, ang. avgivande av en neutralitetsförklaring från Sveriges sida m. m.	86
— nr 4, ang. vissa av Europarådets rådgivande församling fattade beslut	89
Konstitutionsutskottets memorial nr 8, ang. granskning av de i statsrådet förda protokoll	89
Statsutskottets utlåtande nr 8, ang. utgifterna under åttonde huvudtiteln (ecklesiastikdepartementet)	105
Första lagutskottets utlåtande nr 26, ang. ratifikation av rättshjälpsavtal mellan Sverige och Frankrike	134
— nr 27, ang. skyldigheten för utländsk man att i rättegång vid svensk domstol ställa borgen m. m.	134
Tredje lagutskottets utlåtande nr 16, ang. ändring i fiskerättslagen m. m.	134
— nr 17, ang. ändrad lydelse av 3 § lagen om rätt till fiske	134
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 14, ang. utredning rörande statstjänstemännens fackliga rättigheter m. m.	134
— nr 23, ang. sänkning av hyrorna samt minskning av egnehemsägarnas omkostnader	134

Fredagen den 4 maj

Kammaren sammanträdde kl. 13.00.

Justerades protokollen för den 27 och den 28 nästlidne april.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde, som kommer att hållas onsdagen den 16 innevarande månad, företaga val av valmän och suppleanter för utseende av ej mindre fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret än även suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Detta förslag antogs.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1956/57 m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående eftergivande av viss återbetalningsskyldighet till statsverket; och

nr 215, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avgiftsfri upplåtelse av kronoegendomen Arnö 1^a (Biskops-Arnö) i Övergrans socken till stiftelsen för föreningen Nordens institut.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 216, i anledning av väckta motioner angående utredning av frågan om omläggning av riksdagens budgetarbete; och

nr 217, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 218, till Konungen angående regleringen för budgetåret 1956/57 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.

Anmälades och godkändes sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 219, till Konungen i anledning av väckta motioner angående restitution av skatt å bensin för vissa motordrivna fordon inom trädgårdsnäringen.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 220, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård, m. m.;

nr 221, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande ratifikation av en konvention mellan Sverige och Italien rörande social trygghet; samt

nr 222, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående fondering jämlikt 39 § lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, dels ock en i ämnet väckt motion.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 229, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken; samt

nr 230, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § lagen den 8 april 1927 om dödande av förkommen handling.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

Anslag till kostnader för allmänna fastighetstaxeringen 1957

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss televerket tillhörig fastighet;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1956/57;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser staten för statens allmänna fastighetsfond; och

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tjänster vid kommunikationsverken.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1956/57 till avlöningar till personal vid 1956 års jordbruksräkning m. m.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3**Anslag till kostnader för allmänna fastighetstaxeringen 1957**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Kostnader för allmänna fastighetstaxeringen år 1957 för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten anfört:

»Under erinran om att bevillningsutskottet i sitt betänkande nr 37 hemställt, att de likalydande motionerna I: 114 och II: 161 om uppskov med nästa fastighetstaxering icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd, får statsutskottet med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag hemställa, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, till Kostnader för allmänna fastighetstaxeringen år 1957 för budgetåret 1956/57 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor.»

Reservationer hade anmälts

a) av fröken *Andersson*, herr *Cassel* och fröken *Karlsson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag, besluta att anslaget till Kostnader för allmänna fastighetstaxeringen år 1957 icke skulle uppföras å riksstaten för budgetåret 1956/57;

b) av herrar *Sundelin*, *Malmborg* i Skövde, fröken *Elmén* och fröken *Vinge*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Vid denna punkt finns fogad en reservation, vari yrkas avslag på de 4 miljoner kronor, som äskas till täckande av kostnaderna för allmänna fastighetstaxeringen år 1957. Yrkan det bygger på uppfattningen att det hade varit lämpligare att dröja med denna taxering till längre fram. Anslagsfrågan behandlades ju i statsutskottet innan bevillningsutskottets betänkande nr 37 hade behandlats i kamrarna. Detta skedde emellertid i onsdags, då det beslöts att sådan taxering skall äga rum år 1957. Reservanterna anser givetvis fortfarande, att det hade varit önskvärt att dröja med denna taxering. Då emellertid riksdagen redan har beslutat, att fastighetstaxering skall äga rum 1957, är det, herr talman, näppeligen lämpligt att nu ställa något yrkande. Jag har endast velat förklara den reservation som här föreligger.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa enligt allmänna resereglementet den 21 november 1952 (nr 735) utgående traktamenten m. m. jämte i ämnet väckt motion, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. årligt understöd åt G. S. Holmberg

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 101, i anledning av väckt motion om livränta eller pension åt G. S. Holmberg.

I en inom andra kammaren av herr *Ekdahl* m. fl. väckt motion (II: 449) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att tillerkänna Göte Sebastian Holmberg — vilken den 13 januari 1945 skadats under beredskapsjämnstgöring — en livränta eller pension, avvägd med hänsyn till hans invaliditet och anpassad efter det inkomstbortfall, som Holmberg drabbats av och som ej kompenseras genom till Holmberg utgående livränta och invalidpension, samt att riksdagen måtte taga i övervägande huruvida och i vilken mån gottgörelse till Holmberg skulle kunna utgå även retroaktivt.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av motionen II: 449, medgiva att till Göte Sebastian Holmberg finge, räknat från och med den 1 januari 1956, från anslaget till Diverse pensioner och understöd m. m. under hans återstående livstid utbetalas ett årligt understöd av 2 000 kronor, varå rörliga tilläggsförmåner ej skulle utgå.

Herr **ELOWSSON, NILS**, (s):

Herr talman! Statsutskottet har behandlat denna fråga såvitt jag förstår mycket välvilligt i det skick som den presenterats för utskottet. Jag tänker inte heller yrka någonting annat än bifall till utskottets förslag. Anledningen till att jag har tagit till orda är att jag gärna i kammarens protokoll vill ha in, att man icke med ett riksdagsbeslut i dag skall anse saken slutgiltigt reglerad.

Det förhåller sig nämligen på det sättet att de läkarintyg, som här föreligger, inte bara tycks svära i vissa avseenden mot sunt förnuft utan tycks svära också mot varandra. Nu hänger väl detta något samman med att sjukdomsbilden i åtminstone visst avseende har förändrats. Den har förändrats på det sättet, att vederbörande numera är fullständig invalid, under det att han, när riksförsäk-

ringsanstalten fastställde ersättning, icke ansågs vara invalid till mer än 10 procent. Om man läser ett intyg, som en läkare vid namn Jernmark utfärdat den 23 oktober 1951, finner man att sjukdomsbilden — och därmed hela detta ärende — har undergått en påtaglig förändring. Det heter nämligen i detta läkarintyg: »Holmberg företer en utbredd pares (förslamning), mest uttalad i höger kroppshalva. Ryggraden företer en vänsterkonvex scolios (snedrygg). Höger arm hänger rakt ned utefter bålen och är i sin helhet något svullen. Samtliga leder äro i det närmaste stela med obetydlig passiv och alls ingen aktiv rörlighet. Armbågs-, hand- och fingerleder stå i sträckställning och kunna ej aktivt böjas. Höftleden i höger ben står i ca 25 gr. böjställning med ringa passiv och ingen aktiv rörlighet. Höger knä i sträckställning. Vid försök till rörelser uppstår kloniska (hastiga) ryckningar i lårmuskulaturen. Ingen aktiv rörlighet. Fotleden står i lätt plantarflexion (böjning i fotsulan) med ringa passiv och ingen aktiv rörlighet. Vid försök till passiva rörelser uttalad fotklonus (hastiga fotmuskelryckningar). Benet släpas vid gång. Vänster ben: grova krafter tydligt nedsatt. Sammanfattning: Holmberg får anses oförmögen att genom eget arbete i väsentlig grad bidra till sitt uppehälle.»

Det är alldeles uppenbart att denna persons sjukdom har undergått en sådan förändring, att det måste vara motiverat att det blir resning i målet. Detta kan uppnås genom att sådan begäres hos högsta domstolen, som äger att medge resning även när det gäller beslut av försäkringsrådet. Sådan resning bör också begäras i detta fall.

Jag har velat anföra detta, ty vid en eventuell ändring av ersättningsbeloppet kan det ju bli fråga om huruvida däri skall inräknas det belopp, som riksdagen nu går att bevilja.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **LEANDER** (s):

Herr talman! I detta fall liksom i så många andra liknande, som vi provat

Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.

inom femte avdelningen, föreligger olika läkarutlåtanden. Det är ofta ganska svårt för oss att avgöra vilka utlåtanden, de positiva eller negativa, som vi bör ta mest hänsyn till. I den mån det är oss möjligt försöker vi nog att ta största hänsyn till de läkarutlåtanden som stöder en framställning av denna art, och det har vi även gjort i detta fall.

Denna ersättningsfråga är som många andra rätt gammal. Olycksfallet inträffade år 1945. Sedan dess har ärendet prövats av Kungl. Maj:t två gånger. Efter avstyrkande av riksförsäkringsanstalten har Kungl. Maj:t inte ansett sig böra vidta någon ändring i riksförsäkringsanstaltens tidigare beslut. Hur beklagligt det än kan vara i många sådana här fall kan avdelningen icke helt bortse från de intyg, som riksförsäkringsanstaltens läkare har avgett.

Herr Elowsson refererade ett läkarintyg, som avgivits av doktor Jernmark. Detta är ett senare intyg, som skrivits så sent som i oktober 1951. Mot doktor Jernmarks intyg står emellertid ett annat och tidigare av professor Antoni. Det har varit mycket svårt för oss att kunna finna någon som helst samstämmighet mellan dessa båda läkarutlåtanden. Vi har dock ansett oss i detta fall kunna desavuera riksförsäkringsanstaltens beslut med stöd av de läkarintyg som i övrigt har presenterats.

Jag her, herr talman, att med det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 34, i anledning av väckta motioner om rätt till skatteavdrag för belopp, som skänkts till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande

motionerna I: 308 av herr *Weiland* m. fl. och II: 246 av herr *Carlsson* i Tibro m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande rätt till avdrag vid taxering till statlig inkomstskatt av förslagsvis belopp upp till 10 procent av den taxerade inkomsten med ett högsta avdragsgillt belopp av förslagsvis 1 000 kronor, om den skattskyldige skänkt beloppet till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål.

Utskottet hade i det nu förevarande betänkandet på återopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 308 av herr *Weiland* m. fl. och II: 246 av herr *Carlsson* i Tibro m. fl. om rätt att vid beskattning åtnjuta avdrag för gåvor till humanitära och vissa andra allmännyttiga ändamål måtte anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Söderquist*, *Kristensson* i Osby, *Sjölin* och *Gustafson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 308 av herr *Weiland* m. fl. och II: 246 av herr *Carlsson* i Tibro m. fl., i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande rätt till avdrag vid taxering till statlig inkomstskatt av förslagsvis belopp upp till 10 procent av den taxerade inkomsten med ett högsta avdragsgillt belopp av förslagsvis 1 000 kronor, om den skattskyldige skänkt beloppet till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål;

II) av herrar *Velander* och *Nilsson* i Svalöv, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **WEILAND** (fp):

Herr talman! Skall välgörenhet och idealitet beskattas? Den frågan kanske man, utan att bli ansedd för att vara alltför elak, kan komma med när man läser bevillningsutskottets betänkande med anledning av motionerna om rätt till skatteavdrag för belopp, som skänkts till

Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.

humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål.

Utskottets majoritet hävdar nu liksom tidigare den meningen, att detta bör ske, och anser denna princip vara så betydelsefull att man icke kan frånträda den. Reservanterna liksom motionärerna hyser en motsatt mening och grundar sitt ställningstagande på erfarenheter som man gjort i andra länder, där man genomfört en sådan lagstiftning som det här är fråga om.

Det hårda skattetrycket och det statliga maskineriet för välgörenhetens ordnande stimulerar i allmänhet inte — såsom jag ser saken — till offervilja. Men det kanske inte är riktigt att i vårt väl inrutade samhälle uppmuntra människorna till hjälpsamhet och offervilja? Vi kanske i stället skall göra motsatsen? Då när vi väl slutligen fram till det idealsamhälle som vi alla strävar efter? Nej, jag tror inte att en enda av kammarrens ledamöter anser att detta är vägen till idealsamhället. Fastmer är jag övertygad om att vi alla sätter stort värde på välvilja och idealitet och tror att dessa egenskaper är ytterligt värdefulla ting i den mänskliga sammanlevnaden. Har vi råd att avvara dem? Nej, svarar jag igen. Om vi påstår detta, beror det på, att vi felbedömer läget.

Tyvär är det nog så, att de flesta betalar sina skatter av tvång och utan någon större glädje. Den enskilde saknar ju i regel varje som helst inflytande på hur skattepengarna används, och han får betala dem till både det han gillar och till det han ogillar. Detta förhållande har man beaktat i USA och därför vänt på saken, så att den enskilde med glädje gör en insats för samhället, som är betydligt större än den han skulle ha gjort genom att betala den skatt han blivit ålagd. Och därtill kommer att i stället för den naturliga motvilja, med vilken han ser på skattsedeln, odlas givandets glädje och ansvarskänslan människor emellan. Det kan nog inte förnekas att häri ligger ett stort värde, som samhället bör taga vara på och väl värda.

Häremot invänder utskottet, att staten

bäst kan bedöma var pengarna gör mest nytta. Detta uttryckes i utskottets betänkande på följande sätt: »Då fråga om sådan avdragsrätt varit under bedömande, har från riksdagens sida uttalats, att bestämmelser av detta slag innebure en avvikelse från de principer, som låge till grund för gällande skattelagstiftning och att främjandet av behjärtansvärda eller eljest allmännyttiga ändamål icke borde ske i form av lättnader vid beskattningen utan i förekommande fall genom direkt bidrag från statens sida.»

Dessvärre hyser inte allmänheten samma höga tanke om statens förmåga att bäst kunna bedöma var pengarna gör mest nytta, utan i stället den allra största misstro till detta tal. Har man inte sett, sägs det, hur staten misshushållar med skattepengarna? Därför kan man sannerligen inte tillägna sig någon hög tanke om statens förmåga att bedöma vilka behov som är mest angelägna. Kanske skulle man kunna få hysa den kätterska tanken, att många enskilda även på här berörda område har bättre omdöme än staten och skulle kunna få enskilda människors frivilliga gåvor att ge betydligt bättre resultat än statens centrala dirigerings av skattemedlen. Amerikanska staten har varit klok nog att inse detta, heter det i ett uttalande i denna sak, och därför får man i Amerika göra avdrag i sin deklaration för gåvor till välgörande ändamål.

Det är en form av kulturell utarmning när ett folk passivt överlåter åt staten att helt ta hand om den ideella verksamheten, har det sagts i ett annat sammanhang, och jag tror att man kan instämma i detta påstående.

Det är inte något orimligt förslag som motionärerna kommit med. Det är i stället ytterst välgrundat och skulle, såsom förut framhållits, säkerligen gagna samhället i stor utsträckning, om det genomfördes. Det är, om jag bedömer saken rätt, inte riktigt samma hårt avvisande tongångar i utskottets utlåtande i år som tidigare, något som jag tar mig friheten att tolka så, att utskottet inte ställt sig alldeles främmande för den tanke som ligger bakom motionen.

Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Söderquist m. fl. till utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr VELANDER (h):

Herr talman! Jag har tillsammans med herr Nilsson i Svalöv begått en blank reservation. Några ord till förklaring därav torde vara på sin plats.

Utskottet konstaterar, att, i den mån motionerna äsyftar avdragsrätt för sådana gåvor, som faller under begreppet periodiskt understöd, är frågan därom föremål för utredning av skattelagssakkunniga och syftet med motionerna alltså i denna del redan tillgodosett. I betänkandet anföres vidare: »Utskottet finner det för sin del lämpligt att de sakkunniga vid sin prövning av frågan om avdrag för periodiskt understöd jämväl tar principiell ställning till spørsmålet om avdragsrätt för gåvor till allmännyttiga ändamål och därvid överväger de synpunkter motionärerna anfört.»

Det ligger nu så till att, om utskottet hade gått in för att föreslå skrivelse till Kungl. Maj:t för att ge till känna, vad utskottet här anfört, skulle med denna skrivning alla ha kunnat förena sig därom. Utskottsmajoriteten ville dock inte vara med om det, och det är anledningen till att betänkandet företer bilden av ett splittrat utskott. För min del lägger jag ansvaret därför i främsta rummet på utskottsmajoriteten.

Nu har ju herr Söderquist och hans medreservanter inte gått på den linje som jag här antytt och som skulle ha möjliggjort ett enhälligt utskott, utan de har gått på ett bifall till motionerna. Detta innebär, med mitt sätt att se, sådana direktiv för den avsedda utredningen, att jag inte har kunnat stödja yrkandet därom. Jag vill sålunda meddela, att, om det blir votering i denna fråga, kommer jag inte att ansluta mig till den reservation, som är avgiven av herr Söderquist m. fl., utan jag kommer att rösta med utskottsmajoriteten. Men jag beklagar än en gång att utskottet inte blev enhälligt.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Det förslag som framställs i motionen har ju varit uppe till behandling vid flera olika tillfällen. Det har varit litet olika i gestaltningen, men utskottet har alltid avvisat det. Och det beror på att utskottet anser, att man inte bör understödja allmännyttiga ändamål utan att veta vad man understöder. Det vet man, om riksdagen beviljar särskilda anslag för ett visst ändamål, men det vet man inte, om man medger en generell avdragsrätt. Då kan ju vederbörande ge pengar åt det eller det ändamålet, och därigenom ger staten också ett bidrag genom skatteminskningen. Men det kan i många fall vara på det sättet, att hade frågan om bidrag till dessa ändamål kommit inför riksdagen, hade riksdagen inte velat ge något bidrag. Vid prövningen hade riksdagen kanske funnit andra ändamål vara mera värda ett understöd och därför avslagit framställningarna. Utskottet anser det inte vara riktigt att enskilda givare på det där sättet skall kunna dirigera statsbidrag.

Detta är den principiella invändning som reses mot hela förslaget. Detta tolkar herr Weiland på det sättet, att man inte vill uppmuntra till hjälpsamhet. Han talar om bristande ansvarskänsla för andra människor och påstår att utskottets inställning kan leda till kulturell utarmning o. s. v. Han använder ord, som är så starka att de egentligen underminerar sig själva.

Jag undrar om det inte är på det sättet när det gäller hjälpsamhet och ansvarskänsla inför institutioner eller sammanlutningar eller grupper av enskilda, att det är individen som av en inre nödvändighet, av sitt samvete eller genom hela sin personlighet tvingas att hjälpa. Jag begriper inte, herr Weiland, att det skall vara nödvändigt att få en klapp på axeln av staten för att man skall kunna visa ansvarskänsla och hjälpsamhet. Ju varmare ens personlighet är, desto mindre behövs sådana klappar på axeln.

I ett annat avseende förstod jag emellertid herr Weiland alltför väl. Han talade om den misstro mot statsmakterna som fanns; man fick genom statens åt-

Om avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål m. m.

gårder betala till både vad man gillade och vad man ogillade.

Ja, det blir man tvungen till när man lever i en gemenskap. Emellanåt måste vi betala till sådant som vi kanske helst inte ville ha något anslag alls eller ett mindre anslag till. Det är gemenskapen som tvingar fram detta. Herr Weiland yttrade sig på ett sådant sätt, att jag nästan så smått undrade, om den franske partiledaren monsieur Poujade hade tagit säte och stämma här i kammaren.

Till slut vill jag endast säga, att detta är den välvilligaste skrivning som utskottet någonsin har kostat på motioner i detta syfte. Utskottet skriver, att periodiska understöd är under övervägande och att man då får ta ställning till huruvida gränsen mellan avdragsgilla och inte avdragsgilla understöd skall vara en annan än nu. Om man vill dra gränsen välvilligare när det gäller periodiska understöd, får man också överväga huruvida inte enstaka gåvor skall behandlas på annat sätt än nu. Denna skrivning är som sagt välvillig, men bakom den ligger ingen större sympati för motionerna från, jag tror, utskottets majoritet. I stället är det vår förhoppning, att man om dessa frågor blir väl utredda skall kunna i fortsättningen slippa motioner av det slag som nu är efter år har bragts på riksdagens bord. En förutsättningslös prövning och utredning är vad som efterlyses, och det är därför utskottet föreslår riksdagen att den måtte anse dessa motioner besvarade med vad utskottet anfört, vilket förutsätter en viss prövning av motionerna.

Hur skulle kontrollen ordnas, om man bestämde sig för att ge avdragsrätt beträffande alla enstaka gåvor? Motionärerna föreslår att en lista skall göras upp. Hur tjock skulle den listan bli, om den skulle uppta alla de institutioner som kunde berättiga till avdrag för enstaka gåvor? Det skulle säkerligen bli en jättelista, och jag tror att det vore mycket svårt att genomföra en sådan anordning. Bara tanken förefaller mig nästan spökartad. Och kom ihåg, att vi dock i dessa tider strävar att åstadkomma en enkel deklaration och ett enkelt taxe-

ringsförfarande. Detta är ett mycket dåligt bidrag till förenkligen av deklARATIONER och taxeringar, till strävandena att göra det lättare för enskild man.

Visserligen står fyra av folkpartiets representanter såsom reservanter inom utskottet, men jag hoppas att jag inte förnärmar någon folkpartist, om jag säger att den mest taxeringssakkunnige medlemmen, herr Spetz, saknas bland reservanterna. Måhända kan detta vara en tankeställare för några.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr WEILAND (fp):

Herr talman! Jag ber också att få understryka — vilket jag redan förut sade — att utskottets skrivning i år är välvillig. Men när sedan herr Sjödahl påstod, att mina ord hade varit så oerhört starka, så undrar jag om man inte kan säga, att också herr Sjödahls ord var synnerligen starka.

Jag tror inte att saken ligger riktigt så till som herr Sjödahl här sökte framställa den. Skulle det vara alldeles omöjligt att åstadkomma en utredning, som visade hur man bör gå till väga i detta avseende? Det är dock ett faktum att man har kunnat göra det i Amerika, England, Västtyskland, Canada och vilka andra stater det nu är som gått in för en lagstiftning av detta slag. De har i alla fall kunnat ordna saken, men för oss är det totalt omöjligt. Vi skulle få en tjock lista, som vore omöjlig att hantera, säger herr Sjödahl. Jag tror inte på detta; det är litet för starka ord, eller kanske jag rent av skulle kunna säga mycket för starka ord. Jag tror att det går att ordna saken utan att det blir sådana svårigheter, som herr Sjödahl påstod kommer att inställa sig.

Sedan fick jag inte något svar på den första frågan jag ställde: Skall välgörenhet och idealitet beskattas? Det blir ju faktiskt i detta fall fråga om en beskattning av människors välgörenhet och idealitet. Jag tror inte att någon i denna kammare vill vara med om att gå den vägen, utan jag tror fastmer att man

Ang. regleringen av restauratörernas utskänkingsvinst

helst vill ordna denna fråga ungefär såsom motionärerna föreslagit.

Jag lovar inte, herr Sjödahl, att inte motionen skall komma en gång till. Det är mycket möjligt att den gör det, och kanske flera gånger. Den kommer ända till dess att vi har kommit därhän, att vi gått med på samma lagstiftning som man har i Amerika och där funnit vara så utomordentligt bra, att man ökat avdragsrätten i stället för att minska densamma.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Det är ju alldeles uppenbart att jag inte kan undgå att känna mig annat än smickrad av att av herr Sjödahl bli utnämnd till något slags expert på dessa frågor. Jag bara beklagar, att herr Sjödahl inte i förrgår hade samma inställning!

I det föreliggande ärendet har jag måhända i stort sett samma inställning som herr Velander. När jag anslutit mig till utskottets skrivning är det på den grund, att jag tycker att denna — även om man kanske skulle önskat att den varit mera positiv — i alla fall ger vid handen, att utskottet önskar ett övervägande av dessa spörsmål. Vi förväntar att ett sådant övervägande också kommer att ske. Under sådana omständigheter hade jag, herr talman, inte någon anledning att anmäla någon reservation.

Jag ber alltså att få instämma i herr Sjödahls yttrande så till vida att jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Söderquist m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Weiland* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter gi-

ven varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 34, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Söderquist m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Weiland* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 24.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. regleringen av restauratörernas utskänkingsvinst

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk ändring i grunderna för reglering av restauratörernas utskänkingsvinst.

I en den 16 mars 1956 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 138, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att godkänna av föredragande departemenschefen enligt samma protokoll förordade provisoriska ändringar i grunderna för reglering av restauratörernas utskänkingsvinst.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet anfört bland annat:

Ang. regleringen av restauratörernas utskänkningsvinst

»Utskottet delar departementschefens uppfattning att det med hänsyn till de aktuella övergångssvårigheterna för restaurangnäringen kan vara skäligt att tillfälligt avbryta avvecklingen av restauratörernas vinst på utskänkning av sprit och starkvin. Propositionen tillstyrkes alltså i denna del. Utskottet vill emellertid för sin del understryka, att detta icke innebär något avståndstagande från förenämnda 1937 års principbeslut att avveckla utskänkningsvinsterna. Slutmålet bör sålunda alltså vara att någon vinst å utskänkning icke skall förekomma. Huruvida och i vad mån det kan vara befogat att bereda restauratörerna ersättning för vissa med utskänkning förenade kostnader och på vad sätt en sådan ersättning eventuellt skall ges, är frågor till vilka ställning får tagas sedan nu pågående utredning slutförts. Redan nu bör emellertid klart sägas ifrån att vid denna framtida prövning utgångsläget i princip bör vara detsamma, som om något avbrott i vinstavvecklingen aldrig ägt rum. Den omständigheten att restaurangnäringens förhållanden delvis ändras genom uppskovet med vinstavvecklingen bör således icke sedermera kunna åberopas som skäl för en förmånligare behandling i det ena eller andra avseendet för någon eller några kategorier restaurangidkare än vad som eljest skolat följa.

Gentemot den föreslagna ändringen rörande de allmänna bolagens spillmångers ersättningar har utskottet för sin del icke något att erinra.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 138, godkänna de provisoriska ändringar i grunderna för reglering av restauratörernas utskänkningsvinst, som förordats i propositionen.»

Reservation hade anförts av herrar *Velander* och *Nilsson* i Svalöv, vilka ansett att de båda nyss återgivna styckena av utskottets yttrande bort erhålla följande lydelse:

»Utskottet delar departementschefens uppfattning att det med hänsyn till de

aktuella övergångssvårigheterna för restaurangnäringen kan vara skäligt att tillfälligt avbryta avvecklingen av restauratörernas vinst på utskänkning av sprit och starkvin. Propositionen tillstyrkes alltså i denna del.

Gentemot den föreslagna ändringen rörande de allmänna bolagens spillmångers ersättningar har utskottet för sin del icke heller något att erinra.»

Herr **VELANDER** (h):

Herr talman! Redan för tre år sedan tillkallade chefen för finansdepartementet särskilda sakkunniga med uppgift att verkställa en utredning rörande verkningarna för restaurangnäringen av utskänkningsvinstens avveckling m. m.

Från sådan utgångspunkt har reservanterna funnit det onödigt, för att inte säga olämpligt, att det stycke på s. 4 i betänkandet, som börjar med orden »Utskottet delar departementschefens uppfattning» etc., givits den utformning, som här skett. Dylika erinringar, avsedda för en kommitté i arbete med av Kungl. Maj:t givna direktiv för utredningsuppgiften fullföljande, har synts reservanterna icke böra ifrågakomma.

Jag vill särskilt rikta uppmärksamheten på de tre sista meningarna å s. 4 i utskottets betänkande, där det heter: »Huruvida och i vad mån det kan vara befogat att bereda restauratörerna ersättning för vissa med utskänkning förenade kostnader och på vad sätt en sådan ersättning eventuellt skall ges, är frågor till vilka ställning får tagas, sedan nu pågående utredning slutförts. Redan nu bör emellertid klart sägas ifrån att vid denna framtida prövning utgångsläget i princip bör vara detsamma, som om något avbrott i vinstavvecklingen aldrig ägt rum. Den omständigheten att restaurangnäringens förhållanden delvis ändras genom uppskovet med vinstavvecklingen bör således icke sedermera kunna åberopas som skäl för en förmånligare behandling i det ena eller andra avseendet för någon eller några kategorier restaurangidkare än vad som eljest skolat följa.»

Detta betyder bl. a., att om det nu av-

Ang. ändrade bestämmelser för lån ur kraftledningslånefonden m. m.

sedda avbrottet i vinstavvecklingen var-
rar exempelvis i fem år, skall vinstkvan-
titeterna minskas med 5/25 eller sålunda
med 1/5. Inte kan det vara riktigt, när
alla hithörande spörsmål är överlämnade
till utredning av en särskild kom-
mitté, att inlåta sig på sådana uttalan-
den som — om det skall vara någon
mening med dem — måste vara avsedda
att beaktas just av denna kommitté?
Det är från sådana utgångspunkter som
den till utskottsbetänkandet fogade re-
servationen får betraktas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall
till denna reservation.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Utskottets skrivning, som
herr Velander vände sig emot, är hu-
vudsakligen avsedd att understryka, att
om vinstavvecklingen för restauratörerna
nu avbrytes, är det en sak för sig,
men det är ingenting som på något sätt
påverkar det principbeslut, som riksdagen
en gång har fattat om att vinstav-
vecklingen helt och hållet skall slutföras.
Den principen rubbas alltså inte
av att man tillfälligtvis avbrutit vinst-
avvecklingen. Någoting därutöver har
utskottet inte velat säga.

Utskottet har tillika sagt, att om man
kommer att ta upp frågan om kostnads-
ersättning i stället för den vinst på
sprituskänkningen, som vederbörande
haft — vi vet ingenting härom, men en
kommitté arbetar nu med detta spörsmål —
får också den frågan prövas i sin
helhet utan att bedömningen skall påverkas
av att man nu tillfälligtvis har av-
brutit vinstavvecklingen.

Det har varit utskottet alldeles fjärran
att vilja påverka den sittande kommit-
téns arbete — den får arbeta efter sina
direktiv. Utskottet utgår ifrån att denna
kommitté, liksom kommittéer i allmänhet
här i landet, bedriver sitt arbete omsorgs-
fullt och förutsättningslöst, och vi
får se, vilket resultat kommittén kommer
till. Utskottet har velat förbehålla
sig ett fullt fritt ställningstagande till
det förslag, som kommittén framlägger
och som i en eller annan form kommer
på riksdagens bord. Utskottets uttalan-

de kan således icke vara bindande för
kommittén i dess arbete, utan bara en
proklamation från utskottets sida, där
det föreslår riksdagen att säga: »Vi för-
behåller oss full fri prövningsrätt, när
det nya förslaget lägges på riksdagens
bord!» Något annat innehåller uttalan-
det icke.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr VELANDER (h):

Herr talman! Jag har litet svårt att
förstå herr Sjödahl. Det förhåller sig ju
ändå på det sättet, att utskottsmajorite-
ten här uttalar — höll jag på att säga —
sin oomkullrunkelige mening i ett visst
hänseende, och det är väl ett bestämt
uttryck för utskottsmajoritetens uppfatt-
ning. Vad avser herr Sjödahl då med att
orda om att utskottet förbehåller sig
full frihet att taga ställning, sedan kom-
mittén slutfört sin uppgift? Utskottet
har ju uttalat sin uppfattning, och me-
ningen är väl inte att fränfalla den! Nej,
avsikten har varit, att uttalandet inte
skall undgå kommitténs uppmärksamhet.
Reservanterna har däremot velat
hävda, att kommittén endast skall vara
bunden av de direktiv, som är medde-
lade för utredningsuppdragets fullföl-
jande.

Överläggningen ansågs härmed slutad,
varefter i enlighet med de därunder fö-
rekomma yrkandena gjordes propositioner,
först på bifall till vad utskottet i det
nu förevarande betänkandet hemställt
samt vidare på bifall till utskottets hem-
ställan med den ändring i motiveringen,
som förordats i den vid betänkandet fo-
gade reservationen; och förklarades den
förra propositionen, som upprepades,
vara med övervägande ja besvarad.

Ang. ändrade bestämmelser för lån ur kraftledningslånefonden m. m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets ut-
låtande nr 25, i anledning av väckta mo-
tioner om viss ändring av bestämmelser-
na för lån ur kraftledningslånefonden,
m. m.

Ang. ändrade bestämmelser för lån ur kraftledningslånefonden m. m.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 472 av herr *Franzon* m. fl. och II: 509 av herr *Andersson* i Dunker m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att ett kapitaltillskott om 5 000 000 kronor skulle tillföras kraftledningslånefonden, dels ock att lån ur kraftledningslånefonden skulle kunna beviljas jämväl för upprustning av befintliga distributionsnät.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet hemställt, att riksdagen måtte

1) med bifall till motionerna I: 472 och II: 509, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta företaga den författningsändring, som utskottet förut i utlåtandet förordat;

2) avslå motionerna I: 472 och II: 509, såvitt de avsåge medelsanvisning.

I motiveringen hade utskottet förklarat sig tillstyrka sådan ändring av bestämmelserna för lån ur kraftledningslånefonden, att lån ur nämnda fond skulle kunna beviljas jämväl för upprustning av distributionsnät, varmed menades förnyelse, omläggning eller förstärkning av sådant nät.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Tjällgren*, *Uno Olofsson*, *Sigfrid Larsson*, *Johnsson* i Kastanjegården, *Pettersson* i Dahl och *Nilsson* i Lönsboda ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 472 och II: 509, såvitt nu vore i fråga, till Kraftledningslånefonden å kapitalbudgeten, statens utlåningsfonder, för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.

Herr **OLOFSSON, UNO**, (fp):

Herr talman! Den elektriska kraftens utbredning och användningsmöjligheter är säkerligen en av nutidens allra största tillgångar. De stora avstånden och den relativa glesbebyggelse, som råder här i landet, har emellertid inne-

burit, att ganska betydande kostnader måst nedläggas på de olika distributionsnätens fullföljande. Statsmakterna har också med berömvärd beredvillighet ställt medel till förfogande såväl i form av direkta statsbidrag för nyanläggningar som för beviljande av lån.

En hel del av de ledningar, som byggdes för 20, kanske 30 år sedan, var emellertid inte projekterade i sådan utsträckning och i en sådan dimensionering, att de fyller nutidens krav. Det rådde också brist på koppar under krigstiden, varför järnledningar måste tillgripas som nödfallsåtgärd. Detta har inneburit, att en hel del gamla ledningar är i mycket starkt behov av upprustning och ombyggnad. Kraftbehovet har vidare ökat. De nuvarande ledningarna behöver sålunda ersättas av starkare och mer kraftgenomsläppande ledningar.

Nu har ju visserligen jordbruksutskottet i sitt utlåtande nr 25, punkten 1, på grund av den föreliggande motionen och givetvis också med hänsyftning till de yttranden, som framkommit med anledning av denna motion, beredvilligt tillstyrkt, att de medel, som finnes tillgängliga i kraftledningslånefonden, också skall få användas för upprustning och omläggning av redan befintliga ledningsnät. Jag ber, herr talman, att få instämma i denna utskottets hemställan och hoppas också, att den skall av riksdagen bifallas.

Jordbruksutskottet har däremot inte kunnat gå med på det i motionen framställda yrkandet om ytterligare medelsanvisning till hithörande ändamål. Man skyntar där bakom statskontorets yttrande, men det vore väl underligt om inte statskontoret, som alltid brukar avstyrka nya medelsanvisningar, inte skulle ha gjort det även nu. Man måste dock räkna med, att här föreligger ett behjärtansvärt ändamål. Hittills har ju förhållandet i allmänhet varit det, att styrelserna i våra distributionsföretag, vilka i allmänhet omfattar en halv eller i vissa fall en hel socken, har gått i borgen och tagit lån i bankerna. Nu är detta emellertid inte längre möjligt på grund av investeringsbegränsningen, och följ-

Ang. ändrade bestämmelser för lån ur kraftledningslånefonden m. m.

aktligen står man inför den situationen att antingen måste de ledningsnät, som är mycket bristfälliga, helt avstängas, eller också måste man ta risker till både liv och egendom. Det är klart att man måste se denna fråga ur säkerhetssynpunkt. Elektriska ledningar är så pass farliga, inte minst ur brandrisksynpunkt, att upprustningar måste ske på detta område. Man står sålunda inte inför något annat val än att endera anskaffa medel för att rusta upp ledningsnäten eller också avstänga dem.

Man kan också ibland fråga sig, om man skall stirra sig alltför blind på investeringsbegränsningen. När vi ändå har råd att medgiva investeringar åt såväl statsägda som enskilda företag för kraftverk och högspänningsledningar för många miljoner kronor, borde man också kunna vara med om att ställa några miljoner till landsbygdens förfogande för upprustning på det elektriska området. Att märka är också att de myndigheter som närmast beröres av denna fråga, nämligen kommerskollegium och elektrifieringsberedningen, har tillstyrkt motionerna.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid jordbruksutskottets utlåtande nr 25, punkt 2, fogade reservationen.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Det framgick av reservantens anförande, att han i stort sett var tillfredsställd med utskottets behandling av dessa motioner, även om han diskuterade de delade meningarna om storleken av det belopp, som för detta ändamål bör ställas till förfogande.

För några dagar sedan behandlade vi sjuätte huvudtiteln, och vi var då även inne på frågan om en utökning av den elektriska tillsyningsmyndigheten, vilket hade föreslagits i elkraftsutredningens betänkande. Man följde då Kungl. Maj:ts förslag. Nu vill man här göra en större utbyggnad och en ganska omfattande förstärkning av detta kapitaltillskott.

Utskottet har i princip anslutit sig till motionärernas och reservanternas mening att en uppmjukning av bestämmelserna för kraftlånefonden bör ske, så att medel ur fonden skall kunna användas även för upprustning och förstärkning av distributionsnäten. Utskottet har följaktligen biträtt motionärernas förslag i denna del. Utskottet har däremot inte kunnat biträda det andra yrkandet i motionerna, som rör frågan om anslag. Vi har inhämtat, att i fonden finnes tillgängligt ett belopp av omkring 3 250 000 kronor. Det har visat sig att det under åren 1950/52 inte gått åt mer än 300 000 kronor. Vi har räknat med att det tar så lång tid för vederbörande myndighet att syna in dessa anläggningar, att detta inte hinner ske i större utsträckning än vartill nu finnes tillgängliga medel. Vidare bör den viktiga frågan om personalresurserna beaktas. Utskottet har för övrigt inte kunnat bli övertygat om att behov föreligger att anslå det större beloppet, 5 miljoner kronor, varigenom ju sammanlagt 8 250 000 kronor skulle ställas till förfogande.

Jag tycker att motionärerna, som nått det väsentliga av vad de yrkat, skulle vara tacksamma. När de nu ändå har yrkat bifall till punkt 2 rörande anslaget på 5 miljoner, vill jag i likhet med utskottet yrka avslag på denna framställning. Enligt min mening har utskottet gått så långt som det varit möjligt.

Jag hemställer därför, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON, SIGFRID, (bf):

Herr talman! I förrgår diskuterade vi bland annat lokaliseringsfrågor, och jag fick den uppfattningen, att inte någon i kammaren var emot att vi om möjligt i framtiden skulle hindra befolkningskoncentrationen till de större tätorterna och se till att bland annat industriföretag, större och mindre, kunde förläggas till landsbygden eller till mindre tätorter. Det framhölls med rätta, att man måste lägga företagsekonomiska synpunkter på sådana frågor.

Ang. ändrade bestämmelser för lån ur kraftledningslånefonden m. m.

Men om det nu är ett intresse att få ut små industrier — kanske även större industrier — på landsbygden, bör man också söka skapa sådana förutsättningar ute i glesbygderna, att företagen kan förläggas dit. Bland de företagsekonomiska förutsättningarna synes mig en vara mycket betydelsefull, nämligen att man har tillräckligt med elkraft.

Utskottet har varit välvilligt mot motionärerna så långt, att utskottet sagt sig kunna gå med på att bestämmelserna ändras därhän, att de medel, som nu står till förfogande och som ursprungligen var avsedda endast för nyanläggningar, också skall kunna användas för upprustning, utökning och ombyggnad av befintliga distributionsnät. Det är ju tacknämligt att utskottet har gått med på det. Men utskottet vill inte ta det andra steget, att ge pengar så att denna författningsändring skulle kunna leda till några påtagliga praktiska resultat.

Såsom herr Olofsson redan påpekat är alla remissinstanser rörande eniga om att det föreligger ett stort behov just av förnyelse, omläggning och förstärkning av distributionsnäten. Statskontoret talar om det alltmera trängande behovet av upprustning av redan befintliga anläggningar, men avstyrker — av gammal vana, såsom herr Olofsson sade — att någon medelsanvisning skall ske och hänvisar till den strama ekonomiska politiken som nu förs. Även om man i likhet med mig är vän av en sådan politik behöver man väl fördenskull inte bli fullkomligt paralyserad, så att man inte kan gå med på några medelsanvisningar alls. Jag vill påpeka, att det här dock gäller endast en lånefond. Det är alltså inte fråga om bidrag, utan bara ökade möjligheter till lån.

Att det i detta fall är angeläget att öka lånemöjligheter skapas har ju utskottet tydligt och klart framhållit. Utskottet talar om fara »för olycksfall och brand». Utskottet fortsätter: »Ett betydande antal distributionsföretag saknar numera möjlighet att tillgodose konsumenternas behov av elektrisk kraft i tillräcklig mängd eller av nöjaktig

kvalitet.» Utskottet skulle ha kunnat tillägga, att strömförlusterna givetvis blir betydande, om man har dåliga, överbelastade nät. Ser man det ur rent ekonomisk synpunkt, kan man säga att det är ett slöseri att vänta med upprustningen av distributionsnäten. Jag kan därför inte undgå att bli förvånad över utskottsmajoritetens inställning, och jag tycker att det skulle vara märkligt, om kammaren skulle följa utskottet.

Herr talman! Jag vill med detta bara be att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr OLOFSSON, UNO, (fp):

Herr talman! Beträffande medlens tillräcklighet är det ju så, att något egentligt behov av lånemedel inte har förelegat tidigare, ty vid en nyanläggning görs det upp förslag som innebär, att vederbörande måste göra en viss insats per tariffenhet — resten har utgått i form av direkta kontanta statsbidrag.

För övrigt måste jag säga, att jag är mycket tacksam, herr Anderberg, för utskottets förslag om författningsändring. Jag är övertygad om att frågan kommer att lösas, även om det kanske inte sker precis på det sätt som jordbruksutskottet eller motionärerna har tänkt sig.

Beträffande vad som skrivits under sjätte huvudtiteln om det ansträngda läget för statens elektriska inspektion — den hinner inte sköta sina åligganden och har stor arbetsbelastning — måste jag säga, att det helt enkelt är en polisiär uppgift för staten att se till att ledningarna är av sådan kvalitet, att drifttillstånd kan lämnas. Men skall inspektionens ansträngda läge vara ett skäl för att upprustningen skall efter sättas, så är det ett mycket beklagansvärt skäl.

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Jag vill säga herr Sigfrid Larsson, att jag inte alls känt mig »paralyserad». Tvärtom tror jag mig ha

Ang. ändrade bestämmelser för lån ur kraftledningslånefonden m. m.

bedömt detta ärende mycket kallt och realistiskt. Att det finns behov av upprustning av distributionsnätet är vi ju alla ense om, och det har herr Anderberg redan sagt. Det är väl närmast fråga om hur stort belopp som skall ställas till förfogande. Nu har vi funnit den lösningen, att vi gör kraftledningslånefondens medel tillgängliga även för upprustning av gamla ledningar. Det innebär med hänsyn till hur denna lånefond har utnyttjats under senare år att ungefär 3 miljoner kronor för nästa budgetår ställs till förfogande för lån till distributionsnätets upprustning. Reservanterna vill gå längre och fylla på fonden till 8 miljoner.

Den fråga vi har att ta ställning till är alltså: skall lånemedel om 3 eller 8 miljoner kronor ställas till förfogande? Jag har bedömt läget så att det behövs ett handtag. Tre miljoner är en vacker summa. Låt oss börja med den och stanna där, detta särskilt med hänsyn till nuvarande ekonomiska läge. När vi fått ett års erfarenhet kan vi ta upp frågan på nytt och se vad som ytterligare kan behövas. Vi i utskottsmajoriteten är alltså inte paralyserade, herr Sigfrid Larsson, utan har nog sett realistiskt på denna fråga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON, SIGFRID, (bf):

Jag får säga att jag inte tvivlar på att den föregående talaren bedömt frågan kallt, och jag tvivlar inte heller på att han också bedömt den nyktert och klokt. Men så har väl även lantbruksstyrelsen, kommerskollegium, elektrifieringsberedningen, landsbygdens elnämnd och andra gjort! De säger att de tycker att motionärernas förslag är klokt, och de menar att medel behöver ställas till förfogande. De där tre miljonerna är ju medel som redan finns i fonden, och de skall kanske också delvis användas till nyanläggningar. Det är i något remissvar, det minns jag, poängterat att man kan beräkna att det kommer in ett mycket stort antal ansökning-

ar om lån ur denna fond — jag tror rent av det var kommerskollegium som skrev detta. Då räcker sannolikt inte dessa tre miljoner långt, när de inte enbart skall användas för upprustning. Jag tycker att för att vinna full effekt här, när detta nu är så angeläget, såsom påpekats från många håll och inte minst av utskottsmajoriteten själv, är det lämpligt att tillmötesgå motionärerna även när det gäller medelsanvisningen.

Herr ANDERBERG (s):

Elkraftsutredningens betänkande har varit ute på remiss och är nu under behandling i departementet. Regeringen kommer därefter att ta ställning, och det kan förväntas att till nästa års riksdag kommer förslag som tillgodoser herr Sigfrid Larssons önskemål. Det är för utskottet fullt klart att utredningarna tar sin tid och att det dröjer innan man kan sätta i gång med upprustningen av dessa företag. Med den erfarenhet man har av det tidigare utbyggnadsarbetet räknar vi med att de medel, som nu står till förfogande, mycket väl kan räcka under det budgetår som kommer.

Vidare tycker jag att herr Sigfrid Larsson skulle ha klart för sig att vi lever under knapphetens stjärna och att vi måste iakttä alla möjliga sparsamhet vid olika tillfällen, både när det gäller anslag och när det gäller lån. Den ene finner ett anslag mera betydelsefullt och kämpar för detta, den andre sätter större värde på ett annat. Men vi måste försöka begränsa oss, när hela den ekonomiska politiken går ut på begränsning. Fastän utskottsmajoriteten funnit denna elektrifiering synnerligen påkallad har den dock inte i detta fall kunnat föreslå något nytt större kapitalanslag.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i det nu ifrågavarande utlåtandet gjorda hemställan.

På sedermera gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten 1 hemställt.

Ang. statsbidragsgrunderna inom yrkesskolväsendet

Därefter gjorde herr talmannen enligt de i fråga om punkten 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övertygande ja besvarad.

Herr *Larsson, Sigfrid*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 25 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Sigfrid*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 42.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 94, i anledning av riksdagens år 1955 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket m. m.

Statsutskottet, till vars förberedande behandling riksdagens år 1955 församla-

de revisorers berättelse jämte de i anledning därav från vederbörande ämbetsverk och myndigheter till Kungl. Maj:t avgivna utlåtanden och förklaringar blivit hänvisad, hade efter tagen kännedom av vissa handlingar och inhämtande av för ärendenas utredning i övrigt erforderliga upplysningar, i förevarande utlåtande underställt riksdagens prövning de av revisorerna gjorda framställningar, som ansetts från utskottets sida påkalla yttranden.

Punkterna 1—3

Lades till handlingarna.

Punkterna 4 och 5

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 6 och 7

Lades till handlingarna.

Punkten 8

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 9—11

Lades till handlingarna.

Punkten 12

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 13

Lades till handlingarna.

Punkterna 14—16

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17

Lades till handlingarna.

Punkten 18

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 19

Ang. statsbidragsgrunderna inom yrkesskolväsendet

Under ecklesiastikdepartementet, § 22, hade revisorerna funnit det angeläget att en omläggning till större likformighet av statsbidragsgrunderna inom yrkesskolväsendet genomfördes så snart ske kunde.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten yttrat:

»Med hänsyn till yrkesundervisningens betydelse anser sig utskottet böra

Ang. Längmanska donationsfonden

kraftigt understryka vad revisorerne anfört rörande behovet av en översyn av bestämmelserna på förevarande område, syftande till enklare bidragsregler och större enhetlighet de olika bidragsformerna emellan. Huruvida denna översyn bör verkställas av de sakkunniga som tillkallats för utredning av frågan om den centrala ledningen av yrkesskolväsendet eller ske i annan ordning undantrager sig utskottets bedömande. Härutinnan torde få ankomma på Kungl. Maj:t att fatta beslut.

Under erinran jämväl att årets riksdag, med godkännande av vad utskottet i sitt utlåtande nr 53 hemställt, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit, att Kungl. Maj:t för 1957 års riksdag måtte framlägga förslag om införande av byggnadsbidrag till lokala yrkesskolor och sådana centrala yrkesskolor som nu icke äro berättigade till dylikt bidrag, hemställer utskottet, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder i det av utskottet angivna syftet.»

Herr NÄSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill endast deklarerera att jag är mycket glad över att statsrevisorerna har erinrat om denna sak. Denna punkt har den allra största betydelse för kommunerna i vårt land. Jag vill erinra om vad skolöverstyrelsen har skrivit på s. 50: »Frågan om byggnadsbidraget anser skolöverstyrelsen dock vara av sådan vikt för den pågående utbyggnaden av yrkesskolväsendet och försöksverksamheten med 9-årig enhetsskola, att den bör lösas redan nu.»

Jag tror att det är av mycket stort värde för kommunalmännen över hela landet att få veta vad man har tänkt på denna punkt just när de kommunala utredningarna pågår. Jag tänker närmast på de regioner av kommuner som måste gå tillsammans för att lösa yrkesundervisningsproblemet. Det uttalande, som såväl statsrevisorerna som statsutskottet här har gjort, bör vara av det allra största värde för dessa kommunalmän.

Herr talman! Jag vill endast framhåll-

la, att denna sak kommer att få en mycket stor betydelse för det framtida yrkesskolundervisningsväsendet, och ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkten 20

Ang. Längmanska donationsfonden

Under ecklesiastikdepartementet, § 23, hade revisorerne föreslagit, att frågan om en sammanslagning av de i de Längmanska donationsmedlen ingående A- och B-fonderna skulle utredas.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Arrhén* m. fl. (I: 15) och den andra inom andra kammaren av herr *Ericsson* i Näs m. fl. (II: 23), i vilka hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om att Kungl. Maj:t ville låta utreda frågan om användande av den Längmanska A-fondens avkastning till främjande av det kulturella samarbetet mellan Sverige och Finland i enlighet med motionernas syfte samt, därest så visade sig möjligt, vidtaga åtgärder till förverkligande härav;

dels och två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Grym* m. fl. (I: 109) och den andra inom andra kammaren av herr *Jansson* i Kalix m. fl. (II: 103), i vilka hemställts, att riksdagen måtte dels uttala, att den Längmanska A-fonden skulle disponeras jämlikt andemeningen i testamente och att förslag om ändrade användningsföreskrifter alltså avvisades, dels hos Kungl. Maj:t hemställa om en utredning såvitt anginge den närmare tolkningen av testamentets bestämmelser om A-fondens utnyttjande för de ändamål, som ursprungligen avsetts, eller andra därmed jämförliga syften i Norrbottens län, beträffande tidpunkten för avkastningens ianspråktagande samt i fråga om sammansättningen av det or-

gan, som skulle besluta om medlens användning.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av riksdagens revisorers förevarande uttalande ävensom motionerna I: 15 och II: 23 samt I: 109 och II: 103, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranställa om en utredning rörande användningen av den i de Längmanska donationsmedlen ingående s. k. A-fonden.

Reservation hade anmälts av herr *Ragnar Bergh*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **GRYM** (s):

Herr talman! Som av statsutskottets utlåtande framgår har vi, några norrlänningar, väckt motioner i anledning av riksdagens revisorers uttalande rörande frågan om den i längmanska donationsmedlen ingående s. k. A-fondens användning. Vi motionärer har framför allt velat kraftigt understryka att A-fonden, d. v. s. grundfonden, skall disponeras i enlighet med andemeningen i testamentet och att varje attack — den må sedan komma från vilket håll som helst — om ändrade användningsföreskrifter avvisas av riksdagen.

Mot en utredning, som statsrevisorerna också varit inne på, har vi inte haft någonting att invända såvitt angår den närmare tolkningen av testamentets bestämmelser om A-fondens utnyttjande för de ändamål, som Längman ursprungligen avsett, eller andra därmed jämförliga syften i Norrbottens län.

Även statsutskottet finner en utredning väl motiverad men vill inte göra något uttalande för vilket ändamål A-fonden framdeles bör utnyttjas. Utskottet anser att frågan härom får närmare prövas under utredningsarbetets gång »varvid tillbörligt beaktande bör skänkas de synpunkter som framlagts såväl av revisorerna och vederbörande remissmyndigheter som i nyssberörda motioner».

Denna skrivning kan jag icke helt

Ang. Längmanska donationsfonden

och fullt godta. Vad vi i våra motioner 109 i första och 103 i andra kammaren har föreslagit har jag i korthet refererat. I den i första kammaren av herr Arrhén m. fl. väckta motionen nr 15 och i den i andra kammaren väckta motionen 23 av herr Ericsson i Näs m. fl. föreslås, att frågan om användande av den längmanska A-fondens avkastning till främjande av det kulturella samarbetet mellan Sverige och Finland måtte utredas.

Statsrevisorernas förslag är för alla känt, varför jag icke behöver referera det nu — möjligen något senare.

För min del anser jag att statsutskottet utan vidare borde ha avstyrkt de av herrar Arrhén och Ericsson i Näs väckta motionerna. Det är att märka att finnarna ju själva har motsvarande donationer för finska behov. Jag kan aldrig tänka mig att finnarna å sin sida vore villiga att plöttra bort donationsmedel till varjehandas ändamål, som inte står i ungefärlig överensstämmelse med Längmans yttersta vilja och testamente. För övrigt tror jag att finnarna resonerar som så: »Sköt ni svenskar först och främst om den finska minoritet som finns inom Sveriges gränser i Norrbotten, innan ni ger er in på att strö ut längmanska donationsmedel utanför landets gränser, medel som uteslutande är avsedda för olika ändamål i den nordligaste landsändan.»

I de av herrar Arrhén och Ericsson i Näs väckta motionerna säges att »Längman upprättade sitt testamente till förmån för de finska och svenska folken». I och för sig är detta alldeles riktigt! Men, märk väl! Längman gjorde i sitt testamente en uppdelning — Finland skulle få sin andel, Sverige sin. Visserligen vållade bestämmelserna om donationernas uppdelning ganska stark missstämning i Finland, men det är en annan sak. Då borgmästare C. G. Bergstedt i Finland på sin tid gjorde allvarliga föreställningar beträffande testamentets innehåll, bl. a. att Sverige icke bort komma i fråga som testamentstagare, så hade Längman blivit mycket uppbragt över Bergstedts kritik och gen-

Ang. Längmanska donationsfonden

mält, att han i flera år noga övertänkt saken samt att han, som vore svensk till börd, därför velat ihågkomma Sverige.

Längmans testamente har alltså tillkommit efter moget övervägande, och hans yttersta vilja måste respekteras — lika väl som varje annan testators eller donators, sedan må de heta Wallenberg, Kempe eller någonting annat.

I sitt uttalande har statsrevisorerna »starkt ifrågasatt» om icke A-fonden bör uppgå i den längmanska kulturfonden, då det enligt revisorerna kan konstateras, att A-fondens medel icke lämpligen kan nyttiggöras i anslutning till det syfte testator haft med bestämmelserna om denna fond.

Jag måste säga, att vi i Norrbotten har varit mycket förvånade över detta uttalande, bl. a. därför att det är verklighetsfrämmande. Det finns inga som helst svårigheter att på ett ändamålsenligt sätt finna användning för den längmanska grundfonden i enlighet med donationens ursprungliga syften.

Jag har fått skrivelser bl. a. från Pajala och Korpilombola kommunalnämnder med förslag om A-fondens användning, som skulle komma befolkningen till nytta.

Jag skall inte närmare gå in på vad länsstyrelsen i Norrbottens län i sitt remissutlåtande sagt, men jag ber att få citera ett par korta satser: »Bland övriga i testamentet uppräknade men av revisorerna icke närmare berörda uppgifter märkes sålunda inrättandet av mönsterjordbruk och mönsterskogsbruk, avhjälpande av följderna av missväxt och naturkatastrofer, bidrag till vattenavlednings- och dikningsföretag samt bistånd åt handel, industri och slöjd. Därtill kommer, att enligt testamentets avfattning den däri gjorda uppräknningen allenast utgör en exemplifiering.» På ett annat ställe skriver länsstyrelsen i Norrbottens län följande: »De klimatiska och geografiska förhållandena i Tornedalen medför, att riskerna för missväxt och naturkatastrofer måhända är större samt på grund av invånarnas svaga ekonomi svårare att bära där än

på andra håll i landet. Länsstyrelsen vill endast erinra om de stora översvämningarna sommaren 1954, vilka bl. a. i Tornedalen orsakade svår missväxt och omöjliggjorde höskördens bärgning. För att förhindra att kreatursstammen nedslaktas, utdelades — i avvaktan på och som komplement till de av statsmakterna senare beslutade stödåtgärderna — som foderhjälp till behövande jordbrukare omkring 270 000 kronor. Dessa medel bestod dels av gåvor från enskilda personer och sammanslutningar och dels av anslag från den till länsstyrelsens förfogande stående s. k. nödhjälpsfonden, vars kapital till och med i viss utsträckning måste tagas i anspråk. Det är givet, att tillgång till avkastningen från en fond av A-fondens storlek skulle utgöra en god borgen för det snabba ingripande, som är av nöden i en sådan katastrofsituation som den nyss omnämnda.» Ja, man skulle kunna mångfaldiga dessa exempel.

Statskontoret säger i sitt yttrande bl. a.: »Revisorerna har för sin del ifrågasatt, om icke A-fonden — liksom tidigare C-fonden — borde uppgå i B-fonden, även benämnd kulturfonden. — Enligt punkten 2 av bestämmelserna rörande A-fondens disposition skulle densamma komma till användning 'för hungers-, missväxt- och farsotsår, brand och andra natur påkommande skador och olyckor, såsom watten öfversvämning, jordras, hagel m. m. dylikt'. Ehuru under det århundrade, som förflutit sedan donator avfattade sitt testamente, stat och kommun på olika sätt kommit att inskrida med sociala stödåtgärder, torde det icke kunna bestridas att även härutöver hjälpbehov kunna aktualiseras just vid sådana naturkatastrofer eller andra olyckor, som donator omnämmt.» Statskontoret tar alltså avstånd från revisorernas uttalande i denna del. Justitiekanslern har år 1951 bedömt de sociala uppgifter som bestämts i Längmanska A-fonden såsom under nuvarande samhällsförhållanden på intet sätt onyttiga.

Att statsrevisorernas anmärknings-

Ang. Längmanska donationsfonden

värda uttalande framkallat tidningsskriverier är ingenting att förvåna sig över. Jag skall be att få citera vad högerorganet Haparandabladet skriver den 24 december 1955. Det är grosshandlare Axel Styrman som fört pennan. Han slutar på följande sätt: »Länets myndigheter och riksdagsmän böra härvidlag bevaka våra intressen, så att bidrag från Längmanska A-fonden kommer folket till godo i enlighet med testators yttersta vilja och testamente och att den av statsrevisorerna framkastade tanken om sammanslagning av A-fondens medel till B-fonden ej får ske.»

Jag skall be att få citera vad Norrländska Socialdemokraten skriver fredagen den 20 april 1956 under rubriken »Längmans yttersta vilja». Man skriver där i slutet: »Det märkliga har inträffat, att en enskild man velat höja den sociala och ekonomiska standarden i en bygd, där numera alla ansvarskännande medborgare anser åtgärder i detta syfte önskvärda. Riksdagen har understrekat detta krav genom att föreskriva, att en särskild utredning om näringslivets förkovran skall företas. I detta läge måste statsrevisorernas förslag att Norrbottens befolkning skall berövas cirka 400 000 kronor per år uppfattas som en skandal. Men en ännu större skandal inträffar, om Sveriges riksdag, folkets representanter, begär ett moraliskt oförsvärligt övergrepp mot en död mans otvetydigt ådagalagda yttersta vilja.»

Dessa uttalanden, som jag här citerat, stödjes förvisso av en enhällig folkopinion i den nordliga landsändan.

Såsom jag redan har sagt är jag icke nöjd med statsutskottets hemställan. Jag hade egentligen tänkt göra ett annat yrkande, främst då om avslag på motionerna I: 15 och I: 23, men vid närmare eftertanke har jag beslutat att avstå därifrån, helt enkelt därför att jag vet att det är så svårt, för att inte säga omöjligt, att få bifallet ett yrkande, som inte har stöd i någon reservation.

Vi får lita till den utredning som sannolikt kommer till stånd och får ta hand om dessa spørsmål angående den Längmanska A-fonden. Med all rätt kan

vi också förvänta att utredningens sammansättning inte blir så ensidig att norrbottningarna lämnas utanför.

Eric Johan Längmans yttersta vilja och testamente måste respekteras.

Herr **ARRHÉN** (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att gå in i polemik mot de uppfattningar, som herr Grym gjort sig till tolk för. Jag vill sträcka mig så långt, att jag erkänner, att de synpunkter, som han redovisat, ingalunda saknar relevans, när det gäller att bedöma de spørsmål, som det här är fråga om. Men jag hävdar, att det inlägg, som herr Grym nu gjorde och eventuellt andra talare kommer att göra i sakdebatten, inte har sin plats på dagens föredragningslista utan borde ha förlagts till det tillfälle, då vi har materialet i utrett skick framför oss.

Såsom herr Grym och andra, som gått igenom dessa papper, vet, är det mycket intrikata spørsmål, som det här gäller att ta ställning till. Donationsbestämmelserna ligger långt tillbaka i tiden, och samhället har i väsentliga avseenden förändrats under de gångna hundra åren. Med anledning därav är jag glad över, att utskottet tagit den ståndpunkt, som här redovisas, nämligen att man är beredd att utreda frågan. Jag kan därvid anknyta till samma synpunkter beträffande utredningens sammansättning, som herr Grym anförde. Tar Kungl. Maj:t ställning till saken och presenterar sin ståndpunkt för oss i en proposition, har vi möjligheter att på ett annat sätt än i dag kunna ta ställning till frågan.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h):

Herr talman! Jag har fogat en blank reservation till utskottets utlåtande i denna punkt för att få tillfälle att ge uttryck åt några funderingar, som inte rör utskottets yrkande, vilket jag ju biträtt

Ang. Längmanska donationsfonden

och som innebär bifall till revisorernas hemställan, utan närmast avser utskottets motivering. Som jag emellertid om en stund skall visa, kan man till nöds även acceptera utskottets motivering, och jag kommer därför inte heller på den punkten att göra något yrkande.

Längman, som dog i början av 1860-talet, tillhör den typen donatorer som i sin goda vilja att vara hjälpsamma råkat ut för missödet att ge mycket detaljerade föreskrifter om donationsmedlens användning. Han föreskrev en så lång tidsfrist, att avkastningen kan komma till användning först nästa år. Det är lätt att inse att det under den långa mellantiden har inträffat en hel del som rubbat förutsättningarna för de detaljerade föreskrifterna om donationsmedlens användning.

När herr Grym nyss med en viss känslöbetonad skärpa vände sig mot vad han kallar för en attack i syfte att åstadkomma ändrade användningsföreskrifter för donationsmedlen, bör det uttrycket närmast konfronteras med följande detaljföreskrifter i donationsbrevet. Längman skriver där bl. a. att avkastningen skulle användas som bidrag till jordegummor, d. v. s. vår tids barnmorskor, och doktorer, läkemedel, bidrag till sjuka, fattiga och orkeslösa samt understöd och livräntor åt oäkta och ej skyddsägande barn, landsvägar o. s. v. Revisorerna har som jag tror med god rätt ansett, att vi inte nu för tiden behöver använda donationsmedel till att avlöna barnmorskor och läkare, inte heller för att bekosta fattigvård och läkemedel eller oäkta barns underhåll och uppfostran o. s. v. Alla dessa i och för sig angelägna önskemål tillgodoses ju numera på annat sätt genom staten, landstingen och kommunerna. Då revisorerna uttalat, att det är svårt att tillgodose donators ursprungliga syften, har bl. a. det som jag nu nämnt anförts som exempel.

Det råder emellertid ingen tvekan om att en hel del av de ändamål, som Längman ville tillgodose, också kan tillgodoses inom ramen för hans föreskrifter. Då riksdagens revisorer nu föreslagit en

utredning innan eventuellt beslut fattas om permutation har de gjort detta för att kunna åstadkomma en avgränsning av användningsområdet för donationsmedlen på sådant sätt, att donators yttersta vilja tillgodoses i all den utsträckning som detta är möjligt med hänsyn till nutida förhållanden. Vid en sådan permutation kan det inte gärna bli tal om att använda donationsmedlen till jordegummor, oäkta barns underhåll etc.

Det är troligen bristen på nödvändiga distinktioner härvidlag som har förorsakat det missförstånd som herr Grym gjorde sig skyldig till när han betecknade som förvånande, att revisorerna kunnat säga att det nu skulle finnas vissa svårigheter att tillgodose donators ursprungliga syften. Det kan väl inte sägas vara förvånande om man betänker att vi nu för tiden rimligen bör avlöna barnmorskorna, för att åter ta dem som exempel, på annat sätt än Längman har tänkt sig.

Jag betecknar det för övrigt såsom en logisk kullerbytta att han här på en gång kan säga, att det inte är några svårigheter att tillämpa donators föreskrifter, och samtidigt begär en tolkning av dem. Skulle det inte finnas några svårigheter att tillämpa föreskrifterna, kan det väl inte behövas någon tolkning av dem.

I Längmans testamente finns en bestämmelse som innebär, att de hjälpåtgärder, som han ville att avkastningen skulle användas till, skulle, som han uttryckte det, ta sin början norr ifrån. Det betyder i vårt land Tornedalen. Denna bestämmelse är inte bara fullt klar, utan den måste också tillgodoses vid en permutation.

När det yrkas i herr Gryms motion att bestämmelserna skall tolkas på sådant sätt att man efterlever andemeningen i donators önskan, må jag säga, att det i varje fall närmar sig ohövlighet mot Kungl. Maj:t att över huvud taget förutsätta, att Kungl. Maj:t vid en permutation inte skulle tillgodose en så tydlig önskan som den som donator uttalat på den punkten.

Jag kommer alltså, herr talman, till

Ang. Långmanska donationsfonden

den slutsatsen, att det här behövs en utredning som gör det möjligt att pengarna kommer till användning. Det finns önskemål, som i enlighet med donators önskan kan tillgodoses. De bör också tillgodoses och tillgodoses i den ordningen att man börjar norrifrån såsom donator tänkt sig. Det är detta utredningen bör avse.

Frågan, huruvida denna fond nu skulle hopslås med kulturfonden eller inte, finns det inget förslag om från revisorernas sida. På den punkten har revisorerna endast anfört ett exempel på hur pengarna skulle kunna komma till användning och alltså ifrågasatt denna form av användning, men de har omedelbart därtill knutit den förutsättningen att pengarna i första hand skall komma översta Norrland till godo och avse ändamål, som gagnar den landsändans utveckling. Jag skulle tro att en något noggrannare läsning av vad statsrevisorerna har skrivit skulle gett herr Grym en klarare bild av vad de menat.

Jag biträder resonemanget i herr Gryms inlägg då det gäller uppfattningen att det nog skulle innebära en avvikelse från Långmans yttersta vilja, om ett i och för sig så behjärtansvärt ändamål som främjandet av det kulturella utbytet med Finland tillgodosåges genom avkastning från den här fonden, detta av det skäl, som redan har anförts, nämligen att det finns en parallell donation på den finska sidan.

Nu har utskottet skrivit att den utredning, som revisorerna begärt, bör komma till stånd. Utskottet skriver vidare att det räknar med att de synpunkter, som framförts i de väckta motionerna, därvid bör komma under beaktande. Hade utskottet där endast använt ordet »beaktande», hade jag kanske blivit litet mer kritisk mot utskottets skrivning. Det står emellertid »tillbörligt beaktande», och i det sammanhanget måste jag tolka ordet »tillbörligt» såsom en restriktiv anvisning. Jag räknar därför liksom herr Grym med att min vän Arrhéns motion inte kommer att leda till av honom önskat resultat. I motsats till herr Gryms tvivel räknar jag också med att

den utredning, som skall ske, självfallet kommer att syfta till att tillgodose donators vilja. Ett uttalande från riksdagens sida av ett önskemål i den riktningen skulle tyda på en misstro mot Kungl. Maj:t och utredningen som jag för min del inte hyser. Jag kan därför inte biträda det förslaget.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GRYM (s) kort genmäle:

Herr talman! Detta var ungefär vad jag hade väntat att herr Bergh skulle säga. Han försöker slingra sig undan saken så mycket som möjligt, och han vill skjuta över allt på Kungl. Maj:t. För övrigt angrep herr Bergh mig, precis som om jag skulle vara den som har felat.

Det börjar klarna ganska mycket efter herr Berghs anförande. Det är nog herr Bergh som inte varit riktigt vaken när han läste vad statsrevisorerna skrivit. Det är ju länsstyrelsen i Norrbottens län som är bestämd motståndare till vad statsrevisorerna skrivit liksom pressen i Norrbotten utom Norrbottens-Kuriren som är mycket nära lierad med herr Bergh. Herr Bergh har försökt klargöra sitt ståndpunktstagande i en ledare i Norrbottens-Kuriren, men av allt att döma har herr Bergh misslyckats i det försöket.

Nu talar herr Bergh så mycket som möjligt om jordegummor och sådana där saker, men varje vettig människa måste ju begripa att Långman, som var en klok man, inte menade att t. ex. jordegummor skulle ha lika mycket i anslag från fonden som låt oss säga mönsterjordbruk, torrlägningsföretag o. s. v. Det är alldeles uppenbart.

Vad beträffar tanken att överföra A-fonden till B-fonden vore detta utan minsta tvivel att åsidosätta Eric Johan Långmans yttersta vilja och testamente. Han har ju testamenterat en viss del av sin förmögenhet till kulturella ändamål, men den stora fonden, A-fonden, har han inte avsett för sådana ända-

Ang. Längmanska donationsfonden

mål. Sedan må herrarna säga precis vad ni vill. Jag har också läst testamentet mycket noga.

Herr **HESSELBOM** (s):

Herr talman! Jag vill erinra om att de längmanska donationerna ursprungligen bestod av tre delar: A-fonden, som vi i dag diskuterar, B-fonden eller, som den kallas, kulturfonden, och en C-fond, som dock Kungl. Maj:t på riksdagens begäran år 1951 sammanslog med kulturfonden, därför att de ändamål, var till den fonden var avsedd, inte längre hade aktualitet.

Det är ju alltid så med gamla donationer att det kan bli besvärligt att tillämpa dem i praktiken, när det blir aktuellt att taga dem i anspråk. Det blir inte enklare när donator som i detta fall har givit så detaljerade bestämmelser som han gjort.

När statsutskottet nu haft att ta ställning till såväl de föreliggande motionerna som revisorernas uttalande, har det inte varit möjligt för utskottet att med det material, som har stått till utskottets förfogande, och på den tid, som utskottet har haft på sig för att handlägga ärendet, bilda sig någon bestämd uppfattning om vilken väg som vore att föredraga. Därför har utskottet kommit fram till att hela frågan måste göras till föremål för en grundlig utredning.

Det är detta resonemang som ligger bakom utskottets förslag, vilket jag ber att få yrka bifall till.

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h):

Herr talman! Jag tror inte att kamarens ärade ledamöter skulle uppskatta att jag tog upp en strid med herr Grym som vi med fördel kan klara av på hemmaplan. Det är bl. a. av det skälet som jag inte citerat några ortstidningar. Jag har också, som den hyggliga människa jag är, inte heller velat utsetta Norrländska Socialdemokraten för det allmänna beskådande som ett citerande skulle innebära. Allt vad som skri-

vits där hemma och till och med sagts i förstamajtal tror jag att vi kan lämna åsido i detta sammanhang.

Jag vill utan vidare säga att de valpolitiska bitankar som skymtat på sista tiden torde ha varit fjärran från herr Grym. De missförstånd från hans sida, som enligt min mening lett honom till felaktiga slutsatser, hänger samman med att herr Grym är tornedaling och därför har ett alldeles speciellt ortsintresse av att Tornedalen enligt donators vilja i första hand skall komma i fråga. Detta tycks ha medfört ett känslöengagemang i detta sammanhang, som jag tror man får räkna med när man skall gå att bedöma honom. Jag avstår därför i fortsättningen — herr Grym kan läsa i protokollet vad som redan är sagt — från att polemisera vidare i fråga om vad revisorerna faktiskt menat. Det finns i tryck.

En sak tror jag det dock är angeläget att framhålla en gång till, nämligen att det inte finns något förslag om att den fond, som det nu är fråga om, skall slås ihop med kulturfonden, utan revisorerna har skrivit, att det kan »starkt ifrågasättas». På ett annat ställe säges det, att donators syfte torde kunna förverkligas *exempelvis* på så sätt, att man vid nyttiggörande av fondens kapital tar särskild hänsyn till behovet av teknisk forskningsverksamhet för det norrländska näringslivets utveckling och förkovran. Och ställ nu, herr Grym, detta i samband med att början skall ske i norr. Vad som är avgörande i detta sammanhang är alltså att här icke föreligger något förslag, utan ett uppslag. Av remissmyndigheterna har en del tyckt att man kan gå i den riktningen, medan andra polemiserat häremot. Sedan får man se av utredningen vad som är bäst.

Det är två saker som är klara, nämligen för det första att man skall försöka tillgodose donators syfte, och det ligger närmast på det ekonomiska och därmed också på det sociala planet, och för det andra att man skall börja i övre Norrland. Det är det primära. Sedan får utredningen visa i vilken omfattning man kan tillgodose donators rent bokstavli-

Ang. Långmanska donationsfonden

ga bestämmelser. Meningsutbytet härom får man lämpligen spara till ett senare tillfälle. Jag tror det hade varit värdefullt, om kinderna inte blivit fullt så heta i den här frågan.

Herr GRYM (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Bergh vill försöka göra gällande att det här skulle föreligga något missförstånd från min sida. Så är inte fallet, herr Bergh. Jag tror nog att jag ganska väl förstår den här saken. Det är inte tu tal om det.

Sedan säger herr Bergh att jag är tordnedaling. Det är alldeles riktigt, det är jag, och det skäms jag inte för. Men det vore stiltigt om herr Bergh åtminstone någon gång skulle vilja visa sin goda vilja gentemot tordnedalingarna. Det hoppas jag verkligen att herr Bergh kommer att göra i denna fråga, som är av så pass stor betydelse för denna bygd.

Jag är inte ensam om mina synpunkter på denna fråga. Herr Berghs partivän, grosshandlare Styrman i Haparanda, har skrivit i Haparandabladet på sätt som jag tidigare omnämnt. Vad säger herr Bergh om det? Herr Bergh känner ju herr Styrman mycket väl, och så vitt jag kan förstå är herr Styrman en klok man, trots att han är högerman.

Jag skall inte närmare gå in på dessa saker, utan vill endast framhålla att jag aldrig sagt, att det föreligger något förslag från statsrevisorernas sida, Men nog har statsrevisorerna uttalat sig ganska bestämt, när de skrivit att det kan »starkt ifrågasättas», om inte A-fonden bör överföras till B-fonden. Och därmed skulle norrbottensbygden gå miste om dessa ungefär 400 000 kronor per år, som utgör avkastningen av fonden.

Herr ARRHÉN (h):

Herr talman! Denna debatt framvisar en mycket tilltalande tavla av djupt tillfredsställda människor, som uppträder, nästan i ström. Det är en rätt ovanlig

företeelse i en församling som denna, där ju inte precis tillfredsställelsen brukar vara det primära, när man yttrar sig.

Vi, som uppträtt i denna debatt, har samtliga slutat med att uttala vår stora tillfredsställelse med den utlovade utredningen. Vad som här skett är därutöver, att vissa representanter för motionerna 109 i första kammaren av herr Grym och 103 i andra kammaren av herr Jansson i Kalix pläderat för sina i motionerna framförda synpunkter, vilket jag inte kan förmena dem. Jag har emellertid för min del undvikit att gå in på det resonemang, som föres i den av mig väckta motionen, därför att jag anser — som jag sade i mitt förra anförande — att tillfället är litet illa valt med hänsyn till att här rekommenderats en utredning. Våra parlamentariska arbetsformer innebär ju, att när man i detta avseende kommit fram till ett enigt beslut, brukar man till utredning förtroendefullt överlämna det arbetsmaterial, som föreligger, och undvika att binda utredningen vid några ståndpunkter.

Herr Bergh uttalade den fromma förhoppningen, att min motion skulle falla under bordet i utredningen. Jag förmenar inte herr Bergh att nära detta önskemål, men det står dock i utskottets eget uttalande en erinran om, att justitiekanslern har funnit »vägande skäl föreligga för en permutation (d. v. s. en omvandling av donationens ursprungliga syfte), främst med hänsyn till, att samhällsförhållandena nu, då fonden skall nyttiggöras, är så helt annorlunda än på testators tid». Det illustrerade också herr Bergh i sitt anförande på ett mycket förträffligt sätt.

Ja, herr talman, såsom frågan ligger till har jag ingenting mer att tillägga, än att jag återigen uttalar min tillfredsställelse med att utskottet på vägande skäl stannat för en rekommendation för en utredning. Jag nöjer mig i övrigt med den förvisningen, att man, när tiden är mogen, har tillfälle att återkomma i detta ärende.

Ang. Längmanska donationsfonden

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag var litet tveksam, om jag skulle begära ordet ytterligare i denna fråga. Det är ledsamt att behöva påpeka, men det innebär ett bekräftande av min iakttagelse, att denna diskussion icke från herr Gryms sida föres med den kylighet som är erforderlig för att han egentligen skall kunna se och bedöma objektivt när han säger att han hade hoppats, att herr Bergh *någon gång* skulle vilja visa sin goda vilja att tillgodose Tornedalens intressen. — Då diskussionen kommer på det planet, tycker jag att jag bör sluta.

Herr PÅLSSON (bf):

Herr talman! Sedan kammaren nu någon stund hört på herrarna Gryms och Berghs försök att tolka det Längmanska testamentet, står det väl fullt klart, hur riktigt och välgrundat statsutskottets förslag är. Det är alldeles uppenbart, att varken ett riksdagsutskott eller riksdagens kamrar är rätt forum, i det läge frågan nu har, för en tolkning av bestämmelserna.

Möjligen har vi också gjort en annan reflexion: det är kanske närmast en fråga om vem av de två herrarna som skall bli ledamot i den kommitté, som Kungl. Maj:t framdeles kommer att tillsätta. Vi får väl hoppas, att det ges utrymme för båda!

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GRYM (s):

Herr talman! Jag ber att få påpeka för herr Pålsson i Lit, att jag för min del inte alls är så sugen på att bli ledamot i vare sig den ena eller andra utredningskommittén — det finns kanske andra som är mer efterhängsna när det gäller sådana uppdrag än vad jag är.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölles vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 21—23

Lades till handlingarna.

Punkten 24

Utskottets hemställan bifölles.

Punkterna 25 och 26

Lades till handlingarna.

Punkten 27

Utskottets hemställan bifölles.

Punkterna 28 och 29

Lades till handlingarna.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1956/57 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 223, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 224, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 225, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 226, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande verksamheten vid Apelvikens och Kronprinsessan Victorias kustsanatorier;

nr 227, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av polisväsendet i vissa delar av Norrbottens län; och

nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en civil reservläkarkår.

Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 173, med förslag till lag om ändring i vattenlagen m. m.

Anmäldes och bordlades av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälningar, att till utskottet inkommit framställningar

dels från fullmäktige i riksbanken angående förhyrning av lokaler för riksbanken i fastigheten Rosenbad i Stockholm samt angående reparation och inredning av dessa lokaler;

dels ock från fullmäktige i riksgäldskontoret om pension för städerskorna vid riksdagshuset Beda Andersson och Ester Johansson.

Anmäldes och bordlades

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckta motioner om avgivande av en neutralitetsförklaring från Sveriges sida m. m.; samt

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yftrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1955 vid dess sjunde ordinarie möte fattade beslut;

konstitutionsutskottets memorial nr 8, angående granskning av de i statsrådet förda protokoll;

statsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1956/57 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

bevillningsutskottets betänkande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposi-

tion med förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt jämte i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratifikation av rättshjälpsavtal mellan Sverige och Frankrike; samt

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § lagen den 19 november 1886 (nr 84 s. 14) angående skyldighet för utländsk man att i rättegång vid svensk domstol mot inländsk man ställa borgen för kostnad och skada;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i fiskerättslagen m. m.; samt

nr 17, i anledning av väckta motioner med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 1 december 1950 (nr 596) om rätt till fiske; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckt motion angående utredning av frågan om rätt för tjänstemän i offentlig tjänst att komma i åtnjutande av samma rättigheter som tillkommer andra löntagare; samt

nr 23, i anledning av väckta motioner angående sänkning av hyrorna samt minskning av egnahemsägarnas omkostnader.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.12.

In fidem

G. H. Berggren

Tisdagen den 8 maj

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 2 innevarande månad.

Upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, vilka jämte därvid fogade läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med hänvisning till bilagda läkarintyg får undertecknad härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet till och med den 15 maj 1956.

Höjen, Sunne den 3 maj 1956

Osc. Werner

Härmed intygas, att riksdagsmannen *Oscar Werner*, Sunne, som den 18/4—den 28/4 1956 varit intagen på karolinska sjukhusets medicinska avdelning, fortfarande bör avhålla sig från arbete t. o. m. den 15/5 1956.

Karolinska sjukhuset den 28/4 1956

L. Engstedt

Förste underläkare

Till riksdagen första kammare

Hänvisande till bifogade läkarintyg får jag härmed vördsamt anhålla om förlängd ledighet från riksdagsarbetet t. o. m. måndagen den 14 maj 1956.

Huskvarna den 5 maj 1956

Göran Karlsson

Härmed intygas, att riksdagsman *Göran Karlsson*, f. den 14/7 1914, Huskvarna, som varit sjukskriven på grund av parotitis ep., fortfarande är att betrakta som arbetsoförmögen t. o. m. den 13/5 1956 på grund av komplikation till ovan nämnda sjukdom.

Huskvarna den 4 maj 1956

Gösta Nord

De begärda ledigheterna beviljades.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 231, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk ändring i grunderna för reglering av restauratörernas utskänkingsvinst.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 232, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete samt angående fortsatt giltighet av samma lag, dels ock i ämnet väckta motioner.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 173, med förslag till lag om ändring i vattenlagen m. m.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälningar, att till utskottet inkommit framställningar

dels från fullmäktige i riksbanken angående förhyrning av lokaler för riksbanken i fastigheten Rosenbad i Stockholm samt angående reparation och inredning i dessa lokaler;

dels ock från fullmäktige i riksgäldskontoret om pension för städerskorna vid riksdagshuset Beda Andersson och Ester Johansson.

Föredrogs och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtanden nr 3 och 4, konstitutionsutskottets memorial nr 8, statsutskottets utlåtande nr 8, bevillningsutskottets betänkande nr 40, första lagutskottets utlåtanden nr 26 och 27, tredje lagutskottets utlåtanden nr 16 och 17 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 14 och 23.

Interpellation ang. väntetiderna vid testning av allergiska spädbarn

På framställning av herr talmannen beslöts att bevillningsutskottets betänkande nr 40 skulle uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 177, med förslag till ändrad lydelse av 6 § riksdagsordningen; samt

nr 181, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Nya Zeeland för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter.

Interpellation ang. väntetiderna vid testning av allergiska spädbarn

Fru SVENSON (bf) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! De allergiskt betingade sjukdomarna hos spädbarn utgör ett svår-
bemästrat problem inom sjukvården. Det är självfallet av största vikt att uttömmande diagnoser av sådana sjukdomsfall kan fastställas utan ödesdigra dröjsmål. För att klargöra orsakerna till dessa sjukdomstillstånd krävs emellertid i regel omfattande och tidsödande undersökningar, s. k. testningar. Antalet sjukhusläkare med uppgift att testa allergiska spädbarn är uppenbarligen alltför ringa och motsvarar på intet sätt behovet. Härigenom uppstår långa väntetider för barn som kan vara i trängande behov av undersökning och vård. Enligt tillgängliga uppgifter förekommer det att allergiska spädbarn nödgas »stå i kö» i 1 à 2 år för testning vid poliklinik.

Med hänvisning till dessa förhållanden anhåller jag om kammarens tillstånd att fråga statsrådet och chefen för inrikesdepartementet:

Har herr statsrådet uppmärksammat de långa väntetiderna för testning vid sjukhus av spädbarn med allergiska sjukdomar?

Ämnar herr statsrådet vidta åtgärder för att minska dessa väntetider?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m. samt anslag för budgetåret 1956/57 under åttonde huvudtiteln till skolöverstyrelsen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag för budgetåret 1956/57 till inredning och utrustning av nya lokaler vid Musikaliska akademien med musikhögskolan jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag för budgetåret 1956/57 till bidrag till fiskares försäkring;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1956/57 till bidrag till den lokala polisorganisationen å landsbygden m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1956/57 till epileptikervården jämte i ämnet väckta motioner;

nr 107, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om motionsvis väckt förslag att åvägabringa full likställdhet mellan pensionärerna vid de av staten övertagna enskilda trafikföretagen och pensionärer vid statens järnvägar;

nr 108, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1956/57 till Tandläkarhögskolan i Stockholm: Avlöningar; samt

nr 109, angående uppskov med behandlingen av vissa till utskottet hänvisade ärenden;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av

tilläggsavtal till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräkning beträffande direkta skatter, m. m.;

nr 42, i anledning av väckta motioner om avskaffande av investeringsavgiften och den särskilda investeringsavgiften för år 1956 m. m.; samt

nr 46, i anledning av väckta motioner angående ändring av bestämmelserna om beskattning av resekostnads- och traktamentsersättningar;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om jordbrukskasserörelsen m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 27, i anledning av dels väckt motion om viss åtgärd för att stimulera ökat ungdomssparande, dels ock väckta motioner om genomförande av viss form av bostadssparande; samt

nr 28, angående fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag beträffande utarbetande av ett person- och sakregister till riksdagens protokoll med bihang för åren 1951—1960;

andra lagutskottets utlåtande nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ersättning åt smittbärare, m. m., såvitt propositionen behandlats av andra lagutskottet, jämte i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fråga om befrielse från betalningsskyldighet till kronan; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckta motioner om utredningar beträffande vissa aktuella ungdoms- och uppfostringsfrågor samt om åtgärder för motverkande av ungdomsbrottsligheten m. m.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 589, av herr *Grym*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt samarbete mellan staten och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag;

nr 590, av herr *Svärd* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt samarbete mellan staten och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag;

nr 591, av herr *Persson, Helmer*, och herr *Norling*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt samarbete mellan staten och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag;

nr 592, av herr *Andersson, Lars*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt samarbete mellan staten och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag;

nr 593, av herr *Nyström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt samarbete mellan staten och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag;

nr 594, av herr *Ohlon* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.;

nr 595, av herr *Andersson, Lars*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.;

nr 596, av herr *Eskilsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.; samt

nr 597, av herr *Persson, Helmer*, och herr *Norling*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.08.

In fidem
G. H. Berggren

Onsdagen den 9 maj förmiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 3 innevarande månad.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 233, till Konungen i anledning av väckta motioner om viss ändring av bestämmelserna för lån ur kraftledningslånefonden, m. m.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 177, med förslag till ändrad lydelse av 6 § riksdagsordningen.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 181, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Nya Zeeland för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

- nr 589, av herr *Grym*;
- nr 590, av herr *Svård* m. fl.;
- nr 591, av herr *Persson, Helmer*, och herr *Norling*;
- nr 592, herr *Andersson, Lars*; samt
- nr 593, av herr *Nyström*.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:

- nr 594, av herr *Ohlon* m. fl.;
- nr 595, av herr *Andersson, Lars*;
- nr 596, av herr *Eskilsson* m. fl.; samt
- nr 597, av herr *Persson, Helmer*, och herr *Norling*.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 102—106 och memorial nr 107—109, bevillningsutskot-

tets betänkanden nr 39, 42 och 46, bankoutskottets utlåtanden nr 26—28, andra lagutskottets utlåtande nr 29, jordbruksutskottets utlåtanden nr 26 och 27 samt allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 22.

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 23 februari 1956 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 88, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

Propositionen grundade sig på ett av 1955 års statsskatterevison avgivet betänkande med förslag till nya skatteskalor och avsåg en sänkning av den statliga inkomstskatten för fysiska personer med verkan från och med den 1 januari 1957.

Skattesänkningen, vars tyngdpunkt var förlagd till de mindre inkomsttagarna, skulle enligt förordningsförslaget komma till stånd genom jämkningar av skatteskalorna i överensstämmelse med ett av statsskatterevisonen framlagt, såsom R 2 betecknat alternativ, vilket kunde beräknas medföra ett skattebortfall av 375 miljoner kronor årligen.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 535 av herr *Birke* m. fl. och II: 683 av herr

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

Hjalmarson m. fl., vari hemställdt, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:t:s proposition nr 88 måtte

1) antaga i motionen infört förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt företaga en utredning rörande frågan om ett återinförande av barnavdragen vid beskattningen och om en förbättring av förvärvsavdraget för gift kvinna samt för riksdagen framlägga de förslag utredningen kunde föranleda;

3) uttala, att statsbidragen till kommuner borde utformas så, att kommunernas intresse av sparsamhet i förvaltningen i största möjliga utsträckning främjades, ävensom att övriga åtgärder borde vidtagas, vilka kunde vara ägnade att nedbringa kommunernas utdebiteringsbehov;

4) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte, efter här- om företagen utredning, för 1957 års riksdag framlägga förslag om en indexreglering av dels ortsavdragen, dels skatteskalornas skiktintervaller för den beskattningsbara inkomsten;

II) de likalydande motionerna I: 536 av herrar *Öhman* och *Norling* samt II: 681 av herr *Hagberg* m. fl., vari hemställdt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:t:s proposition nr 88 samt beaktande av vad som i motionerna utvecklats,

1) uttala att de ortsavdrag, som gällde vid statlig och kommunal inkomstbeskattning, borde successivt för hela landet och inom en tidrymd av tre år höjas till 5 200 kronor för gift samt ensamstående med försörjningsplikt och till 2 600 kronor för övrig ensamstående;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan komplettering av direktiven för de sakkunniga för höjning av de kommunala ortsavdragen, att förslag i enlighet med vad som yrkats under punkt 1 bleve utformat till sådan tid-

punkt, att det kunde föreläggas 1957 års riksdag för beslut;

III) de likalydande motionerna I: 537 av herr *Ohlon* m. fl. och II: 682 av herr *Ohlin* m. fl., vari hemställdt, att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 88 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att behov föreläge av en samlad översyn genom en parlamentariskt sammansatt utredning med uppgift att framlägga en plan för fullföljande av årets skattereduktion genom successiva skattelättnader de närmaste åren och att denna utredning borde arbeta så snabbt, att en proposition kunde föreläggas nästa års riksdag; ävensom

IV) motionen II: 680 av herr *Sjölin*, vari hemställdt om sänkning med en enhet av vissa procenttal i de av Kungl. Maj:t föreslagna skatteskalorna.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 21 av fru *Wallentheim* m. fl. och II: 28 av fru *Eriksson* i Stockholm m. fl., vari hemställdt,

a) att riksdagen måtte besluta sådan ändring i förordningen om statlig inkomstskatt, att ortsavdragen för ensamstående, som hade vårdnaden om barn under 16 år, bleve lika stora som för gifta skattskyldiga, samt

b) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att utredningen om de kommunala ortsavdragen m. m. måtte meddelas direktiv att pröva frågan om motsvarande ändringar i fråga om den kommunala beskattningen;

2) de likalydande motionerna I: 293 av herr *Ohlon* m. fl. och II: 224 av herr *Ohlin* m. fl., vari hemställdt, bland annat, att riksdagen måtte besluta

a) att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning angående en ökad rättvisa vid avvägningen av beskattningen mellan barnfamiljer och öv-

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

riga genom införande av barnavdrag vid inkomstbeskattningen, samt

b) att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att frågan om höjning av förvärvsavdraget i syfte att minska sambeskattningseffekten måtte skyndsamt utredas, så att förslag snarast kunde föreläggas riksdagen;

3) de likalydande motionerna I: 294 av fru *Gärde Widemar* och fru *Hamrin-Thorell* samt II: 242 av fröken *Elmén* och herr *Wedén*, vari hemställdts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i förordningen om statlig inkomstskatt och kommunalskattelagen, att hustru, vilken redovisat inkomst av rörelse eller arbetsinkomst, som redovisats under inkomst av tjänst eller tillfällig förvärvsverksamhet, medgaves avdrag vid såväl den statliga som den kommunala taxeringen med högst 1 000 kronor, samt därutöver att den, som haft hemmavarande barn, för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, vid taxeringen till såväl statlig som kommunal inkomstskatt medgaves ytterligare avdrag med hälften av arbets- eller rörelseinkomsten, dock högst tillhoppa 3 000 kronor;

4) de likalydande motionerna I: 295 av fru *Gärde Widemar* m. fl. och II: 244 av herr *Gustafson* i Göteborg m. fl., vari hemställdts, att riksdagen ville besluta sådan ändring av gällande bestämmelser, att ogift skattskyldig (varmed skulle jämställas änka, änklings eller frånskild) med hemmavarande barn och förvärvsarbete utanför hemmet i beskattningshänseende jämställdes med sådan skattskyldig, som haft husföreståndarinna, samt att det högre ortsavdraget för ensamstående med barn finge åtnjutas till dess barnet fyllt 18 år, såvida barnet icke dessförinnan förskaffat sig egen deklara-tionspliktig inkomst;

5) de likalydande motionerna I: 301 av fröken *Ranmark* m. fl. och II: 230 av fru *Eriksson* i Stockholm, vari hemställdts, att riksdagen måtte besluta att redan nu tillgodose barnfamiljerna genom en större skattelindring än för övriga, alternativt genom ett skatteavdrag av 60 kronor

per barn eller genom att medge familjer med två eller flera barn ett extra kommunalt ortsavdrag och detta intill dess frågan om lättnader i barnfamiljernas ekonomiska ställning i sin helhet prövats;

6) de likalydande motionerna I: 443 av herrar *Ebbe Ohlsson* och *Magnusson* samt II: 572 av herr *Agerberg* m. fl., vari hemställdts, att riksdagen måtte antaga i motionerna införda förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) och förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

7) de likalydande motionerna I: 446 av fröken *Andersson* och II: 573 av herr *Cassel*, vari hemställdts, att riksdagen måtte besluta, att skattskyldig, som försörjde barn, för vilket barnbidrag utginge, skulle erhålla ett med 1 000 kronor för varje sådant barn förhöjt ortsavdrag.

Det i de likalydande motionerna I: 535 av herr *Birke* m. fl. och II: 683 av herr *Hjalmarson* m. fl. framlagda förordningsförslaget upptog skatteskalor, som beräknats medföra ett skattebortfall av omkring 825 miljoner kronor för helt år.

I de likalydande motionerna I: 537 av herr *Ohlson* m. fl. och II: 682 av herr *Ohlin* m. fl. hade motionärerna anslutit sig till de av Kungl. Maj:t föreslagna skatteskalorna men förklarar sig ha för avsikt att i vederbörlig ordning vid årets riksdag framlägga förslag om sänkning av uttagningsprocenten till 95 procent.

De i de likalydande motionerna I: 443 av herrar *Ebbe Ohlsson* och *Magnusson* samt II: 572 av herr *Agerberg* m. fl. framlagda författningsförslagen inneburo, att förvärvsavdrag skulle få åtnjutas av gift kvinna, som själv dreve jordbruk, samt att det avdrag å 300 kronor, som vid statlig taxering tillkomme gift man, vars hustru biträdde i jordbruk eller rörelse, skulle utsträckas att gälla även vid kommunal taxering.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt,

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 88 och med avslag å dels de likalydande motionerna I: 535 av herr Birke m. fl. och II: 683 av herr Hjalmarson m. fl., i vad motionerna avsåge ändring av 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, dels ock motionen II: 680 av herr Sjölin, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 21 av fru Wallentheim m. fl. och II: 28 av fru Eriksson i Stockholm m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 295 av fru Gärde Widemar m. fl. och II: 244 av herr Gustafson i Göteborg m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 301 av fröken Ranmark m. fl. och II: 230 av fru Eriksson i Stockholm,

4) de likalydande motionerna I: 446 av fröken Andersson och II: 573 av herr Cassel,

5) de likalydande motionerna I: 293 av herr Ohlson m. fl. och II: 224 av herr Ohlin m. fl., i vad motionerna behandlats i detta betänkande,

6) de likalydande motionerna I: 294 av fru Gärde Widemar och fru Hamrin-Thorell samt II: 242 av fröken Elmén och herr Wedén,

7) de likalydande motionerna I: 443 av herrar Ebbe Ohlsson och Magnusson samt II: 572 av herr Agerberg m. fl.,

8) de likalydande motionerna I: 535 av herr Birke m. fl. och II: 683 av herr Hjalmarson m. fl., i vad motionerna ej behandlats under A,

9) de likalydande motionerna I: 536 av herrar Öhman och Norling samt II: 681 av herr Hagberg m. fl. ävensom

10) de likalydande motionerna I: 537 av herr Ohlson m. fl. och II: 682 av herr Ohlin m. fl.,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut an-

fört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Hagberg* och *Nilsson* i Svalöv, vilka på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 535 av herr Birke m. fl. och II: 683 av herr Hjalmarson m. fl., i vad motionerna avsåge ändring av 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, samt med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 88 och motionen II: 680 av herr Sjölin, antaga det vid motionerna I: 535 och II: 683 fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

B) att riksdagen måtte

1. med bifall till de likalydande motionerna I: 535 av herr Birke m. fl. och II: 683 av herr Hjalmarson m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 293 av herr Ohlson m. fl. och II: 224 av herr Ohlin m. fl., i vad motionerna avsåge här förevarande fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt företaga en utredning rörande frågan om ett återinförande av barnavdragen vid beskattningen samt, så snart de ekonomiska förutsättningarna föreläge, för riksdagen framlägga de förslag utredningen kunde föranleda;

2. a) med bifall till de likalydande motionerna I: 443 av herrar Ebbe Ohlsson och Magnusson samt II: 572 av herr Agerberg m. fl. för sin del antaga de vid motionerna fogade förslagen dels till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) dels ock till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

b) med bifall till de likalydande motionerna I: 535 av herr Birke m. fl. och II: 683 av herr Hjalmarson m. fl. samt i anledning av de likalydande motionerna I: 293 av herr Ohlson m. fl. och II: 224 av herr Ohlin m. fl., i den del motionerna här behandlats, i skrivelse till Kungl.

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt företaga en utredning rörande frågan om en förbättring av förvärvsavdraget för gift kvinna samt för riksdagen framlägga de förslag utredningen kunde föranleda.

3. med bifall till de likalydande motionerna I: 535 av herr Birke m. fl. och II: 683 av herr Hjalmarson m. fl., i vad motionerna avsåge förevarande fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte, efter härom företagen utredning, för 1957 års riksdag framlägga förslag om en indexreglering av dels ortsavdragen och dels skatteskalornas skiktintervaller för den beskattningsbara inkomsten;

4. med bifall till de likalydande motionerna I: 535 av herr Birke m. fl. och II: 683 av herr Hjalmarson m. fl., i vad motionerna avsåge förevarande fråga, uttala, att statsbidragen till kommuner borde utformas så, att kommunernas intresse av sparsamhet i förvaltningen i största möjliga utsträckning främjades, ävensom att övriga åtgärder borde vidtagas, vilka kunde vara ägnade att nedbringa kommunernas utdebiteringsbehov;

II) av herrar *Kristensson* i Osby, *Söderquist*, *Kronstrand*, *Sjölin* och *Ander-son* i Sundsvall, vilka av angivna orsaker hemställt,

A) att riksdagen — — — (lika med utskottet) — — — statlig inkomstskatt;

B) att riksdagen måtte

1. a) med anledning av de likalydande motionerna I: 21 av fru Wallentheim m. fl. och II: 28 av fru Eriksson i Stockholm m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 295 av fru Gärde Widemar m. fl. och II: 244 av herr Gustafson i Göteborg m. fl.

dels för sin del antaga i reservationen infört förslag till lag om ändrad lydelse av 48 § 2 mom. samt anvisningarna till 48 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370),

dels antaga i reservationen infört förslag till förordning angående ändrad

lydelse av 8 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt,

dels ock antaga i reservationen infört förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 2 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272);

b) med bifall till de likalydande motionerna I: 293 av herr Ohlon m. fl. och II: 224 av herr Ohlin m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 535 av herr Birke m. fl. och II: 683 av herr Hjalmarson m. fl., i vad motionerna avsåge här förevarande fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning om införande av barnavdrag vid beskattningen i syfte att nå ökad rättvisa vid avvägningen av beskattningen mellan barnfamiljer och övriga;

2. a) med anledning av de likalydande motionerna I: 294 av fru Gärde Widemar och fru Hamrin-Thorell och II: 242 av fröken Elmén och herr Wedén

dels för sin del antaga i reservationen infört förslag till lag om ändrad lydelse av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), dels ock antaga i reservationen infört förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

b) med bifall till de likalydande motionerna I: 293 av herr Ohlon m. fl. och II: 224 av herr Ohlin m. fl., i vad motionerna avsåge här förevarande fråga, samt i anledning av de likalydande motionerna I: 535 av herr Birke m. fl. och II: 683 av herr Hjalmarson m. fl., i den del motionerna här behandlats, ävensom de likalydande motionerna I: 443 av herrar Ebbe Ohlsson och Magnusson och II: 572 av herr Agerberg m. fl. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om en vidare höjning av förvärvsavdraget i syfte att minska sambeskattningseffekten måtte skyndsamt utredas, så att förslag snarast kunde föreläggas riksdagen;

3. med bifall till de likalydande motionerna I: 535 av herr Birke m. fl. och II: 683 av herr Hjalmarson m. fl.,

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

i vad motionerna rörde här förevarande fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte, efter härom företagen utredning, för 1957 års riksdag framlägga förslag om en indexreglering av dels ortsvadragen och dels skatteskalornas skiktintervaller för den beskattningsbara inkomsten;

4. med bifall till de likalydande motionerna I: 537 av herr Ohlon m. fl. och II: 682 av herr Ohlin m. fl. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en samlad översyn genom en parlamentariskt sammansatt utredning med uppgift att framlägga en plan för fullföljande av årets skattereduktion genom successiva skattelättnader de närmaste åren och att denna utredning måtte arbeta så snabbt, att en proposition kunde föreläggas nästa års riksdag.

De i herr Kristenssons i Osby m. fl. reservation under B 1 a införda författningsförslagen inneburo, att ensamstående skattskyldig, som haft förvärvsarbete utom hemmet, skulle, därest han haft hemmavarande barn för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, äga åtnjuta samma ortsavdrag som gift skattskyldig, vilken levtt tillsammans med andra maken. De i samma reservation under B 2 a upptagna författningsförslagen inneburo bland annat, att förvärvsavdraget för gift kvinna skulle höjas från högst 300 kronor till högst 500 kronor; för gift kvinna med hemmavarande barn, för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, skulle avdraget vid den statliga beskattningen höjas med 20 procent av inkomsten, dock högst till 2 000 kronor (för närvarande 10 procent respektive 1 000 kronor).

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Till att börja med skulle jag gärna vilja säga ett par ord om vad jag dristar mig att beteckna som övertron på högbeskattningen såsom inflationsdämpande instrument. Vi känner ju så väl till denna term, som i oändlig utsträckning förekommer i alla våra skattedebatter under de senaste åren: »högbeskattning som inflationsdämpande in-

strument». Det heter så ofta i de kretsar, som bestämmer här i landet, att man med en beskattning av denna typ är i stånd att i en tid av inflationistiska spänningar, som termen lyder, suga upp vad man brukar kalla köpkraftsöverskottet. Detta tema har, som jag påpekade, flitigt varierats under de senaste åren. Man kan knappast slå upp en socialdemokratisk tidning utan att påträffa reflexioner kring just detta ämne. Jag vill inte underlåta att nämna, att jag sålunda häromdagen såg en socialdemokratisk tidning påstå, att högern »genom en lättsinnig skatteminskning är redo att kasta ut ytterligare köpkraft till inflationshotets förstärkning».

Så vitt jag har kunnat finna, betraktas på åtskilliga håll denna tes, som jag här tagit till »ingångsspråk», tesen om högbeskattningens under alla förhållanden inflationsdämpande effekt, såsom ett axiom som inte behöver någon närmare bevisning — det är helt enkelt på det sättet, påstår man. Men, herr talman, jag skulle verkligen vilja fråga: Saknas det argument för en alldeles motsatt uppfattning? Jag är inte så säker på det.

Låt mig, ärade kammarledamöter, peka på åtminstone några argument mot en sådan uppfattning, vilka erfarenhetsmässigt utan vidare erbjuder sig. Med erfarenhetsmässigt menar jag, att det i kraft av erfarenheterna är möjligt för var och en att bilda sig en uppfattning i den föreliggande frågan.

Jag skall anföra några få punkter. Förhåller det sig inte för det första så, att en överbeskattning, synnerligast om den blir bestående en längre tid, tar sig uttryck i en växande benägenhet att söka kompensation? »Vad får jag över, sedan skatten betalats», frågar man sig. Detta nettotänkande, om jag får använda den termen, har blivit allt vanligare, och jag vågar verkligen ifrågasätta, huruvida inte alla de ärade ledamöter, som är församlade här i kammaren, åtskilliga gånger i vardagslivet har konfronterats med just den frågeställningen: Vad får jag över när skatten har betalats? Det är en frågeställning, som naturligtvis förekom även tidigare men som då inte alls spe-

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

lade den dominerande roll, som nu är fallet.

Förhåller det sig för det andra inte så, att en bestående överbeskattning leder till en avtagande beredvillighet att åta sig den skattebörda, som gällande bestämmelser fixerar? Jag syftar här, som kammaren väl förstår, på de mycket olustiga företeelser i våra dagars Sverige, som vi mera rakt på sak brukar kalla för skatteflykt och deklarationsskoj. Dessa företeelsers intima sammanhang med högbeskattningen lär inte under några omständigheter gå att förringa eller bortförklara. Jag kommer tillbaka till den punkten om ett litet ögonblick.

För det tredje vill jag erinra om vad 1949 års parlamentariskt sammansatta skatteutredning enhälligt skrev — det har kanske sina risker att påminna om detta vid det här tillfället, men jag vill i alla fall göra det. Skatteutredningen, där alla partier var företrädna, avgav enhälligt en principdeklaration som löd sålunda: »Vår undersökning rörande de direkta skatternas verkningar har givit oss stöd för den uppfattningen, att en lättnad i den direkta beskattningen för närvarande är ett samhällsintresse av största betydelse. Främst med hänsyn till arbetsvilja och deklarationsmoral finna vi det angeläget, att det nuvarande trycket av den direkta beskattningen mildras.»

Detta skattekommitténs förslag förelades som bekant 1952 års riksdag i form av en kungl. proposition, och i kamrarna — jag vill understryka det, mina damer och herrar — restes inga invändningar mot denna principdeklaration i skattefrågan, en principdeklaration som är av fundamental betydelse, när vi över huvud taget diskuterar dessa ting. Det är mycket möjligt, att man här kommer att säga, att departementschefen exempelvis har uttryckligen i sina uttalanden i propositionen förklarat, att han anser en skattesänkning »angelägen». Detta är riktigt. Utskottets talesman kommer kanske också att säga, att utskottet självt betecknar en sänkning av den direkta beskattningen av fysiska personer såsom »syn-

nerligen önskvärd». Ja, herr talman, detta är också riktigt.

Men vad är motivet för finansministern och för utskottsmajoriteten, när de uttalar att en skattesänkning är »angelägen» eller »synnerligen önskvärd»? Såvitt jag har kunnat finna består departementschefens motiv väsentligen i en hänvisning till den omständigheten, att en skattesänkning har ställts i utsikt och att detta löfte bör uppfyllas. Detta är en mycket hedervärd ståndpunkt. Men jag skulle gärna direkt till herr statsrådet vilja ställa en fråga, huruvida inte herr statsrådet möjligen kan vara i tillfälle att här inför kammaren redovisa även ytterligare motiv för den skattesänkning, som han föreslår.

För det fjärde skulle jag vilja fråga: Leder inte en dylik överbeskattning till en så påtaglig minskning av viljan till frivilligt sparande, att resultatet hotar att bli ett sammanlagt sparande, som med hänsyn till inkomstutvecklingen är otillfredsställande och i förhållande till behovet är otillräckligt? Frågan är från min sida närmast av retorisk karaktär, ty ingen lär väl här kunna påstå, att det sammanlagda sparandet för närvarande är tillfredsställande eller att det är tillräckligt i förhållande till behovet. En överbalansering av budgeten, som åstadkommes genom att man tar ut väsentligt mer i skatter än utgifterna motiverar, framstår — jag vågar säga detta, herr talman — allt tydligare för skattebetalarna som ett tvångssparande, och ett tvångssparande som måste vara så mycket mindre tilltalande för skattebetalarna som det ju inte resulterar i någon ökning av deras egna tillgångar. Från den synpunkten undrar jag, om man inte rent av skulle vara berättigad att beteckna ett dylikt tvångssparande såsom vad jag skulle vilja kalla för en maskerad skattesocialism.

För det femte vill jag framhålla följande. Högskatteperioden här i landet inleddes, såsom vi väl kommer ihåg, genom den s. k. skattereformen år 1947. Det är av ett visst intresse att hålla i minnet just detta årtal 1947. Vad har hänt sedan dess? Enligt socialstyrelsens

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

levnadskostnadsindex — det kallas ju numera konsumentprisindex — har levnadskostnaderna från juni månad 1947 till och med februari månad 1956 stigit med 46 procent. Denna uppgång i konsumentprisindex på 46 procent speglar — det måste vi med ledsnad konstatera — en högst betydande penningvärdeförsämring. Denna inflation är som vi vet — vi måste medge det för oss själva, vare sig vi vill det eller inte — till en mindre del importerad genom koreakrisen, men till den alldeles övervägande delen hemlagad.

Man klagar i dessa dagar, åtminstone från det största regeringspartiets sida, rätt bitterliga över den urholkning av barnbidrag och ortsavdrag, som penningvärdeförsämringen föranlett. Det är inte möjligt att slå upp en enda socialdemokratisk tidning eller lyssna till ett enda tal av en socialdemokratisk talare utan att ställas inför detta problem. Och det är fullständigt riktigt — penningvärdeförsämringen har föranlett en betydande urholkning av dessa förmåner. Det finns ingen anledning att protestera mot en sådan karakteristik.

Kammarens ledamöter har helt säkert konstaterat, hurusom detta spörsmål spelat en betydande roll i årets förstamajdemonstrationer — det är väl en överloppsgärning att påpeka detta. Där fanns bl. a. en banderoll med inskriptionen: »Rättvisa åt barnfamiljerna». Det var en av de officiella banderollerna, och den torde ha presenterats vid hundratals möten runt om i landet. Jag har sett bilder från förstamajmöten, där man skådar något av våra statsråd i en talarstol, utläggande dagens text, förkunnande ordet, mot en bakgrund av en sådan banderoll: »Rättvisa åt barnfamiljerna». Det är ett krav. Det är första maj: man kräver. Men, herr talman, ett sådant krav på rättvisa åt barnfamiljerna måste ju förutsätta en förvisning om att de för närvarande lider under en svår orättvisa, ty vore man inte övertygad om detta, vore det meningslöst att kräva rättvisa.

Jag vill inte bestrida, att det finns orättvisor. Barnfamiljerna lider under orättvisor, och det är rimligt att kräva

rättvisa åt dem. Men är det inte underligt att skåda våra statsråd den första maj tala, omgivna av banderoller med ett sådant krav? Vem riktas egentligen detta krav till? Av vem är det, som man kräver denna rättvisa?

Jag vill inte här vara närgången, men under alla omständigheter måste man väl vara berättigad att säga, att det inte är den enligt uppgift sedan många år tillbaka maktlösa och förvirrade oppositionen, som skall utpekas såsom den skyldige. Ansvaret bör väl läggas på helt annat håll.

Nå, detta var en liten utvikning. Av propositionen, liksom av bevillningsutskottets betänkande, har vi fått en klar bild av den inflationistiska utvecklingen sedan 1947. Jag har redan angivit uppgången i levnadskostnaderna på dessa år, den var 46 procent. Mot bakgrunden av detta konstaterande, som alltså bevillningsutskottet självt gör, är det väl inte alldeles ur vägen att ställa frågan: Vad har högbeskattningen, vilken ju just under denna period nått sin fulla slagkraft, gjort för att bromsa denna ytterligt beklagliga penningvärdeförsämring? Det vore intressant att här få ett svar på den frågan. Vad har den gjort för att hindra urholkningen av vissa sociala förmåner, som man här talar om? Vad har den gjort för att hindra urholkningen av ortsavdragen? Jag tror inte jag behöver erinra kammarens ledamöter om att samtliga ortsavdrag nu är reellt sett lägre än 1947. Minskningen är relativt sett störst för de ensamstående.

Funnes någon slagkraft i denna tes om överbeskattning som inflationsdämpande faktor, vore det rimligt och logiskt, att denna utveckling inte inträffat eller i varje fall inte tagit den omfattning, som vi nu allesammans är medvetna om att den har gjort.

Men, herr talman, nu kommer jag till en rätt viktig synpunkt: *även* om det skulle ligga någonting i den tes, som jag här har diskuterat, *även* om en mera betydande skattesänkning skulle leda till utpumpning av köpkraft, som det brukar heta, d. v. s. verka inflationsdrivande, d. v. s. ytterligare penningförstörande,

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

så kan väl näppeligen den effekten uppkomma vid en skattesänkning av den typ vi föreslår, d. v. s. en skattesänkning som till sista öret är täckt av motsvarande utgiftsminskningar för statsverkets del.

Jag reser den frågan här, och jag kanske kan få ett svar på den i fortsättningen: Om man, på det sätt som vi tillåtit oss föreslå, begränsar möjligheterna till offentlig efterfrågan, har man ju genom en skattesänkning inte vidtagit någon åtgärd som är ägnad att öka den *samlade* efterfrågan. Från samhällsekonomiska synpunkter kan därför, menar jag, inga avgörande skäl anföras mot vårt skattesänkingsförslag.

Ytterligare skulle jag vilja erinra om en sak, som tidigare understrukits från vårt håll. För att göra vår skattesänkning verkligt inflationssäker har vi, som kammarens ledamöter måhända observerat, kompletterat detta förslag med rätt till skatteavdrag, som syftar till att öka det frivilliga sparandet. För det ändamålet använder vi en del av budgetöverskottet, som ingenting annat är än ett statligt tvångssparande. Men våra sparstimulerande åtgärder är så utformade, att budgetöverskottet minskar endast i den mån det personliga sparandet ökar minst fyra gånger så mycket. Blir det alltså inget ökat personligt sparande såsom en följd av detta vårt förslag, så minskar ju heller inte budgetöverskottet.

I ganska vida delar av regeringspressen har man på senaste tiden uppenbarligen känt sig »sittlich entrüstet» över högerns uppträdande i skattefrågan. Man har lagt pannan i bekymrade veck, och man har allvarligt förebrående vänt sig mot vår meningsriktning, som här kommer och — jag citerar ur en ansedd socialdemokratisk tidning — »drämmer till med en skattesänkning på 825 miljoner kronor».

Ja, herr talman, hur skall man mot bakgrunden av en sådan karakteristik av vårt förslag då våga beteckna finansministerns förslag? Det kan väl dock knappast anses opassande att beteckna finansministerns skattesänkingsförslag som en bjudning med armbågen. Ty, ärade kammarledamöter, vad innebär i själ-

va verket denna s. k. skattesänkning på 375 miljoner för helt budgetår räknat? Först har vi här det ganska egendomliga förhållandet, att man bortser från den omständigheten, att denna skattesänkning — liksom naturligtvis de övriga skattesänkingsalternativ som här presenteras — delvis ätes upp av den höjning av folkpensionsavgiften, som ju också är avsedd att träda i kraft 1 januari nästa år. Denna höjning av folkpensionsavgiften beräknas, som vi vet, tillföra statsverket 175 miljoner kronor per år. 375 minus 175 blir 200. Man kan alltså, herr talman, om man så vill säga att nettoeffekten av finansministerns skattesänkning blir 200 miljoner kronor.

Men vidare — och detta är enligt min uppfattning betydligt viktigare — fäster man sig vid att regeringsförslaget endast på några få punkter, om man tar penningvärdesförsämringen i betraktande, återför beskattningen till eller under den nivå, där den befann sig år 1947. Jag tycker att detta är en ganska fundamentalt synpunkt på hela förslaget. När man talar om denna skattesänkning bör man hålla i minnet, att även med den skattesänkningen kommer vi endast i några få fall tillbaka till den nivå, där vi befann oss 1947. Detta gäller om vi håller oss till gifta skattskyldiga, medborgare med inkomster från och med cirka 8 000 kronor till och med 12 000 kronor. Alla övriga skattskyldiga, såväl gifta som ogifta, har även efter denna s. k. skattesänkning att betala en skatt, som ej oväsentligt ligger över vad de hade att betala 1947, då högskatteperioden höll sitt intåg i vårt land. En halvmesyr är det vanligaste omdöme man kan ge detta förslag till nya skatteskalor. Det är en skattesänkning, som faller ojämnt; den skärper progressionen, vilket icke ens bevillningsutskottet velat bestrida, och den kompenserar bara delvis — jag tror jag kan säga i undantagsfall — den skatteskärpning, som penningvärdesförstöringen åstadkommit.

Så ett par ord om vårt förslag. Högerförslaget innebär, att vi vill sänka den statliga inkomstskatten för gifta med 23 och för ensamstående med 19 procent.

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

Dessa siffror säger kanske i och för sig inte så mycket, men måhända har följande påpekande större intresse för kammarens ledamöter. Vårt förslag leder för *alla* inkomsttagare till lägre skatt än regeringsförslaget. I synnerhet har vi försökt lägga oss vinn om att åstadkomma kraftiga skattesänkningar för de särskilt hårt pressade mellanskikten, dit bland annat större delen av de nu straffbeskattade äkta makarna hör. Ett markerat drag i den skatteskala, som nu är i kraft för äkta makar, är att progressionen är särskilt stark för beskattningsbara inkomster närmast överstigande botten-skiktet. Vi har där en företeelse, som vi i våra debatter i bevillningsutskottet brukar kalla för »puckeln». Den »puckel», som sålunda kan konstateras i den nuvarande skatteskalan för äkta makar, skulle vid ett accepterande av propositionens förslag icke blott kvarstå utan även bli än mer markerad.

I den av oss föreslagna skalan för gifta skattskyldiga har i förhållande till gällande grundskala — som jag redan antytt — en särskilt kraftig nedpressning skett av skattesatserna för beskattningsbara inkomster mellan 10 000 och 25 000 kronor. Vi har, om jag så får säga, koncentrerat oss på detta stora skikt, samtidigt som vi presenterat en skattesänkning, som också för de lägsta inkomsttagarna är förmånligare än vad regeringen föreslår.

Inkomsttagarna i det skikt, som jag nu talar om, alltså mellan 10 000 och 25 000 kronor, blir ju, såsom alla så väl känner till, allt talrikare. Inslaget i detta skikt av kroppsarbetare och lägre tjänstemän blir allt mera markant. Vad som är särskilt viktigt att observera är att i skiktet mellan 10 000 och 25 000 återfinnes de i eminent grad produktiva åldrarna, på vilka vår fortsatta välståndsökning så väsentligt beror.

Vad speciellt barnfamiljerna beträffar må erinras om att 1954 års familjeredning, som ju har kommit i rampljuset på ett markant sätt under den senaste tiden, har uppgett — och det tycker jag är ett ganska intressant påpekande — att barnfamiljernas andel i den direkta statsskat-

ten minus barnbidragen år 1948 utgjorde 14 procent, medan den numera skulle vara uppe i 22 procent. Det har sålunda inträtt en väsentlig förskjutning under dessa år. Denna är till yttermera visso huvudsakligen att finna hos familjer med mer än ett barn. I detta förhållande ser vi på vår kant en ytterligare anledning att *redan nu* — i avvaktan på resultatet av den utredning om återinförande av barnavdragen och om förbättring av förvärvsavdraget för gift kvinna, som vi förordar — söka åstadkomma en lindring för dessa hårt tyngda mellanskikt.

I detta sammanhang, herr talman, skulle jag gärna vilja påpeka, att cirka 325 miljoner av den skattelindring, som vi föreslår, kommer på barnfamiljerna. Det är det sätt, på vilket vi anser oss böra tillmötesgå kraven på omedelbar lindring för barnfamiljerna, vilket emellertid inte utesluter kompletteringar i framtiden, när våra resurser så medger.

Som kammarens ledamöter säkert funnit karakteriserar bevillningsutskottet vårt förslag på följande sätt: »Vid tillämpning av dessa skalor skulle skatten för nästan alla gifta och för en stor del av de ensamstående reellt sett bli lägre än 1947.» Detta omdöme av bevillningsutskottets majoritet är objektivt och riktigt.

Bevillningsutskottets majoritet har också nödgats konstatera att de skalor, som vi föreslår, får »ur teknisk synpunkt anses ha vissa företräden framför de i propositionen föreslagna». Detta utskottets uttalande är också riktigt.

Jag kanske sedan får göra ytterligare ett citat. Utskottets majoritet förklarar beträffande de av oss föreslagna skalorna, att de måste anses så uppbyggda, att de »ger en jämnare stegring av skattesatsen vid stigande inkomst, underlättar en framtida breddning av de enhetliga skikten» o. s. v.

Det är klart att vi på vår kant med tillfredsställelse noterat dessa erkännanden från bevillningsutskottets sida. Men jag tycker nog, herr talman, att de av bevillningsutskottet påpekade fördelar-*na inte bara* utgör tekniska företräden i vårt förslag. Jag har nog en ganska

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

bestämd mening om att de också har ett väsentligt substantiellt innehåll.

Herr talman! Jag föreställer mig att åtskilliga av kammarens ledamöter har intresse av att ta del i denna debatt. Jag skall därför inte ytterligare fördjupa mig i ämnet utan stanna vid vad jag här anför. Jag slutar med att understryka, att vi inom högern betraktar det icke minst som en psykologisk nödvändighet, att den långa perioden av skatteskärpningar — såväl av riksdagen beslutade som automatiskt uppkommande — äntligen brytes, och detta på ett sådant sätt, att människorna verkligen får klart för sig att en ny skattepolitik inledes.

Jag ber att få hemställa om bifall till reservationen I) av mig och herr Nilsson i Svalöv.

Herr SÖDERQUIST (fp):

Herr talman! Reservation nr II) till det föredragna utskottsbetänkandet, som undertecknats av bl. a. mig och herr Kronstrand här i kammaren, tar främst sikte på några motioner, som väckts i samband med propositionen nr 88 samt i ett par fall under motionstiden vid riksdagens början. Den sysslar däremot endast obetydligt med de föreslagna skatteskalorna.

Detta betyder emellertid ingalunda, herr talman, att man inom folkpartiet skulle anse dessa skalor vara alldeles fullkomliga och helt utan brister. Skalorna är ju, vilket torde vara bekant, resultatet av en överenskommelse, en kompromiss, inom 1955 års statsskatterevisin mellan folkpartiets, socialdemokraternas och bondeförbundets representanter där. Det torde väl under sådana förhållanden snarast vara ganska naturligt, att skalorna icke helt tillfredsställer alla ens inom de partierna. Vi har emellertid för vår del ansett oss böra godtaga det i propositionen framlagda skatteskaleförslaget, som helt överensstämmer med revisionens alternativ 2.

För säkerhets skull vill jag dock framhålla, att detta vårt ställningstagande icke innebär ett godtagande av den uppfattningen, att den aktuella skattesänk-

ningen skulle få en tilfredsställande omfattning endast genom att man utan vidare använder de nya skatteskalorna med 100 procents skatteuttag. Redan i ett särskilt yttrande till statsskatterevisinens betänkande har jag för min del gjort det uttalandet, att om budgetförhållandena så medger, bör uttagsprocenten vara lägre än 100. Om denna uppfattning är jag ingalunda ensam, vilket också kommit till många uttryck i motioner och på annat sätt. Hur stor skattesänkningen just nu bör kunna bli, torde väl komma att diskuteras vid ett senare tillfälle, då också yrkanden kommer att framställas.

Även beträffande reservationens innehåll i övrigt skall jag försöka att uttala mig så kort som möjligt.

Ensamstående skattskyldig, som har vårdnad om barn, har enligt de regler, som för närvarande gäller i fråga om den statliga inkomstbeskattningen, endast under vissa betingelser rätt till samma ortsavdrag som gift skattskyldig. Denna rätt inträder om vederbörande hade husföreståndarinnan under beskattningsåret och barnets ålder icke överstigit 16 år. För de fall den ensamstående med barn inte haft husföreståndarinnan minskas ortsavdraget med en fjärdedel till ett belopp, som motsvarar en och en halv gång det som gäller för ensamstående utan barn.

Vid den kommunala inkomstbeskattningen gäller liknande bestämmelser ehuru med den viktiga skillnaden att ensamstående, som haft vårdnaden om barn men som icke haft husföreståndarinnan, inte har haft rätt till större ortsavdrag än ensamstående utan barn.

Det är alltså så, att ensamstående, som har vårdnad om barn men inte haft husföreståndarinnan anställd, är ogynnsamt behandlad i jämförelse med gift skattskyldig. Förhållandet har uppmärksammat i ett flertal motioner, bl. a. av fru Gärde Widemar m. fl. och fru Waltheim m. fl. i denna kammare.

Det har i motionerna bl. a. framhållits, att det knappast torde vara tidsenligt att göra den mera gynnsamma behandlingen i skattehänseende beroende på om ve-

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

derbörande haft husföreståndarinna eller inte. Den bakomliggande motiveringen till att rätten till det högre ortsavdraget har förbundits med detta villkor är, att det högre ortsavdraget skall »kompensera» för kostnaderna för husföreståndarinnan. Bristen på hembiträden har emellertid lett till att den ensamstående modern eller fadern måste för barnens omhändertagande och hemmets skötsel under sin bortovaro i förvärsarbete använda sig av kollektiva anordningar av olika slag, daghem, förskolor, städhjälp, måltidsinackorderingar m. m. Deras kostnader är därför i allmänhet av motsvarande omfattning som om de haft husföreståndarinna. De borde därför ha rätt till samma ortsavdrag.

Reservanterna delar motionärernas uppfattning och föreslår, att riksdagen beslutar sådan ändring av gällande författningsbestämmelser att ensamstående skattskyldig, som under beskattningsåret haft vårdnaden om barn, skall ha rätt till samma ortsavdrag som gift skattskyldig, vilken levt tillsammans med andra maken. Ändringen bör såsom föreslagits av fru Gärde Widemar m. fl. omfatta taxeringen såväl till statlig som kommunal inkomstskatt.

I fru Gärde Widemars m. fl. motion har vidare yrkats, att sådant förhöjt ortsavdrag skall få åtnjutas t. o. m. det beskattningsår varunder den ensamstående barn fyllt 18 år. I princip anser vi en uppflyttning av åldersgränsen, som f. n. är 16 år, motiverad med hänsyn bl. a. till utbildningskostnaderna för barnet. Det synes oss emellertid riktigare att söka lösa denna fråga i ett större sammanhang, varigenom alla skattskyldiga med försörjningsplikt gentemot barn skulle behandlas lika. Vi föreslår således, att villkoret för den ensamstående rätt till samma ortsavdrag som gift skattskyldig utformas så, att vederbörande under beskattningsåret skall ha haft hemmavarande barn, för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat. Vidare anser vi, såsom föreslagits i motionerna I: 295 och II: 244, att även det villkoret bör stadgas, att vederbörande skattskyldig

haft förvärsarbete utanför hemmet.

Inkomstbortfallet för det allmänna till följd av här föreslagna justering torde inte överstiga 10 miljoner kronor för helt år, varav högst 6 miljoner kronor för statsverket.

Nu gällande regler för äkta makars beskattning fastställdes vid 1952 års riksdag efter förslag av 1949 års skatteutredning. Den lösning sambeskattningsfrågan då erhöll kan inte anses tillfredsställande. Bland annat slopades det tidigare gällande förvärsavdraget, som var högst 1 000 kronor, och ersattes med ett enhetligt avdrag om 300 kronor eller samma belopp som vid den kommunala beskattningen. För kvinnor med barn bestämdes förvärsavdraget till 10 procent av inkomsten, dock högst 1 000 kronor. I kompensande syfte vidtogs viss omläggning av skatteskalorna samt höjdes ortsavdragen. Den samlade effekten av dessa ändringar var visserligen att gränsen för den s. k. sambeskattnings-effekten vid den statliga inkomstskatten — det inkomstläge där ökning av statskatt inträder till följd av giftermål — försköts något uppåt. Fortfarande kom emellertid, såsom framhållits i de likalydande motionerna nr 293 i första kammaren av herr Ohlon m. fl. och nr 224 i andra kammaren av herr Ohlin m. fl., sambeskattningen att vara ett problem för ett mycket stort antal skattskyldiga, och förhållandena har sedan dess ingalunda förbättrats.

Vi reservanter delar den bl. a. i dessa motioner framförda uppfattningen, att man vid beskattningen av äkta makar i alltför ringa utsträckning beaktar de merkostnader som vissa gifta kvinnor med förvärsarbete får vidkännas för inkomstens förvärvande. I särskilt hög grad gäller detta sådana fall, då familjerna har minderåriga barn. Herr Hagberg har också framhållit detta i sitt nyss hållna anförande. En höjning av förvärsavdraget framstår därför som synnerligen väl motiverad.

Riksdagen har med bifall till då väckta motioner år 1954 uttalat sig för en översyn av förvärsavdraget och i skri-

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

velse till Kungl. Maj:t hemställt härom. Någon sådan översyn har dock inte kommit till stånd, och enligt de planer som finansministern har gett till känna i propositionen nr 88, som vi nu behandlar, skulle frågan skjutas ytterligare på framtiden.

I de likalydande motionerna nr 294 i första kammaren av fru Gärde Widemar och fru Hamrin-Thorell samt nr 242 i andra kammaren av fröken Elmén och herr Wedén har föreslagits en omedelbar höjning av förvärvsavdraget. Detta förslag innebär i huvudsak att avdraget för förvärvsarbetande gift kvinna utan minderårigt barn fastställs till högst 1 000 kronor och för kvinnor med minderårigt barn till ytterligare 50 procent av inkomsten, dock högst 3 000 kronor. Justeringarna skulle gälla vid såväl den statliga som den kommunala beskattningen.

Med hänsyn till det nuvarande otillfredsställande tillståndet och i betraktande av den jämförelsevis långa tid en reform på detta område förhalats och enligt departementschefens planer skulle ytterligare förskjutas, anser vi det väl motiverat, att en viss höjning av förvärvsavdragen beslutas redan i år. En sådan höjning skulle vara av provisorisk karaktär i avvaktan på den mera stadigarande förbättring, varom utredning bör omedelbart påbörjas, så att förslag härom kan snarast föreläggas riksdagen.

Med hänsyn till höjningens provisoriska karaktär anser vi den böra för närvarande begränsas till belopp som något understiger den som föreslagits i de nyssnämnda motionerna. Vi föreslår, att med bibehållande av nuvarande konstruktion i princip förvärvsavdraget vid taxering till såväl kommunal som statlig inkomstskatt höjes från nuvarande högst 300 kronor till högst 500 kronor; om den gifta kvinnan har barn, för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, bör avdraget vid den statliga beskattningen höjas till belopp som motsvarar ytterligare 20 procent av inkomsten, dock högst 2 000 kronor. För närvarande gäller 10 procent av inkom-

ten, dock högst 1 000 kronor. I analogi med nuvarande regler bör avdraget vid den statliga beskattningen för gift man, som haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse och vars hustru där utfört arbete, bestämmas till 500 kronor, om värdet av hustruns arbete uppgått till minst 500 kronor. Inkomstbortfallet genom dessa förhöjningar kan uppskattas till något under 50 miljoner kronor för helt år för statsverket och till cirka 15 miljoner kronor för kommunerna.

Såsom jag nyss framhållit bör frågan om en ytterligare förbättring av förvärvsavdraget för framtiden göras till föremål för omedelbar utredning. I detta sammanhang bör man även söka lösa frågan om att till den kommunala beskattningen utsträcka den rätt, som för närvarande vid den statliga beskattningen tillkommer gift man, vars hustru biträtt honom i hans jordbruk eller hans rörelse. Likaså bör denna utredning pröva frågan om rätt till förvärvsavdrag för gift kvinna med inkomst av jordbruk, som hon själv bedrivit, i samma omfattning som nu gäller i det fall att hon har inkomst av rörelse eller eget arbete.

Det svenska skattesystemet bygger som bekant på principen om skatt efter förmåga. I ett viktigt avseende innebär emellertid de svenska skattereglerna ett väsentligt avsteg från denna princip, nämligen i fråga om barnfamiljernas beskattning. Såsom framhållits i motionerna nr 293 i första kammaren och 224 i andra kammaren, tas nämligen i vårt land — med bortseende ifrån det högre ortsavdraget och den progressiva skatteskalan för gifta samt vissa andra undantag av mindre betydelse i detta sammanhang — vid beskattningen ingen hänsyn till en familjs barnförsörjningskostnader och den nedsättning i skatteförmågan som härigenom inträder. Starka skäl kan därför anföras, menar vi, för en sådan förändring av beskattningsreglerna att principen om skatt efter bärkraft kommer till sin rätt också när det gäller barnfamiljerna. Detta skulle kunna ske genom införande av barnavdrag vid beskattningen. Genom barnav-

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

drag vid beskattningen åstadkommes nämligen en mera rättvis avvägning av skattebördan mellan barnfamiljer och övriga skattskyldiga, en avvägning som sker inom varje inkomstklass för sig.

En skyndsamt utredning bör enligt vår uppfattning komma till stånd i syfte att pröva frågan om införande av barnavdrag vid beskattningen. Därvid bör också övervägas möjligheterna att bestämma åldersgränsen för barnet till 18 år. Avdraget bör gälla såväl den statliga som den kommunala beskattningen. Vi föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en sådan utredning.

I två likalydande motioner — I: 535 av herr Birke m. fl. och II: 683 av herr Hjalmarson m. fl. — har påyrkats utredning och förslag rörande indexreglering av dels ortsavdragen, dels skatteskalornas skiktintervaller för den beskattningsbara inkomsten. Yrkanden i samma riktning har framförts inom riksdagen bl. a. genom motioner av herrarna Ohlon och Ohlin vid 1952 års riksdag. Vi reserverar oss anser den uppfattning, som kommit till uttryck i årets motioner och i de nämnda motionerna vid 1952 års riksdag, vara riktig. Även om invändningar av i huvudsak teknisk art kan resas mot tanken bör dock enligt vår mening möjligheterna att motverka den skärpning av det reella skattetrycket, som åtföljer en penningvärdeförsämring, närmare prövas. Herr Hagberg har tidigare talat åtskilligt om penningvärdeförsämringens inverkan på skatten. Jag kan avstå från att ytterligare orda härom. Vi tillstyrker det förslag som framlagts i de nyss nämnda båda motionerna.

Såsom framhållits i två likalydande motioner — I: 537 av herr Ohlon m. fl. och II: 682 av herr Ohlin m. fl. — bör de sänkningar av inkomstbeskattningen, som är möjliga att besluta i år, endast ses som ett steg på vägen mot en rimligare beskattning. Ett flertal angelägna skattesänkingsuppgifter förestår. Några av dessa är föremål för utredningar av måhända huvudsakligen teknisk karaktär. Andra sådana bör enligt de förslag, som framställts från folkpartihåll, ytter-

ligare tillkomma. Det är emellertid dessutom angeläget att på grundval av gjorda uppskattningar av det framtida utrymmet för skattesänkningar uppgöra en plan och lämplig turordning för dessa skattesänkningar. En sådan uppskattning bör självfallet också ta hänsyn till behovet av reformer på det sociala och kulturella området. Ett utredningsarbete av här angiven karaktär synes naturligtast ankomma på en allsidigt sammansatt parlamentarisk kommitté. Vi biträder för vår del det i de nämnda motionerna framförda yrkandet om verkställandet av en samlad översyn genom en parlamentariskt sammansatt utredning, som skulle ha till uppgift att framlägga en plan för fullföljande av årets skattereduktion genom successiva skattelättnader för de närmaste åren. Utredningen, som givetvis bör arbeta i nära kontakt med de särskilda utredningar som redan är tillsatta och under arbete eller som skulle tillkomma i de berörda skattefrågorna, bör enligt vår mening kunna arbeta så snabbt att delförslag kan föreläggas nästa års riksdag.

Jag hänvisar i övrigt, herr talman, till de av mig nämnda motionerna och till innehållet i den med II) betecknade reservationen, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Jag lyssnade med stort intresse på de anföranden som nyss har hållits. Kammaren har nu för första gången i en skattedebatt tagit del av ett stort anförande av herr Hagberg, och det kan kanske vara värdefullt att vid sidan av de vanliga företrädarna för högerns synpunkter i skattefrågorna få stifta bekantskap också med honom. Jag är glad över att han med så friskt mod har kastat sig in i dessa debatter. Jag är förvissad om att hans deltagande i dem kommer att bli av värde för kammaren — utan att jag därför på något sätt vill förringa högerns andra företrädare.

Men detta är en sak. En annan fråga är vilket argumentativt värde som kan ligga i de föregående talarnas anföran-

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

den. Därom har jag nog en annan mening än dessa båda talare.

Det föreliggande regeringsförslaget, som av utskottet har tillstyrkts, om en skattesänkning på 375 miljoner kronor har ju utformats på det sättet, att tyngdpunkten av skattesänkningen lagts på de lägre inkomsttagarna. Men det är alldeles uppenbart att en så betydande skattesänkning ger skattebetalarna möjligheter att öka sin konsumtion med motsvarande belopp. Hur önskvärd den standardhöjning än är, som åstadkoms genom att folk får behålla mer av sina pengar än eljest, innebär dock denna skattesänkning en viss risk i ett samhälle, där det råder en sådan konjunktur att varje ökning av efterfrågan kan medverka till — jämte andra ting — att bringa de ekonomiska förhållandena ur balans. Det kan naturligtvis därför vara tveksamt, om man bör genomföra en skattelättnad. Men det har nu förelegat åtskilliga skäl för att man borde göra det, samtidigt som man både statsfinansiellt och kulturpolitiskt vidtager åtgärder för att på annat sätt försöka hålla den ekonomiska konjunkturen i styr.

Vad den statsfinansiella sidan beträffar har ju undan för undan av regeringen och av oppositionspartierna framförts ökade krav på utgifter av olika slag. Man vill tillika ha en sänkning av kommunalskatten genom höjda ortsavdrag, vilket måste betyda ökade utgifter för staten, under förutsättning att staten skall kompensera kommunerna för deras förluster. Det rör sig här om avsevärda belopp. Man tycks vara ense om att barnbidragen skall höjas; även här blir det fråga om betydande utgiftsökningar. Också i en rad andra avseenden kommer inte minst oppositionspartierna med krav på ytterligare utgiftsökningar. Det är uppenbart att allt detta måste utsätta statsfinanserna för ett visst tryck, som man inte bör ringakta.

Det blir därför möjligt att gå till denna reform endast under förutsättning att en tämligen stram allmän finans- och kreditpolitik föres. Jag vill erinra om att man beräknar, att statsinkomsterna bud-

getåret 1957/58 inte kommer att ökas på samma sätt som under de föregående åren. Så långt man nu kan se, skulle inkomstökningen då stanna upp och en stagnation inträda.

Under sådana omständigheter är det givetvis något litet av ett äventyr att ge sig in på en skattesänkning. Vi är säkerligen ense om att allmänna inkomstökningar för både löntagare och företagare leder till större efterfrågan på varor, och om tillgången på varor inte ökas i samma proportion som penningmängden, så är det alldeles uppenbart att de ökade statsinkomsterna utgör en mycket bedräglig grund att bygga skattesänkningar på, liksom ökning av statens utgifter. Vi lever dock på randen av en hotande inflation, och egentligen tyder inga tecken på att det finns utrymme för någon särskilt stor ökning av statsutgifterna eller särskilt kraftig sänkning av skatterna.

Men trots dessa omständigheter och de hämningar, som de ålagt regeringen och bevillningsutskottet då de stannat vid en skattesänkning på 375 miljoner kronor, vilar inga hämningar hos oppositionspartierna, allra minst hos högern och kommunisterna, som i detta avseende är, tycker jag, tämligen hämningslösa.

Kommunisterna har föreslagit att man — visserligen under en treårsperiod — skulle höja ortsavdragen. Vad skulle det betyda? Jo, att staten får en skatteminskning på 600 miljoner kronor. Vidare skall staten ersätta kommunerna deras förluster genom höjningen av ortsavdragen; tanken är väl ändå att staten skulle ersätta kommunerna för deras förluster. Det är svårt att beräkna utgiftsökningen för staten genom att kommunerna ersättes för sina förluster, men om jag kalkylerar med ett belopp av 700 å 800 miljoner kronor, så skulle kommunisternas förslag faktiskt innebära en påfrestning på statens finanser av storleksordningen 1 1/4 å 1 1/2 miljard. Nog får man säga, att det är tämligen hämningslöst av kommunisterna att framlägga ett sådant förslag. Men man kan begripa

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

handlingssättet när det gäller ett oppositionsparti, som har allt att vinna och ingenting att förlora genom rika löften.

Litet mera betänksam blir man när det gäller högern. Den framlägger ett förslag om skattesänkning, som enligt beräkningarna skulle kosta 825 miljoner kronor, d. v. s. 450 miljoner kronor mer än regeringen vågat sig på att föreslå riksdagen, eller drygt en fördubbling. Jag vill erinra om att detta inte heller är högerens enda skattesänkingsförslag, utan den vill ju avskaffa bolagsskatten, investeringsavgiften, bilaccisen, vissa arvsskatter och den höjda bolagsskatten, sänka förmögenhetsskatten, o. s. v. Det är minsann inte så litet man från högerens sida menar att det svenska samhället orkar med i fråga om skattesänkning! Det rör sig om sänkningar som i rundhänthet tävlar med kommunisternas förslag, kanske till och med överträffar dem litet grand.

Folkpartiet är i denna tävling med högern och kommunisterna alldeles slaget ur brädet, åtminstone när det gäller den skattesänkingsfråga som vi nu behandlar. Folkpartiet har anslutit sig till skalorna men vill ha 95 procents uttagning. Detta betyder en skattesänkning av 170 miljoner, och det beloppet är enligt folkpartiets mening lätt att åstadkomma. Och i jämförelse med högerens och kommunisternas förslag är det onekligen mycket lättare att åstadkomma. Emellertid vill folkpartiet också sänka bolagsskatten och investeringsavgiften, ta bort avrusskatterna i varje fall kvarlåtenskapsskatten och sänka förmögenhetsskatten etc. Folkpartiet tävlar fullt ut med högern på alla andra fält än detta. När det gäller just sänkningen av statsskatten är folkpartiet absolut distanserat — där ligger högern många hästlängder före, liksom kommunisterna. Folkpartiet får piska på sin häst riktigt ordentligt för att komma något så när i jämnhöjd med den starkt framsprängande högern och med kommunisterna, som lufsar på så gott de kan.

Det verkar som om oppositionspartierna helt lever i lycklig okunnighet om att vi har full sysselsättning i vårt samhälle, med en konjunktur som syssel-

sätter alla och allt. Vi lever alltså på brädden av ett inflationsbråddjup, och det gör att vi måste vara försiktiga, både statsfinansiellt och konjunkturpolitiskt. Jag vet inte varför man har glömt allt detta. Är det av gammal vana? Alla åtgärder för att hålla högkonjunkturen inom något så när rimliga gränser, så att den inte verkar alltför inflationsdrivande, har ju under en lång följd av år bekämpats av högern och folkpartiet. Det är väl därför av gammal vana som man fortsätter att blunda.

Man säger, och det har sagts från denna talarstol i dag, att det förslag om sänkning av statsskatten, som här ligger på kammarens bord, egentligen bara är motiverat av att det har utlovats en skattesänkning. Det är inte motiverat bara av ett sådant löfte. Men det är ju klokt att inte ge löften förrän man ser att det finns möjligheter att genomföra dem. Eftersom regeringspartierna begränsar sig till att ge löften, som kan genomföras, kommer ju också den stunden, då de verkligen infriar dem. Hur högern och folkpartiet skall kunna bemästra konjunkturen och våra statsfinanser med alla de löften, de strör omkring sig — särskilt folkpartiet med sina förslag om ökade utgifter men ändå minskade skatter — vet de väl inte ens själva. Det är kanske därför de begär en parlamentarisk utredning för att försöka få reda i allt det kaos, som deras önskningar i olika avseenden framkallat.

Bakom den skattesänkning, som här föreslås, finns emellertid en stark motivering, och den har ju också omnämnts av de föregående talarna. På grund av penningvärdeförändringen har det onekligen skett en verklig skatteökning, som dessutom har verkat på ett så olyckligt sätt, att den i stort sett i större utsträckning träffat mindre inkomsttagare än högre. Detta gör att man måste försöka gripa sig an denna skattesänkning på det sättet, att man framför allt försöker hjälpa de lägre inkomsttagarna.

Nu säger man på olika håll — det kanske mest poängteras av högern men även av folkpartiet — att här gäller det

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

att omsider bryta den skatteökningsperiod, som fullföljts under många år. Och så försöker man att hålla denna myt vid liv, ty detta tal hör inte till historiens område utan till myternas.

Många i denna kammare — kanske det stora flertalet — var med om en skattesänkning år 1947, då skatterna för det stora folkflertalet sänktes med åskilliga hundratal miljoner kronor. Jag erkänner att man samtidigt höjde skatterna för de allra största inkomsttagarna och förmögenhetsägarna, men det innebär i alla fall en skattesänkning för den stora massan av det svenska folket. Under 1950-talets början kom vidare den kommunala ortsavdragsreformen, som bidrog till att sänka skatterna för åtminstone vissa grupper av de minsta inkomsttagarna i kommunerna. År 1952 medverkade herr Hagberg och andra till en skattereform, som betydde en skattesänkning av rätt betydande mått och som kostade rätt mycket. Visserligen ville högern och folkpartiet då gå längre, men att det var en skattesänkning är väl uppenbart. Förra året slutligen genomfördes ändringar i taxeringsförordningen, varigenom man skulle få ett enklare förfarande, men för att nå detta mål måste man offra något hundratal miljoner kronor, som i första hand blev en skattelättnad för många små inkomsttagare.

Vi har alltså under dessa år — från år 1947 till i år — haft fyra olika skattesänkingsreformer, som nu fullföljes av den femte.

Det har också förekommit skatteskärpningar, men dessa har i det stora hela varit motiverade såsom konjunkt-dämpande åtgärder. Det har varit sådana ting som höjning av bolagsskatten, investeringsavgiften, bilaccisen och en hel del annat. Det har i stort sett varit sådana skatteskärpningar, som varit betingade av kampen mot konjunkturerna, och dessa skatteinkomster har ju också behandlats på ett annat sätt än andra skatteinkomster, därför att de varit betingade av andra förhållanden. Att vi haft en höjning av bilskatten, beroende på att vi nu har ett större an-

tal bilar, en helt annan förslitning av våra vägar och helt andra krav från motorfolkets sida än förr, har motivrats av speciella behov. När det gäller den direkta beskattningen, som vi här diskuterar, har det varit en serie av skattesänkningar — några större och andra mindre, men det har gått i den riktningen, och nu fortsätter man med årets reform.

Om skatteskalorna, som vi nu bygger upp denna skattesänkingsreform på, är de två regeringspartierna och folkpartiet ense, under det att högern har lagt fram ett fullständigt nytt förslag. Man har från folkpartiets, bondeförbundets och vår sida varit ense om att lägga upp skatteskalorna så att man därmed mest skulle hjälpa de mindre inkomsttagarna, och skall man lägga om skatteskalorna så att man mest hjälper de mindre inkomsttagarna och alltså inte bara skall sänka beloppen enligt existerande skatteskalor med 10 eller 15 procent eller vad man vill, måste det bli en ökad progression. Hur en sådan ändring av skatteskalorna, som hjälper de mindre inkomsttagarna mest, skall kunna genomföras utan en ökad progression, skulle jag vilja få reda på.

Alla har genom denna reform, som framlagts av regeringen, fått skattelättnad. Den procentuella skattelättnaden utgör ungefär 17 för de lägsta inkomsttagarna och minskas undan för undan så att det bara blir en skattelättnad på en procent för dem, som är uppe i de allra högsta inkomstlägena. Det är denna procentuella större hjälp åt de mindre inkomsttagarna och mindre hjälp åt de större inkomsttagarna som har åstadkommit denna progression. Vill man nå målet, måste man också vilja medlen — vill man hjälpa de mindre inkomsttagarna mer, får man ta den ökade progressionen. Detta har godkänts av alla de tre partierna men inte av högern — jag förmodar att även kommunisterna skulle ha godkänt denna sak, om de varit med i utskottet eller i kommittén. Eftersom vi har en progressiv beskattning, betyder det naturligtvis i pengar räknat mer, ju högre inkomst-

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

skikt vederbörande tillhör. En skatteminskning med en procent i mycket höga inkomstskikt betyder ju mycket mer i pengar än 17 procent i låga inkomstskikt; detta sammanhänger med progressiviteten, och det kan vi inte komma ifrån. Är det så, att skatterna ökas, drabbar detta i pengar räknat mest de högre inkomstskikten och mindre de lägre inkomstskikten. Sänker man skatterna, blir det i pengar räknat mindre skattesänkning för de mindre inkomsttagarna än för de högre. För att sänkningen emellertid inte skall bli alltför hög för de högre inkomsttagarna och allt för låg för de mindre inkomsttagarna, har man ökat progressiviteten.

Men kom ihåg, att regeringspartierna bara anser detta vara ett första steg! Redan statsskatterevisjonen skrev, att om man vill göra något mera energiskt för de smärre inkomstskikten, måste man ge sig in på kommunalbeskattningen. Regeringen har vid flera tillfällen i olika propositioner uttalat denna mening, och inom utskottet har man givit stöd åt samma mening. Praktiskt taget samtliga partier har givit uttryck åt den uppfattningen, att vi måste gå vidare när det gäller de kommunala ortsavdragens höjning och därigenom åstadkomma ytterligare sänkning för de mindre inkomsttagarna.

Om man vill göra det, måste man nog gå litet försiktigt fram i andra avseenden, ty skattesänkningen över de kommunala ortsavdragen kostar åtskilligt. Skulle man höja det kommunala ortsavdraget med 1 000 kronor i högsta skiktet, blir det ändå, om staten skall ersätta allt — jag vet inte vad kommittén kommer till för förslag eller vad regeringen eller riksdagen vid sin prövning kan komma till för förslag — en affär på ungefär 320 miljoner kronor. Är det så, att man vill höja ortsavdraget med 2 000 kronor, blir det en affär på inemot 510 miljoner kronor. Vill man alltså ta detta andra steg, får man se till, att vi har möjligheter att göra det nästföljande år — det kommer att kosta ungefär 500 miljoner kronor. Det kommer att ge en inkomsttagare med

4 000 kronor, som är gift, ungefär 110 kronor i skattelättnad, om man höjer ortsavdraget med 1 000 kronor till 3 000 kronor, och inte fullt det dubbla, om man höjer det till 4 000 kronor. För personer i inkomstskikten upp till 15 000 kronor — där vi enligt vad jag gissar har ungefär 70 procent av alla inkomsttagare — skulle det bli en sänkning med något mellan 90 och 95 kronor, och om man höjer ortsavdraget med 2 000, skulle det bli ungefärligen 190 kronor i skattelättnad. Detta skulle alltså ge de lägre inkomsttagarna något helt annat och mycket mer än som kan åstadkommas genom högerns förslag om en skattesänkning med 825 miljoner kronor. Den reform, som regeringen föreslagit, innebär också att man i större utsträckning hjälper de små inkomsttagarna än om man bara sänker uttagingsprocenten med 10. Men för de högre inkomsttagarna blir det inte så mycket. Även hundratusenkronorsmannen får genom höjningen av det kommunala ortsavdraget en skattesänkning, men den blir inte större än 50 kronor. Det kan man ha och inte ha. Höjes ortsavdraget med 2 000 kronor, får hundratusenkronorsmannen 99 kronor. Det är väl också vad man kan ha och vad man kan mista; det betyder ingenting i hans fall. Men för de små inkomsttagarna kommer det att betyda åtskilligt, och det är därför av utomordentligt stor vikt, att man hela vägen försöker bäd- da för denna ortsavdragsreform som kan komplettera den statliga skattesänkningen så att de många små inkomsttagarna kan få litet mer av påtaglig lättnad.

Alla utom högern synes sålunda vara ense om de skatteskalor vi för närvarande har — vi får väl skjuta upp dusten med folkpartiet till ett senare tillfälle, då de får konkurrera med högern. Låt oss därför se litet närmare på högerns förslag om en skattesänkning med 825 miljoner kronor. Det är klart att man med dessa 825 miljoner — om man bortser från önskvärldheten av att hjälpa framför allt de små inkomsttagarna — kan göra tekniskt mycket sköna ska-

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

lor. Det är bara synd att denna skatte- tekniska kosmetik skall kosta 450 miljoner. Man tycker, att det är litet för mycket uti den skönhetsävlan, som högern upptagit med regeringsförslaget.

Men det viktiga är: Kan man med dessa 825 miljoner åstadkomma en skattesänkingsreform, som folk i allmänhet kan betrakta som rättvisare än den regeringen föreslagit? Man har ordnat det mycket bra på det sättet, att det blir en större skattesänkning för alla grupper än enligt regeringsförslaget. Men för femtusenkronorsinkomsttagaren blir det 5 kronor mer än vad statsskatteförslaget ger, och en femma ger kanske anledning till tacksägelse. För sextusenkronorsmannen blir det 14 kronor mer, och det är kanske också anledning till tacksägelse. Men kom ihåg, att i detta inkomstskikt under 7 000 kronor, som enligt en grov beräkning jag gjort med hjälp av tillgängliga siffror 1954 ändå omfattade 400 000 gifta inkomsttagare, skulle man få nöja sig med en ökning av cirka 14 kronor eller mindre. I tiotusenkronorsläget skulle det bli 49 kronor. Det är ju litet grand. Men kom ihåg, att en höjning av de kommunala ortsavdragen till 4 000 kronor skulle i detta fall ge det fyrdubbla. Men så kommer vi dit där de stora vinsterna skulle göras. Vid en inkomst av 20 000 kronor skulle regeringens skatteskalor ge 216 kronor, alltså åtskilligt mer än för de lägre grupperna. Det är ändå litet pengar, men enligt högerns förslag skulle det bli 653 kronor, sålunda tre gånger så mycket. En förbättring med 437 kronor är ju något mer att ta på än 5 eller 14 kronor. Vid en inkomst av 30 000 kronor skulle med regeringens förslag — om man räknar efter tredje ortgruppen — skattesänkningen bli 346 kronor. Här distanseras regeringens förslag kolossalt av högerförslaget, enligt vilket skatteminskningen skulle bli 1 535 kronor eller det femdubbla. Inkomsttagare i detta läge borde försöka ordna en demonstration och tacka högern för denna gåva, som går utöver regeringens förslag med nära 1 200 kronor. Femtiohusenkronorsmannen får nu en skatteminskning med

560 kronor ungefär. Han skulle enligt högerförslaget få 2 677 kronor. Även han får således fem gånger så mycket. Hundratusenkronorsmannen, som nu skulle få den blygsamma summan på något över 1 000 kronor, skulle få 5 658 kronor. Nu skall vi inte tala om fyrahundratusenkronorsmannen, det är kanske inte så hänsynfullt. Han skulle enligt regeringens förslag få 2 000 kronor och enligt högerns 16 981 kronor. En sådan inkomsttagare är ju — man kan ju ur skattemynpunkt säga tyvärr — inte så vanlig, och det betyder därför inte så mycket. Men hela detta förslag lägger huvudvikten i skattesänkningen på de stora inkomsttagarna jämfört med det förslag, som de tre andra partierna har enat sig om. Det får ju vara högerns sak att göra det. Men det får också vara vår sak att uppmärksamma detta faktum. Kom ihåg, att den högsta skatteminskningen kommer i inkomstskiktet 25 000—30 000 kronor, där skattesänkningen uppgår ungefär till 30 procent. Där ligger tyngdpunkten i högerns skattepolitiska omsorger om det svenska folket.

Man kan säga, att den progressions-skärpning, som hoppet från bottensatsen 11 upp till 17 % skulle bli, då man kommer upp till 14 000 kronor och något mer för ett gift par, är stor. Men varje procents skattesänkning för det lägsta skiktet, där man har 60 procent och kanske fler av alla skattebetalare, kostar ungefär 160 miljoner kronor. Följden av hela resonemanget blir, att skall man göra någonting där nere, kostar det så mycket, att man inte kan göra något motsvarande där uppe. Men tar man då 450 miljoner till utöver de 375 miljonerna, kan man naturligtvis lägga upp en skala, som ger lika mycket där nere och mycket mer där uppe och blir tekniskt »skön».

Jag vill erinra om att det i skatteskalen finns exempelvis detta hopp mellan 11 och 17 procent, vilket betyder, att medan man för en inkomst därutöver, om man bara tar hänsyn till statsskatten, förut för de sista 100 kronorna betalade 11 kronor i skatt till staten och

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

behöll 89 kronor, får man i det närmast högre skiktet betala 17 kronor och behålla 83. Det blir givetvis en höjning i marginalskatten, från det ena skiktet till det andra, vilken är rätt stor. Med 450 miljoner kronor kan man emellertid putsa upp det hela. Men jag förstår inte, varför man inte med ytterligare 450 miljoner skulle ha kunnat göra en mycket skönare skala och ännu bättre till förmån för de många inkomsttagarna här i landet än vad högern lyckats åstadkomma. Tekniskt sett verkar den mycket skön, men till sina verkningar tycker jag den är litet brutal.

Jag vill vidare erinra om att när vi ser på marginalskatten — som man gör så mycket affär av från oppositionens sida — betyder regeringens förslag jämfört med högerns att man i inkomstskiktet 8 000 kronor till 10 000 kronor, där regeringens förslag är 21,7 procent, på den sista hundrakronan i allmän skatt till staten betalar kronor 21:70. Hur blir det enligt högerns förslag? Jo, kronor 20:80, alltså en skillnad på 0,9 procent, från 21,7 till 20,8 procent. Men går vi upp till 20 000 och 30 000 kronor är det en skillnad på 8 procent i marginalen, och går vi upp till 100 000 kronor finns ändå en skillnad i marginalskatten på 5,3 procent. I inkomstskiktet 8 000—10 000 kronor, där vi kanske för närvarande har industriarbetarnas stora massa, blir marginalsänkningen inte en procent. Det tycks emellertid vara alldeles nödvändigt, att 20 000- 30 000-kronorsmannen skall ha en sänkning på 8 procent, för att han skall kunna, som man säger, eggas att skaffa ytterligare någon hundralapp eller tusenlapp, medan det för massan där nere räcker med 0,9 procent. Även 100 000-kronorsmannen behöver tydligen uppmuntras, med 5,3 percents sänkning.

Man har i högerns förslag råd att hjälpa de stora inkomsttagarna och de få, men man har inte råd att hjälpa de små och smärre inkomsttagarna och de många. Jag tycker, att vi i riksdagen skulle enas om att på ett mycket, mycket stort djup begrava högerns förslag med alla röster mot högerns.

Folkpartiets förslag överensstämmer ju med regeringens, och det föreligger således ingen skillnad mellan folkpartiet och oss *nu*. Men folkpartiet knyter näven i byxfickan och skall visa fram den om några veckor, då man vill sänka uttagningsprocenten från 100 till 95 procent. Jag är en smula frestad att titta på vad detta skulle innebära. Med en sänkning av en tjugondel av den skatt, som skulle uttagas enligt regeringens förslag, skulle 6 000-kronorsmannen få ytterligare 7 kronors sänkning, 8 000-kronorsmannen skulle få 17 kronors sänkning och 10 000-kronorsmannen 27 kronors sänkning. När vi sedan kommer upp till 20 000 kronor, blir sänkningen 105 kronor, och vid 30 000 kronor blir den 250 kronor. Vid 100 000 kronor blir sänkningen 1 746 kronor, och vid 400 000 kronor — ja, det blir bara 10 000 kronor! Om man har en viss skala och sänker uttagningen från 100 till 95 procent, måste det verka så, att de stora pengarna kommer till de stora inkomsttagarna. Det ligger i hela konstruktionen. Men därför är frågan, om man inte i en tid, då det gällde de små inkomsttagarna och deras ställning, borde ha omarbetat skalorna så, att man använt de där 170 miljonerna till att hjälpa de smärre och mindre inkomsttagarna relativt mera. Detta har folkpartiet inte velat, och i den uppfattningen kommer det att framhärda, såvitt jag kan förstå.

Det finns många andra ting, som är upptagna i reservationerna och som utskottet har måst behandla men som jag inte tror att jag i någon större utsträckning skall behöva ta kammarens tid i anspråk för. Det finns dock en sak, som är principiellt viktig och där riksdagen står inför ett avgörande. Vill riksdagen fortsätta den politik och alltjämt hävda den uppfattning som den hävdade år 1947 att stryka barnavdragen och i stället gå in för barnbidrag? Varför strök man barnavdragen? Dessa innebar att den skattskyldige fick dra av så och så mycket per barn och därigenom minska sina skatter. Man strök dessa avdrag därför att de verkade på det sättet att i de lägre inkomstskikten gav de en viss

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

minskning av skatten, men i de högre skikten blev det en mycket större minskning, och i de allra högsta inkomstskikten fick man en ännu större minskning. Ju högre inkomst man hade, desto större effektivt barnbidrag fick man alltså, och denna orättvisa — att ge minst åt de lägre inkomsttagarna och mest åt de högre — ansåg riksdagen att man borde avlägsna. Därför strök riksdagen barnavdragen och gick i stället in för barnbidrag. Jag minns mycket väl att högern och folkpartiet var envisa och ivriga motståndare till denna linje. Nu har plötsligen både högern och folkpartiet tagit upp sin gamla ståndpunkt från 1947. Det är rätt egendomligt, ty 1949 års skatteutredning skrev på den punkten, efter vad jag tror, enhälligt följande: »Sedan avdrag för barn numera avskaffats vid beskattningen och ersatts med allmänna barnbidrag, äro makar med barn och makar utan barn i princip likställda vid taxering. Utredningen har diskuterat frågan, huruvida denna likställighet bör bibehållas, och funnit sig icke böra föreslå någon ändring i detta avseende.» Där antecknades icke någon reservation till detta. Bland kommitténs ledamöter fanns den av mig högt värderade herr Hagberg, och från folkpartiets sida deltog i kommittén herr Petrén som suttit i denna kammare.

Nu har den saken tagits upp igen. Den rättvisa åt barnfamiljerna som herr Hagberg efterlyste på detta område har tydligen varit höljd i ett töcken sedan 1947. Vi skriver ju nu ändå 1956. Det har alltså gått nära tio år. Men nu tas detta upp på nytt, nu blåses det upp, nu skall det bli rättvisa åt barnfamiljerna. Vilken rättvisa? Antag att regeringens förslag går igenom. Jag vet inte om det är ett djärvt antagande. Men om man satte in ett barnavdrag på 1 000 kronor, skulle det betyda, att 6 000-kronorsfamiljen skulle för det första barnet få ett barnbidrag på 110 kronor. Det är ju tacknämligt. För det andra barnet skulle denna familj få 46 kronor, för det tredje ingenting och för det fjärde ingenting. Nu kan man från högerns sida säga: Ja, där finns ju inte mer skatt att ta. Nej, det

finns det visserligen inte, men det effektiva barnbidraget blev för en ettbarnsfamilj i detta inkomstläge 110 kronor, för en tvåbarnsfamilj 156 kronor, och det blev inte mera vare sig för tre- eller fyrbarnsfamiljen eller för den som har ännu fler barn. Detta är inte rättvist.

Hur skulle det bli för 10 000-kronorsfamiljen? Där blir det 110 kronor för varje barn över hela linjen. Den familjen får 110 kronor om den har ett barn, har den två barn får den det dubbla, för tre barn det tredubbla o. s. v. För 12 000-kronorsfamiljen blir det också 110 kronor per barn, och det är det ingenting att säga om. Men när vi kommer upp till 20 000-kronorsfamiljen skulle skatteminskningen för ett barn betyda ett effektivt barnbidrag på 270 kronor, alltså något mellan det dubbla och det trefaldiga av vad 10 000—12 000-kronorsfamiljen får. För det andra barnet får 20 000-kronorsfamiljen litet mindre, 255 kronor, och för det fjärde blir det 199 kronor. Det håller sig dock för varje barn mellan 200 och 270 kronor, alltså minst det dubbla och i vissa fall nära det trefaldiga av vad 10 000-kronorsfamiljen får. Skulle vi djärvas gå upp till 50 000-kronorsfamiljen skulle vi få ett avdrag på ungefär 430 kronor för varje barn, alltså omkring fyra gånger så mycket som för 10 000—12 000-kronorsfamiljen. 200 000-kronorsfamiljen, om jag skall köra med den, får sex gånger så mycket, det blir ett barnbidrag av 650 kronor för varje barn, medan inkomsttagaren mellan 8 000 och 10 000 kronor får 110 kronor. Att det skulle vara rättvisa åt barnfamiljerna att göra en sådan fördelning som ger mer åt de rikare familjerna och mindre åt de fattiga, kan jag inte förstå. Nog är det rättvisare att behålla det systemet som ger åt de olika familjerna i olika inkomstskikt samma belopp. Det finns ingen anledning att ersätta barnbidragen med barnavdrag, och det finns heller ingen anledning att kombinera barnavdrag och barnbidrag, ty det skulle också betyda att man i större utsträckning gav de rikare familjerna mera för deras barnuppfostran än man gav åt de fattigare familjerna. När

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

det gäller barnens uppfostran, utbildning och vård, bör vi nog se till att man får minst lika mycket i familjer med smärre inkomster som i familjer med större.

Frågan om ogifta skattskyldiga med barn är säkert mycket beaktansvärd och mycket ömmande. Men i sin skrivning förutsätter utskottet, att den frågan kommer att beaktas och skall beaktas i de utredningar som nu sitter. Utskottet förväntar att denna sak rätt snart kommer under riksdagens bedömning.

När det gäller förvärvsavdragen vet vi, att det finns en provkarta på olika förslag. Där, om någonstans, får man begära en parlamentarisk utredning för att bringa någon reda på alla de olika önskemålen. Riksdagen begärde en sådan år 1954, och den nuvarande finansministern har lovat, att när ortsavdragskommittén kommer med sitt förslag och när man kan överblicka det statsfinansiella läget, skall man försöka komma med en utredning och förslag. Det är ingen lättölst fråga, och man bör inte hoppa in på den med några provisoriska åtgärder. Låt oss avvakta utredningen!

Beträffande den parlamentariska utredningen om skattesänkning och reformer, som folkpartiet även från denna talarstol i dag har efterlyst, vill jag upprepa vad jag nyss sade. Jag tycker det skulle vara mycket angenämt, om folkpartiet först ville försöka bringa reda på sina egna önskemål om utgiftsökningar och skattesänkningar. Här kommer man med önskemål om utgifter av alla de slag. Gradera dem, ge vissa förtursrätt, och låt andra komma i efterhand! Folkpartiet kommer med skattesänkingsförslag av en massa olika typer. Jag har förut nämnt vilka det här. Det vore tacknamligt om folkpartiet även där först ville bringa reda i sitt eget hjärnkontor. Ty man kan väl inte begära tillsättning av en parlamentarisk utredningskommitté för att bringa reda inom folkpartiets egna led om dess önskingar i olika avseenden, utan där får partiet självt börja och sedan framlägga något förslag till riksdagens prövning.

Herr talman! Detta förslag är ett nytt steg på skattesänkingsvägen. Regering-

en har annonserat och utskottet har anammat att det inte är sista steget, utan att man kommer att fortsätta i olika avseenden. Viktigast finner utskottet vara, att man ger sig på frågan om de kommunala ortsavdragen. Det finns alla förutsättningar för att man skall kunna göra någonting, kanske rätt mycket, under ett följande år. Men för att man skall kunna hjälpa där hjälpen mest behövs, får man nog vara litet försiktig och inte, som högern vill, i så utomordentlig utsträckning hjälpa där hjälpen minst behövs.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr HAGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! I början av sitt anförande slog herr Sjödahl upp sitt vänliga fönster på vid gavel, möjligen därtill föranledd av de ljumma och vårliga vindar, som i dag drar in över rikets huvudstad. Senare stängde han emellertid till det, i varje fall delvis, och lämnade blott en liten springa kvar. Jag tackar honom personligen för de älskvärdheter, han serverade mig. Det var roligt att höra detta, och det bringar i erinran alla de angenäma debatter, vi haft i bevillningsutskottet. Varför skulle vi inte kunna fortsätta dem även inför detta forum?

Men å andra sidan måste jag nog reagera mot ett par uttalanden av min ärade vän. Herr Sjödahl förklarade på ett ställe följande: Högern lägger effekten på de stora inkomstagarna, och han tilllade några minuter senare ungefär följande: Man har råd att hjälpa de stora och få, men inte de många och små. När herr Sjödahl yttrade detta, hade han uppenbarligen helt stängt till sitt vänliga fönster och gjort detta med ett väldigt brak, men herr Sjödahl, stämmer detta uttalande med verkligheten? Herr Sjödahl måste ju säga sig själv att så kan det omöjligen vara. Sådana påståenden kan man naturligtvis göra utanför denna kammare, men jag ifrågasätter, om de har avsedd effekt på ledamöterna av denna församling.

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

Högern lägger effekten på de större inkomsttagarna! Herr Sjödahl, låt oss se hur de två förslagen ter sig vid en kritisk granskning. Regeringen har föreslagit en skattesänkning på 375 miljoner kronor, högern på 825 miljoner. Hur fördelar sig denna sänkning på inkomsttagarna? Skattskyldiga med inkomst upp till 10 000 kronor får 109 miljoner kronor enligt regeringens förslag, enligt högerens 160 miljoner kronor. Det är mer än 50 miljoner kronor utöver vad regeringen erbjuder den lägsta gruppen. Går vi till gruppen 10 000—30 000 kronor, får de enligt regeringens förslag 235 miljoner kronor, enligt högerens förslag 525 miljoner. Som jag tidigare påpekat, har vi på vårt håll med full avsikt lagt synnerlig vikt vid detta skikt. 10 000—30 000 kronor, därför att vi och alla i denna församling vet, att inom detta skikt i huvudsak finns de produktiva åldrarna i samhället, de åldrar, vilka bär ansvaret för en fortsatt välståndsutveckling för vårt folk. I detta skikt finns också, herr talman, den stora majoriteteten av barnfamiljer. Detta lär väl inte herr Sjödahl kunna bestrida.

Kommer vi sedan till vad vi kanske kan våga kalla toppskiktet, 30 000 kronor och däröver, får detta enligt regeringens förslag 31 miljoner och enligt högerens förslag 140 miljoner. Jag vågar verkligen vädja till kammarens ledamöter: Kan man mot bakgrunden av dessa siffror, vilka jag inte tror, att herr Sjödahl kan bestrida, hävda den mening som herr Sjödahl gör gällande, nämligen att vårt förslag är konstruerat med tonvikten på de stora inkomsttagarna?

Herr Sjödahl gjorde ett annat uttalande. Han räknar uppenbarligen kategoriskt med att skattesänkningen medför en ökad konsumtion med motsvarande belopp. Jag blev verkligen litet förbluffad, när jag hörde detta uttalande, ty den ärade talaren förutsätter tydligen att en skattesänkning i sin helhet, vare sig den nu är 375 miljoner, som regeringen vill genomföra, 550 miljoner som folkpartiet vill genomföra eller 825 miljoner, som högern vill genomföra, till

sista öret går till ökad konsumtion. Herr Sjödahl! Detta är väl dock en ganska orealistisk inställning. Man måste väl utgå ifrån, att den väsentliga delen av detta belopp kommer att sparas. Herr Sjödahl har själv 1952 här i riksdagen varit med om att knäsetta den tesen, att en skattesänkning måste förväntas komma att stimulera sparandet. Man kan väl inte omfatta denna tes och samtidigt räkna med att en ökad konsumtion måste bli den oundvikliga följden av en skattesänkning och bli lika stor som denna.

Slutligen måste jag säga, att herr Sjödahl lade ned en, som jag tycker, något för stor möda på att räkna upp de skattesänkingsreformer, med vilka vi blivit välsignade under de senare åren. Han kom fram till att vi fyra gånger hade fått en sådan »reform», och att vi nu står inför en femte. Men, herr Sjödahl, om vi har fått alla dessa skattesänkingsreformer och om de gör skäl för namnet, hur skall man då kunna förklara den oro, som råder bland människorna i skattefrågan? Den kan väl knappast vara en följd av någon agitation från de oppositionella partierna. Den måste väl ha en mera reell underbyggnad, och jag vill erinra om att herr Sjödahl själv i utskottets betänkande förklarat, att denna opinion kommit till allmänt uttryck hos de remissinstanser, som här uttalat sig.

Herr SÖDERQUIST (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sjödahl satte, såvitt jag förstår, likhetstecken mellan barnbidrag och barnavdrag.

Jag för min del har nu trott, att barnavdragen är något, som man skall använda för att ta hänsyn till skattekraften inom olika inkomstskikt. Det är väl ändå så, herr Sjödahl, att oavsett vilken inkomst man kan ha, har man större skattekraft, om man är barnlös än om man har ett, två eller flera barn. Det måste vara uppenbart.

Herr Sjödahl menar, att vi skall acceptera en sådan tanke som, att om man får barnavdrag, och därmed skatte-

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

minskning, betyder det att man får barnbidrag. Det kan man naturligtvis säga, om man vill, men om man godtar tanken, att skatten skall utgå efter förmåga, kan det inte vara orimligt att hävda, att den som har större familj har mindre skattekraft och därför bör ha mindre skatt.

Herr Sjö Dahl talade vidare ganska raljerande om tanken på 95 procents uttag eller över huvud lägre uttag än 100 procent. Han menade, att detta skulle verka orättvist, eftersom den, som har liten inkomst, inte får så mycket större skattesänkning därigenom än vid ett uttag av 100 procent. Det är naturligtvis i och för sig riktigt. Men är man inte överens om att skatteskalorna är till för att reglera skatten efter den olika bärkraften inom olika inkomstskikt, medan uttagningsprocenten skall användas för att reglera statens inkomster och få fram den penningmängd, man behöver för att täcka statens utgifter? Herr Sjö Dahl tycks anse, att för den händelse statens inkomstbehov skulle sjunka, måste man ändra skalorna för att kunna ta ut mindre skatt och vice versa. Så har vi andra knappast uppfattat saken, och så resonerade man inte heller under skatte-revisionens arbete.

Slutligen talade herr Sjö Dahl något om den stora förvirringen inom folkpartiet, och att *den* skulle ha gjort, att man begärde den parlamentariska utredningen.

Vi har föreslagit en hel del skatte-lindringar, sade herr Sjö Dahl. Det är också alldeles riktigt. Och om nu riksdagen skulle bifalla folkpartiets reservation här i dag, skulle man därmed, såvitt jag förstår, ha uttalat sig för fortsatta skattesänkningar. Herr Sjö Dahl tycks mena, att det är folkpartiets skyldighet att i så fall klara upp frågan om turordning o. s. v. Jag anser nog för min del, att detta är så pass viktiga ting, att det kan vara rimligt att en parlamentarisk utredning får hand om saken. Denna skulle självfallet göra alla dessa avvägningar och komma fram med den turlista och de förslag, som vi menar är behövliga och rimliga.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Hagberg menade, att det inte var riktigt av mig att karakterisera högerns förslag jämfört med utskottets på det sättet, att jag sade att högerns förslag mera tillgodoser de storas och fås intressen och mindre de mångas och smås. Jag hänvisade i mitt anförande till att enligt högerns förslag skattesänkningen i procent blir störst i inkomstskiktet 25 000—30 000 kronor. Det är rätt få inkomsttagare vi har i det inkomstskiktet och däröver. Man måste väl räkna inkomsttagarna i skiktet 25 000—30 000 kronor till gruppen relativt stora inkomsttagare, åtminstone gör jag det. Det är ju här fråga om människor med relativt goda inkomster, och de är relativt få till antalet.

Jag nämnde vidare, att för 10 000-kronorsmannen skulle det enligt högerns skattesänkingsförslag bli 49 kronor, d. v. s. 50 procent mer. För 30 000-kronorsmannen innebär högerns förslag en ökning från 346 till 1 535 kronor. För 100 000-kronorsmannen skulle det bli en femdubbling, för att nu inte tala om att en inkomsttagare med 400 000 kronor skulle få nära 17 000 kronor. Jag tycker alltså att jag gav belägg för min uppfattning.

Jag tror inte heller att jag uttalat mig på det sätt som herr Hagberg gjorde gällande, nämligen att en skattesänkning skulle komma att konsumeras upp till sista öret. En väsentlig del kommer att sparas, menade herr Hagberg. Jag tror inte att det blir så oerhört mycket som kommer att sparas. Hur mycket det blir är svårt att säga, beroende på den allmänna okunnigheten om sparandebetendet här i Sverige. Men nog kommer en mycket stor del, ja, det allra mesta att konsumeras.

Visst finns det en oro hos människorna för skatten. Medborgarna vill ha lägre skatt. Här står vi politiker i Sverige liksom andra länder i den situationen, att vi får säga till svenska folket, att man får jämföra vad man betalar i skatt med vad man får ut i folkpensioner, sjukförsäkring, barnbidrag, skolutbildning o. s. v. Både vi och alla andra partier får vid

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

höstens val ställa den frågan till folket: Vill ni finna er i att betala dessa skatter mot att ni får de förmåner de ger? och vill ni — den frågan kommer vi också att ställa — om det, såsom vi förmenar, även i fortsättningen blir möjligt med en skattesänkning, ha denna skattesänkning i sådan form att man framför allt hjälper de mindre skattebetalarna?

Det är vidare uppenbart att skattetrycket är olika, beroende på om vederbörande har barn eller inte. Men den saken försöker man klara upp genom barnbidragen. Det är en social synpunkt som där sätter in. Hela vårt skattesystem med dess progressivitet har ju faktiskt också ett socialt syfte, nämligen att utjämna inkomstskillnaden mellan stora och små inkomsttagare. Detta sociala syfte söker man nu ytterligare främja genom att bygga vidare på barnbidragssystemet.

Genom regeringens och utskottets förslag och skrivning är enligt min mening den turordning, som bör tillämpas i fråga om de olika utgifts- och skattefrågorna, tämligen klarlagd. Man kan inte genom en parlamentarisk utredning klara av folkpartiets olika förslag. Man kan inte på den vägen komma till klarhet om vilken turordning folkpartiets förslag bör ha, t. ex. då det gäller dess förslag rörande bolagsskatten, förmögenhetsskatten, investeringsavgiften eller vissa konjunkturbekämpande åtgärder. Den saken får klaras upp genom att bedömas mot bakgrunden av det vid varje tillfälle rådande konjunkturpolitiska läget.

Herr HAGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sjödahl antydde ännu en gång i sitt senaste anförande, att syftet med högerns förslag skulle vara att gynna de stora inkomsttagarna. Jag måste tyvärr bedröva herr Sjödahl med ytterligare några siffror.

Om vi ser på inkomstfördelningen här i landet, visar det sig, att gruppen beskattade personer 0—10 000 kronor i årsinkomst omfattar 1 970 000 inkomsttagare. Det är förmodligen de människorna, som herr Sjödahl menar vara de många och små. Om vi sedan ser på

gruppen 10 000—30 000 kronor, så omfattar den 1 205 000 inkomsttagare. Skillnaden i antal är alltså inte så förfärligt stor mellan dessa två grupper, och i varje fall är den inte så stor, att man har anledning att rikta så grava anmärkningar mot högern som herr Sjödahl gjorde för att speciellt tillgodose de stora inkomsttagarna.

Herr Sjödahl berörde också mitt ståndpunktstagande i 1949 års skatteutredning till frågan om barnavdragen. Det är riktigt vad herr Sjödahl här sade. Vi gjorde enhälligt det uttalande, som herr Sjödahl citerade. Men herr Sjödahl glömde bort att påpeka, att detta gjordes mot bakgrunden av vårt enhälliga uttalande om en skattesänkning. Den skattesänkningen kom dock tyvärr aldrig till stånd, därför att finansministern desavuerade oss på den grundläggande punkten. Vi föreslog en skattesänkning genom ett uttag på 100 procent, alltså vid grundbeloppsnivå, men den dåvarande finansministern satte vår skattesänkning i huvudsak ur spel genom att föreslå ett uttag på 110 procent, som riksdagsmajoriteten sedermera, d. v. s. år 1952, godtog. Det är en viktig omständighet, som inte får förbises.

Sedan tillkommer, herr Sjödahl, ytterligare det förhållandet att sedan 1952 har tyvärr den inflationistiska utvecklingen fortgått, vilket bland annat lett till den urholkning av olika sociala förmåner, som så starkt påpekades i majtalen, antagligen också av herr Sjödahl själv.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Jag har ju förmånen att kunna hänvisa till vad herr Hagberg här förut anförde. Det förefaller mig som om genom honom allt väsentligt blivit sagt av vad som är att säga från vår sida i dagens situation. Jag vill därför inskränka mig till några kompletteringar och understrykningar.

I detta sammanhang framkommer på ett mera markerat sätt än eljest, när vi strider i smått och stort, den skillnad i samhällssyn som förefinnes mellan å ena sidan majoritetspartiet och å andra si-

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

dan oss. På majoritetssidan har man ju den uppfattningen att staten skall mer eller mindre allt bestyra. Man har undan för undan ökat den statliga sfären i tron att man den vägen bäst gagnar även de enskilda medborgarna, under det att vi på vår sida utgår från att det finns en gräns, inom vilken den enskilda människan bör ha sin handlingsfrihet och att detta utrymme blivit alltför trångt. Vi har sedan årtal tillbaka haft som den kanske främsta punkten på vårt program att åstadkomma en ordentlig skattesänkning. Vi anser det ägnat att skapa både en säkrare framstegstakt och en större trivsel, om de enskilda människorna lämnas en större sfär än vad de nu har, klämda av det ständigt ökade skattetrycket.

Det är dessa åsikter som vi vill intressera människorna för och vi tror oss stå i god samklang med en alltmör utbredd opinion härutinnan.

Inför den framstöt, som vi gjort med vår motion om skattesänkning, vill man lägga argumentationen på den bogen, att det är bluff och lättsinne att komma med ett sådant förslag och att det är någonting som ett oppositionsparti tillåter sig i konkurrensen om väljarna där det gäller att vara duktigast och bjuda över. Det är icke i något hänseende på det sättet med det förslag som vi har lagt fram. Vi har i detalj underbyggt detta på ett sådant sätt, att det inte med fog kan sägas att vi genom detta förslag på något sätt luckrar upp inflationsförsvaret och medverkar till en ökning av konsumtionen, som skulle kunna äventyra den mycket smala balansen. Jag kan redan nu säga — herr Hagberg har för övrigt sagt det förut — att vi har den uppfattningen, att den höga skattepolitik som hittills bedrivits långt ifrån är inflationsbekämpande, utan tvärtom i sig själv inefattar ett element som driver på inflationen. De ständiga kriser som hotar när vi såsom nu balanserar på kanten från månad till månad skulle, enligt vårt sätt att se, snarare motverkas, för den händelse vi nu gick över till ett mindre accentuerat skattesystem än det som vi för närvarande har.

Vi får ju om någon vecka tillfälle att diskutera innebörden av minskningarna. Men jag är angelägen att framhålla, att när det gäller det närmaste budgetåret, då skatterna endast kommer att påverka budgeten under ett halvår, så innebär ju vårt förslag en sänkning med 125 miljoner kronor utöver de 100 miljoner kronor som regeringsförslaget kostar. Emot dessa 125 miljoner kronor har vi yrkanden om direkta sänkningar av anslag på statsbudgeten. Dessutom har vi att täcka vissa höjda anslag, som vi yrkat på. I båda dessa hänseenden har vi täckning genom verkliga besparingsförslag. Vi har dessutom yrkat på besparingar av mera formell karaktär, vilka går till ett belopp av ej mindre än 40 miljoner kronor. Dem tar vi inte på något sätt i anspråk för genom våra yrkanden minskade inkomster eller höjda utgifter. Någon ökning av konsumtionen kommer således icke till stånd. I stället räknar vi med en minskning i den mån skattelättnaden leder till ökat sparande.

Detta gäller ju det närmaste budgetåret, som belastas med mindre än en tredjedel av det totala skattebortfallet. Under det därpå följande budgetåret ställer sig förhållandena så, att kostnaderna enligt majoritetsförslaget blir 375 miljoner kronor och enligt vårt förslag 825 miljoner, alltså en skillnad på 450 miljoner kronor. Då kan vi redan nu konstatera, att de minskningar som vi föreslår redan för detta budgetår kommer att för följande budgetår representera ett belopp mellan 235 och 250 miljoner. Därefter skulle kvarstå i runt tal 200 miljoner kronor av skillnaden. Vi kan alltså vara med om alla förslag som kan tas upp till diskussion i följande års budget, t. ex. om sänkning av de kommunala ortsavdragen och vad därtill hör, men beträffande detta glapprum på i runt tal 200 miljoner har vi resonerat så, att vi icke är i stånd att ett följande budgetår medverka till en höjning av barnbidragen, som vi har beräknat skulle kräva ett belopp av ungefär denna storleksordning. När vi ansett oss böra vila på hanen i denna fråga till dess vi hunnit växa in i den skattesänkning som

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

vi föreslår, är det därför att denna skattesänkning — såsom också herr Hagberg har påpekat — i så hög grad kommer just barnfamiljerna till godo. Det är inte mindre än 325 av våra 825 miljoner som går till barnfamiljerna. Vi har inte den känslan, att det ankommer på oss som nu sitter här att på kort sikt lösa snart sagt alla frågor, även om det är sådana som inte gäller detta sekel utan t. o. m. tiden efter år 2000, vilket ju skymtar fram när det gäller pensionsreformen. Vi anser att man bör kunna begränsa sig till att lösa våra dagars problem, och vi tror att man kan ta litet i sänder. För oss är det alldeles klart, att vi ger prioritet åt denna rejäla skattesänkning framför dessa andra ting, som vi på ett eller annat sätt gärna vill medverka till men som kanske kommer att bli något fördröjda.

Jag gjorde redan i remissdebatten den utfästelsen, att vi icke skulle yrka någon sänkning av den direkta skatten, för vilken vi inte ansåg oss ha täckning genom motsvarande minskningar av anslag. Det anser vi oss ha hållit. Jag förklarade också, att vi syftade i varje fall inte medvetet till att göra någon uppluckring av restriktiviteten i budgeten genom att för olika ändamål utnyttja det budgetöverskott som förelåg eller den mycket påtagliga marginal som budgeten innehåller genom de osedvanligt stora avskrivningarna. Dessa reserver står således även oss till godo för ett senare följande budgetår. Det enda vi sagt har varit att vi anser det nödvändigt att åstadkomma effektiva åtgärder för ytterligare uppmuntrande av det enskilda sparandet, och för det ändamålet har vi väckt en motion, som tyvärr är bordlagd till hösten, om avdrag för sparformer av olika slag. Vi har räknat ut, att dessa avdrag skulle representera ett belopp av ungefär 70 miljoner kronor, även om det är ganska svårt att göra en sådan beräkning, och vi menar att dessa avdrag icke skulle ha några andra samhällsekonomiska följder än att man förvandlade ett offentligt tvångssparande till ett enskilt sparande av större omfattning än det offentliga sparande som skulle falla

bort genom skatteavdragen. Dessa avdrag är nämligen delvis så konstruerade, att om inte ett flera gånger så stort sparande sker, blir det inte heller någon kostnad för det allmänna. De 70 miljoner kronor som vi räknar med kommer ju inte till uttryck vare sig under det kommande budgetåret eller det därpå följande; det blir på grund av taxeringsväsendet först budgetåret därefter som röner inverkan, och det blir därför inte någon omedelbar minskning ens av det överskott som finansministern för sin del kan redovisa i budgeten. Vi har varit mycket noggranna på varje punkt med att se till, att det inte skall finnas någon blotta av den karaktär, att det skulle kunna sägas att vi varit lättsinniga och inte insett behovet av restriktivitet i det spända läge där vi för närvarande befinner oss.

Sedan återstår endast den olika värdering som vi vill göra. Å ena sidan står de som vill fortsätta med att låta staten undan för undan taga hand om mer och mer av de enskildas inkomster för att å deras vägnar ombesörja olika angelägenheter, å andra sidan de som nu tycker att man bör lämna ett större utrymme åt de enskilda människorna att handla själva. Vi tror att den senare vägen skulle leda till en jämnare och lyckligare samhällsutveckling.

Man kan ju ifrågasätta huruvida vad vi här i dag diskuterar — det förslag från bevillningsutskottet som ligger på bordet — verkligen kan kallas för en skattesänkning. Naturligtvis kan man formellt göra det. Här har nu talats om att det har ägt rum en rad skattesänkningar sedan år 1947, men det märkvärdiga är ju att resultatet av alla dessa skattesänkningar, om man går till det föreliggande majoritetsförslaget, kommer till uttryck blott i två, tre lägen på den stora skalan. Dessa skattebetalare har kommit något under 1947 års nivå, men i övrigt står ju kvar en ökning av skattetrycket sedan 1947 på åtskilliga procent. Högern har däremot syftat till att åstadkomma någonting som skulle kunna sägas vara en verklig minskning av det skattetryck som kom till år 1947.

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

Jag erinrar om hur det gick till den gången. Man hade ju gått och hoppats att när kriget väl var över, skulle skattestrycket här i landet kunna minska. Man hade helt och hållet funnit sig i de olika skatter, som undan för undan pålades under kriget, ty man fann det naturligt i solidaritetens intresse att göra allt vad som stod i vår makt för att värja oss i den situationen. Men man trodde att när freden kommit, skulle detta lojalt skattebetalande folk få någon lättnad. Nu har herr Sjö Dahl här betonat att det skedde en skattesänkning för de mindre inkomsttagarna. Men det blev inte någon skattesänkning totalt sett. Det som lyftes av från de mindre inkomsttagarna lades ju i stället på den övre delen av skalan, och det ledde till de mycket höga marginalskatter som gäller i dag.

Detta var således innebörden av 1947 års beslut. Vi hade inte kommit längre än till år 1949, förrän det rådde en ganska allmän mening i riksdagen — trots de häftiga meningsskiljaktigheter som förelåg år 1947 — att det skattesystem som infördes 1947 innefattade risker för arbetsvilja, deklarationsmoral och sparande och behövde en översyn i avsikt att, som man trodde, i alla fall åstadkomma en lättnad i skattetrycket. Vad hände? Jo, medan den tillsatta kommittén arbetade, inträdde de utomordentligt stora försämringar av vårt penningvärde, som gjorde att när kommittén lade fram sitt enhälliga förslag, hade den inte märkat med att föreslå en skala som innebar en minskning av 1947 års skattetryck. Man hade inte ens kunnat alldeles bortarbeta den ökning av skattetrycket som hade ägt rum genom penningvärdets försämring. Men i allt väsentligt skulle dock den höjning av skatten, som hade inträtt sedan år 1947 på grund av penningvärdeförsämringen, elimineras. Det var den skattesänkning som i det läget erbjöds, under förutsättning att skalan tillämpades med ett uttag på 100 procent. Resultatet försämrades ju emellertid ytterligare — såsom här tidigare påpekats — genom att man bestämde sig för att ta ut skatten med 110 procent.

Vi har under de gångna åren levat i

den tron att när det kunde bli fråga om att åstadkomma en skattelättnad, skulle det naturliga vara att man i första hand återgick till skalornas botten och minskade skattetrycket från 110 till 100 procents uttag. Men vad har vi då mött för resonemang? Jo, då har man med en väl-talighet, för vilken herr Sjö Dahl kanske är alldeles särskilt representativ, stått upp här i talarstolen och förklarat med djupa brösttoner att det inte kan komma i fråga att en skattesänkning skulle företas på det sättet att man gick ned från 110 till 100 procent, eftersom detta för det högre skiktet skulle representera så och så många tusen kronor i skattesänkning, under det att det betydde bara några kronor för dem som kommer längst ned på skalan. Någon motsvarande invändning gjordes ju inte då man höjde från 100 till 110 procent. Då var det aldrig tal om att höjningen medförde ett så mycket större belopp för dem som befinner sig högre upp på skalan. Men när det blir fråga om att återgå till de 100 procenten, anser man detta fullkomligt uteslutet. Precis samma resonemang går igen i dag, när herr Sjö Dahl lägger ut texten om skalornas verkningar för det ena och det andra inkomstskiktet. Han gör sig till tolk för en uppfattning om rättvisa, konsekvens och fair play som vi inte kan dela, och vi måste därför komma till andra slutsatser när det gäller skalornas utformning än majoriteten har gjort.

Vi har således ännu inte på något stadium kommit därhän att det skattetryck, som infördes år 1947, har minskats, och det förslag som utskottsmajoriteten nu har framlagt innebär icke heller en sådan skattesänkning att vi kommer under den nivån annat än rent undantagsvis.

Jag skulle önska att diskussionen — i den mån det nu är möjligt i varje fall inför detta forum — skall föras med rent sakliga utgångspunkter, varvid vi resonerar med varandra om bärkraften i den ena åsikten och i den andra. Är det för mycket begärt av mina meningsmotståndare att de avstår från att beteckna det genomtänkta förslag, som här föreligger

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

från högerens sida, som lättsinne, bluff och valdemagogi. Det är uttryck för en allvarlig och väl genomtänkt åskådning, som vi tror skall vinna förståelse från allt större grupper i folket, och det är uppgjort med all möjlig omsikt, under beaktande av det spända läge i vilket vi befinner oss samhällsekonomiskt sett.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag är egentligen litet tveksam om hur denna debatt skall föras och hyfsas. I grund och botten borde den vara en diskussion om skatteskalornas konstruktion — och därvidlag är ju inte meningarna nämnvärt delade; både folkparti, bondeförbund och socialdemokrati har enat sig om att acceptera det förslag till skatteskalornas konstruktion, som är resultatet av en utredning vilken sedermera godtagits av regeringen. Folkpartiet har emellertid förklarat, att man ämnar föreslå en generell reduktion med 5 procent, när vi om någon vecka skall behandla riksstatsens slutreglering och uttagsprocenten för statsskatten, och om jag fattat det hela rätt, har högern redan nu konstruerat sina skalor så, att där inkluderas en väsentligt större generell reduktion vid sidan om en, låt mig säga, mera naturlig omkonstruktion av själva skatteskalen. Med det sista har man följaktligen fört in nästa veckas debattfråga i dagens debatt; och det är väl i nuvarande läge rätt svårt att föra en skattedebatt utan att se dessa frågor såsom den del av det samhällsekonomiska problemet, som de onekligen är.

Jag skall villigt erkänna att regeringen sade sig, när förslaget framlades för riksdagen, att detta är väl vad vi kan presentera riksdagen utan tråkiga konsekvenser för de samhällsekonomiska och konjunkturpolitiska bedömningar som vi tvingas att i andra sammanhang göra i dagens läge. Om jag skall vara ärlig, får jag nog säga att det av regeringen presenterade förslaget faktiskt är ett förslag i överkant, mot bakgrunden av de konjunkturpolitiska och samhällsekonomiska bedömningar, som man nu tror sig kunna göra.

Herr Hagberg kallar detta att bjuda med armbågen. Jag får säga, att det tillhör en finansministers kanske inte alltid så trevliga uppgift att försöka se läget från en stramare utgångspunkt än han många gånger skulle önska, och jag tror att riksdagen nog skulle bli inte bara överraskad utan på längre sikt djupt besviken och desillusionerad, om den skulle möta en finansminister som vid vart och vartannat tillfälle serverade aptitliga smörgåsbord.

När jag nu säger att regeringens förslag troligen ligger i överkant, så gör jag det självfallet mot bakgrunden av dagens bedömningar, som kommit till uttryck i propositionen om riksstatsens slutreglering. Vi hade ju sagt oss, när statsverkspropositionen presenterades den 11 januari, att vi med hela denna serie av olika åtgärder borde ha rimliga möjligheter att hålla inflationstendenserna i schack och hoppas på en balans i samhällsekonomin under 1956. Vi byggde på undersökningar om vad som skulle bli den troliga privata och allmänna investeringen och konsumtionen, och våra exportmöjligheter och importbehov etc., med andra ord på undersökningarna om nationalbudget och försörjningsbalans.

I en enkät som gjordes i mars månad, visade det sig emellertid, att trots de — jag skall inte förneka det — ganska hårda ingripanden mot företagssidan, eller om man vill säga investeringssidan, som karakteriserade år 1955, så har tydligen inte de optimistiska bedömningarna och förhoppningarna på företagarsidan kalmrats nämnvärt. Enkäten tydde ju på en investeringsökning med bortåt 400 miljoner, d. v. s. att nationalbudgetens årssiffra på 2 procents ökning av de privata investeringarna i det slutreglerade budgetförslaget är höjd till 5 procent.

Bakom denna utveckling, sammanställd med övriga företeelser på området, ligger en omständighet som i och för sig är avskräckande. Vi kunde i början av året presentera riksdagen den relativt tillfredsställande bilden av en valutareserv, som i varje fall skulle vara oförändrad under 1956 — i och för sig en blygsam motivering och ett modest

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

önskemål. Jag tillät mig också säga i årets finansplan, att i en tid, då hela svenska folket har arbete och vi säljer på världsmarknaden till relativt hyggliga priser allt vi kan sälja, så bör en målsättning, som innebär oförändrad valutareserv, anses vara blygsam, men icke den ideala målsättningen. I propositionen om riksstatens slutreglering redovisar vi emellertid nu det uttryck för den hårdare spänningen i samhällsekonomin, som består i att man får räkna med en nedgång i valutareserven med drygt 400 miljoner. Delvis förklarar nedgången av att våra terms of trade är mindre fördelaktiga än vi trodde vid årsskiftet, men delvis är det också annat som ligger bakom och som visar någon grad högre inflationsfeber i samhällsekonomin än vi räknade med vid årsskiftet.

Skall nu detta spådas på genom att man är generösare än vad regeringen föreslagit, genom längre gående skattesänkningar, innebär det ju — det måste väl ändå alla erkänna — knappast någon konsekvent antiinflationspolitik. Det är ett försök att se bort från en kall, obehaglig och krass verklighet och att hänge sig åt någonting, som jag vågar rubricera såsom ett önsketänkande, som kan vara försvarbart i andra lägen men inte nu.

Det förslag, som här föreligger, innebär något som ju kommit fram i debatten under dagen, att man på längre sikt — jag talar inte bara om nästkommande budgetår, ty man är ju tvungen att se det på längre sikt — späder på den konsumtionsefterfrågan, som ändå är någonting av ett problem i vårt land, med enligt högerförslaget 450 miljoner kronor och enligt folkpartiförslaget 150 miljoner kronor. Till det bör man ju — såsom också framhölls av herr Sjö Dahl — lägga att det finns en rad andra krav från oppositionens sida, som har precis samma effekt, d. v. s. en påspädning av efterfrågan såväl på investerings- som konsumtionssektorn. Det är kraven på avveckling av bilaccisen, slopandet av den skärpta bolagskatten och investeringsavgiften. Bara de båda sista skatterna representerar ju

per år ett belopp av 375 miljoner kronor. Jag vill minnas att herr Sjö Dahl i sitt anförande sade, att ett helt och fullt accepterande på längre sikt av högerns förslag kommer att innebära, att man sätter i gång 1 500 aktiva miljoner i efterfrågan, fördelade visserligen på både investerings- och konsumtionssidan. Folkpartiets förslag ligger kanske 500 miljoner kronor lägre. I dagen situation måste jag nog — även om jag gör herr Ewerlöf ledsen — betrakta detta såsom ansvarslost lättsinne.

Man kan ju, såsom herr Ewerlöf försökte göra, motivera högerförslaget med att säga: »Bakom vårt förslag ligger en annan samhällsåskådning, en annan principiell uppfattning om hur ekonomin skall skötas här i landet, och därest man följer vår uppfattning, får man en del goda ting gratis, nämligen ett sparande, den enskilda människans förtroende för framtiden, en effektiviserad deklaration, en ärligare taxering och flera andra goda ting, som sammantaget kommer att ge ett resultat, som innebär att den skrämmande bild, som finansministern nu målar, aldrig behöver komma på ögats näthinna.» Jag har tidigare sagt att jag inte ett ögonblick tror på denna framtidsteckning. Jag skall senare utveckla den saken litet närmare.

Jag vill emellertid redan i detta sammanhang säga, att här har vi ändå att ta hänsyn till vissa åtaganden, som riksdagen har gjort och som riksdagen är inställd på att göra, och skall det politiska livet vara ärligt och konsekvent — om man deklarerar vissa ting, som man vill göra, och sedan vill ta konsekvenserna av dem — får man inte göra det hela så enkelt, att man bara frågar, hur vi skall klara det för nästa budgetår, eller, hur vi skall kunna, såsom herr Ewerlöf säger, skaffa balans för 125 miljoner kronor, vilket är högerns skatteöverbud för nästkommande budgetår.

Till att börja med måste jag här slå fast, att budgetåret 1956/57 är ett i inkomsthänseende utomordenligt fördelaktigt budgetår. Detta förhållande är betingat av flera omständigheter. Vi har faktiskt fått in dubbla betalningar på

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

fastighetsskatten, nämligen dels den gamla reguljära efterbetalningen, som gjorts på denna skatt, och dels medel, som inflyter genom de källskatteavdrag, vilka efter omläggningen nu sker på fastighetsskatten. Båda dessa kontributioner sammanfaller tidsmässigt under nästa budgetår och ger oss en extra fördel i inkomstavseende. Vi har också en annan, ehuru mycket diskutabel fördel, som dock är en faktisk realitet, nämligen en inkomstlyftning på 10 å 12 procent, som självfallet avsätter en större skattebetalning till statskassan. Vi har inte något intresse av att ställa våra prognoser för framtiden på inkomststegringar av 10 å 12 procent. Vi har alla ett intresse av att realistiskt räkna med inkomststegringar, som står i harmoni med den produktionsstegring, som är naturlig för vårt folkhushåll och vårt samhällsliv. Med denna utgångspunkt för prognoserna och med utgångspunkt från vårens lönerörelse kommer inte denna hastiga tillströmning skattevägen av statsinkomsterna att bli någon permanent företeelse för låt mig säga budgetåren 1957/58 och 1958/59.

Vi har trots detta åtagit oss vissa förpliktelser — jag kan säga att denna kammar- och medkammaren varit ense om att ställa ut växlar i en utsträckning, som politisk hederlighet tvingar oss att inlösa. En av växlarna är — riksdagen har här gjort en klar beställning till regeringen — att barnbidragen skall justeras 1957. Jag skall inte ge mig in på någon spekulation om vad detta förslag kommer att innebära; det ingår såsom en del i ett större sammanhang av familjepolitisk offensiv. Tillåt mig bara att upplysningsvis säga, att ett återställande av barnbidragens värde till 1947 års reala nivå är ungefär en kostnadsfaktor på något över ett par hundra miljoner kronor. Vi har varit ense därom. Visserligen har högern på denna punkt anmält en avvikande uppfattning — herr Ewerlöfs sista anförande var ju ganska klargörande i detta avseende, när han sade att barnfamiljerna fick vänta och att det var viktigare med skattesänkningarna. Det var ärligt besked, och vi vet, var vi

har högerpartiet därvidlag. Men herr Ewerlöf har bara 17 procent av den svenska väljarkåren bakom sig och en i förhållande härtill något så när rimlig del av riksdagsmännen i båda kamrarna. De övriga 83 procenten av svenska folket i egenskap av väljare och i egenskap av riksdagsmän har en annan uppfattning när det gäller höjningen av barnbidragen, och självfallet skall väl denna växel lösas in.

Vi är hundraprocentigt ense om att nästa steg på skattesänkningens väg skall vara en lindring av den kommunala beskattningen. T. o. m. herr Ewerlöf är överens med mig därom — det framgick av hans sista uttalande. Om man ser det på längre sikt, bör det väl ändå vara ett rimligt mål att ha de skattefria ortsavdragen på en likartad nivå såväl när det gäller den statliga som den kommunala beskattningen. Herr Sjödahl uppskattade kostnaderna för en sådan reform, under förutsättning att staten kompenserar kommunerna helt, till 510 miljoner kronor. Jag är inte beredd att på denna punkt presentera kanske fullt så exakta siffror, men jag tror att herr Sjödahl i stort sett träffat rätt, när han nämnde detta som en plausibel summa då det gällde att klara en ordentlig lindring i den kommunala beskattningen. I vad mån kommunerna själva skall ta på sig kostnaderna, vill jag inte diskutera, men att staten inte kommer undan att ta en mycket väsentlig del av denna utgift är för allesammans alldeles uppenbart.

När jag sedan lyssnade till herr Ewerlöfs försök att här presentera en saklig argumentering för detta överbud på 825 miljoner kronor, måste jag ändå säga mig, att även om jag inte tvivlar på herr Ewerlöfs ambition att vilja göra noggranna analyser och försök att få formell täckning för vad som här erfordras, tror jag att det fattas vissa element i hela denna beräkning som gör att herr Ewerlöf kommer fel, när han gör sin slutsummering. Jag vet inte, om herr Ewerlöf tänkt på en sådan sak som att vi vid varje år står inför automatiska kostnadsstegringar på den svenska budgetens utgiftssida, vilka jag helt enkelt inte ser någon möj-

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

lighet att komma undan. En blygsam uppskattning av de rent automatiska utgiftsstegringarna rör sig om ett par hundra miljoner kronor, och då tar jag ändå bort en så väsentlig del som försvarets huvudtitel. Försvarets huvudtitel kommer ju nästa år tveklöst att räknas upp med 68—70 miljoner kronor, ty vi bör inte ha två års inställda repetitionsövningar å rad. Med hänsyn till materielanskaffningen speciellt på flygets område och med den tekniska utveckling, som är i gång, blir det väl, såvitt jag kan förstå — utan att jag här vill ställa några förpliktande prognoser — inte alldeles överraskande, om nästa års försvarshuvudtitel kommer att belöpa sig till bortåt ett hundratal miljoner kronor högre än vad försvarshuvudtiteln kostar i år.

Jag har här nämnt, att vi i ärlighetens intresse är förpliktade att presentera förslag om förstärkta barnbidrag, och vi hoppas och hela riksdagen är överens om att vi skall presentera förslag om en kommunal skattesänkning. Vi har i en proposition, som ligger på riksdagens bord, om jordbruksprissättningen för kommande treårsperiod redovisat, att 100 miljoner kronor nästa år skall avsättas av statsmedel till den skördeskadefond, som skall utgöra en trygghet för det svenska jordbruket, när långtidsuppgörelsen skall gälla. Mot bakgrunden av att vi inte skall behöva räkna med inflationsinkomster och mot bakgrunden av vad jag här i övrigt anfört är det väl klart, att herr Ewerlöfs beräkning inte går ihop. Den går inte ihop, om jag ser den på längre sikt, och jag tror inte heller den går ihop för nästa budgetår. Jag skall inte nu ta upp någon polemik med herr Ewerlöf, eftersom vi om någon vecka får det angenäma nöjet att studera högerpartiets skuggbudget och se på dess olika poster.

Jag tror, att det är en gammal klok skattepolitik vi följt. Jag har funnit vid mina kontakter med de kommunala församlingarna ute i landet, att den skattepolitiken har omfattats av praktiskt taget alla partier. Denna skattepolitik innebär, att man håller ett något så när stadigt och jämnt skatteuttag, att man

inte bara ser på nästkommande år, utan ställer in sig på vad som kommer i framtiden och dimensionerar sin skattepolitik efter vad framtiden kräver. Jag tror inte, att det är någon nämnvärd vinst med att i år gå ut med onyanserade skattesänkningar, som inte kommer att hålla på lång sikt. Det är visserligen valår och om man ser det från en sådan utgångspunkt — själv är jag mycket reserverad på denna punkt — kan det kanske anses tacknämligt att presentera kraftiga skattesänkningar. Men jag tror med hänsyn till det svenska parlamentariska livet, och regeringens och riksdagens förhållande till de svenska medborgarna, att det är riktigare att föra en skattepolitik, som siktar litet längre framöver än en skattepolitik som karakteriseras av kraftiga skattesänkningar, när vi har val, och skattehöjningar under åren mellan valen. Jag kan inte tänka mig, att man kan gå i land med de åtaganden, som herr Ewerlöf och högerpartiet skisserat med mindre det måste bli fråga om förslag till skattehöjningar redan 1957.

Herr Ewerlöf motiverar sin ståndpunkt utifrån mera idémässiga utgångspunkter. Jag har hört argumenten så pass många gånger, att det inte precis var nyhetens fräschör över det hela. Herr Hjalmarson, som i medkammaren har benägenhet att tala mera folkligt, brukar presentera problemen på detta sätt: Skall vi ha förtroende för den enskilda vardagsmänniskan eller skall regeringen tänka för den enskilda vardagsmänniskan? Härmed kommer man ifrån högerpartiets sida in på frågan, huruvida en kraftig skattesänkning kommer att ge oss alla dessa goda ting, i första hand detta utökade sparande, som skall vara grunden för den ökade investering som vi tror och vet, att vi kommer att behöva för framtiden. Herrar Sjødahl och Hagberg förde en diskussion om det nyss. Jag skulle vilja komplettera den på en punkt.

Det finns naturligtvis vissa utsikter att kraftiga skattesänkningar kan medföra ett sparande i större utsträckning, nämligen under förutsättning att skattesänkningen utan reservationer med sin stör-

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

sta tyngd förläggas till de inkomstlägen, där man har behovs- och konsumtionsönskemålen i stort sett och, i många fall, helt uppfyllda. Men de skattesänkningar, som man i riksdagen vill vara med om — och enligt min mening med full rätt — har här annonserats såsom skattesänkningar med huvudvikten vid de lägre inkomsttagarna. Sedan kan naturligtvis herr Ewerlöf vara indignerad över bristande konsekvens i skattepolitiken här i riksdagen genom att nämna, att när man höjer uttagningsprocenten från 100 till 110, då talas inte därom, men då man sänker uttagningsprocenten, för man in denna nya sak, som innebär att man omändrar skatteskalorna. Men nu råder den uppfattningen hos svenska folket och svenska riksdagen, att har vi utrymme för skattesänkning, är det de lägre inkomsttagarna som så långt möjligt skall få åtnjuta den skattesänkningen. Till den ändan ligger ju ett förslag från regeringen på riksdagens bord, som procentuellt innebär skattesänkningar upp till nära 17 procent i förhållande till den nuvarande statsskatten när det gäller de lägsta inkomsttagarna, men sänkningen reduceras till blygsamma 1 procent, när man kommer upp till de allra högsta inkomstlägena.

Folkpartiet har ju presenterat ett förslag, där huvudvikten ligger vid skattesänkningar i botten, men där man ändå ger vissa handtag även högre upp, på ett helt annat sätt än regeringsförslaget innebär. Högern går ännu längre, och jag skall självfallet inte ta upp tiden med att repetera den mycket detaljerade redogörelse för hur skatteskalorna skulle slå ut i praktiken, som redan förekommit i dagens debatt. Men jag vill säga, att varje gång man företar en skattesänkning med den större tyngden förlagd till de högre inkomstskikten, skapar man ett incitament till ett ökat personligt sparande, helt enkelt av det enkla skälet att där är behovstillfredsställelsen inte något problem. Varje gång man konstruerar en skattesänkning, där huvudpunkten ligger hos de små inkomsttagarna, har man mindre möjligheter att få till stånd ett personligt sparande. Det är så självklart,

att det skall man inte försöka bestrida. Trots detta har ju ändå de flesta i denna kammare ansett, att en skattesänkning bör ha en social motivering, och att man får ta risken av att sparandeeffekten blir sämre för att vinna förmånen av att de, som i första hand behöver skattesänkning, också får den.

Nu kan naturligtvis herr Ewerlöf säga: »Ja, men vårt förslag innebär också en högre skattesänkning för de allra minsta i samhället». Jag är beredd på den invändningen. Men man bör självfallet kunna kosta på sig det, om man är beredd att spendera 825 miljoner i stället för 375. Det är emellertid inte lika enkelt, om man vill klara sina åtaganden och effektuera en beställning som riksdagen har gjort. Herr Ewerlöf och hans partivänner reserverade sig inte, när riksdagen för några veckor sedan beställde förstärkta barnbidrag, och då får vi väl säga att det är en opinionsyttring från en enhällig riksdag att få detta effektuerat under 1957. Vill man skapa underlag för detta och vill man skapa underlag för den kommunala skattesänkning, som är typiskt social i sina verkningar enligt den mening, som jag lägger in i begreppet, ja, då har man inte råd att i dag spendera de här pengarna. Om högern går ut och säger att dess skatteförslag är vänligare mot de små inkomsttagarna, så är detta inte hållbart på litet längre sikt. Det är som förslag en dagslända, men det är ju inte från den utgångspunkten vi skall se på det här problemet.

Herr Ewerlöf och jag har tidigare talat om sparande här i kammaren. Jag åhörde med intresse herr Ewerlöf, när han sade att högern vill reducera statens inkomster med 70 miljoner kronor och placera detta i sparstimulerande arrangemang över skattepolitiken, så att man får tillbaka ett reellt sparande som är tre gånger större eller 210 miljoner kronor. Detta låter för bra för att vara sant, och herr Ewerlöf har inget underlag för denna sin deklaration annat än en allmän tro och förhoppning om att det blir på det sättet. Jag tror för min del — och här ställer jag tro emot tro —

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

att herr Ewerlöf kommer att bli besviken på sina sparandemöjligheter, när han presenterar det där förslaget om 70 och 210 miljoner kronor.

Jag har tidigare sagt här att i och med samhällets sociala utbyggnad, varigenom fruktan för ålderdom, fruktan för sjukdom och fruktan för arbetslöshet blir mindre än vad de var i det gamla samhället, är det personliga incitamentet för sparande inte lika starkt som det var tidigare. Man kan naturligtvis säga, att om man studerar statistiken, ger den vid handen att vi under 1955 har haft ett överraskande gott sparande, och man hoppas att vi 1956 också skall ha ett gott sparande. Jag tror att mycket av det sparande, som redovisas 1955 och kommer att redovisas 1956, är en form av personligt tvångssparande som icke såsom i gamla tider betingas av fruktan för ålderdom, sjukdom och arbetslöshet utan av den faktiska realiteten, att har jag en verksamhet eller har jag vissa utgifter som jag måste göra och det är svårare att låna pengar, då får jag helt enkelt försöka att finansiera det själv. Jag tror att den skärpta kreditmarknaden och den hårdare atmosfär, som inträdde under 1955 och som fortsätter under 1956, kommer att få som en låt mig gärna säga välkommen konsekvens att folk helt enkelt personligen tvingas att spara för att klara sin egen budget, om det nu gäller en mindre rörelse, ett jordbruk eller någonting annat som man skulle ha varit böjd att låna pengar till. Avbetalningsöverenskommelserna inom bilhandeln innebär att var och en, som skall köpa en bil, måste betala 50 procent av värdet kontant och resten inom en tidrymd av 12 månader, och detta är naturligtvis ett starkt incitament till sparande för alla presumtiva bilköpare. Kunde man gå till en bilhandlare och han sade: »Du får två år på dig att amortera, och jag nöjer mig med 25 procent kontant» — ja, då vore läget helt annorlunda.

Det blir här inte ett frivilligt sparande, utan ett tvångsbetonat personligt sparande. Håll det i åtanke, herr Ewerlöf, och drag inte för stora växlar på alla

de goda resultat vi skulle få fram genom det rent frivilliga sparande som herr Ewerlöf är ute efter!

Herr Hagberg ställde i sitt anförande några frågor till mig. En del av dem var av ganska typiskt retorisk art, och det är därför tämligen meningslöst att besvara dem. Retorik är rolig i och för sig men ger ju fasligt litet reellt. Herr Hagberg frågar: Vad har regeringen gjort för att hindra inflation och penningvärdeförsämring? Ja, det har förts åtskilliga debatter i denna kammare om detta. Vi blir väl aldrig ense om huruvida det, som vi har gjort, är riktiga åtgärder eller inte, men jag tror att herr Hagberg väl ändå är den siste som skulle klaga på aktivitet från regeringssidan när det har gått att komma till rätta med spirande inflationstendenser. Om sedan herr Hagberg inte har gillat metoderna och tekniken, så är det en annan sak. Därom har vi rättighet att håll oss med olika uppfattningar.

Herr Hagberg var också angelägen att framhålla att högerns skatteförslag till sista öret kommer att balanseras av motsvarande kostnadsreduktioner. Jag skall förklara för herr Hagberg att jag — men vi skall spara den debatten en vecka till — skulle bli mer överraskad än jag har blivit någon gång i hela mitt liv, om detta skulle hålla. Det är min personliga uppfattning. Det går inte att klara detta, sådant som läget är i dag.

Sedan säger herr Hagberg, att finansministern bjuder med armbågen. Det må vara hänt. Det är kanske en finansministers stil. Men herr Hagberg säger vidare, att finansministern tar tillbaka skattesänkningen genom höjda folkpensionsavgifter. Det var ett argument som jag knappast hade väntat från herr Hagbergs sida. Skattesänkningen är en sak, och förbättrade folkpensioner är en annan sak. Att de råkar sammanfalla i tiden gör inte, att man har rättighet att säga, att de är en och samma sak. Jag har aldrig kunnat drömma om att herr Hagberg inbillar sig, att det svenska folket skall kunna få bättre folkpensioner eller en ordentlig tjänstepension utan att vara med och betala. Man kan

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

betala härför över budgeten och höja skatterna ytterligare, och man kan betala genom socialförsäkringsavgifter. Vi i regeringen har sagt oss, att den senare vägen i detta läge är en väg som man allvarligt får sträva att komma in på. Jag vet inte, om herr Hagberg har någon annan uppfattning, men jag tror det inte. Därför var det väl bara en sådan där retorisk klyscha som slank ur herr Hagberg och som han bör spara några månader. Herr Hagberg kan använda den litet längre fram, om jag inte är i närheten och har tillfälle att lägga saken till rätta.

Bakgrunden till herr Hagbergs inlägg var ju bl. a., att vi här i landet har ett skattetryck, som är till den grad hårt, att lättnader är erforderliga, ju större desto bättre. Jag kan hålla med om att vi har ett hårt skattetryck och att det behöver lättas. Ett uttryck för detta är det förslag som ligger på riksdagens bord. Men jag är tvingad att se det i dess konjunkturpolitiska och samhälls-ekonomiska sammanhang, och jag är tvingad att se det mot det framtidsperspektiv som vi har i fråga om statsverkets inkomster och utgifter. Men för att inte denna bild skall bli alltför ensidig, skall jag citera ett uttalande som jag läste i herr Hagbergs eget liv- och husorgan, d. v. s. i Svenska Dagbladet — trots att herr Hagberg är skåning tar jag mig friheten att kalla detta organ för i varje fall högerpartiets liv- och husorgan. Den 7 mars 1956 presenteras en artikel med grafiska framställningar om skattetrycket i vårt land och vissa andra länder. Det är ingen tvekan om att Sverige i fråga om den statliga och kommunala direkta beskattningen ligger högt. Men Svenska Dagbladet har ju varit så korrekt, att man också har redovisat den slutliga skattebelastningen. Man har tagit med den direkta beskattningen, bolagsskatterna, de obligatoriska socialförsäkringsavgifterna och de indirekta skatterna och baserat detta på ett material från OEEC. Tidningen framhåller, att siffrorna naturligtvis får tas med vissa reservationer, men i

grova drag ger en riktig bild av hur läget är. Bland de 9 eller 10 nationer, som här är uppräknade, visar det sig, att i fråga om den totala skattebelastningen leder överraskande nog Västtyskland med 33,4 procent. Som nummer två kommer Frankrike med 32,9 procent, som nummer tre kommer Nederländerna med 30,1 procent, som nummer fyra kommer England med 28,8 procent. Sedan kommer Sverige och Norge som nummer fem och sex med praktiskt taget samma totala skattebelastning. Lägst ligger, efter vad jag kan se här, Belgien med nära 23 procent. Gör man något slags medelberäkning, ligger faktiskt Sverige närmare den lägsta än den högsta punkten på skalan. Jag vill även för min egen del göra samma kommentarer som den värderade publikationen Svenska Dagbladet, nämligen att man får ta siffrorna med vissa reservationer, men att de ändå i grova drag kan ge ett riktigt uttryck för skattebelastningen. Det bör kanske i en sådan här debatt också sägas, att man nog av de tidigare talarnas anföranden fått ett bestämt intryck av att Sverige ledde i fråga om skattetunga för medborgarna.

Det fanns en och annan detalj i herr Hagbergs anförande, som jag nog tyckte var litet vårdslös argumentmässigt. Herr Hagberg säger, att man genom det förslag, som nu ligger på riksdagens bord, har återställt skattetrycket från 1947 för bara ett fåtal. Men det finns 750 000 gifta skattedragare som har en inkomst mellan 10 000 och 20 000 kronor. De får sänkt skatt i förhållande till 1947, om nu riksdagen biträder regeringens förslag. Det är ungefär hälften av alla gifta skattedragare. De får lägre skatt än de hade 1947, och det stämmer således inte riktigt, om man säger, att det är ett litet fåtal.

Vidare får man komma ihåg, att saken kommer att framstå i en annan dager, när vi, som jag hoppas, efter 1957 har kunnat genomföra den kommunala skattesänkning som vi eftersträvar. Gör vi då en jämförelse med utgångsläget

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

1947 efter en reform av både statsskatt och kommunalskatt, kommer herr Hagberg, om han vill vara ärlig, att få föra en helt annan argumentering här ifrån kammarens talarstol.

Jag tror att det finns en ganska kraftig majoritet bland riksdagens ledamöter som sätter den kommunala skattesänkningen före en generell nedsättning av skatteuttaget i den statliga beskattningen. Detta är fortfarande ett uttryck för den sociala motivering, som jag anser att man bör föra in även i skattepolitiken. Sedan hör det till, herr Ewerlöf, att med denna bakgrund tvingas regeringen till en ekonomisk politik, som skär sig ganska väsentligt mot herr Ewerlöfs utgångspunkter, men där har vi, som sagt, andra uppfattningar.

Jag tror att det är riktigt att den kommunala skattesänkningen blir nästa reform. Den kommer att accepteras av svenska folkets flertal utan någon som helst diskussion.

När det sedan här reservationsvis i samband med dagens skattedebatt har förts fram en rad andra önskemål om ensamståendes beskattning, om en översyn av takten i fråga om fortsatta framtida skattesänkningar och i fråga om förvärvsavdrag o. s. v., skulle jag kunna erinra om vad jag sade i en interpellationsdebatt i andra kammaren för något halvår sedan, nämligen att det finns en sådan rad med önskemål om liberaliseringar och justeringar av gällande skattelagstiftning på alla upptänkliga — ibland frågar man sig, om det inte också är oupptänkliga — områden, att vi inte alls saknar material för att agera här i fortsättningen. Är vi ense om att den kommunala skattesänkningen är nästa etapp på skattesänkningens väg och att den kommer att kosta, kommunalt och statligt, bortåt 500 miljoner kronor — jag avstår från att säga hurdana proportionerna är — och om vi sedan kommer underfund med hur framtidsperspektivet i övrigt budgetmässigt ser ut, behöver man inte befara att någon tid går förlorad, därest riksdagen följer utskottet och helt enkelt avstår från alla dessa fina planläggningar i dagens läge.

Låt oss, rätt talat, säga: Vad blir det över till skattesänkningar, när vi får genomföra dagens skattesänkning och en ordentlig kommunal skattesänkning? Har vi detta klart för oss, kan det vara tid att föra in de andra tingen såsom justeringar av periodiskt understöd och förvärvsavdrag och mycket annat i diskussionen och tänka på vilken tågor-dning man skall tillämpa.

Herr EWERLÖF (h) kort genmäle:

Herr talman! Först ett par konstateranden i anledning av finansministerns anförande!

Om jag får börja, där han slutade, vill jag för det första säga att det framgår av högerens förslag i reservationen, att vi är fullt beredda att medverka till såsom nästa steg en sänkning av kommunalskatten. Vi är medvetna om att man icke kan i statsskatten genom skalor sänka skatten för de lägre inkomsttagarna längre än vad vi har gjort i vår skala. Den sänkning, som skall till för de lägsta inkomsttagarna, måste gå via kommunalskatten. Det problem, som där reser sig, är hur mycket av sänkningen som staten skall övertaga och hur mycket som skall stanna på kommunerna, och även på den punkten finns ett uttalande i högerförslaget.

För det andra skulle jag vilja säga att finansministern missuppfattade min skakning på huvudet. Vi har icke från vårt håll tagit del i beställningen av barnbidrag till nästa års riksdag. Det var redan vid tiden för beslutet härom förutsett att detta var någonting som vi med hänsyn till vårt skatteförslag fick ställa oss utanför.

Jag vill vidare säga att jag i långa stycken kan följa finansministerns resonemang. Över huvud taget är det givande att diskutera med finansministern, men jag kan inte finna något argument som verkligen drabbade det förslag till skattesänkning som vi nu har framlagt i finansministerns hänvisning till behovet av automatiska utgiftsringar, höjningar av anslagen till försvaret m. m. Allt detta skall ju finansmi-

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

nistern komma ut med jämte sin skattesänkning på 375 miljoner kronor.

Nu menar han att vi inte skulle kunna vara med om detta. Jag har emellertid framhållit att de besparingar, som vi föreslår för nu kommande budgetår, kommer att för därpå följande budgetår representera ett belopp om, grovt räknat, mellan 235 miljoner och 250 miljoner kronor. För vårt skatteförslag som gäller 450 miljoner kronor utöver majoritetens krävs alltså ytterligare 200 miljoner kronor. De 200 miljonerna, grovt tillyxat, är väl vad som kommer att motsvara barnbidragen, som vi inte kan vara med om.

Sedan vi har konstaterat detta, är vi lika ställda i fortsättningen till övriga krav på ökningar i budgeten, om vi nu kan komma sams om dem. Vad ligger det för lättsinne i detta?

Vi begriper att detta förslag får vi inte igenom, men det finns inte ett mera konkret sätt att redovisa ett alternativ än att tala om hur vi på dessa punkter skulle ha önskat att riksdagens beslut hade gått. På det viset gör vi bäst klart vad det är för politik som vi önskar ta ansvaret för.

Herr HAGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror herr statsrådet gjorde sig skyldig till ett litet misstag i sitt anförande. I den ur hans synpunkt vällovliga avsikten att »komma åt» högern framhöll han, att högern bara representerar 17 procent av väljarna och följaktligen blott 17 procent av ledamöterna i riksdagen. Detta är riktigt. Högern har sin egen linje, men det är väl fel att säga, att de övriga 83 procenten står på den andra linjen, ty detta gäller endast i fråga om skatteskalorna. Det gäller inte beträffande skattesänkningens omfattning. Där har folkpartiet en helt annan ståndpunkt än regeringen och dess partier. Regeringen föreslår en skattesänkning av 375 miljoner och en uttagsprocent av 100, men folkpartiet föreslår en uttagsprocent av 95, vilket betyder en skattesänkning på 550 miljoner. Vill man fortsätta en diskussion upplagd

efter den linjen, så får man väl åtminstone väga procenttalet 60 mot procenttalet 40, d. v. s. 60 procent för en skattesänkning på 375 miljoner och 40 procent för en större skattesänkning.

Vidare anställde herr statsrådet vissa jämförelser — såvitt jag kunde fatta, med ledning av en artikel i Svenska Dagbladet — mellan skattetrycket i vårt land och en rad andra länder. Herr statsrådet är väl i alla fall ense med mig därom, att sådana jämförelser ofta är mycket svåra att göra. Skatteskalorna kan vara identiska i det ena landet och i det andra, men man måste också ta i betraktande, hur avdragssystemet är utformat i de olika länderna. Herr statsrådet känner säkert till exempelvis den danska beskattningen. Danskarna har ett avdragssystem, som i realiteten betyder, att det samlade skattetrycket i Danmark är ej oväsentligt lägre än i Sverige.

Vad skattetrycket i vissa andra länder vidare beträffar får vi ju, herr statsråd, tänka på att dessa länder har genomlidit och genomkämpat två världskrig med all den förstörelse och förödelse och all den tillintetgörande, som därmed följt, och med allt det återuppbyggnadsarbete, som där behövs. Jag föreställer mig att många av kammarens ledamöter har personlig erfarenhet av hur det såg ut i Europa åren efter 1945. Oändliga krav måste naturligtvis ställas på dessa krigshärjade länder, när det har gällt att röja upp i detta elände.

Vad Västtyskland beträffar, har detta land också att dras med problemet att miljoner och åter miljoner människor flytt från Östtyskland till Västtyskland. Jag har inte i huvudet den exakta siffran, men jag skulle tänka mig, att det är ungefär 10 miljoner människor, som kommit över, som man måst ta hand om. Det är, synes det mig, ganska självklart, att skattetrycket under sådana förhållanden måste bli avsevärt.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Det är naturligtvis litet i det blå att diskutera alternativ ifrån herr Ewerlöfs sida, när vi ännu inte sett

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

det på bordet. Men om nu herr Ewerlöf menade, att han inte är så intresserad av höjda barnbidrag och dessutom går in för konkreta besparingsåtgärder, nämligen en försiktigare takt i utbyggnaden av vattenfallen, en stramare investering för statens järnvägar även när det gäller ganska ömtåliga avsnitt, och vissa andra ting, och att denna besparing under det kommande budgetåret, 1957/58 kommer att fortsätta och utveckla sig från 125 till 250 miljoner, så kan naturligtvis herr Ewerlöf delvis ha täckning. Men jag vill ju bara säga, att herr Ewerlöf kanske någon gång i sin stilla kammare under ensamma stunder ändå måste fråga sig, om detta besparingsalternativ, när det kommer att redovisas konkret, är praktiskt möjligt att genomföra i det samhälle där vi lever.

Herr **EWERLÖF** (h) kort gemmäle:

Herr talman! Jag tycker det vittnar gott om de sparförslag, som vi har låtit skymta redan under resans gång här under riksdagen, att t. o. m. finansministern begagnar sig av tillfället att peka på det där prutandet på statens järnvägars lånebudget med de tio miljonerna och på vattenverksbyggandet. Jag förstår att det betraktas som tacksamt, i synnerhet i ljuset av järnvägsolyckorna. Det var ju en olycka för oss att dessa saker skulle komma att sammanfalla, men var och en vet ju innerst inne att något verkligt samband inte finns där. Det rörde sig om en förskjutning på några veckor av vissa arbeten från ett år till ett annat.

Jag erkänner gärna, att även jag fann dessa minskningar pinliga, men jag kan lugna finansministern med att de kom till för att kompensera det ur budgeten för en enstaka gång utflyttade anslaget till repetitionsövningar. Då vi motsatte oss detta, kom vi i det läget att vi inte bara skulle prestera vad som behövdes för att få vårt skatteförslag att gå ihop, utan också skulle skaffa de 70 miljoner som vi ville ha kvar i budgeten för repetitionsövningar. Det var då dessa sparförslag kom fram, som jag hoppas ni skall slippa få se igen, lika väl som jag

hoppas att vi skall slippa få se en budget som icke upptar vederbörligt ordinarie anslag till fullgörande av repetitionsövningarna.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Herr **ELOFSSON, GUSTAF**, (bf):

Herr talman! När man suttit och åhört denna debatt om regeringens skattesänkingsförslag, så har man blivit alldeles på det klara med — om man nu inte varit det förut — att det är valår i år. Var och en försöker ju att åstadkomma så gott resultat som möjligt.

Inom skatteskalokommittén var såväl socialdemokraterna som folkpartiet och bondeförbundet överens om de skatteskalor, som är framlagda i den kungl. propositionen. Det är självklart att vi skulle velat gå längre. Det skulle ha varit mycket tacknämligt, om skatten kunnat sänkas till den nivå, som exempelvis högern föreslagit, vilket skulle innebära en sänkning med 825 miljoner kronor. Om vi skulle anamma ett så vittomfattande förslag som högerns och sänka skatten med 825 miljoner kronor, skulle det dock kunna få skadliga konsekvenser. Det pågår ju för närvarande en skatteskaleutredning, avseende den kommunala beskattningen. Om den kommunala beskattningen skulle komma att sänkas med 500 miljoner kronor eller någonting liknande — kommittén har visserligen ännu inte tagit ställning till storleken av sänkningen, men jag utgår i mitt resonemang från det beloppet — så är vi väl ändå överens om att det inte går att genomföra en så kraftig sänkning av statsskatten som högern föreslagit, utan att vi i så fall måste skaffa andra skatteinkomster.

Inom skatteskalekommittén var högerns representant av avvikande mening, men det gällde bara skiktet mellan 20 000 och 30 000 kronor och däröver. Beträffande botten-skiktet var vi överens. Det var alltså bara i fråga om de högre inkomsterna som delade meningar yp-

Ang. sänkning av den statliga inkomstkatten m. m.

pade sig. Det är självklart att det skulle ha varit mycket tacknämligt, om vi kunnat förorda en högre skattesänkning även för de större inkomsterna. Det visade sig dock icke möjligt att åstadkomma med hänsyn till de direktiv som finansministern hade utfärdat och som vi ju måste följa. Samtidigt visste vi att förslag skulle komma att framläggas om en sänkning även av kommunalbeskattningen. Detta är av mycket stort värde, mina herrar. Den kommunala beskattningen är lika tyngande, om icke ännu tyngre än den statliga beskattningen. Men skall vi göra en kommunal skattesänkning, avseende en sänkning av antalet skattekonor, och kommunerna sedan måste höja skatteprocenten för att få in det belopp, som behövs för att finansiera kommunens angelägenheter, måste jag säga att en sådan reform är av noll och intet värde. Jag anser för min del att en kommunal skattesänkning — vare sig nu den åstadkommes genom en sänkning av skalorna eller genom höjda ortsavdrag — skall kompenseras av statsmedel. I annat fall innebär det inte någon lättnad för kommunerna. Ett sådant tillskott till kommunerna skulle innebära ett ytterligare mycket starkt grepp i statskassan.

Nu är det kanske många som sitter och undrar, varför inte bondeförbundet vill sänka skatten eller om det är bara därför att partiet sitter i regeringen, som vi inte vill vara med om en verkligt stor skattesänkning. Jo, visst vill vi sänka skatterna, och jag vill här, såsom jag gjort många gånger förut, ifrågasätta, om regeringen verkligen varit så sparsam som vi har rätt att kräva. Med de väldiga inkomster, som nu står till förfogande, har regeringen kanske släppt ut litet mera pengar än vad som varit av nöden påkallat. Så snart vi får en löneutveckling, som överstiger vad regeringen räknat med, så säger man därifrån, att nu måste skatten skärpas för att suga upp en del av de medel som till följd av löneökningarna kommer ut på marknaden och eljest användes kanske för inköp av varor, som är avsedda för export. Det är naturligtvis också ett sätt att resonera.

Men jag tror att regeringen i stället borde intaga en något hårdare hållning vid uppgörelserna än hittills varit fallet. Annars tror jag inte att vi kan komma ifrån den inflationsrisk som finns för närvarande och som funnits under en längre tid.

Finansministern sade att vår valuta-reserv har sjunkit med 400 miljoner kronor. Det är mycket riktigt. Men hur skall det då inte bli i fortsättningen, när vi ser att vår import överstiger vår export med över 1 000 miljoner om året? Under de månader, som är tillryggalagda i år, har vår import överstigit exporten med flera hundra miljoner kronor. Detta kan väl inte hjälpa upp vår valutasituation utan kommer tvärtom att skada den allvarligt, om det får fortsätta. Jag har gång efter annan påpekat, att man är alltför lyhörd från regeringens sida när det gäller krav om import av varor av olika slag. Regeringen borde se till, att våra valutatillgångar ransoneras, så att vi inte kommer i ett verkligt bekymmersamt läge. Men då svarar man från regeringens sida, att det kan vi inte göra, ty då skulle vi komma i konflikt med frilistningen, Gattavtalet etc.

Om man skulle anamma de olika skattesänkingsförslag som här framlagts, framför allt högerns, undrar jag i vilken situation vi till slut skulle hamna. Från högerns sida invänder man visserligen, att man också föreslagit vissa besparingar. Det är riktigt, men fråga är, om dessa besparingar verkligen täcker de väldiga belopp som här skulle krävas för att kunna genomföra den begärda skattesänkningen.

Även från folkpartiets sida begär man i olika motioner skattesänkningar. Då vi var överens i skatteskalekommittén, hade jag nog väntat, att man från det hållet inte skulle komma med några ytterligare krav på skattesänkning. Det hade i så fall varit bättre, om man framfört dessa krav redan i skatteskalekommittén. I en folkpartimotion begärs nu ett förvärvsavdrag av 500 kronor för gift kvinna utan barn. Om barn finns, skulle därutöver 20 procent av inkomsten upp till 2 000 kronor vara avdragsgill. I en

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

motion av fru Gärde Widemar yrkas att gift kvinna utan minderåriga barn skall medges ett avdrag av 1 000 kronor samt att avdraget för kvinna med barn skall fastställas till 50 procent av återstående inkomst, dock högst 3 000 kronor, både statligt och kommunalt. Ett förverkligande av dessa krav skulle medföra en avsevärt större skattesänkning än vad propositionen innehåller. Det skulle innebära minst 120 miljoner kronor mer i skattesänkning än regeringen föreslagit.

Jag vill här för min egen del deklarerera, och jag tror att jag i denna fråga har mitt parti bakom mig, att vi från bondeförbundets sida är mycket angelägna att snarast möjligt få till stånd en skattesänkning för hela svenska folket. Men den skattesänkningen vill vi ha utformad på sådant sätt, att även den kommunala beskattningen kan sänkas, ty den är verkligen mycket betungande för närvarande. Av den anledningen, herr talman, har vi ansett oss kunna nöja oss med att i dag stanna vid det förslag, som vi enades om i höstas, nämligen att nu genomföra en lättnad av den statliga beskattningen med 375 miljoner kronor för att kunna återkomma till nästa år och då ge kommunerna ett handtag. Jag tror att detta kommer att utgöra en bättre hjälp för hela folket än om vi nu skulle genomföra en så stor skattesänkning, att vi kanske sedan komme att tvingas att öka statens inkomster genom direkta eller indirekta skatter för att över huvud taget få finanserna att gå ihop.

Jag skall, herr talman, inte närmare ingå på frågan om de förbättrade sociala förmånerna. Det finns väl ingen som vill minska folkpensionerna, utan tvärtom vill alla söka förbättra dem. Även barnbidragen behöver naturligtvis i viss mån höjas. Men jag tycker ändå att det skulle bli en väl invecklad ordning, om vi både hade barnbidrag och förvärvsavdrag. Man får väl välja antingen det ena eller andra. Antingen får vi hålla oss till det nuvarande systemet med barnbidrag och förbättra dem, i den mån så blir möjligt, eller också får vi återgå till den tidigare ordningen med förvärvsavdrag.

Det förvånar mig i viss mån att man

i denna debatt inte nämnt vissa andra sociala förmåner, som uppgår till betydande belopp. Det har bland annat varit märkligt tyst om bidragen till bostadsbyggandet. Här utgår ju mycket stora statliga bidrag. Jag har visst ingenting emot att det byggs bostäder, så att folk får någonstans att bo. Men den svenska statskassan kan väl ändå inte i längden bära hur stora utgifter som helst på detta område. Vi måste här helt enkelt så småningom få till stånd en reglering, så att byggandet anpassas efter våra tillgångar. Det kanske kan bli nödvändigt att i första hand inrikta bostadsproduktionen på hyreshus och större byggnader, som kan göras billigare. Regeringen bör ta upp frågan, om vi verkligen har råd att fortsätta med det bidrag till byggande av egnahem som tidigare utgätt med 8 000 kronor och nu är nere i hälften. Här skulle kunna göras en besparing i de statliga utgifterna, utan att det kunde sägas medföra någon skada för samhället. Kan man åstadkomma tillräckligt med dylika besparingar, kan det bli möjligt att genomföra en större skattesänkning än som nu föreslagits. Om man emellertid ständigt ökar på de sociala förmånerna i minst samma takt som staten får in skattepengar, blir det ju ingenting över för en ytterligare skattesänkning.

Jag vill alltså, herr talman, här deklarerera, att vi för vår del ingenting har att invända mot en skattesänkning. Vi skulle gärna ha varit med om en högre skattesänkning än den nu föreslagna men har ansett oss böra nöja oss med regeringens förslag med tanke på vad som är att vänta på det kommunala området.

Sedan må det förslå mig att jag säger, att hade vi inte haft valår i år, tror jag inte att vare sig högern eller folkpartiet skulle ha föreslagit en så stor skattesänkning som de nu har gjort. Det är ju mycket fördelaktigt att gå ut i en valstrid och säga till svenska folket: »Här sitter socialdemokrater och bondeförbundare i regeringen och vill inte vara med om någon skattesänkning, men vi vill ha en skattesänkning.» Det kan vara mycket fördelaktigt att göra det.

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

Men jag tror också att man bör visa något ansvar även när det gäller att föreslå skattesänkningar. Man måste också kunna göra klart att det är möjligt att genomföra dem.

Med dessa ord vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Det har sagts så många visa ord här i dag att mycket inte torde vara att tillägga. Herr Sjödahl gjorde emellertid ett par uttalanden som uppkallade mig till replik.

Herr Sjödahl yttrade till en början att folkpartiet i själva verket har yrkat så mycket vid denna riksdag att partiet i närvarande stund inte vet var det står. Och folkpartiet skulle ha begärt en ny utredning för att partiet skulle få klargjort för sig självt vad det menar. Nu kanske man inte får ta herr Sjödahl alltför allvarligt på denna punkt — herr Sjödahl kunde nämligen inte hålla sig för skratt när han yttrade dessa ord, och det håller jag honom räkning för. Hans uttalande var tydligen menat som en retorisk överdrift. Jag har här en uppställning, herr Sjödahl, över allt vad folkpartiet har yrkat under denna riksdags gång, och jag skall gärna stå till tjänst och visa herr Sjödahl den uppställningen efter debatten.

Vidare anförde herr Sjödahl i början beträffande den av regeringen föreslagna skattesatsen, att det är självklart att den absoluta skatteminskningen blir störst för de större inkomstagarna. Ja, det står ju också att läsa i utskottets betänkande. Men när han sedan kom fram till folkpartiets förslag om att uttagsprocenten skulle nedsättas till 95 procent, då blev det en annan låt. Då anklagades folkpartiet för att vilja gynna de större inkomstagarna. Jag förstår inte vad det finns för konsekvens i dessa herr Sjödahls bägge yttranden. Såvitt jag förstår strider de mot varandra.

Herr Sjödahl menade också att när vi ville gå längre än majoriteten, hade det varit vår skyldighet att konstruera en helt ny skatteskala i stället för att

begära en reducerad uttagsprocent. Men det förhåller sig ju dock så, som förut har sagts i debatten, att skatteskalan är en grundval för utmätandet av skatten. Sedan är det riksdagens sak att med hänsyn till det statsfinansiella läget bestämma vilken uttagsprocent för varje år som skall bli gällande. Herr Sjödahls resonemang tycks mig innebära att man varje gång skatten höjs kan använda den gamla skatteskalan, men att man när skatten sänks, måste konstruera en ny skatteskala. Man skall alltså ha två skatteskalar i beredskap: en vid skattehöjning och en vid skattesänkning. Detta har väl ändå aldrig varit lagstiftarens mening.

I utskottets betänkande finns en passus som jag fäst mig vid, där det på typisk kanslissvenska sägs att »önskemålen om en allmän och snar sänkning av de direkta skatterna torde vara allmänt omfattade». Ja, det torde man kunna säga. Det är snällt sagt. Nyligen har det gjorts en gallupundersökning hos det svenska folket om vad det tänker om våra skatter, och den undersökningen ledde till mycket intressanta resultat.

Jag ber att få förutskicka att sådana undersökningar naturligtvis kan bli missvisande, ty om man bara ställer den frågan till folket, om det vill ha sänkt skatt, svarar väl det övervägande flertalet ja. Skall det vara något värde med en sådan undersökning, måste det framställas kompletterande frågor, så att man får en mera nyanserad bild av vad folk tycker och tror. Detta var vad som skedde i denna undersökning. Den är representativ i det att den omfattade alla s. k. socialgrupper vilka representerades i proportion till sin numerär i det svenska samhället, och enligt statistiska experter är materialet fullt tillräckligt.

Den första fråga som ställdes var följande: »Om ni tänker på de utgifter, som ni anser att staten bör bestrída, vad anser ni då om den skatt ni själv (och er make) betalar: Är den för hög?» Icke mindre än 70 procent svarar: För hög, 25 procent svarar: Rimlig, och 1 procent säger att skatten är för låg. Fyra procent vet ingenting.

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

Det lustiga är att den procent, som anser att skatten är för låg, inkluderar mycket stora inkomsttagare. En inkomsttagare som har så stora inkomster, att spärregeln med 80 procents maximal uttagning tillämpas, tycker att så länge den regeln finns, kan han aldrig få högre skatt än han har, och de andra kan gärna betala litet mera. Dessutom finns det ju en del ideellt inriktade människor även bland de högsta inkomsttagarna.

Men nu kan någon fråga: Hur fördelar sig dessa procenttal på olika inkomsttagare i samhället? På den punkten visade undersökningen, att av personer med mindre än 10 000 kronors årsinkomst — inte beskattningsbar inkomst och inte deklarerad inkomst utan verklig inkomst — anser 64 procent att skatten är för hög och 30 procent att den är rimlig. Men, som sagt, en sådan fristående fråga ger inte så förfärligt mycket, utan den måste kompletteras med andra frågor.

Den andra frågan som gjordes vid denna undersökning var formulerad på följande sätt: Tror ni att folk i er ställning skulle få det bättre eller sämre, om statens utgifter minskades och skatterna sänktes? Svaret blev, att 61 procent anser att de skulle få det bättre, 19 procent att det inte skulle bli någon skillnad alls och 7 procent att det skulle bli sämre. 13 procent trodde ingenting.

Här kommer jag in på den fråga som herr statsrådet Sträng var inne på i dag och som jag också vill minnas att han berörde vid remissdebatten i januari, nämligen att med den sociala omvårdnad som vårt samhälle nu i alla fall ger — även om man skulle önska sig den ännu mera utsträckt — finns det inte längre samma intresse bland medborgarna för att spara. De är inte längre pressade till det i samma utsträckning som förr. Men herr statsrådet begår säkerligen här ett psykologiskt misstag. Det finns dock i samhället en hel del underliga människor, som resonerar så: Jag tycker att livet blir rikare och in-

tressantare, om jag får ordna mina förhållanden mera av egen drift än om andra skall göra det för mig. Jag föreställer mig att det är det där draget hos medborgarna, som har kommit fram vid besvarandet av frågan nummer två.

Den tredje frågan som ställdes var: Antag att ni hade att välja emellan att bo i ett av följande två samhällen; i det ena tar staten och det allmänna i så stor utsträckning som möjligt hand om den enskildes ekonomiska trygghet genom sociala förmåner, i det andra hjälper staten endast dem som eljest skulle lida nöd men låter för övrigt människorna ordna sin ekonomiska trygghet i görligaste grad själva. I det senare samhället blir ju skatterna lägre. Vilket av dessa samhällen skulle ni föredra att bo i?

Och vad blev svaret? Jo, 73 procent skulle föredra att bo i lågskattesamhället och 22 procent i välfärdssamhället. 5 procent hade ingen mening. Här är fördelningen den, att av inkomsttagare under 10 000 kronor föredrar 68 procent lågskattesamhället och 25 procent välfärdssamhället. Det underliga är, att här kommer partierna in, vilket de inte gjort annars. De borgerliga partierna — högern och folkpartiet — föredrar till 90 procent lågskattesamhället, medan det bland socialdemokraterna är 55 procent som föredrar detta. Endast bland kommunisterna finns en annan inställning. Det är framför allt de som bor i städerna som är kritiska emot det s. k. högskattesamhället.

Sedan kommer frågan nummer fyra, och resultatet där är det egendomligaste av alla. Vilket anser ni bör komma i första hand: en höjning av barnbidragen eller en allmän skattesänkning? Svaret blir, att 77 procent vill ha en allmän skattesänkning och 20 procent en höjning av barnbidragen, medan 3 procent är tveksamma. Det är självklart, att här kommer den mänskliga egoismen med i spelet. Bland dem som inte har några barn är det 85 procent som vill ha en allmän skattesänkning, bland dem som har ett barn är det 79 procent, bland dem som har två barn är det 66

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

procent och bland dem som har tre eller flera barn 54 procent.

Jag vill starkt understryka, att här gör sig sannolikt ett visst önsketänkande gällande, men trots alla reservationer så visar dock denna undersökning en strömning inom det svenska folket för närvarande, som innebär att folket i gemmen tycker att de är för hårt beskattade. Därvid är det nog riktigt, såsom statsrådet Sträng sagt tidigare i dag, att det bland de breda lagren framför allt är kommunalskatten som trycker.

Men jag har den känslan, att riksdagen vid beskattningen har kommit bort från folkmeningen; man möter här ungefär samma företeelse som då det förra året gällde omröstningen om höger- eller vänstertrafik — där visade det sig ju, att den svenska riksdagen befann sig alldeles vid sidan av folkopinionen. När vi inom folkpartiet har yrkat på något längre gående åtgärder än de två koalitionspartierna gjort, så förmenar jag att vi åtminstone på den punkten befinner oss i bättre kontakt med stämningen i landet.

Att det händelsevis är val i år, hade jag så när glömt bort. Men koalitionspartiernas talare har inte gjort det. De sammanställer vårt skattesänkingskrav med det faktum, att det i år är valår. Detta vittnar väl ändå om att det är herrarna själva som omedvetet bär på dylika tankar. Vi firar i dagarna hundraårsminnet av Sigmund Freuds födelse, och psykoanalysen har som bekant bland annat visat, att i människornas yttranden inte sällan deras innersta begär, drifternas, omedvetet kommer fram. Det är väl någonting av detta vi har bevittnat i dagens debatt. Det kanske inte är någon tillfällighet, att den skattesänkning, som även majoriteten i dag är med om, första gången annonserades under valrörelsen 1954 och effektueras valåret 1956.

Ja, herr talman, här har ordats så mycket om denna sak, att jag inte har någonting ytterligare att tillägga, utom att jag förenar mig med herr Söderquist i yrkandet om bifall till reservation II.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Det förslag till skattesänkning, som vi nu har diskuterat under mer än fyra timmar, är enligt den mening jag företräder ett steg i rätt riktning. Men man skall inte ha stora anspråk på skattesänkning, om man anser förslaget tillfredsställande. Av ett totalt skatteuttag till staten på 3,8 miljarder kronor förklarar sig nu regeringen och utskottet villiga att avstå från 375 miljoner kronor — och det i en tid med flödande statsinkomster, när budgeten inte bara är totalbalanserad, utan i väsentlig grad överbalanserad.

Förslaget ter sig i mina ögon särskilt otillfredsställande, om man beaktar den skärpning av skattetrycket som under de senare åren har drabbat framför allt de mindre inkomsttagarna. Enligt de tabeller som redovisas i propositionen har det reella skattetrycket från 1947 till 1955 ökat med 33 procent för inkomsttagare med 4 000 kronor om året, med 25,6 procent för dem som har 5 000 kronor om året och med 20,1 procent för dem som har 6 000 kronor i årsinkomst. Jag vill här inskjuta, att det är omkring en miljon skattedragare, eller närmare en tredjedel av samtliga, som har årsinkomster under 5 000 kronor; och det är framför allt dessa grupper som har förlorat på den inflation vi genomlevt under efterkrigsåren. Men ju högre upp man kommer i inkomstgrupperna, dess mindre har skattetrycket ökat. Jag erinrar om att enligt det i propositionen redovisade materialet har skattetrycket vid 30 000 kronors årsinkomst ökat endast med 6,9 procent och vid 50 000 kronors årsinkomst med 6,8 procent. Vid 100 000 kronors årsinkomst är ökningen 5,2 procent; och för de största inkomsttagarna, sådana som tar in exempelvis 400 000 kronor om året — dit får väl i första hand miljonärerna räknas — har skattetrycket under efterkrigstiden minskat med 2,1 procent.

Det är klart att en sådan utveckling ur den stora allmänhetens synpunkt är långt ifrån tillfredsställande. Det minsta som nu kan begäras av de lägre inkomst-

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

tagarna, är väl ändå att skattebelastningen inte skall vara högre än 1947. Men när det gäller de små inkomsttagarna, sträcker sig inte förslaget så långt. Den som har 5 000 kronor om året får ju, om detta förslag går igenom, sin skatt sänkt med hela 12 kronor om året, vid 6 000 kronors inkomst blir skattesänkningen 31 kronor, vid 8 000 kronors inkomst 70 kronor och vid 10 000 kronors inkomst 109 kronor. Detta innebär med andra ord att de allra flesta av arbetarna här i landet, om detta förslag går igenom, på sin höjd får ett par kronor i veckan; jag har vid beräkningarna utgått från siffrorna för gift skattebetalare bosatt i ortsgrupp 3. Däremot får de som har goda inkomster så mycket mera i skattesänkning. Vid en inkomst av 30 000 kronor om året blir det en skattesänkning med 346 kronor, vid 50 000 kronor en skattesänkning med 560 kronor och vid 100 000 kronor en skattesänkning med 1 099 kronor.

När nu regeringen äntligen anser, att statsfinanserna klarar sig bra, även om man avstår från 375 miljoner kronor i skattemedel, vad finns det då för rimlig anledning att fördela den summan på alla skattebetalare? Enligt den mening, som jag förfäktar, är det de mindre inkomsttagarna, låt mig säga de som har årsinkomster upp till 12 000 kronor, som framför allt har drabbats av skatte-skärpningen och som främst behöver en lindring i beskattningen. Jag kan inte finna några som helst acceptabla skäl för att ge direktörer i hundratusenkronorsklassen en tusenlapp om året i skattesänkning.

I den motion, som från vårt håll väckts i anslutning till den föreliggande propositionen, har vi pekat på en väg, som skulle medföra en verklig lindring för de mindre inkomsttagarna. Det har talats ganska litet om den sidan av saken här i dag, men vi har förordat en sådan höjning av de skattefria ortsavdragen att den första hundralappen, som en familjeförsörjare förtjänar i veckan, skall vara fri, i varje fall från statlig beskattning. Det tycker vi är en rimlig begäran. Med nuvarande prisnivå rä-

ker ju en hundralapp inte till stort mer än mat, åtminstone inte i barnfamiljerna.

Hur en sådan höjning av ortsavdragen, som vi förordat, skulle verka för mindre inkomsttagare, har ju också uträknats av de sakkunniga. De beräknar, att vid en höjning av ortsavdragen med 1 000 kronor skulle först och främst alla inkomsttagare under 5 000 kronor bli skattefria. En person med 6 000 kronors inkomst om året skulle få sin skatt sänkt med 69,5 procent. Vid 8 000 kronors årsinkomst skulle skatten sänkas med 30 procent, och vid en årsinkomst av 10 000 kronor skulle sänkningen uppgå till 18,4 procent.

En skattesänkning efter dessa linjer skulle alltså verkligen gynna de mindre inkomsttagarna, och den skulle enligt de sakkunnigas beräkningar inte kosta mera för statsverket än ungefär 400 miljoner kronor, d. v. s. obetydligt mera än den av regeringen och utskottet nu förordade skattesänkningen, där man slår ut 375 miljoner kronor på så sätt, att de stora inkomsttagarna får mera i skattelindring, under det att de små får mindre. För ungefär samma inkomstbortfall skulle man således kunna genomföra denna väsentliga skattelindring för de befolkningsgrupper här i landet, som verkligen behöver en lindring i beskattningen. Det är en sådan linje, vi förordat i vår motion, där vi med hänsyn till rådande omständigheter föreslagit, att man under en treårsperiod successivt skulle genomföra en skattesänkning.

Jag må i detta sammanhang uttala min förvåning över hur bevillningsutskottets talesman — om han verkligen läst den kommunistiska motionen, vilket jag hoppas att han gjort — kan hävda att vår ståndpunkt i stort sett skulle sammanfalla med den ståndpunkt, som högerns representanter här i riksdagen har förfäktat. Det finns inga som helst beröringspunkter i det avseendet. Herr Sjö-dahl polemiserade i och för sig mycket effektivt mot det påståendet själv, även om han — jag vet inte av vilka skäl — måste söka binda samman det förslag till skattesänkning för de mindre in-

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

komsttagarna, som vi lagt fram, med det förslag till skattesänkning för de stora inkomsttagarna, som högern kommit med. Högerns förslag innebär ju också en väsentlig prutning på ett flertal av de sociala förmåner, som riksdagen beviljat och som vi hela tiden har understött, då vi anser att det varit en riktig politik.

Tillåt mig i detta sammanhang också erinra om en annan sak. Man kan inte på allvar tala om att sänka skatten, om man inte å andra sidan tar i beaktande vilka utgiftsposter i statens budget som kan skäras ned. Jag vill härvidlag bara erinra om följande enkla fakta. Statskatten beräknas för år 1957 ge 3,8 miljarder kronor. Under samma år, det har också här omvittnats av finansministern, får vi lägga ned inemot två och en halv miljard på krigsmakten. Det är klart, att skatterna måste hållas höga med en sådan utgiftspolitik. Men jag tror att det vore till nytta för folkupplysningen här i landet, om regeringspartierna och andra, som håller på dessa höga militärutgifter, talade om för folk, att av varje hundralapp man erlägger i statskatt tar generalerna mellan 70 och 75 kronor. Det är på den punkten, och det har också kommunisterna föreslagit, man måste ingripa, om man verkligen skall kunna åstadkomma en skattesänkning av betydelse för de breda lagren av skattedragare här i landet.

Nu har ju utskottet, sin vana troget, följt regeringens förslag. Man har följt det, trots att man erkänner att den linje kommunisterna föreslagit, nämligen höjning av ortsavdragen, skulle medföra betydande skattelättnader för mindre inkomsttagare. Men trots detta nöjer man sig med en justering av skatteskalorna, som i stort sett bara konserverar de direkta orättvisorna i beskattningen. Det parti jag representerar har ansett detta vara otillfredsställande, även om naturligtvis den minsta skattesänkning för de lägre inkomsttagarna är välkommen.

Med vad jag här har anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen 536 i denna kammare.

Herr WAHLUND (bf):

Herr talman! Alldeles nyss sade en av de närvarande kammarledamöterna till mig: »Har du begärt ordet i denna fråga? Du tillhör ju inte bevillningsutskottet! Vad vet du egentligen om det här?»

Vad han sade innebar kanske rent av en djupare sanning än vad han själv avsåg. De frågor vi diskuterar här i dag är tyvärr förbehållna ett konsilium, där bevillningsutskottets ärade ledamöter utgör kärnan. Vårt skattesystem är så tillkrånglat, att inte ens folkrepresentanterna och ännu mindre folket självt kan veta något nämnvärt om de principer, som ligger till grund för beskattningen. Man kan ju slå upp s. 2 i bevillningsutskottets betänkande. Man finner där en tabell med marginalprocenterna. Man vet, att det förekommer ortsavdrag, men man vet inte hur dessa ortsavdrag verkar. Jag har inte närmare satt mig in i den kommunistiska motionen, men jag undrar, om det inte skulle vara nyttigt för kommunisterna att se, hur deras höjda ortsavdrag kommer att verka i de högre inkomstklasserna.

Det talas om »svenska folkets urgamla rätt att sig självt beskatta» — men vad är den rätten värd, när man inte vet mycket om varför man får den skatt som man pålægges? Det skulle också vara nyttigt med ett enklare skattesystem också för att driva bort en hel del av den dimbildning som existerar då man diskuterar skattefrågorna, inte minst i valrörelserna.

Att försöka slå fast någon enkel princip för hur den nu föreslagna skatten utmätas, är inte möjligt när man kommer ett stycke upp i inkomstskalan. Upp till 8 000 kronor för äkta makar kan man säga, att enligt grundskalan har man att betala 11 procent på sin inkomst, vartill kommer en rabatt på 400 kronor. Då bortser jag från ortsavdragen med sin dyrortsgruppering; den vill ju vi från vårt håll taga bort. Men när man kommer högre upp, då verkar progressiviteten. Det är ju orsakssammanhanget härvidlag som gör, att man inte tycks

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

komma överens i dag, då det gäller att diskutera barnbidragen kontra beskattningen.

Nu säger man ifrån högerhåll direkt och rejält ut: »Vi vill inte vara med på att höja barnbidragen nästa år. Vi vet att barnbidragen förlorat i realvärde, men vi kan inte tillgodose det, då vi vill ha ytterligare skattesänkning.»

Från vårt håll menar vi, att när man resonerar om barnbidragen, så är det just ett skatteproblem man diskuterar. Jag behöver väl inte påminna om att barnbidragen ju kom till som en ersättning för de ortsavdrag för barn, som tidigare har funnits i beskattningen. Men den saken tycks man glömma bort. Vi vill alltså här åstadkomma en höjning av barnbidragen och vi betraktar det som en skattelindring för barnfamiljerna.

Situationen blir sålunda den, att såväl högern som vi vill ha skattesänkning, fastän vi vill ha skattesänkning på olika sätt. Vi anser, att barnfamiljerna bör gå i förtur. Man kan visserligen säga, att det finns barnfamiljer som inte betalar någon skatt, men de är inte många och saknar därför betydelse ur ekonomisk synpunkt när man diskuterar detta problem. Menar för övrigt högern att de fattiga barnfamiljerna skall lämnas utanför?

Så säger man ifrån folkparti- och högerhåll, att man vill återinföra ortsavdragen för barn i beskattningen. Jag är ledsen att här behöva vända mig mot våra mycket nyförvärvade vänner i folkpartiet när det gäller familjepolitiken. Vi var ju så överens i andra lagutskottet och också här i riksdagen om — såsom nyss framhölls av herr Söderquist — att skatten bör utgå efter skattekraft, och vi var också ense om att skattekraften inte bara bestämmes av de inkomster familjen har utan också av hur många det är som skall dela denna inkomst. Vi var och är, herr Söderquist, fullständigt ense på den punkten.

Men när det nu gäller att fortsätta resonemanget och vi kommer fram till ortsavdragen i beskattningen, så kan vi med hänsyn till den progressiva effekt-

stegringen med inkomsten för vår del inte vara med — just från de utgångspunkter som både herr Söderquist och jag tidigare har anslutit oss till. Herr Sjö Dahl har här mycket utförligt redovisat effekten av ortsavdragen vad beträffar barnen, och jag behöver därför inte göra det. Låt mig bara få säga, herr talman, att om man skulle införa ett ortsavdrag på 1 000 kronor för varje barn kommer en 5 000-kronorsfamilj att få 110 kronor i skattelindring för det första barnet, men inte någonting alls för de följande barnen, en 20 000-kronorsfamilj kommer att få det dubbla beloppet för alla barn, och en 50 000-kronorsfamilj kommer att få mer än det fyrdubbla beloppet för alla barn. Det är som sagt denna progressivitet, som vi inte kan acceptera. Vi kan erkänna, att barnkostnaderna stiger med inkomsten — det gör de visst — men de stiger ingalunda progressivt.

Vi skulle kunna vara med om att diskutera barnavdragen både med högern och folkpartiet, men vi vill då ha dem anordnada konstruerade. Vi vill ha ett avdrag på skattsedelns slutbelopp. Då ser man ju direkt vad som utgår för varje barn, och då kan vi diskutera hur stora dessa avdrag skall vara.

Vi har av praktiska skäl accepterat barnbidragen. Systemet med avdrag på skattsedeln var bondeförbundets ursprungliga förslag i denna fråga och vi står fast vid det fortfarande, även om vi menar att det numera är onödigt att genomföra några ändringar. Det finns för övrigt en fördel med barnbidragen, och det är att de utbetalas till modern — det kanske inte har så stor praktisk betydelse, men är otvivelaktigt en fördel ur psykologisk synpunkt. Vi är emellertid beredda att diskutera dessa ting. Bortser man från vad jag nyss sade, innebär det bara en bokföringsfråga, om man vill ha barnbidrag i form av direkta bidrag eller i form av avdrag på skattsedeln — naturligtvis måste man tillämpa direkta bidrag inom de inkomstskikt, där det inte finns skattepliktig inkomst.

I övrigt är det inte mycket att till-

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

lägga i denna diskussion. Jag måste säga att den har varit anmärkningsvärt saklig. Vad som man har att diskutera är naturligtvis högerns olika förslag till nedprutningar, där frågan om barnbidragen är medtagen. Vad man har att diskutera är: Vågar vi i dagens situation sänka skatten mera kraftigt och på så sätt slänga ut penningvärdesförsämrande köpkraft i marknaden? Det är ju om dessa ting debatten i dag till stor del cirklat. Det är att hoppas att vår diskussion sedan inte skall få en annan färg, när valrörelsen börjar komma i gång.

Herr Ohlon pejlade folkopinionen. Jag vill säga att sådana där Gallupundersökningar särskilt när det gäller skatteområdet inte säger så mycket. Det är klart att går man ut och frågar folk: »Vill ni ha sänkt skatt?» svarar man: »Ja» — även om det, såsom skedde i undersökningen, ställes olika alternativ mot skattesänkningen. Då vore det bättre att studera människors reaktioner i övrigt inför det höga skattetrycket — ty skattetrycket är högt; det anser vi också. Det finns här i riksdagen inte något högskatteparti eller lågskatteparti; vi vill alla ha skattesänkning, men det förhåller sig ju på det sättet, att de partier, som sitter i regeringsställning, har ett ansvar för statsfinanser och penningvärde och inte kan sänka skatten för mycket.

Jag vill gärna medge, att de procentsatser, som tillämpas genom marginalskatterna, är höga, och det värsta är att de inverkar på folks tänkesätt. Det har utbildats ett skattetänkande i vårt land av den innebörden, att folk undandrar sig inkomster, eftersom det inte skulle var någon mening med att tjäna pengar. Man väljer fritid i stället för arbete. Jag tror dock inte att man skall överbetona denna aspekt. Men en annan aspekt, som naturligtvis är mycket väsentlig, är att skattetänkandet tar sig sådana uttryck att man på alla sätt försöker undgå att betala skatt — jag menar med fullt lagliga medel. De höga inkomsttagarna har ju råd att anställa skickliga och högt avlönade skattejurister för att utnyttja lagstiftningens alla kryphål och möjlig-

heter. Vi behöver bara se oss om i vår bekantskapskrets för att litet varstans finna personer, som inte kommer så högt i taxering men som har en livsföring som vederbörande inte bort ha med hänsyn till vad taxeringen markerar. Jag tycker, herr talman, att det bör sägas att det i vårt samhälle börjar växa fram en ekonomisk överklass av framgångsrika deklaranter. Men det är *en* sak att konstatera detta. En *annan* sak är vilka medel man kan tillgripa för att komma ut ur den situation i vilken vi befinner oss. Jag ser att finansministern har lämnat kammaren, men jag skulle i alla fall vilja deklarerat, att jag undrar om vi inte i den situation, vari vi befinner oss, får tänka på att flytta över en del från direktbeskattningen till indirekta skatter — en överflyttning som absolut inte behöver påverka progressiviteten i beskattningen utan kan arrangeras så, att skattetrycket blir detsamma som nu.

Det är ju klart att man särskilt i tider då det är inflationsfara har anledning att försöka flytta över beskattningen från inkomster till utgifter. Man vill att folk skall spara, och då bör man sätta in instrumentet just där man åstadkommer sådan effekt. Indirekt beskattning innebär, att personer som sparar blir skattebefriade.

Men jag vill inte utveckla denna tankegång i dag, herr talman! Den ligger i ytterkanten av det ämne som vi nu har att diskutera.

Jag vill med vad jag har sagt, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru GÄRDE WIDEMAR (fp):

Herr talman! I denna skattesänkingsdebatt skall jag begränsa mig till några specialfrågor där jag har väckt motioner tillsammans med andra kammarledamöter.

Till en början skall jag säga några ord om beskattningen av ogift skattskyldig med barn. För närvarande gäller, att om en ogift skattskyldig med barn har en husföreståndarinna anställd får han eller hon samma ortsavdrag som gäller för gift

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

skattskyldig. Förutsättningen är alltså att vederbörande har en hemhjälp och att denna är fast anställd. Med den brist som råder på huslig arbetskraft är det ett relativt fåtal som lyckas få tag på ett hembiträde. De flesta får klara sig genom att anlita kollektiva anordningar av olika slag och tillfällig hjälp, och det ställer sig lika dyrbart som en s. k. husföreståndarinna. Det förefaller då otidsenligt, att man alltjämt uppställer som villkor för att komma i åtnjutande av det förmånliga ortsavdraget att vederbörande skall ha en husföreståndarinna. Det vore väl rimligare om förekomsten av barn uppställdes som villkor i stället för förekomsten av husföreståndarinna. Merkostnaden för den ogifta förvärvsarbete blir lika stor antingen omhändertagandet av barnen och hemmet skall ordnas på det ena eller på det andra sättet. Enligt min åsikt skulle den orättvisa, som nu finns, lätt kunna ändras genom det tillägg till lagtexten som gjorts i herr Kristenssons m. fl. reservation. Man har helt enkelt till villkoret att ha husföreståndarinna fogat orden »eller haft förvärvsarbete utom hemmet». Det ligger ingen rättvisa i att den som lyckas få tag på ett hembiträde skall i denna dyrortsgrupp få 1 000 kronor högre ortsavdrag än den som betalar ut samma belopp i daghems kostnader och för tillfällig hemhjälp.

Utskottsmajoriteten säger också att den delar den uppfattningen, att de ensamstående mödrarnas ekonomiska situation är bekymmersam, men den avstyrker förslaget och erinrar om att lättnader för vissa grupper kan komma att övervägas i andra sammanhang. Man syftar då på beredningen inom socialdepartementet för familjepolitiska åtgärder. Men även om denna beredning kommer fram med förslag om höjning av barnbidragen och andra åtgärder, så kvarstår ju alltjämt den orättvisa som vi här har påpekat i fråga om ortsavdragen. Denna orättvisa kan nämligen inte rättas till annat än genom en lagändring, och de statsfinansiella följderna av en sådan lagändring skulle bli ganska små.

Jag skall på den här punkten be att få

yrka bifall till herr Kristenssons m. fl. reservation.

Ett annat av de krav som vi motionärer har framfört är att den förmån, som nu får åtnjutas i form av förhöjt ortsavdrag för ogift som har hemmavarande barn, inte skall upphöra förrän barnet fyller 18 år, såvida barnet inte dessförinnan skaffat sig egen deklareringspliktig inkomst. För närvarande upphör denna förmån samtidigt som det allmänna barnbidraget slutar att utgå för barnet, d. v. s. vid 16 års ålder. Vid denna ålder hos barnet inträder alltså för försörjaren den dubbla försämringen, att barnbidraget bortfaller och att skatten dessutom höjes. I de fall då barnet inte har avslutat sin utbildning vid 16 års ålder och saknar egen inkomst inträffar i realiteten, att utgifterna för barnet är desamma som förut, ja i många fall har de rent av ökat. Det verkar knappast riktigt att den omständigheten, att man inte vågat sig på att utsträcka tiden för barnbidragens utbetalning längre än till 16 års ålder, nu skulle få omöjliggöra en mera realistisk utformning av skattereglerna.

På denna punkt har jag emellertid för dagen inget yrkande.

Till slut skall jag säga några ord om förvärvsavdraget. Det är en gammal fråga som återkommer varje år och som säkert kommer att finnas på dagordningen tills den får en bättre lösning än den för närvarande har. Här ser man verkligen de obotfärdigas förhinder. Trots att riksdagen 1954 begärde en utredning och trots att alla — eller i varje fall så gott som alla — är överens om att det nuvarande avdraget är otillräckligt, har ingenting åtgjorts. Finansministern säger att frågan skall tas upp efter utredningen om de kommunala ortsavdragen, och utskottsmajoriteten förklarar att det är den nöjd med. Vi har helt nyligen fått en utredning angående barnkostnaderna. Där har man räknat ut att den hemarbetande hustruns arbetsinsats i en tvåbarnsfamilj normalt har ett värde av 5 000 kronor. En yrkesarbetande hustru, som nödgas anlita främmande arbetskraft och tjänster för att ta hand om sina barn och sitt

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

hem under sin bortovaro, har som regel motsvarande merkostnad. Den borde rimligtvis få dras av i deklarationen, då den är en absolut nödvändig utgift för inkomstens förvärvande. Det schablonavdrag som vi nu har på 300 kronor upp till 1 000 kronor var redan vid sin tillkomst aldeles för litet, och allteftersom penningvärdet har sjunkit och omkostnaderna har ökat har det blivit allt otillräckligare. Det är ett oavvisligt krav från alla dessa familjer att få en bättre anpassning av förvärvsavdraget till de verkliga merkostnaderna.

Om man jämför två familjer med lika stora inkomster och antar, att i den ena mannen har hela inkomsten och att i den andra makarna förtjänar den gemensamt, så måste, om dessa familjer skall ha lika hög standard, den förvärvsarbetande hustrun få göra ett avdrag för sina merkostnader. Först då kan man tala om lika skatteförmåga mellan familjerna och om att man skipar skatterättvisa.

Herr Elofsson kunde inte förstå folkpartiets inställning till förvärvsavdraget, och han blandade ihop barnbidrag med förvärvsavdrag. Såvitt jag vet hade 1955 års statsskatterevision inte till uppgift att yttra sig om förvärvsavdraget, och det avgavs inte heller något yttrande över detta. Därför tycker jag knappast man kan säga, att folkpartiet i kommittén har bundit sig för någon viss linje då det gäller förvärvsavdraget, utan man får väl anse att partiet har helt fria händer. Dessutom förstår jag inte, hur någon kan ha svävat i okunnighet om att folkpartiet sedan länge stött kravet på ett förhöjt förvärvsavdrag för yrkesarbetande gifta kvinnor. För min del kan jag inte se sammanhanget mellan barnbidrag och förvärvsavdrag. Jag förstår inte hur man kan säga, att om förvärvsavdraget höjes, kan barnbidraget tas bort. Det är inte alls några storheter som kan jämföras med varandra. Ett barnbidrag kan inte på något sätt ta bort önskvärdheten av ett rättvist förvärvsavdrag för den yrkesarbetande gifta kvinnan.

Det har gått så långt, att det för många gifta kvinnor inte lönar sig att yrkesar-

beta. De får faktiskt inte ut någonting alls av sitt arbete, sedan skatten och merkostnaderna för barnen och hemmet betalats. Det förekommer här en dubbel avbränning, som gör att denna grupp blir hårdare beskattad än någon annan arbetstagargrupp här i landet. Skattesänkningen borde alltså framför allt komma den gruppen till godo. Den nuvarande beskattningen har också lett till att åtskilliga gifta kvinnor har lämnat sitt yrkesarbete och låter bli att utnyttja den utbildning och de kunskaper de har fått, många gånger på statens bekostnad. Många andra, som kanske älskar sitt arbete och inte gärna vill sluta, fortsätter att arbeta, men de är utsatta för en hård ekonomisk press, och frågan är väl hur länge de orkar. Allt detta sker i en situation, då det saknas kvinnlig arbetskraft på praktiskt taget alla områden. Se bara på lärområdet. Det är oerhört ont om kvinnliga lärare, och helt säkert skulle både på detta och på andra områden lockas fram arbetsvilliga kvinnor, om förvärvsavdraget vore rimligt och deras arbete lönade sig något bättre än för närvarande.

Det uppskov, som utskottsmajoriteten förordar i denna fråga, anser jag oförläppligt. Det förslag till förvärvsavdragets utformning, som återfinnes i herr Kristenssons reservation, innebär ett grundbelopp på 500 kronor och en maximering till 2 000 kronor. Det är enligt min uppfattning alltför låga belopp. I den motion jag har väckt i ämnet har jag yrkat betydligt högre belopp, men med hänsyn till att reservationen förordar de nämnda beloppen som ett provisorium och yrkar en utredning av frågan i övrigt, har jag för dagen intet annat yrkande än det som återfinnes i reservationen av herr Kristensson m. fl.

Herr **BENGTSON** (bf):

Herr talman! Det är ganska naturligt, att människor reagerar mot att över huvud taget betala skatt, och det är väl föga sannolikt att vi någonsin kommer ned till en sådan skattenivå, att vi kommer att betala skatt med glädje. Enligt

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

min uppfattning är det därför tomt prat, när man talar om att ta ut en skatt som människorna vill betala. Skattebetalning är för artskild från andra utbetalningar för att kunna ge någon känsla av att det är just en viss skattesats som bör tillämpas. Också om högern skulle få igenom sitt skattesänkingsförslag, skulle det ändå kvarstå som säkert, att de flesta människor skulle önska få ännu lägre skatt. Förklaringen till denna obenägenhet att betala skatt ligger väl närmast i att gentjänsten för utgivandet av skattepengarna ligger mera avlägset än när någon köper en vara som han får direkt i sin hand. Att nå fram till en skatt, som alla människor är belåtna med, är därför någonting som jag tror är omöjligt.

Sedan är det fråga om vilka utgifter staten bör åta sig och hur avvägningen skall ske mellan olika inkomsttagare. Vad gäller statens utgifter har det redan flera gånger visats, att det parti som skyltar med den största skattesänkningen har gått en ganska besynnerlig väg i fråga om besparingarna, en väg som övriga partier inte gärna kan acceptera. Ändå betvivlar jag att högern — när den slutligen skall räkna igenom budgetförslaget — verkligen kan få täckning för sitt skattesänkingsförslag. Det har hänt tidigare att högern har lagt fram förslag om skattesänkning och inte kunnat få täckning. Vi minns mycket väl hur det var med de fria avskrivningarna, som skulle ha medfört inkomstbortfall, något som högern den gången inte ville ta hänsyn till.

Det egentliga föremålet för debatten här i dag är skatteskalornas utformning. Därvidlag är det tre partier som är eniga. Högern har emellertid inte velat acceptera den föreslagna skärpningen av progressionen. Det har redan exemplifierats, hur högerns förslag kommer att verka när det gäller de större inkomsttagarna. Vi vet, att högerns förslag innebär att högern ger större förmåner åt de större inkomsttagarna och inte vill gå med på den något skärpta progression som är föreslagen.

Det har nämnts, att skatterna skulle

vara sådana, att de rent av skulle innebära en socialisering. Men var skall man i så fall kunna dra gränsen? Kan man verkligen dra en gräns för en viss skatt och säga, att på den ena sidan är det socialisering och på den andra sidan är det inte socialisering? För en inkomsttagare med lät oss säga 8 000 kronor om året ger högerförslaget 32 kronor om året mera i skattesänkning än regeringsförslaget, d. v. s. ungefär 5 kronor varje skatteuppbörd. Vill man verkligen påstå, att regeringsförslaget i det fallet betyder socialisering, medan högerförslaget inte skulle betyda socialisering? Det blir nog rätt svårt att få människorna att tro på sådana gränser!

Jag vill konstatera att vi å vår sida menar, att de föreslagna skatteskalorna är väl utformade efter dagens läge. Jag har en stark känsla för de små inkomsttagarna. Det skulle förresten vara intressant att veta, om högern kan påvisa någon olägenhet med den progression, som nu kommer att fastställas. Har det varit så tidigare, att de större inkomsttagarna varit mera ovilliga att betala skatt än de mindre? Måste vi tänka på att ändra progressionen i andra riktningen, eller i varje fall inte våga oss på att skärpa den? Jag tror inte det går att påvisa några olägenheter i det fallet.

När jag nu uttalat min anslutning till de skatteskalor, som utskottet har tillstyrkt, vill jag framhålla en sak som är av allra största betydelse, nämligen kommunalskatterna. Ursprungligen var det meningen att de kommunala ortsavdragen skulle vara lika stora som de statliga. Detta kunde dock inte genomföras, och vi har aldrig kunnat komma fram till samma siffror för de kommunala ortsavdragen. Det är oerhört betydelsefullt för oss att få kommunalskatten lägre. När man talar om t. ex. en 10-procentig skattesänkning, som flera gånger har föreslagits, får människorna ofta den uppfattningen, att de skall få ett 10 procent mindre belopp på sina skattsedlar. Var och en här vet ju, att detta ingalunda stämmer med verkligheten, utan att man också måste ta hänsyn till kommunalskatten, som utgör

Ang. sänkning av den statliga inkomstkatten m. m.

hälften och ibland mer än hälften av summan på skattsedeln. Nästa steg på skattesänkningens område bör därför bli att försöka åstadkomma en sänkning av kommunalskatten.

Det har redan påtalats, att detta kommer att kräva stora kostnader. I det sammanhanget vill jag särskilt framhålla, att högerns skattesänkingsförslag är mycket pressat — jag tror att t. o. m. högern själv erkänner detta. Om man nu skulle tänka sig att besluta i enlighet med högerns förslag, skulle detta enligt min uppfattning ställa till mycket stora svårigheter för det steg, som vi önskar ta i nästa etapp, d. v. s. att få högre kommunala ortsavdrag. I det fallet måste vi tänka på att kompensera kommunerna på något sätt. Det är alltså enligt min uppfattning så, att högerns skattesänkingsförslag faktiskt lägger stenar i vägen för en kommunal skattesänkning.

Det är möjligt att högern har den uppfattningen, att det skall vara så. Vi har ju sett det beträffande de bidrag som kommunerna nu får på grund av de ändringar i de kommunala ortsavdragen som senast genomfördes. Ett par år har högern velat pruta på dessa bidrag till kommunerna.

Det är ytterligare en sak, som jag tycker är oklar och som kanske i detta sammanhang kunde diskuteras. Det gäller pensionsavgifterna. Vid flera tillfällen har man sagt, att eftersom pensionsavgifterna höjs tar man därigenom bort en del av skattesänkningen. Ja, det är möjligt att man kan resonera så. Men vad vinner högern på den punkten? Det vore intressant att veta. Förra gången vi behandlade denna fråga fastställdes pensionsavgiften till 1,8 procent av inkomsten, men den gången yrkade högern på att det skulle vara 2 procent. Nu vet vi, att högern säger sig vilja höja folkpensionerna. Det kunde vara intressant att få en deklARATION om hur en höjning i så fall skulle finansieras. Det förefaller som om man nu ville anmärka på att pensionsavgifterna höjs. Vill man alltså hellre gå vägen över statsbudgeten för att finansiera högre folkpensioner?

Jag tycker det skulle vara av intresse att få besked också på den punkten.

Med dessa små kommentarer, herr talman, vill jag konstatera att jag anser, att de nu föreslagna skatteskalorna är utformade på ett riktigt sätt och så, att vi kan bereda vägen för det som jag vill framhålla som alldeles speciellt viktigt, nämligen en kommande kommunal skattesänkning, där kommunerna kan få någon sorts kompensation från statens sida. Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande de olika delarna av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

Rörande punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i punkten A i den av herrar Hagberg och Nilsson i Svalöv vid betänkandet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hagberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 40 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i punkten A i den av herrar Hagberg och Nilsson i Svalöv vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr tal-

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

mannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 120;
Nej — 15.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande punkterna B 1 och B 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkter hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i punkten B 1 a i den av herr *Kristensson* i Osby m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställanden, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Söderquist* begärde votering, i anledning varav uppsattes, upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 40 punkterna B 1 och B 2, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i punkten B 1 a i den av herr *Kristensson* i Osby m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Söderquist* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befun-

nos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 86;
Nej — 32.

Därjämte hade 19 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i punkterna B 3 och B 4 hemställt.

I fråga om punkten B 5, yttrade nu vidare herr talmannen, komme propositioner att framställas dels beträffande utskottets hemställan, såvitt anginge frågan om ett återinförande av barnavdragen vid beskattningen, dels beträffande utskottets hemställan, i vad den avsåge frågan om en förbättring av förvärvsavdraget för gift kvinna, dels ock beträffande utskottets hemställan i övrigt.

Beträffande utskottets hemställan, såvitt anginge frågan om ett återinförande av barnavdragen vid beskattningen, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att densamma skulle bifallas; 2:o), av herr *Hagberg*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i punkten B 1 i den av honom och herr *Nilsson* i Svalöv vid betänkandet avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Söderquist*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i punkten B 1 b i herr *Kristenssons* i Osby m. fl. vid betänkandet anförda reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herrar *Hagberg* och *Söderquist* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Söderquists* yrkande.

Ang. sänkning av den statliga inkomstkatten m. m.

Herr *Hagberg* äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes, upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående nu förevarande del av punkten B 5 i bevillningsutskottets betänkande nr 40 antager bifall till herr *Söderquists* yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr *Hagbergs* yrkande.

Sedan denna voteringsproposition änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 39;

Nej — 49.

Därjämte hade 49 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 40 punkten B 5, såvitt angår frågan om ett återinförande av barnavdragen vid beskattningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i punkten B 1 i den av herrar *Hagberg* och *Nilsson* i Svalöv vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr

talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 94;

Nej — 35.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Beträffande utskottets hemställan i punkten B 5, i vad den avsåge frågan om en förbättring av förvärvsavdraget för gift kvinna, anförde nu vidare herr talmannen, hade yrkats dels att berörda hemställan skulle bifallas, dels ock, av herrar *Hagberg* och *Söderquist*, att de förslag skulle antagas, som innefattades i punkterna B 2 b i de vid betänkandet avgivna reservationerna.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan i angivna del vara med övervägande ja besvarad.

Herrar *Hagberg* och *Söderquist* begärde votering, i anledning varav uppsattes, upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 40 punkten B 5, såvitt angår frågan om en förbättring av förvärvsavdraget för gift kvinna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas herrar *Hagbergs* och *Söderquists* yrkanden i ämnet.

Sedan denna voteringsproposition änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herrar *Hagberg* och *Söderquist* begärde rösträkning, verkställ-

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

des nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 88;

Nej — 44.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På sedermera gjord proposition bifölls utskottets hemställan i återstående delar av punkten B 5, i vad den ej besvarats genom kammarens föregående beslut.

Angående punkterna B 6 och B 7, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Hagberg*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i punkten B 2 a i den av honom och herr Nilsson i Svalöv vid betänkandet avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Söderquist*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i punkten B 2 a i herr Kristenssons i Osby m. fl. vid betänkandet anförda reservation.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställanden vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hagberg* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras åsikt, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Hagbergs* yrkande i ämnet.

Herr *Söderquist* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes, upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående punkterna B 6 och B 7 i bevillningsutskottets betänkande nr 40 antager bifall till herr *Hagbergs* yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr *Söderquists* yrkande.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 40;

Nej — 42.

Därjämte hade 55 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd härav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 40 punkterna B 6 och B 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i punkten B 2 a i den av herr Kristensson i Osby m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Söderquist* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 32.

Därjämte hade 14 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. sänkning av den statliga inkomstskatten m. m.

I fråga om punkten B 8, anförde nu herr talmannen, komme propositioner att framställas dels beträffande utskottets hemställan, såvitt anginge frågan om en indexreglering av ortsavdragen och skatteskalornas skiktintervaller, dels beträffande utskottets hemställan, i vad den avsåge frågan om ett uttalande rörande utformningen av statsbidragen till kommuner, dels ock beträffande utskottets hemställan i övrigt.

Beträffande utskottets hemställan såvitt anginge förstnämnda fråga, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels bifall till berörda hemställan, dels ock att de förslag skulle antagas, som innefattades i punkterna B 3 i de vid betänkandet avgivna reservationerna.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan i förevarande del vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hagberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes, upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 40 punkten B 8, såvitt angår frågan om en indexreglering av ortsavdragen och skatteskalornas skiktintervaller, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antagas de förslag, som innefattas i punkterna B 3 i de vid betänkandet avgivna reservationerna.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 43.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härpå gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan, i vad den avsåge frågan om ett uttalande rörande utformningen av statsbidragen till kommuner, samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i punkten B 4 i den av herrar *Hagberg* och *Nilsson* i *Svalöv* vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera bifölls på gjord proposition utskottets hemställan i återstående delar av punkten B 8, i vad den ej besvarats genom kammarens föregående beslut.

Ytterligare gjordes enligt de i fråga om punkten B 9 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på bifall till motionen I: 536; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen gjorde herr talmannen jämlikt de beträffande punkten B 10 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i punkten B 4 i den av herr *Kristensson* i *Osby* m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Söderquist* begärde votering, i anledning varav uppsattes, upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 40 punkten B 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Om avgivande av en neutralitetsförklaring från Sveriges sida m. m.

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i punkten B 4 i den av herr Kristensson i Osby m. fl. vid betänkan- det avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Söderquist* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 93;
Nej — 43.

Om avgivande av en neutralitetsförklaring från Sveriges sida m. m.

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckta motioner om avgivande av en neutralitetsförklaring från Sveriges sida m. m.

I en inom första kammaren av herr Öhman och herr Norling väckt motion, nr 402, ävensom i en likalydande inom andra kammaren av herr Hagberg i Stockholm m. fl. väckt motion, nr 476, hade föreslagits,

dels att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att en neutralitetsförsäkran av följande innehåll måtte avgivas:

»Sverige förklarar härmed sin ständiga neutralitet, inom ramen för de åtaganden landet iklätt sig genom medlemskapet i Förenta Nationerna;

Sverige kommer att till det yttersta försvara sin neutralitet och med insättandet av hela sin försvarskraft göra allt för att hindra varje försök till kränkning av den territoriella integriteten;

Sverige förpliktar sig att i händelse av krig iakttaga absolut opartiskhet och strikt iakttaga vedertagna internationella rättsnormer för neutrala stater;

Sverige kommer inte att ingå i militära allianser och inte tillåta främmande stater att upprätta militära stöddepoter på svenskt territorium.»;

dels att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att förhandlingar måtte upptas med Sovjetunionen, Förenta Staterna, England, Frankrike, Polen, Tyska demokratiska republiken, Tyska förbundsrepubliken, Norge, Danmark och Finland om att de måtte garantera och respektera den svenska neutraliteten.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet anfört:

»Utskottet begränsar sitt yttrande till att fastställa den sakliga innebörden av motionärernas förslag och att därom uttala sig.

Deras aktionsplan kan icke vara avsedd att utgöra ett stöd åt den utrikespolitiska riktlinje de svenska statsmakterna fullfölja. Ty vad de förordade innebär en omläggning av nu tillämpade grundprinciper för svensk utrikespolitik.

Ingen tvekan råder, vare sig inom eller utom landet, om de svenska statsmakternas föresats att fasthålla vid deras självvalda politik att icke genom avslutning till något av stormaktsblocken förminska möjligheten för vårt land att icke indragas i en eventuell stormaktskonflikt. Denna politik är på alla håll väl känd. Den har rönt växande förståelse och respekt.

Vore motionernas syfte begränsat till ett understrykande av denna politik skulle icke mer vara att säga från utskottets sida än att motionerna som överflödiga icke kräva åtgärd från riksdagen.

Men motionärerna avse något helt annat. Deras förslag innefattar en permanent bindning av svensk utrikespolitik för varje tänkbart läge i en oförutsebar framtid och därtill att ställa denna bindning under garanti av ett antal främmande makter.

En omläggning av denna art av vår utrikespolitik finner utskottet icke vara vare sig påkallad av nu rådande läge el-

Om avgivande av en neutralitetsförklaring från Sveriges sida m. m.

ler innebära ett ändamålsenligt tillgodoseende för framtiden av svenska intressen. En dylik omläggning bör av riksdagen avböjas med uttryckligt vidhållande av de grundsatser för Sveriges utrikespolitik som regering och riksdag, med stark förankring inom svensk folkmening, anslutit sig till och som de utan vacklan böra fullfölja.

Utskottet hemställer att riksdagen måtte avslå motionerna i första kammaren nr 402, av herrar Öhman och Norling, och i andra kammaren nr 476, av herr Hagberg m. fl.»

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag har med en viss förvåning tagit del av utrikesutskottets svar på en motion som jag jämte några andra ledamöter har väckt. I utskottsutlåtandet påstås nämligen, att vi föreslagit en omläggning av nu tillämpade grundprinciper för svensk utrikespolitik. Detta är en tolkning av motionens syfte och innehåll, som saknar varje grund. Motionen syftar till raka motsatsen mot vad utskottet påstår. Den avser att fullfölja och stärka den neutrala linje som vårt land har följt i sin utrikespolitik under snart 150 år. Jag anser det emellertid betydelsefullt att om möjligt här i riksdagen få fram en entydig tolkning av den svenska utrikespolitikens grundprinciper, och jag måste därför ställa ett par frågor, framför allt riktade till utskottets ordförande.

Den första frågan lyder så: Är grundprinciperna för svensk utrikespolitik, att vårt land skall vara alliansfritt i fred och stå neutralt i krig? I varje fall har jag för min del tolkat den svenska utrikespolitikens grundprinciper så, och jag tror att denna tolkning mycket väl överensstämmer med en allmän uppfattning bland vårt folk.

Om vi nu är eniga om att Sverige skall vara alliansfritt och neutralt, innebär det då en omläggning av utrikespolitiken, om vi försöker att skapa största möjliga garantier för att vår neutralitet i händelse av krig skall respekteras? Det är den andra fråga jag vill ställa. Jag vill understryka, att vi i vår motion icke fö-

reslagit någon ensidig respekt och garanti, utan vi har föreslagit en allsidig. Vi har föreslagit, att riksdagen skulle anta en neutralitetsförsäkran, och den har vi formulerat på följande sätt:

»Sverige förklarar härmed sin ständiga neutralitet, inom ramen för de åtaganden landet iklätt sig genom medlemskapet i Förenta Nationerna;

Sverige kommer att till det yttersta försvara sin neutralitet och med insättandet av hela sin försvarskraft göra allt för att hindra varje försök till kränkning av den territoriella integriteten;

Sverige förpliktar sig att i händelse av krig iakttaga absolut opartiskhet och strikt iakttaga vedertagna internationella rättsnormer för neutrala stater;

Sverige kommer inte att ingå i militära allianser och inte tillåta främmande stater att upprätta militära stöddepotter på svenskt territorium.»

Jag är tämligen övertygad om att de flesta ledamöter av denna kammare anser att Sverige bör föra en utrikespolitik i överensstämmelse med den av oss föreslagna deklARATIONEN, men jag måste säga att det är ganska förvånande, att så pålitliga anhängare av neutraliteten som bondeförbundets och socialdemokraternas ledamöter i utrikesutskottet kunnat gå med på ett avslagsyrkande och godkänna en motivering för detta avslagsyrkande som tydligen dikterats av utskottets ordförande, vars inställning till dessa frågor vi känner sedan tidigare, eller möjligen av högerpartiets ledning.

I utskottsutlåtandet står vidare, att motionärernas förslag »innefattar en permanent bindning av svensk utrikespolitik för varje tänkbart läge i en oförutsebar framtid och därtill att ställa denna bindning under garanti av ett antal främmande makter». Ja, vi vill verkligen att Sverige i varje tänkbart läge skall stå neutralt och inte ge sig in i krigsäventyr. Men när nu utskottet värjer sig mot en sådan »bindning» av svensk utrikespolitik, måste väl utskottet mena att grundprincipen för vår utrikespolitik inte skall vara neutraliteten, utan att vi så att säga skall ha händerna fria för att kunna gå ut i krig vid en eller annan

Om avgivande av en neutralitetsförklaring från Sveriges sida m. m.

tidpunkt. På något annat sätt kan i varje fall inte jag tolka vad utskottet här har skrivit, och jag beklagar om detta är utskottets mening. Det måste ju inte minst i omvärlden skapa den uppfattningen att Sveriges riksdag endast under vissa betingelser vill att landet skall stå neutralt och att riksdagen under andra betingelser är beredd att överge neutraliteten för att delta i krig inte bara för att försvara vår nationella frihet ifall det skulle påfordras — vilket jag anser vara självklart — utan även för andra syften.

Vad vi föreslagit i vår motion är inte alls vad utskottet påstår i sitt sökande efter argument, nämligen att binda Sverige under garanti av »ett antal främmande makter». På detta allmänna sätt har vi inte formulerat vår ståndpunkt. I motionen har vi skildrat det läge, som nu råder i världen, och påvisat att det finns två väldiga maktgrupper. Huvudmakten i den ena är USA, i den andra Sovjetunionen. Vårt land ligger bildligt talat mitt emellan dessa block och kan bli krossat, om det skulle bli krig mellan stormakterna. Därför har vi inte såsom utskottet påstår i sin motivering, föreslagit att Sverige skulle vända sig till vilka främmande makter som helst och begära garantier för vår neutralitet, utan vi har föreslagit helt konkret att Sverige skulle vända sig till stormakterna i de två blocken och till samtliga av Sveriges övriga grannländer.

Jag måste fråga utskottet: Hur kan man hävda att ett sådant initiativ skulle kunna skada den svenska neutraliteten? Skulle inte ett sådant initiativ i stället stärka vår neutrala ställning? Varför då inte upptaga frågan, sådan den är ställd, till realdiskussion? Jag vet inte, men kanske råder på något håll tvivel om att någon eller några av stormakterna skulle vilja avge en försäkran att respektera den svenska neutraliteten. Det är kanske detta som har föresvävat utskottet. Är man inom utskottet måhända ängslig för att den eller de stormakter, som till äventyrs skulle vägra att respektera en svensk neutralitet, kunde komma i ofördelaktig dager hos det svenska folket?

Enligt min mening skulle det vara av

stor betydelse för vårt land, om åtgärder i motionens syfte vidtoges. Sådana åtgärder kan, såvitt jag förstår, endast få en mycket positiv verkan: Att respekten för svensk neutralitetsvilja skulle stiga ute i världen. Jag vågar verkligen tro, att riksdagens majoritet inte delar utrikesutskottets mening, inte delar den åsikten, att vi skall lämna vägarna och möjligheterna öppna för de svenska statsmakterna att i en given situation kunna manövrera landet in i krigsäventyr.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motion nr 402 i denna kammare.

Herr SANDLER (s):

Herr talman! Jag föreställer mig att det inte kräves någon längre debatt i detta ärende här i kammaren. Visserligen kan en del av vad som anförts i motionen och som nu sagts från herr Öhmans sida beträffande olika aspekter av det internationella läget föranleda den ena och den andra reflexionen, men jag tänker inte alls ge mig in på sådant. Det viktiga i detta fall är att man har klart för sig vad motionärernas förslag går ut på, och utrikesutskottet har ansett det vara sin huvuduppgift att klargöra den saken för kamrarna.

Då jag läste motionen och frågade mig själv, vad förklaringen kan vara till att man väcker en motion av denna innebörd, så kunde jag tänka mig två möjligheter. Den ena är att motionärerna menat, att utrikesutskottet inte skulle begripa, att det i motionen är fråga om en förändring av den nuvarande svenska utrikespolitiken. Den andra förklaringsgrunden är naturligen, att motionärerna själva inte förstätt vad det är de föreslår.

Bägge dessa antaganden är oartiga, ehuru åt olika sidor. Vad det första antagandet beträffar, så kan det ju inte upprätthållas sedan man läst utrikesutskottets yttrande. Vad det andra antagandet beträffar, så beklagar jag att herr Öhman genom sitt anförande tyvärr har bekräftat det; motionärerna har inte förstätt vilken innebörd deras förslag har,

Om avgivande av en neutralitetsförklaring från Sveriges sida m. m.

och det är vad utrikesutskottet velat klargöra.

Herr Öhman sade att syftet var att stödja regeringens utrikespolitik. Jag tillåter mig att ge ett råd: Om det är allvar med den saken, så finns det ett mycket enkelt sätt att tillgodose syftet, nämligen att fråntråda yrkandet i dessa motioner och ansluta sig till utrikesutskottets yttrande, som utmynnar i att motionärernas förslag avböjes med uttryckligt vidhållande av de grundsatser för Sveriges utrikespolitik som regering och riksdag, med stark förankring inom svensk folkmening, anslutit sig till och som de utan vacklan bör fullfölja. Det är mitt råd till herr Öhman.

Jag yrkar bifall till utrikesutskottets utlåtande.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag ställde ett par frågor med direkt adress till herr Sandler, men han undvek sorgfälligt att besvara dem.

Jag ville från utrikesutskottets ordförande ha en tolkning av grundprinciperna för svensk utrikespolitik. I utlåtandet säges att motionen strider mot den svenska utrikespolitikens grundprinciper. Jag ställer än en gång frågan: Är våra grundprinciper alliansfrihet i fredstid, neutralitet i händelse av krig? Det skulle vara intressant att få ett entydigt svar — ja eller nej — på den frågan.

Herr Sandler vill ha fria händer. Ja, det förstår jag mycket väl. Herr Sandler ville ha fria händer också på 1930-talet, när han själv beklädde utrikesministerposten, och den friheten bestod i att Sverige fördes till krigets rand, fastän den svenska folkmeningen var så starkt för neutralitet, att man tvingades befria regeringen från en sådan utrikesminister.

Nu vill herr Sandler på nytt ha fria händer. För vad? Vilken bindning är herr Sandler rädd för? Är herr Sandler rädd för att binda oss för neutralitet och alliansfrihet, eller vad är det fråga om?

Det är dessa enkla frågor, vi har ställt i vår motion. Jag är ganska övertygad om att det svenska folket icke hyser nå-

gon rädsla för en sådan bindning. Det är andra intressen, som spelar in, när utrikesutskottets ordförande hävdar, att detta strider mot vår utrikespolitiska linje.

Herr SANDLER (s):

Herr talman! Herr Öhman förstår fortfarande ingenting av vad den här saken gäller. Om man befinner sig i den belägenheten, är det mycket naturligt att man helst vill tala om någonting annat än vad vi har att diskutera i dag.

De frågor, som herr Öhman har ställt till mig, är besvarade i utrikesutskottets utlåtande. Det behövs endast innanläsningskonst för den saken.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till motionen I: 402; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av utrikesutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1955 vid dess sjunde ordinarie möte fattade beslut, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets memorial nr 8, angående granskning av de i statsrådet förda protokoll.

Till konstitutionsutskottet hade på därom hos vederbörande gjord framställning blivit överlämnade de under tiden från och med den 10 januari 1955 till och med den 9 januari 1956 i statsrådet förda protokoll.

Därjämte hade på därom särskilt gjorda framställningar till utskottet överlämnats

dels utdrag av det över kommunikationsärenden den 27 januari 1956 förda

Ang. reservationsvis framställda anmärkningar mot vissa statsråd

protokoll i vad det avsåge ärende angående besvär av kontorsskrivarna Anna Grahn och Elly Nordensvärd, båda i Stockholm, i fråga om tillsättande av en bokhållartjänst vid statens järnvägar;

dels utdrag av det över ecklesiastik-ärenden den 17 februari 1956 förda protokoll i vad det avsåge ärende angående indragning av ett antal prästerliga tjänster inom Stockholms stift, m. m.

Utskottets nu föreliggande memorial var indelat i tre särskilda, med A—C betecknade punkter.

I punkten A hade utskottet anmält, att vid den granskning av nyss omförmälda protokoll och övriga handlingar, som i överensstämmelse med grundlagens föreskrift av utskottet företagits, anledning icke förekommit att mot någon ledamot av statsrådet tillämpa § 106 regeringsformen.

I punkten B hade utskottet anmält, att granskningen ej heller givit utskottet anledning till anmälan enligt § 107 regeringsformen mot någon ledamot av statsrådet.

I punkten C hade utskottet, under erinran om sina i tidigare dechargememorial gjorda uttalanden i ämnet, förklarat, att utskottet finge ånyo understryka betydelsen av att sådana åtgärder vidtoges att — där ej synnerliga skäl till annat föranledde — författningar kungjordes i Svensk författningssamling i god tid före ikraftträdandet.

Vid punktvis skedd föredragning av förevarande memorial lades detsamma till handlingarna.

Ang. reservationsvis framställda anmärkningar mot vissa statsråd

Vid punkten B av memorialet funnos fogade sex särskilda reservationer, innefattande avslagna yrkanden om anmälan enligt § 107 regeringsformen mot vissa ledamöter av statsrådet, nämligen

I) av herrar *Weiland, Ragnar Bergb, Håstad, Swedberg* och *Svensson* i Ljungskile;

II) av herr *Dahlén*;

III) av herrar *Weiland, Ragnar Bergh, Ollén, Håstad, Svensson* i Ljungskile, *Nordkvist* i Kalmar och *Stenberg*, vilka ansett, att utskottet bort göra anmälan mot föredragande departementschefen, statsrådet Sträng, med anledning av Kungl. Maj:ts enligt protokollet över finansärenden för den 30 december 1955 fattade beslut att godkänna vissa med Automobilhandlarförbundet, Cykel- & sporthandlarnas riksförbund samt Sveriges radiohandlares riksförbund träffade överenskommelser om regler för avbetalningshandeln;

IV) av herrar *Yngve Nilsson, Håstad, Swedberg, Svensson* i Ljungskile och *Hammar*, vilka ansett, att utskottet bort göra anmälan mot föredragande departementschefen, statsrådet Persson, med anledning av Kungl. Maj:ts enligt protokollen över ecklesiastikärenden för den 20 maj 1955 och den 17 februari 1956 fattade beslut i ärenden angående indragning av ett antal prästerliga tjänster inom Stockholms stift m. m.;

V) av herr *von Friesen*;

VI) av herr *von Friesen*.

Därjämte hade vid punkten C av memorialet fogats tre reservationer, avseende avslagna yrkanden angående omförmälan av vissa ärenden, nämligen

I) av herrar *Englund, Weiland, Yngve Nilsson, Swedberg, Svensson* i Ljungskile och *Nordkvist* i Kalmar samt fröken *Wetterström*, vilka ansett, att utskottet bort göra ett uttalande rörande handläggningen av nådeärenden, innehållande bland annat, att chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, bort kunna utan dröjsmål i väsentliga delar tillmötesgå av riksdagen i skrivelse den 25 maj 1955 framförda önskemål i ämnet;

II) av herrar *Yngve Nilsson* och *Nilsson* i Göingegården; samt

III) av herrar *Ollén, Yngve Nilsson, Håstad, Svensson* i Ljungskile, *Hammar* och *Stenberg*.

Angående dessa reservationer yttrade nu:

Ang. reservationsvis framställda anmärkningar mot vissa statsråd

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Med anledning av det ecklesiastikärende, som är upptaget i konstitutionsutskottets memorial nr 8 under punkten IV, ber jag att få anföra följande.

År 1953 avlämnade pastoratsindelningssakkunniga sitt betänkande med förslag till allmänna riktlinjer för pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen. De angav därvid vissa normer för bl. a. tätortspastoraten, och de föreslog, att det vid en folkmängd av 2 000—4 000 invånare skulle finnas en prästerlig tjänst, vid en folkmängd upp till 9 000 två prästerliga tjänster, vid en folkmängd upp till 15 000 tre tjänster, vid en folkmängd upp till 22 000 fyra tjänster och vid en folkmängd upp till 30 000 fem tjänster. Statskontoret, som hade detta ärende på remiss, gick ett steg längre och föreslog att på varje prästtjänst skulle finnas ytterligare cirka 1 000 invånare samt att storstadspastoraten i vissa fall skulle kunna utökas till 45 000 invånare med ett antal av sex prästtjänster. Svenska pastorats riksförbund svarade i sitt yttrande, att varje prästtjänst borde ha 1 000 invånare mindre än vad de sakkunniga föreslagit. Yttrande inhämtades vidare av 1953 års kyrkomöte, som framhöll, att jämkningar i de av de sakkunniga föreslagna normerna vore nödvändiga, om icke församlingsvården skulle komma att eftersättas. I övrigt anslöt sig kyrkomötet till de sakkunnigas förslag.

Den 20 maj 1955 fattade Kungl. Maj:t på föredragning av statsrådet Persson beslut om att Brännkyrka och Enskede församlingar i Stockholm skulle uppdelas i sex nya församlingar. Denna indelning, som skulle träda i kraft vid årsskiftet 1956/57, innebar i stort sett ett avsteg från de normer, som hade anvisats av pastoratsindelningssakkunniga och som även godkänts av 1953 års kyrkomöte.

Redan vid starten får fem av de nybildade församlingarna ett betydligt större invånarantal än vad som rekommenderats av de sakkunniga såsom varande det högsta tänkbara, nämligen 30 000. Tre av

församlingarna får t. o. m. större antal invånare än det av statskontoret förordade antalet, 45 000, och det säger kanske inte så litet i detta sammanhang. Den största av församlingarna blir Hägersten med 65 500 invånare och med 11 000 invånare på varje prästtjänst. Det lär nog vara mycket svårt, för att inte säga omöjligt, att få det kyrkliga arbetet att fungera tillfredsställande i en så pass stor församling. Hur skall man hinna med de olika förrättningarna? Jag tror inte någon vill att vare sig vigsel, dop eller jordfästning skall utföras på löpande band eller såsom kollektivförrättning. Dessa förrättningar har av ålder varit familjernas interna högtid, om det varit glädje eller sorg, och det bör de nog få förbli även för framtiden.

Den nya indelningen tycks sålunda redan från början vara otillfredsställande, och konsekvensen av densamma är anmärkningsvärd därigenom, att samtidigt som detta beslut genomfördes med resultat att antalet prästerliga tjänster ökade med 10, fick kammarkollegium i uppdrag att förbereda en indragning av ett motsvarande antal prästerliga tjänster i övriga delar av Stockholms stad och Stockholms stift. Kammarkollegium framlade omsider sitt förslag, och regeringen beslöt den 17 februari 1956 att indraga 9 tjänster. Det hela innebär således, att Kungl. Maj:t här genomfört en organisation, som både vad gäller församlingarnas folkmängd och antalet invånare per prästtjänst innebär ett åsidosättande av såväl tidigare praxis som 1953 års kyrkomötes uttalande. Det ser också ut, som om villkoret för den nya indelningen i Stockholm vore, att de prästerliga tjänsternas antal inte finge öka, trots den folkökning som förekommit. På varje prästtjänst kommer enligt förslaget 7 425 invånare mot av de sakkunniga föreslagna 6 000 och enligt tidigare praxis 5 000 invånare. Allvarliga invändningar har rests av kammarkollegiet och domkapitlet mot denna nya princip, som icke prövats av riksdagen.

Enligt reservanternas uppfattning har vid dessa beslut tillämpats principer, som ej haft stöd i tidigare praxis eller i

Ang. reservationsvis framställda anmärkningar mot vissa statsråd

riksdagens uttalande och som försvagat den kyrkliga organisationen i Stockholms stad och Stockholms stift. Vi har därför ansett, att en anmälan borde göras jämlikt § 107 regeringsformen mot föredraganden av dessa ärenden, statsrådet Persson.

Herr WEILAND (fp):

Herr talman! Jag skall be att få säga några ord med anledning av vad som förekommer i reservationen nummer III.

Vi har på senare tid, kanske mest under kriget, alltmer fått bevittna, att Kungl. Maj:t träffat frivilliga överenskommelser med näringslivet. När jag nu tar upp dessa s. k. frivilliga överenskommelser till någon liten granskning, gör jag detta på grund av vad som förekommit. Redan från början vill jag dock fastslå, att det i vissa situationer kan vara naturligt och praktiskt fördelaktigt med en överenskommelse, som får formen av ett avtal mellan två parter. Men detta får inte enligt min mening bli en väg till nya former av lagstiftning och därför användas vid alla möjliga tillfällen. Med anledning av ingångna s. k. frivilliga överenskommelser rörande avbetalningshandeln, så vill jag framföra några synpunkter, som torde böra beaktas.

I regel förhåller det sig väl så, att ena parten, organisationen, redan från underhandlingens början är i underläge, och därför kan man kanske säga, att utgången är på förhand bestämd. Den andra parten kan ju alltid, när det anses behövt, ta fram lagstiftningshotet. Ett avtal bör ju byggas på ömsesidigt förtroende mellan någorlunda likställda parter. I annat fall blir det ju ej ett avtal utan ett diktat från ena partens sida. Här kommer också konsumenternas intressen in i bilden. Det kan vara fråga om en konkurrensbegränsande åtgärd. Kan det inte här också vara fråga om mera våld än nöden kräver? Någon dispensregel har man inte ansett sig böra taga med i avtalet. Men däremot har man gått så långt, att även den som icke är medlem av den organisation, som staten

underhandlar med, skall genom organisationens försorg avkrävas förbindelse att utgiva skadestånd, om han bryter det mellan staten och organisationen träffade avtalet.

I punkten 12 i avtalet heter det bl. a.: »Vid ingåendet av denna överenskommelse förutsättes, att om avbetalningshandeln av lagstiftaren göres till föremål för reglering i penningpolitiskt syfte, lagstiftningen *icke* skall göras tillämplig på bilhandlare, som omfattas av avtalet.» Sålunda är lagen på förhand satt ur funktion för vissa medborgare. Kan det vara riktigt? Jag tror, att man kan ställa den frågan.

Om detta skriver en framstående jurist i tidskriften »Ekonomerna» några tänkvärda ord, som jag skall be att få citera. Han säger: »När staten reglerar genom lagstiftning, inberäknat fullmaktslagstiftning, uppträder den gentemot företagarna och andra, vilkas intressen beröres, som opartisk och ensam bestämmande, såsom suverän inom de gränser som det demokratiska statskicket ger. När staten reglerar genom 'förhandlingar' och 'frivilliga överenskommelser' använder den ett förfarande för statlig verksamhet för vilket inga skrivna regler finns. Men efter mönster från andra håll borde den inte möta den organisation, vars medlemmars intressen är på tapeten, såsom suveränen sin undersåte utan såsom en part vilken överlägger med sin motpart om hur man på bästa sätt och i samförstånd skall ordna en gemensam angelägenhet. Men detta gör staten ofta inte. Tvärtom har det förekommit att statens företrädare kommit till 'förhandlingarna', rustade med suveränens maktmedel och med mer eller mindre öppet visad avsikt att använda dem i samma ögonblick som organisationen visar ansatser att bli obekväma att 'förhandla' med.»

Vidare säges det: »För att det skall vara någon mening med förhandlingar har man rätt att förutsetta, förutom att de skall föras mellan jämbördiga parter, att utgången av dem icke skall vara given på förhand.»

Vidare säges följande: »Var och en

Ang. reservationsvis framställda anmärkningar mot vissa statsråd

som är det minsta kritiskt lagd måste finna situationen vid förhandlingar av det här slaget bjuda mycket av intresse.

— — — Man slås till en början helt allmänt av att staten lånar sig till att medverka i ett förfarande som efter gängse språkbruk är något helt annat än det utges för att vara. Man är van att utgå från att staten skall se till att seglande under falsk flagg i betydelsefulla sammanhang stävjas, inte främjas. — Sen måste man göra den reflexionen att vad som åstadkommes genom 'förhandlingarna' och de 'frivilliga överenskommelserna', i varje fall vid de tillfällen då förhandlingarna drivs för att undvika en lagstiftning var till förslag finnes, är en reglering som borde genomförts medelst en lag. När den genomföres på annat sätt framstår detta såsom stridande mot grundläggande regler för vår demokratiska samhällsordning. — De bestämmelser som kommer att gälla i stället för lagen får *inte* karaktär av rätt. De kan genomföras utan granskning av sakkunniga instanser och utan riksdagens medverkan. Gångse garantier för att samhälleliga åtgärder håller måttet ur tekniska och rättsliga synpunkter kan sålunda falla bort. Om riksdagen genom förfarande med 'förhandlingar' hålles utanför i frågor, som bort underställas den i form av ett lagförslag, förefaller detta innebära avgöranden utan att allmänheten genom folkrepresentationen fått tillfälle att ta sina intressen till vara.

Därmed kommer man in på nästa egendomlighet i sammanhanget. Staten 'förhandlar', t. ex. angående reglering av avbetalningshandeln, med branschorganisationerna, vilka företräder säljarintressena. Man kan fråga sig om inte allmänheten som köpare och konsumenter har anspråk på att också vara företräd vid dylika 'förhandlingar'. Som konsument lär allmänheten få i en eller annan form betala priset för den reglering, som skall genomföras vid 'förhandlingarna'.

Det är givetvis så, att när man ser på denna sak, måste man instämma i vad denne jurist har framhållit med de här nyss citerade orden.

Herr talman! Jag ber sålunda att få

poängtera att reservanternas ställningstagande i detta avseende är välmotiverat.

Herr **ELMGREN** (s):

Herr talman! Det som här framförts av herr Yngve Nilsson, skall jag inte närmare gå in på, då jag förmodar att det senare i dag från annat håll kommer att tas upp till behandling.

Jag har begärt ordet för att med några ord kommentera det anförande, som herr Weiland nyss här höll. Det väsentligaste i herr Weilands kritik var naturligtvis den del, där han sade att riksdagen var åsidosatt. Han formulerade det på det sättet, att man utan riksdagens hörande stipulerat, att en eventuell lagstiftning inte skulle göras tillämplig på en viss yrkesgrupp. Då vill jag först och främst säga, att när en sådan här överenskommelse träffas, är det väl självklart, att riksdagen inte kan vara delaktig när det sker i den formen. Däremot är det naturligt, att riksdagen får kännedom om saken och att det anmäles för riksdagen. Jag vill, herr talman, påpeka att detta också i vederbörlig ordning har skett. Jag vill erinra kammarens ledamöter om att det i årets statsverksproposition, bil. 1 på s. 17, finns en passus där avbetalningshandeln beröres, då den allmänna ekonomiska politiken förs på tal. Där sägs det bland annat följande: »Med stigande inkomststandard tenderar konsumtionsutvecklingen, som erfarenheterna från USA visar, att i ökad utsträckning baseras på avbetalningsköp. Det är av vikt att man i god tid får kontroll över denna utveckling, så att inte den redan förut tillräckligt stora efterfrågan på konsumtionsvaror erhåller en artificiell påspädning genom en alltför snabbt växande avbetalningshandel. På grundval av en av stabiliseringsnämnden i höstas framlagd promemoria har förhandlingar förts med olika branscher i syfte att genom överenskommelser om skärpta villkor ernå en viss begränsning av denna handel. Dessa förhandlingar har nyligen resulterat i överenskommelser med de i detta samman-

Ang. reservationsvis framställda anmärkningar mot vissa statsråd

hang viktigaste branscherna.» De förhandlingar som har förts har sålunda anmälts för riksdagen, och envar hade haft möjlighet att i remissdebatten ta upp detta problem till närmare belysning.

Om sedan herr Weiland menar, att Kungl. Maj:t på något sätt har föregripit riksdagen, vill jag erinra honom om att det uttalande som har gjorts i samband med den här överenskommelsen måste tolkas på det sättet, att Kungl. Maj:t har sagt, att Kungl. Maj:t inte har för avsikt att ta något initiativ i en eventuell lagstiftningsfråga. Detta har sagts inte bara till bilbranschen, utan om jag minns rätt har en liknande passus intagits i alla de avtal som träffats under året. På något annat sätt kan detta inte tolkas. Kungl. Maj:t kan ju inte föregripa riksdagen, utan Kungl. Maj:t måste tala å egna vägar, och yttrandet måste därför tolkas på det sättet, att Kungl. Maj:t inte har för avsikt att ta något initiativ i en sådan fråga. Det kan för övrigt tänkas, herr Weiland, att riksdagen tar ett initiativ till en sådan lagstiftning, och då kan Kungl. Maj:t inte gärna vägra sin medverkan till att lagstiftningen träder i kraft. Men i så fall har man uppsägningsklausulen. Jag vill erinra om att i den överenskommelse, som kommerskollegium på sin tid träffade med bilbranschen, var uppsägnings-tiden tre månader. Nu har tiden krympt samman till en månad, vilket naturligtvis ger Kungl. Maj:t möjlighet att säga upp avtalet, om en riksdagsbehandling skulle göra detta nödvändigt.

Sedan sade herr Weiland, att organisationen befann sig i underläge och att utgången av förhandlingarna var på förhand given. Det ger mig anledning, herr talman, att fråga, hur oppositionen egentligen vill ha det på den här punkten. Kungl. Maj:t övervägde ju att föreslå riksdagen en lagstiftning. Så remitterades stabiliseringsnämndens förslag till olika institutioner. De avstyrkte lagstiftning och menade att man borde gå på de fria överenskommelsernas väg. Då tillmötesgick Kungl. Maj:t detta önskemål. Men inte heller det är bra, utan nu kri-

tiserar man. Därför måste jag fråga, hur man egentligen vill ha det. Det är ju ganska lätt att få till stånd en lagstiftning. Man behöver bara säga upp detta avtal, så är alla besvärligheter undanröjda. Man måste också tänka på konsekvenserna av sina handlingar när man nu kritiserar det som här är gjort.

Herr **PETTERSSON** (s):

Herr talman! Jag begärde ordet närmast med anledning av det anförande som hölls av herr Yngve Nilsson. Han hade önskat, att man hade kunnat rikta en anmälan gentemot statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet när det gällde vissa åtgöranden beträffande prästtjänster här i Stockholm. Det kan ju kanske vara skäl i att erinra om vad reservanterna själva säger. De talar om att det har varit en kraftig folkökning i Stockholm, som har utsatt icke blott den borgerliga utan även den kyrkliga organisationen för utomordentliga påfrestningar. Man säger också, att den inre stadens församlingar på grund av citybildningen har minskat i folkmängd, under det att det snabba bebyggandet av stadens ytterområden lett till att en krets av församlingar med landsbygds-karaktär inom loppet av ett par årtionden förvandlats till tätbefolkade stadsområden. Denna förskjutning av befolkningen har påpekats gång efter annan, och man har också vid något tillfälle velat anmärka mot statsrådet för att han inte vidtagit åtgärder för uppdelning av vissa församlingar. År 1955 skedde emellertid en uppdelning av Brännkyrka och Enskede församlingar, så att sex nya församlingar tillkom, var och en ett pastorat. I samband med att man gjorde denna uppdelning tillkom tio prästerliga tjänster för dessa nya pastorat. Då uppstod frågan, hur man skulle kunna få dessa nya tjänster. Vi vet att det råder prästbrist i det här landet. Det har gjort, att man har måst bevilja dispenser för att få fram präster, och det har sagts mig, att man i vissa fall varit tveksam om sådana dispenser över huvud taget skulle ha läm-

Ang. reservationsvis framställda anmärkningar mot vissa statsråd

nats med hänsyn till vederbörandes kvalifikationer, men prästbristen har nödvändiggjort dispenserna. När man nu skulle tillsätta tio prästtjänster, var frågan, varifrån man skall få prästerna. Det måste vara naturligt att det i detta fall blev förflyttningar. Om det nu — såsom här i en reservation säges — har skett en folkmängdsminskning i innerstaden och en ökning i ytterområdena, måste det väl vara naturligt att man gör indragningar där folkmängden har minskat för att låta prästerna flytta över till de områden, där folkmängden har ökat. Det är denna åtgärd som statsrådet har vidtagit. Jag tycker att den är riktig och att det inte finns något som helst skäl att göra någon anmälan mot den.

Herr NILSSON, YNGVE, (h) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av herr Petterssons yttrande vill jag framhålla en sak som jag nämnde redan i mitt första anförande, nämligen att de nya församlingar som uppstod vid delningen av Brännkyrka och Enskede fick så stor folkmängd att man är rädd för att det inte skall gå att klara upp administrationen på ett hyggligt sätt. Vad det sedan gäller de indragna tjänsterna i några pastorat mitt i de centrala delarna av Stockholms stad vill jag säga att på Kungsholmen blir det ett invånarantal av över 8 000 per tjänst, i Adolf Fredriks församling 6 000, i Johannes 5 000 och i Hedvig Eleonora 5 800. Detta visar efter vad jag kan förstå att man borde ha gått litet grand varligare fram. Vi skall ändå betänka att om prästtjänsternas antal slås ut på antalet invånare inom det område som det här gäller, så kommer det ungefär 7 400 invånare på varje prästtjänst.

Jag skulle tro att de uppgifter som jag framförde står sig vid en noggrann granskning, och jag har ingen anledning att ta tillbaka vad jag här har framhållit.

Herr PETTERSSON (s):

Herr talman! Förhållandet var ju det att man måste försöka få dessa tio präster någonstans ifrån. Hade man inte kunnat vidta dessa åtgärder inom Stockholms stift måste man ha tagit dem från ett annat stift, och vi vet att bristen är lika stor där. Det fanns alltså ingenting annat att göra.

Vidare skulle jag också vilja säga att det inte går att göra de jämförelser beträffande folkmängden som här har gjorts, därför att det är så mycket som skiljer mellan Stockholms stad och Göteborg och det övriga landet när det gäller arbetsuppgifterna. Här i Stockholm är ju hela den bokföring som prästerskapet har att syssla med centraliserad till ett för samtliga församlingar gemensamt mantalsverk. Dessutom har man här i Stockholm också en mycket stor icke prästerlig expeditionspersonal. När man drar fram befolkningstalet för varje prästtjänst, får man komma ihåg att man inte utan vidare kan säga att det skall vara samma antal i Stockholm som i landsorten, ty detta skulle innebära att den som innehar en tjänst här skulle ha färre arbetsuppgifter än den som tjänstgör utanför Stockholm, och det kan naturligtvis inte vara riktigt.

Herr ENGLUND (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja yttra några ord med anledning av det avvisade förslag till omförmålan som förekommer på sidan 42 och följande i utskottets utlåtande. Denna omförmålan går tillbaka till ett utlåtande av ett sammansatt konstitutions- och första lagutskott i fjol. Den avser justitieministerns handläggning av nådeärenden.

Detta utskott uppmärksammade att justitieministern i vidsträckt omfattning fattade beslut i sådana nådeärenden utan att högsta domstolen, som har att yttra sig i dylika fall, hade haft tillgång till mer än en del av det material som var utgångspunkten för justitieministerns bedömning av nådeansökan. Ett sådant yttrande från högsta domstolen är föreskri-

Ang. reservationsvis framställda anmärkningar mot vissa statsråd

vet i grundlagen, och det är baserat på en grundlagsparagraf, som är av sådan ålder att det vid den tidpunkt då den avfattades, inte fanns den svit av olika slag av experter som anses ha en sakkunnig mening i fråga om sådana här ärenden. Det kunde således vid denna avfattning inte vara tal om att föreskriva någon distansordning mellan olika grupper av sakkunniga. Men jag skulle ta för givet att om en grundlagstiftare i dag från samma utgångspunkter som de ursprungliga grundlagstiftarna skulle ha haft anledning att överväga distansordningen mellan olika sakkunniga vid avgivande av yttrande, så skulle han utan vidare ha förklarat att det är rimligt att den högsta juridiska instansen när den yttrar sig över en sådan där nådeansökan har tillgång till hela det material som ligger till grund för prövningen. Justitieministern kan ju inte få ett kvalificerat råd av högsta domstolen, om denna bara har tillgång till en del av de omständigheter med hänsyn till vilka nådeansökningen bör bedömas. Jag har försökt att undersöka processrättsdoktrinen på denna punkt, men den tycks inte ha varit inne på dessa frågeställningar. Men om jag får använda ett uttryck, som juristerna brukar använda, tycker jag att det ligger i sakens natur att om högsta domstolen yttrar sig till ledning för justitieministern, bör domstolen ha kännedom om materialet i dess helhet. Det tyckte också det sammansatta utskottet i fjol. Man sade i det sammanhanget: »Om det — undantagsvis — sedan högsta domstolen avgivit yttrande i ärendet, skulle framkomma nya upplysningar, som synas kunna leda till annat bedömande än förut, bör nytt yttrande inhämtas.»

Jag var själv med i detta utskott, och vi var kompakt eniga i utskottet om att det borde vara på detta sätt.

Jag vet inte varför, men det förefaller mig som om justitieministern hade något slags negativ idiosynkrasi i förhållande till högsta domstolen. Han har med anledning av utskottets uttalande i fjol under året ansträngt sig för att försöka hitta en instansordning vid nåde-

ärendenas bedömning, som skulle göra högsta domstolens yttrande överflödigt.

Det har utarbetats en promemoria på den punkten. Den har varit på remiss och underkänts av en rad instanser, så det förefaller som om det näppeligen skulle vara möjligt för justitieministern att gå den vägen. Det är således antagligt, att högsta domstolen kommer att vara kvar vid sin nuvarande funktion i detta ärende, och då har man problemet i dess ursprungliga gestaltning.

Där finns enligt mitt sätt att se inte bara den självklara grundsatsen, att den instans som skall ge ett råd bör få veta alla fakta som kan influera på rådet, utan också detta, att även om justitieministern inte är bunden att följa detta råd är det av högt värde, att trycket av högsta domstolens bedömning obrutet kommer med bland de faktorer som bör få bestämma nådeinstrumentets handhavande.

Jag har en känsla — jag använder uttryckligen det ordet, ty jag har inte grundat min åsikt på ett ingående studium av alla de uttalanden som justitieministern kan ha gjort i frågan — av att justitieministern är så fångad av uppgiften att söka genom denna nådepraxis omvandla den svenska rättsskipningen i en riktning som han betraktar som humanare än den som vunnit uttryck i strafflagen, att han inte vill vara bunden av detta auktoritativa avgörande av högsta domstolen. Jag kan respektera en sådan åskådning, men jag skulle respektera den ännu mera om den vore grundad på en ingående analys av den svenska brottslighetens orsaker och inte bara på en ganska löst hopkommen doktrin.

Jag har emellertid, herr talman, inte bara en saksynpunkt på detta, utan jag har också en formell. Här i Sverige är väl ändå avgränsningen mellan ett särskilt statsråd och riksdagen när det gäller huvudreglerna för straffrättens utformning sådan, att det bör ankomma på riksdagen att bestämma nya straffregler. De skall inte regleras i nådepraxis av en intresserad justitieminister. Nådeinstitutet är inte avsett att ha denna vidsträckta användning, och det är därför, herr talman, jag finner det angeläget —

Ang. reservationsvis framställda anmärkningar mot vissa statsråd

jag kan ju inte här ställa något yrkande — att den enhälliga grundsats åt vilken det sammansatta utskottet i fjol gav uttryck också vinner respekt i justitieministerns kommande handhavande av nådeinstitutet.

Herr **ELFVING** (s):

Herr talman! Herr Englund beskyllde justitieministern för »negativ idiosynkrasi» i förhållande till högsta domstolen. Det skulle vara intressant att veta, hur det är med herr Englund gentemot justitieministern.

Emellertid utgör det aktstycke som här föreligger en reservationsvis framförd omförmålan, icke någon anmälan, och denna försiktiga hållning visar, att reservanterna själva är medvetna om svagheten i underlaget. Jag skulle för min del vilja säga rent ut att underlag helt enkelt saknas för någon åtgärd i detta ärende. Därmed saknas också anledning att gå närmare in på herr Englunds principiella resonemang, hur intressant detta i och för sig än är. Jag tycker det framgår genom ett enkelt påpekande av vad som förevarit.

Det utskottsutlåtande från i fjol, som herr Englund har talat om, utmynnade i en hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville ge till känna vad utskottet i utlåtandet anfört. Det var alltså redan då fråga om den vagaste form av riksdagsskrivelse, som vi har i praxis här i huset. Denna hemställan bifölls av riksdagen.

I fråga om föredragningsorganisationen vid nådeärenden sade utskottet att detta spörsmål torde böra bli föremål för närmare övervägande inom justitiedepartementet, »därvid olika vägar kunde prövas». Beträffande en ifrågasatt nådenämnd framhölls det, att det syntes naturligt att detta spörsmål komme i beaktande inom departementet i samband med överväganden som i övrigt torde böra företagas beträffande nådeinstitutet.

Denna på det stora hela taget mycket försiktigt formulerade riksdagsskrivelse ledde till att det inom departementet till-sattes en utredning angående handlägg-

ning av nådeärenden. Denna utredning ledde till en i början av december månad i fjol dagtecknad promemoria i ärendet, som innehöll förslag till väsentliga ändringar i lagstiftningen om nådeinstitutet. Dit hörde förslaget att högsta domstolen icke längre skulle höras utan ersättas av en särskild nämnd. Beredning och föredragning av nådeärendena sades inte vara fullt lämpligt organiserade för närvarande o. s. v.

Femton myndigheter och sammanslutningar har därefter yttrat sig över denna promemoria, och flertalet avstyrkte det lagförslag, som promemorian innehöll.

Med en sådan hållning ifrån remissinstanserna blev det givetvis ingen proposition i ämnet till vårriksdagen, men det behöver ju inte betyda att frågan är avskriven. Under behandlingen i konstitutionsutskottet stod det klart, att ett förslag i ämnet kan väntas inom den närmaste tiden. Senast nästa års riksdag kan beräknas ha tillfälle att behandla frågan.

Att under sådana förhållanden komma med en kritik, som dessutom inte rör sig om någonting annat än en omförmålan, har för majoriteten i konstitutionsutskottet framstått såsom föga rimligt. Det måste vara ganska obilligt att kräva en omläggning, medan utredningen pågår. Den nya given, om jag så får säga, lades fram i början av december, den kritiserades sönder, och man får börja om igen. Att man då skulle börja experimentera med tillvägagångssätt, som måhända vid den slutliga lösningen inte kommer i fråga, kan ju inte vara att rekommendera.

Det framstår alltså för majoriteten som om justitieministern haft goda skäl för att vänta med en omläggning av praxis, till dess hela fältet kan överblickas i ett sammanhang, och det kan ju inte bli möjligt förrän efter slutförandet av ett ganska vidlyftigt och svärbemästrat utredningsarbete inom departementet.

Med den ståndpunkten, herr talman, vill jag säga att det förefaller ganska naturligt att konstitutionsutskottets majoritet inte har funnit att ens en omförmålan kan vara någonting annat än en överloppsgärning i detta sammanhang.

Ang. reservationsvis framställda anmärkningar mot vissa statsråd

Herr LARSSON, SIGFRID, (bf):

Herr talman! Jag vill säga ett par ord om reservation IV närmast för att kommentera en del yttranden av herr Yngve Nilsson. Utskottsmajoritetens talan har ju redan förts av herr Pettersson. Jag kan instämma med honom, men jag skulle också vilja göra ett par tillägg.

Först och främst vill jag säga att herr Yngve Nilsson och jag säkert är överens om att vi inte i onödan bör försvaga den kyrkliga organisationen. Däremot kan jag inte följa honom och övriga reservanter, när de påstår att eklelesiastikministern och regeringen här har infört nya principer och gått ifrån tidigare praxis. Herr Yngve Nilsson sade att de nya församlingar, som har tillkommit vid omorganisation av Brännkyrka och Enskede församlingar, från början var för stora, då invånarantalet överstiger den maximisiffra, 30 000 personer, som kyrkomötet en gång uttalat sig för. Ja, det är riktigt att så är fallet. En av dem är särskilt stor, nämligen Hägerstens församling, men vi fick upplysning om att förberedelser redan vidtagits för att dela den.

Vad är det för ny princip som har införts? Har den inte funnits tidigare? Jo, det förhåller sig faktiskt på det sättet, att det sedan 40—50 år tillbaka icke vid något tillfälle förekommit att en församling i Stockholm med mindre än 35 000 invånare delats upp på två. Många gånger har de varit betydligt större, ja, ända till dubbelt så stora, innan en uppdelning skett. Och hur ligger det till, sedan uppdelning skett? Då tror man kanske att församlingarna inte har blivit större än att de omfattar 30 000 invånare. Jo, det har vi exempel på att de har blivit. Vi har ett exempel från år 1917. Då Katarina församling delades, kom moderförsamlingen att omfatta över 40 000 invånare. Reservanterna har sålunda inget underlag för påståendet att här har tillämpats nya principer.

Den andra punkt, som reservanterna anmärker på, är indragningen av prästtjänster. Herr Pettersson har redan svarat, att det är svårt att besätta nya prästtjänster. Vid omorganisationen av Bränn-

kyrka och Enskede var det inte så lätt att skaffa prästerliga befattningshavare. Därför minskades församlingarna i Stockholms city med nio präster. Det har man nu anmärkt på. Herr Nilsson sade att antalet innevånare per präst genom indragningarna blivit för stort. Det kan medges att siffran är relativt hög men man bör beakta de arbetsuppgifter i form av bokföring m. m. som utöver den andliga vården åvilar prästerna i glesbygder jämfört med Stockholm samt skillnaderna i församlingarnas geografiska utbredning. Jag vill också erinra om att kammarkollegium säger, att med beaktande av det svävande läge, i vilket hela frågan om den prästerliga organisationen för närvarande befinner sig, »synes det kollegiet motiverat att vid bedömning av möjligheten att indraga prästerlig tjänst i Stockholms församling utgå från för handen varande medeltalsiffra i fråga om relationen mellan präst- och invånarantalet i staden, alltså 7 425».

Nu är det en ny princip som införts, säger herr Nilsson, att man i samband med en omreglering av församlingsväsendet i Stockholm tillsätter nya befattningar i vissa områden, där inflyttningen varit stor, och minskar antalet präster i andra områden. Nej, det är ingen ny princip. Om vi ser till tiden från 1913 till 1948, skall vi finna att det har indragits icke mindre än 62 kyrkoherdetjänster och 64 komministertjänster utöver samtidigt inrättade dylika tjänster. Inte heller på den punkten är det alltså någon ny praxis eller ny princip som har införts.

Då invänder herr Nilsson att i ett par av dessa församlingar, nämligen Kungsholmen och Matteus, kommer, sedan man tagit bort en präst i vardera församlingen, talet 7 425 att överskridas. Det är riktigt beträffande dessa båda församlingar, men det gäller inte beträffande de fyra övriga. Vi får också ta i betraktande att inom dessa båda församlingar sjunker folkmängden undan för undan. Vid det sista årsskiftet visade det sig att folkmängden under året sjunkit med 540 i Kungsholmen och 935 i Matteus. Ungefär samma siffror för den årliga minsk-

Ang. reservationsvis framställda anmärkningar mot vissa statsråd

ningen har man haft sedan 1951. Vi kan därför utgå ifrån att inom något år är inte befolkningen per präst större än det tal som jag nyss nämnde.

Man kan inte komma till annan slutsats än att reservanterna har mycket svag grund för sitt yrkande om anmälan. De åtgärder, som ecklesiastikministern vidtagit, innebär inte — jag vill särskilt understryka detta — införande av några nya principer, som skulle strida mot praxis eller mot riksdagsuttalanden. Icke heller kan man väl påstå att vad som skett här i Stockholm försvagat den kyrkliga organisationen. Det är väl i stället så, att tillskapandet av fyra nya församlingar inom Brännkyrka—Enskedeområdet har förstärkt denna organisation.

Herr talman! Jag delar sålunda utskottets uppfattning att någon anledning till anmälan mot ecklesiastikministern i här berörda frågor inte föreligger.

Herr WEILAND (fp):

Herr talman! Herr Elmgren sade att alla de frivilliga överenskommelser, som träffats, var lika. Men i utskottets utlåtande står det på s. 20 bl. a. följande: »Inga andra organisationer än Automobilhandlarförbundet och pianoförbundet ha ålagts att infordra förbindelser från icke organiserade detaljhandlare.» De frivilliga överenskommelser, som träffats, måste alltså ha varit en smula olika.

Sedan är det ett par andra frågor, som jag också skulle vilja ställa här. Först och främst vill jag fråga, om det inte kan förhålla sig så, att denna metod med frivilliga överenskommelser strider mot andan i gällande lagstiftning om konkurrensbegränsning. Jag vill också ställa frågan, om inte Kungl. Maj:t genom dessa frivilliga överenskommelser har varit med om att skapa en form av karteller. Åtminstone förefaller det mig, som om det vore på det sättet. Men det är kanske inte så särskilt lätt att klara dessa frågor, så att det klaffar på alla punkter.

Herr ELMGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Tyvärr hörde jag inte riktigt herr Weilands första fråga. Om

han trodde, att jag sagt, att alla överenskommelser var lika, var det ett missförstånd. Jag sade endast, att de på en punkt — nämligen i fråga om utfästelsen i lagstiftningsavseende — innehåller detsamma.

Herr Weilands andra fråga gällde, om inte Kungl. Maj:t genom överenskommelser av denna art medverkar till att skapa karteller. Jag vill då försäkra herr Weiland, att det trots denna överenskommelse är möjligt med konkurrens både i fråga om priser och kvalitet. Det skapas således inte någon kartell på det sättet. Jag skulle kunna hålla med herr Weiland så långt, att om importörer och distributörer sluter en överenskommelse, blir det därigenom ett samarbete mellan dem, som kanske kan lägga grunden till överenskommelser av annat slag. Men den risken får vi ta för de fördelar vi vinner i fråga om inskränkning i krediterna i denna handel.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Med anledning av att herr Sigfrid Larsson gjorde gällande, att några principer inte har ändrats vid omorganisationen i Stockholm, ber jag att få citera vad kammarkollegiet anförde i sitt yttrande den 27 oktober 1955. Kammarkollegium anför: »Efter vad som framgår av Kungl. Maj:ts beslut i ärendet motiveras indragningen i fråga av den utökning av den prästerliga organisationen, som skett i Brännkyrka och Enskede. Den principiella utgångspunkten synes vara, att det totala antalet församlingspräster inom stiftet icke får stiga. Utökningen av organisationen inom vissa pastorat bör sålunda föranleda motsvarande minskning av organisationen i andra pastorat.»

Herr Sigfrid Larsson förklarade vidare, att antalet invånare i pastoraten inte ökat nämnvärt. Jag vill då erinra om att vi har en sakkunnigutredning från år 1953 och ett kyrkomötesuttalande liksom från 1953, som stöder de sakkunniga. När regeringen emellertid sedan fattat sina beslut, har den gjort ett stort avsteg från vad de sakkunniga uttalat.

Ang. reservationsvis framställda anmärkningar mot vissa statsråd

Herr WAHLUND (bf):

Herr talman! I dessa debattens sista minuter kan jag inte undertrycka några reflexioner.

Detta skall ju representera det tillfälle, då riksdagen utövar sin kontroll över regeringens ledamöter. Vi ser, hurusom intresset för denna debatt, som förs i skuggan av den stora skattedebatten nyss, inte är särskilt stort från ledamöternas sida. Regeringsbänken är tom. Det föreligger dock i detta memorial en enhällig omförmålan från utskottet. Det har berättats mig att statsministern har kommenterat den i andra kammaren. Han tycker kanske inte att det är behövt att göra det i första kammaren. Vad det kan bero på, vet jag inte. Kanske beror det på att första kammaren är mera regeringstrogen än andra kammaren — kanske beror det på andra omständigheter.

Hur som helst vill jag säga, att om resultatet av dechargearbetet är magert, så är detta icke konstitutionsutskottets fel, utan det beror på systemet. Vi har haft 39 000 ärenden att gå igenom, och då förstär kammarens ärade ledamöter, hur lång tid vi har kunnat ägna åt varje enskilt ärende. Det måste, som var och en vet, gå så till, att man delar upp regeringsprotokollet och sitter och läser rubrikerna. Det fordras stor intuition från konstitutionsutskottets ledamöter för att förstå att bakom det eller det ärendet kanske finns anledning till anmärkning.

Nej, detta arbete måste läggas om, om det skall bli något resultat av det hela. Konstitutionsutskottet kastar ut sitt nät varje år, och fångsten blir dålig. Det kan bero på att fiskevattnet inte är vidare givande, men det kan också bero på att det nät, som vi använder, har stora maskor och över huvud taget är bristfälligt.

Jag ville, herr talman, säga detta vid detta tillfälle. Jag tycker dessa ting någon gång skall påpekas från konstitutionsutskottets ledamöters sida.

Herr ELFVING (s):

Herr talman! Med anledning av att herr Wahlund nyss apostroferade stats-

ministerns frånvaro i kammaren kan jag upplysa, att statsministern just stod i andra kammarens talarstol, när den omförmålan, som herr Wahlund åsyftade, föredrogs i första kammaren. Att av statsministern fordra inte endast personlighetsklyvning utan även personklyvning, är väl litet för mycket.

Herr LARSSON, SIGFRID, (bf):

Herr talman! Jag vill bara till herr Nilsson säga, att han givetvis läste rätt innantill, då han citerade kammarkollegium. Faktum kvarstår dock att den princip, som kammarkollegium tror sig ha funnit, inte har följts. Det tillsattes 10 prästerliga tjänster, medan det drogs in 9. Det var alltså inte samma antal.

Sedan hänvisade herr Nilsson till kyrkomötets förslag. Det är ju bara än så länge ett förslag. Reservanterna påstår att en ny princip tillämpats, jämfört med vad som tidigare skett i liknande fall. I mitt förra inlägg lämnade jag ett flertal exempel på att så ej är fallet.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! När den här dechargedebatten nu håller på att närma sig slutet skall jag be att få framföra några funderingar närmast i anslutning till det inlägg som herr Wahlund gjorde för några ögonblick sedan. Han gav uttryck åt den förmodan att då det hela tedde sig en smula magert, så kunde detta bero på att fiskevattnet inte var så givande eller också på att maskorna var litet för grova.

Jag undrar, om man inte skulle kunna uttrycka en ganska nära besläktad uppfattning på det sättet, att det väl ändå börjar bli mer och mer klart att konstitutionsutskottets granskning av statsrådets ämbetsutövning alltmer framträder som en ruin av någonting ärevärdigt förgånget, någonting som på sin tid fyllde den avsedda uppgiften. Vår konstitution förutsätter ju egentligen en latent motsättning mellan första och andra statsmakten, och konstitutionsutskottets uppgift var inte minst att hävda riksdagens ställning i vårt konstitutionella liv. Nu

Ang. reservationsvis framställda anmärkningar mot vissa statsråd

ombesörjes den uppgift, som förut var hela utskottets, till väsentlig del av oppositionen, ty vad den vidkommer finns den latent motståndningen mellan den första och andra statsmakten kvar.

Den majoritet i riksdagen, som utgör regeringsunderlaget, behärskar också konstitutionsutskottet. Vidare förhåller det ju sig så, att det är utskottet som sådant som gör anmärkning, och att ett inom utskottet väckt förslag om en anmärkning inte betraktas på samma sätt som en motion, i fråga om vilken utskottet är skyldigt att redovisa skälen för sitt avvisande. Därav följer, att reservationsanmärkningen eller reservationsomförmälan blir redovisad i trycket men däremot icke de skäl, som har föranlett majoriteten att inta sin ståndpunkt. Detta är någonting som sammanhänger med utskottets i det fallet något säregna arbetsformer.

Sedan blir det ju såsom i dag en diskussion i kamrarna. Det anses höra till etiketten att de statsråd, som reservationerna sysslar med, inte behöver vara närvarande i kamrarna. Det har som bekant inträffat att de gått hem och lagt sig att sova. Reservanternas motiverar sina reservationer, och så uppträder majoritetens talesmän, icke utan att i det fallet anta skepnaden av regeringens advokater.

Och så slutar det hela med ingenting. Det slutar med ingenting, inte på grund av sakens tyngd, utan på grund av maktens tyngd.

Det kan väl ändå inte råda något tvivel om att den procedur, som vi kommit in i, inte motsvarar dechargeinstitutets uppgift och inte heller är ägnad att stärka riksdagens ställning i förhållande till företrädarna för den första statsmakten. Man skulle kanske också kunna tillägga att proceduren heller inte precis är ägnad att förbättra konstitutionsutskottets undan för undan minskade anseende. När jag talar om att utskottets anseende minskat, är därmed ingenting sagt om dess personella uppsättning, utan vad som skett har sin grund i de helt ändrade förhållanden, under vilka utskottet numera arbetar.

Jag skulle alltså vilja komplettera herr Wahlunds inlägg genom att ge uttryck åt en önskan att man mera allmänt ville finna att det nu verkligen vore på tiden att hela dechargeinstitutet anpassades efter de ändrade förhållandena. Det är inte mindre nödvändigt att bevara det nu än förr. Omständigheterna har fört med sig att regeringsmakten har blivit starkare och starkare i vårt land, inte på grund av innehavarnas kapacitet, utan på grund av andra omständigheter. Men om den iakttagelsen är riktig, är det lika riktigt, att kontrollen är desto nödvändigare. För min personliga del tror jag inte att det går att fortsätta så värst länge till med den sortens dechargedebatter som vi nu haft under ett flertal år.

Häri instämde herr *Arrhén* (h):

Herr *NILSSON, YNGVE*, (h):

Herr talman! Med anledning av herr Sigfrid Larssons senaste anförande ber jag att få framhålla att i kammarkollegiets yttrande av den 27 oktober 1955 också uttalas ordagrant: »Enligt praxis anses invånarantalet per präst i stad icke böra överstiga 5 000.» Sedan har de sakkunniga i sitt utlåtande angivit ett invånarantal av 6 000, och detta anslöt sig 1953 års kyrkomöte till. Såsom Kungl. Maj:t nu har reglerat dessa tjänster, har man emellertid kommit upp i ett antal av 7 425 invånare per präst, och detta måste väl sägas vara ett avsteg från vedertagen praxis och princip.

Herr *ELMGREN* (s):

Herr talman! Jag kan inte underlåta att begära ordet med anledning av den inriktning debatten tagit nu mot slutet. Jag tänker då inte på herr Yngve Nilssons anförande utan på de mera principiella erinringar som gjorts av herr Wahlund och i synnerhet herr Bergh. Jag skall emellertid inte gå in på någon debatt mer med herr Bergh om förhållandet mellan opposition och majoritet. Herr Bergh framställde det ju så, att oppositionen är den som företräder riksdagen i dess ursprungliga maktutövning

Ang. reservationsvis framställda anmärkningar mot vissa statsråd

och att majoriteten använder sig av makt, oppositionen av saklighet. Den beskrivningen är alltför förenklad och grov för att behöva bemötas.

Jag begärde ordet närmast för att säga, att om man skall debattera dessa saker, slår man i viss mån in öppna dörrar, därest man inte i debatten kommer med några konstruktiva uppslag. En allmän kritik av dechargeförfarandet är i denna stund ganska onödig, eftersom författningsutredningen just fått i uppdrag att granska dechargeförfarandet. Att i en sådan stund ta upp en mera allmän missnöjesdebatt, tror jag inte är riktigt lyckligt. Skall det vara någon mening med debatten, måste det som sagt vara några konstruktiva bidrag till hur dechargearbetet skall ordnas i framtiden. Herr Wahlund är själv ledamot av författningsutredningen, och jag förmodar att han där kommer att göra sitt inflytande gällande för att få till stånd en annan ordning.

Herr ANDERSON, CARL ALBERT, (s) :

Herr talman! Jag kan inte befria mig från en känsla av stark reaktion mot herr Berghs yttrande, utan att begära ordet för att bemöta det. När herr Bergh kritiserar konstitutionsutskottet och det arbete, som där utföres, och säger att majoriteten inte motiverar sin ståndpunkt, är väl den kritiken tämligen obefogad, eftersom det enligt gammal praxis och hävdvunnen mening i detta land bör vara den som riktar en anmärkning som också skall motivera den. Den, som inte har någon anmärkning att framföra, har icke gjort framställning om ändring och skall väl därför inte heller motivera någonting som inte finns.

Sedan talar herr Bergh om konstitutionsutskottets minskade anseende. Jag vet inte om det är riktigt, att detta anseende har minskats, men om så är förhållandet, måste väl det bero på den större eller mindre uppskattningen av de alster som produceras i konstitutionsutskottet, och eftersom herr Berghs anmärkning framföres i anslutning till dechargedebatten, måste den gälla de

reservationer som har avgivits i konstitutionsutskottet. Om han menar att dessa reservationer minskar konstitutionsutskottets anseende, har jag ingen anledning att opponera mig.

Herr BERGH, RAGNAR, (h) :

Herr talman! Jag skulle misstänka, att om herr Carl Albert Anderson hade tillhört riksdagen för några år sedan, då här också diskuterades om slika ting och man framförde tanken på att konstitutionsutskottets arbete skulle organiseras så, att dess dechargebetänkanden mer anpassade sig efter utlåtandena i andra ärenden, t. ex. lagfrågor, så skulle sannolikt hans inlägg icke ha gjorts i vad det avser den del, där herr Anderson klandrade mig för att jag påtalade att de, som läser utskottets utlåtande, inte får veta motiveringen till att utskottet avvisar framställda förslag om anmärkning eller omförmälan. Det är ingen orimlig tanke, att ett vidhållet förslag om en anmärkning eller omförmälan inom konstitutionsutskottet behandlas precis så som en motion behandlas av ett annat utskott eller t. ex. en motion i en kommunallagsfråga behandlas i konstitutionsutskottet. I sådana fall ger ju utskottet alltid en motivering för tillstyrkan eller avslag.

Beträffande vad herr Carl Albert Anderson hade att säga om mitt yttrande om konstitutionsutskottets minskade anseende i vårt parlamentariska liv vill jag tillfoga att det hela hänger samman med den utveckling som vi genomlöpt och som har medfört, att förutsättningarna för konstitutionsutskottets dechargearbete radikalt förändrats i och med parlamentarismens genomförande. Här är inte fråga om något värdeomdöme om att vi fått ett parlamentariskt styrelseskick, men ett faktum är att de förutsättningar som fanns, när de nuvarande formerna infördes, var andra än nu sedan parlamentarismen genomförts. Jag framhöll redan förut att jag inte har sagt något ont om de högt ärade ledamöterna av utskottet, utan vad jag ville säga var att förutsättningarna för detta

Ang. reservationsvis framställda anmärkningar mot vissa statsråd

arbete ändrats så radikalt, att för att anseendet skall återupprättas och arbetet bli sådant, som grundlagstiftarna avsett, måste sannolikt dechargeförfarandet få helt andra former än det nu har.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Vad som här sagts av de senaste talarna, professor Wahlund och herr Bergh, har uppenbarligen missuppfattats av några talare. Det riktas alltså här icke någon kritik mot konstitutionsutskottets personuppsättning i dag, utan kritiken riktar sig mot konstitutionsutskottets verksamhet i dagens konstitutionella miljö. Den situation, i vilken vi just här i dag befinner oss, illustrerar nog också detta förhållande på ett mycket påtagligt sätt: tomma regeringsbänkar, medan vi ensamna diskuterar. Hade vi befunnit oss i en folkrepresentation, som vore utrustad för att i parlamentarisk mening hålla en dechargedebatt, skulle regeringsbänkarna i nuvarande stund ha varit, om inte fullt besatta, så i varje fall talrikt besatta, ty regeringsmedlemmarna måste ju — om de är tjänare åt en parlamentarisk demokrati — vara intresserade av vad oppositionen säger. Men det är icke vår regering. Och varför? Jo, därför att konstitutionsutskottet liksom dechargeinstitutet fortfarande lever kvar i sin 1800-tals miljö och bäres upp av de föreställningar, som var gällande omkring år 1809. Herr Bergh har tidigare erinrat om detta, och det är absolut riktigt att göra ett sådant påpekande.

Jag har tidigare vid flera tillfällen fört dessa förhållanden på tal, och jag minns, att jag vid ett tillfälle t. o. m. fick ett instämmande i mina synpunkter från regeringsbänken, som då verkligen hyste en ensam regeringsledamot. Men det har inte blivit någon fortsättning på det, utan man har, med en viss belåtenhet naturligtvis — det är väl tröghetslagen, som gör sig gällande — på regeringsbänken accepterat en under 1800-talets »konstitutionella» regim utbildad praxis. Därmed har emellertid

hela dechargen och vad därmed sammanhänger utsatts för faran att dö stråddöden.

Jag har, herr talman, endast velat erinra om dessa synpunkter, som tidigare under mer auktoritativa former hävdats här i kammaren av professor Herlitz.

Till sist ber jag emellertid att få uttala min tillfredsställelse över att hela detta problem nu verkligen synes bli föremål för övervägande i den komité, som herr Elmgren nyss talade om.

Herr **ANDERSON, CARL ALBERT**, (s):

Jag vill endast tillägga till vad jag förut yttrade, herr talman, att då jag begärde ordet med anledning av herr Berghs yttrande, så var det därför att jag visserligen inte är främmande för att man kan diskutera dechargeförfarandet, men jag anser, att detta problem är så pass stort och betydelsefullt, att det inte bör dryftas här i form av onyanserade stickreplikor och att man på den grundvalen skall fälla ett värdeomdöme om det nuvarande dechargeförfarandet. Såvitt jag har mig bekant — herr Bergh hänvisade till föregående diskussioner här i kammaren och i riksdagen, och jag beklagar att jag inte haft äran att vara ledamot så länge, att jag känner till dessa ting annat än genom vad som stått i pressen — är dock även detta problem föremål för uppmärksamhet i författningsutredningen. Antingen bör man väl då vänta med debatten, tills utredningens förslag är framlagt, eller också bör man ta upp frågan särskilt — och den möjligheten har ju herr Bergh såsom numera ledamot av konstitutionsutskottet.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 178, med förslag till lag om rätt att utvinna atomenergi m. m. (atomenergilag), m. m.; och

nr 180, angående godkännande av en den 22 mars 1956 avslutad överenskom-

melse mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland rörande återställande av rättigheter på det industriella rättsskyddets område, m. m.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 234, i anledning av riksdagens år 1955 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket m. m.;

nr 235, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss televerket tillhörig fastighet;

nr 236, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1956/57;

nr 237, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen av-

ser staten för statens allmänna fastighetsfond;

nr 238, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tjänster vid kommunikationsverken;

nr 239, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1956/57 till avlöningar till personal vid 1956 års jordbruksräkning m. m.;

nr 240, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa enligt allmänna resereglementet den 21 november 1952 (nr 735) utgående trakamenten m. m.; och

nr 241, i anledning av väckt motion om livränta eller pension åt G. S. Holmberg.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 17.06.

In fidem

G. H. Berggren

Onsdagen den 9 maj eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1956/57 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkterna 1—4

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5

Anslag till allmänna läroverken

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt,

I. att riksdagen måtte besluta, att samskolorna i Alingsås, Kungälv, Piteå, Sandviken och Trollhättan från och med budgetåret 1956/57 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämde, skulle ombildas till högre allmänna läroverk med den linjeorganisation, Kungl. Maj:t bestämde, skolande ombildningen tillgå sålunda, att första ringen vid ombildningen omedelbart upprättades och sedan ytterligare en ring per år, till dess gymnasiet vore i sin helhet färdigbildat; allt under villkor att vederbörande kommuner åtog sig att tillhandahålla för respektive högre allmänna läroverk erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning, bostad åt rektor eller motsvarande kontant ersättning samt bostad åt erforderlig vaktmästarpersonal eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall, motsvarande kontant ersättning;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 100 och II: 92, II:

524 — såvitt nu vore i fråga och i vad motionen innebure avsteg från Kungl. Maj:ts förslag — I: 251 och II: 405, I: 252 och II: 412, II: 427, såvitt nu vore i fråga, samt I: 102 och II: 91,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de allmänna läroverken, vilka föranleddes av vad departementschefen förordat;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57;

c) till Allmänna läroverken: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 136 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 251, av herr *Arrhén*, samt II: 405, av herrar *Nestrup* och *Nihlfors*, hade hemställts, att riksdagen i stället för att lämna det av Kungl. Maj:t begärda bemyndigandet måtte besluta sådan ändring i avlöningsstaten för de allmänna läroverken, att 379 nya adjunktstjänster i lönegraden Ca 29 inrättades för budgetåret 1956/57.

I de likalydande motionerna I: 252, av herr *Arrhén*, samt II: 412, av herr *Nestrup* och fröken *Löwenhielm*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att, i avvaktan på beslut angående treårig realskola, ytterligare folkskol-lärartjänster i lönegrad Ce 23 icke skulle inrättas vid allmänna läroverk, högre kommunala skolor, statsunderstödda privatläroverk och i folkskolan inbyggda realskollinjer.

Vid punkten hade reservation anmälts av, utom annan, herr *Arrhén*, som dock ej antytt sin mening.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Förevarande punkt innehåller många olika moment. Bland annat

Anslag till allmänna läroverken

förekommer där ett stycke angående praktisk lärarutbildning. Skolöverstyrelsen hade föreslagit inrättande av en hel rad provårsanstalter — jag tror det var sex stycken. Kungl. Maj:t har nöjt sig med att föreslå två anstalter men därutöver krävt, att en effektivisering och ett större utnyttjande skulle ske av utbildningen vid redan befintliga läroanstalter av detta slag.

Utskottet har inte haft någonting att erinra emot vad Kungl. Maj:t har anfört utan har tvärtom understrukt Kungl. Maj:ts synpunkter. I fråga om nu nämnda moment skriver utskottet på s. 14 i utlåtandet: »Med hänsyn till storleken av det antal icke-ordinarie lärare med erforderlig teoretisk utbildning, som ännu icke genomgått praktisk lärarkurs, finner utskottet det vara synnerligen önskvärt, att den praktiska lärarutbildningens kapacitet utökas och icke minst att detta sker genom ett intensivare utnyttjande av redan befintliga resurser.»

Det förhåller sig för närvarande på det sättet, att inte mindre än 1 300 akademiskt utbildade lärare saknar vederbörlig praktisk utbildning. Nu är den siffran inte fullt så avskräckande som man i första ögonblicket skulle vara böjd att tro, ty flertalet av dessa är unga lärare som vill inhämta vissa praktiska erfarenheter, innan de genomgår den för deras fortsatta yrkesutbildning så väsentliga praktiska kursen.

För att återgå till frågan om ett mera effektivt utnyttjande av redan befintliga lärarutbildningsanstalter, förutsätter detta önskemåls förverkligande en sådan rekrytering av lärarpersonalen vid dessa anstalter, att i varje fall alla ordinarie lärare inom ett kollegium kan utnyttjas för ändamålet. Statsmakterna har ju också försökt att tillgodose det önskemålet genom att placera dessa lärare högre på löneskalan på det sättet, att varje vid provårsanstalt tjänstgörande ordinarie lärare — för övrigt även extra ordinarie lärare — får betalt för två extratimmar utan tjänstgöring, vilket motsvarar ungefär två lönegrader extra.

För rekryteringen av dessa tjänster gäller inte riktigt samma befordrings-

grunder som eljest, och jag skulle vilja trycka på vikten av att statsmakterna bättre utnyttjar sin fria möjlighet att rekrytera dessa läroanstalter. De är ganska dyra inrättningar på grund av den extra betalning, som lärarna där får, och skall utskottets önskemål här kunna förverkligas — ett önskemål som för övrigt tydligen delas av Kungl. Maj:t — måste man tillse, att varje vid praktisk lärarutbildningsanstalt tjänstgörande lärare kan begagnas för lärarutbildningen. Man måste tillse, att där inte finns ett inslag av lärare, som visserligen lyfter den högre lönen men som inte har förmåga att fullgöra den handledande uppgift, som tillkommer honom gentemot de lärarkandidater, vilka är hänvisade till läroverket i fråga.

Jag vill understryka, att den mera fria befordringsprocedur, som här gäller beträffande lärarna, även har tillämpning vid tillsättningen av rektorstjänsterna vid dessa läroanstalter. Det är av vikt att man får rektorer, som kan samarbeta med lärarna och som har förståelse för och grepp på lärarutbildningen. Får man bara tillräckligt kvalificerade rektorer, bör sedan ansvaret läggas på dem, och vid rekryteringen bör rektorerna i detta fall ha mera att säga till om än vid andra läroanstalter. Detta är en fråga, som inte bara har en pedagogisk innebörd utan även en ganska stor ekonomisk räckvidd.

Jag har, herr talman, givetvis intet yrkande. Jag har bara velat foga dessa reflexioner till förevarande passus i utskottets utlåtande.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Jag har vid denna punkt ett par motioner, som står redovisade på s. 9 i utlåtandet, vilket föranleder mig till några kommentarer.

Det var så, att 1952 träffades den s. k. läroverksläraröverenskommelsen, som då gick ut på att antalet adjunktstjänster i Ca 29 i huvudsak skulle motsvara behovet av ämneslärartjänster i gymnasiet och i realskolans två högsta klasser, bortsett från rektors- och lektorstjänster

samt lärarinnetjänster i Ca 27. Detta gav till synes ett visst underlag för tillsättandet av dessa tjänster. Redan påföljande år träffade emellertid statsmakterna andra föranstaltningar, som i viss mån syntes skära sig mot den föregående år träffade överenskommelsen, nämligen genom förhandlingarna inom civil- och ecklesiastikdepartementen, som ledde till inrättandet av de s. k. 23-lönegradslärartjänsterna. Därigenom garanterades anställandet av ett fixerat antal folkskollärare i Ca 23, svarande mot behovet i klasserna 1^s, 2^s och 1^a. Överenskommelsen innebar samtidigt, att de hade möjlighet att fortsätta sin tjänstgöring antingen i realskolan eller inom försöksverksamhetens högstadier.

Detta ledde redan påföljande år till att stor förvirring uppstod, när det gällde att tolka 1952 års läroverksläraröverenskommelse. Statsutskottet konkluderade alltså redan 1954, att ordalagen i läroverkskommelsen inte gav någon ledning för tolkningen utav den paragraf det här gällde. Uttrycket föllades med anledning av, att skolöverstyrelsen i det årets petita hade gjort en tolkning, som kanske bäst stod i överensstämmelse med vad man även inom läroverkslärarorganisationen ansåg vara det riktiga.

Formuleringen ansågs emellertid inte vara otvetydig. Den kunde ge anledning även till en mer restriktiv tolkning — de härvid åberopade skälen härför finner jag ingen anledning att i dag ge mig in på. Statsutskottet föredrog därför i det läget — inte utan rätt — att träffa ett mer salomoniskt avgörande, som visserligen inte accepterade skolöverstyrelsens tolkning men knappast heller Kungl. Maj:ts.

När frågan återkom vid 1955 års riksdag, förelåg samma läge, nämligen att skolöverstyrelsen vidhöll sin tolkning av överenskommelsen från 1952, under det att departementschefen i det läget tydligen hade för sin del blivit tveksam och lovade att för framtiden, när det gällde att fixera det antal tjänster, som skulle placeras i Ca 29, hålla kontakt med vederbörande lärarorganisation, vari utskottet i följd livligt instämde.

Anslag till allmänna läroverken

Frågan ligger i år till på exakt samma sätt. Skolöverstyrelsen har vidhållit sin tolkning av 1952 års överenskommelse, departementschefen sin från i följd, nämligen att förbehålla sig rätt att senare fixera antalet tjänster efter överenskommelse med lärarorganisationerna.

Det är alltså den första av mina motioner, jag nu talat om. Denna innebär att jag följer skolöverstyrelsens tolkning — av förklarliga skäl.

Sedan har vi den andra motionen, som jag i korthet också här vill omnämna. Den går ut på att den nuvarande situationen, särskilt på grund av det nära förestående införandet av en treårig realskola, har ryckt undan grunden för de tidigare avtalen rörande fördelning av tjänster, vare sig det nu gäller läroverkslärarfronten eller 23-lönegradslärarsektorn. Vi säger därför, att det vore bäst att i år uppskjuta placeringen av 23-lönegradstjänster inom den treåriga realskolan, de inbyggda realskolorna eller realskolan över huvud taget.

Detta är alltså motionernas innebörd.

Sedan har emellertid andra ingredienser tillkommit. Det har nämligen under förhandlingarna i utskottet meddelats oss, att Kungl. Maj:t just med anledning av dessa onekligen förvirrade förhållanden har för avsikt att så snart vardagsmödorna från denna riksdag är undanstökade dirigera arbetskraft för att utreda dessa förhållanden. Detta sker lämpligast genom upptagande av nya förhandlingar med respektive lärarorganisationer. Vid sådant förhållande, som vi uttrycker oss här, har vi i nuvarande läge inte direkt anledning till annat än att konstatera detta. Vi överlämnar dessa naturligtvis rätt intrikata spörsmål till bedömande hos Kungl. Maj:t. Vi får möjlighet att vid en senare tidpunkt ta ytterligare ställning till sakfrågorna.

Jag har därför, herr talman, intet yrkande.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Då jag tror kammarens ledamöter är angelägen om att vi nu skall få så korta överläggningar som möjligt,

Anslag till bidrag till vissa privatläroverk — Anslag till studiebidrag åt läroverks-elever m. m.

vill jag bara hänvisa till utskottets skrivning på denna punkt och ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkterna 6—16

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17

Anslag till bidrag till vissa privatläroverk

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 8 820 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels en inom andra kammaren av herr *Andersson* i Dunker m. fl. väckt motion (II: 549), i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta, att förevarande anslag för budgetåret 1956/57 skulle omfatta även Solbacka läroverk samt höjas med 344 000 kronor till 9 164 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Hamrin-Thorell* (I: 254) och den andra inom andra kammaren av fröken *Vinge* m. fl. (II: 417), i vilka hemställts, att riksdagen beträffande Viggbyholmskolan måtte besluta, att bidrag till lärarlönerna vid gymnasiet skulle utgå med 78 procent av kostnaderna i stället för som Kungl. Maj:t föreslagit med två kronor per elev och dag av läsåret.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 549 samt I: 254 och II: 417, till Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 8 820 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Jacobsson* och *Widén*, fröken *Vinge* samt herr *Helén* ansett, att

utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 254 och II: 417 samt med avslag å motionen II: 549, till Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 9 015 000 kronor.

Herr *JACOBSSON* (fp):

Herr talman! Jag har på denna punkt anmält en reservation som avser bifall till ett motionsyrkande om statsbidrag till lärarlöner vid gymnasiet i den s. k. Viggbyholmsskolan. Denna skola arbetar ju i likhet med många andra privatskolor under mycket besvärliga ekonomiska förhållanden, och elevavgifterna är mycket höga. Skolan står sedan lång tid under skolöverstyrelsens överinseende, och den har examensrätt i gymnasiet. Vi har därför ansett det rimligt att skolan skulle i statsbidragshänseende komma i ett något gynnsammare läge än för närvarande.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr *NÄSSTRÖM* (s):

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 18—27

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28

Anslag till studiebidrag åt läroverks-elever m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen angivna ändrade grunder för studie-

Anslag till studiebidrag åt läroverkselever m. m.

bidrag åt elever vid vissa läroanstalter, dels till Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 20 200 000 kronor.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget innebar bland annat, att maximigränsen för resebidrag till dagligen resande elev skulle höjas från 25 till 40 kronor per månad.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wolgast* (I: 256) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Luttra m. fl. (II: 418), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte besluta att höja maximigränsen för resebidrag till dagligen resande elever till femtio kronor samt i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, dels att Kungl. Maj:t ville låta utreda frågan om vilken förändring av stipendier och studiebidrag, som borde vidtagas för att bringa dessas värde i bättre överensstämmelse med det aktuella kostnadsläget, dels ock att Kungl. Maj:t ville förelägga 1957 års riksdag förslag i frågan;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lindblom* m. fl. (I: 421) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin* m. fl. (II: 513), i vilka, såvitt här var i fråga, hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att i enlighet med ett av studiehjälpnsämnden framlagt förslag studiehjälp från och med budgetåret 1956/57 skulle utgå jämväl till icke svenska medborgare, samt att riksdagen med instämmande i vad i motionerna anförts måtte till Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter anvisa ett med 800 000 höjt förslagsanslag av 21 000 000 kronor.

Det i motionerna I: 421 och II: 513 framställda förslaget om anslagshöjning avsåg en höjning av maximigränsen för resebidraget till dagligen resande elev till 46 kronor för elev, som åtnjöte en-

bart frukostbidrag, och 40 kronor för elev, som åtnjöte både frukostbidrag och bidrag till ytterligare en måltid.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 256 och II: 418 samt I: 421 och II: 513 — sistnämnda båda motioner såvitt här vore i fråga —

a) godkänna av departementschefen angivna ändrade grunder för studiebidrag åt elever vid vissa läroanstalter;

b) till Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 20 200 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Ohlon*, *Sundelin*, *Jacobsson*, *Malmberg* i Skövde och *Widén*, fröken *Vinge* samt herr *Helén*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 421 och II: 513, såvitt här vore i fråga, ävensom med avslag å motionerna I: 256 och II: 418,

a) dels godkänna i reservationen angivna ändrade grunder för studiebidrag åt elever vid vissa läroanstalter, dels ock besluta att i enlighet med förslag av studiehjälpnsämnden studiehjälp från och med budgetåret 1956/57 skulle utgå jämväl till icke-svenska medborgare;

b) till Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 21 000 000 kronor.

Herr **OHLON** (fp):

Herr talman! Denna punkt avser anslag för studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk och motsvarande läroanstalter. Det är en anslagspost som tillkom 1946 och som har vuxit kraftigt under årens lopp. Även i år har Kungl. Maj:t äskat ett ökat belopp för ändamålet.

Anslag till studiebidrag åt läroverkselever m. m.

Bland de elever som inte kan komma i åtnjutande av studiebidrag från statsverket befinner sig icke-svenska medborgare. Efter den flodvåg som gick fram över Balticum under det senaste världskriget hamnade en massa baltiska flyktingar här i Sverige, och ett stort antal barn till dessa flyktingar befinner sig vid våra offentliga läroanstalter. Fler-talet av dessa balter har fått svenskt medborgarskap, och deras barn kan då komma i åtnjutande av studiebidrag och stipendier från det här anslaget. Men av en eller annan anledning finns det kvar ett antal balter, som icke vunnit svenskt medborgarskap, beroende på att de har kommit in i landet senare eller av andra skäl. Även deras barn frekventerar våra läroanstalter, och de får ingenting trots att de ofta befinner sig i sämre ekonomiskt läge än kamrater vilkas föräldrar har vunnit svenskt medborgarskap.

Jag har haft tillfälle att följa en hel rad baltiska flyktingbarns vandring genom läroverk och kunnat konstatera att här är fråga om ett gott inslag i det svenska samhället. Studiehjälpnsnämnden har begärt att anslaget skulle vidgas, så att även denna kategori av elever skulle få del av understödet, och en motion har avlämnats i överensstämmelse med nämndens hemställan.

Under denna post utgår anslag för olika ändamål, bl. a. i form av resebidrag till elever som reser till och från läroverksorten, elever som ofta är svårt handikappade jämfört med sina kamrater. På grund av prisförhöjningarna har det visat sig, att maximigränsen för resebidrag till dylika elever inte längre kan behållas. Studiehjälpnsnämnden har också begärt att den skall höjas. I en av de motioner, som här har väckts, yrkas likaledes bifall till studiehjälpnsnämndens förslag. Tyvärr skulle uppfyllandet av dessa önskemål kräva ganska mycket pengar, och därför har Kungl. Maj:t varit restriktiv, i varje fall i år.

Utskottet har behjärtat motionärernas önskemål och sagt, att goda skäl kan anföras för en utvidgning av kretsen av de studiehjälpsberättigade. Utskottet tänker då främst på de utländska eleverna.

Enligt utskottets mening är det önskvärt med ett snart och positivt ställningstagande till nämndens förslag i denna del. Även i frågan om resebidragen ställer sig utskottet positivt utan att dock begära anslag utöver vad Kungl. Maj:t har äskat.

Sådan begäran har framställts i en reservation under denna punkt, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill bara säga, att denna anslagspost har under relativt få år kommit upp i så pass stort belopp som 20 200 000 kronor — den har enbart i år ökat med 800 000 kronor.

Jag kanske också får säga, att jag har varit med i studiehjälpnsnämnden och begärt att även ungdomar från andra länder skulle få de här stipendiemöjligheterna. Men jag förstår att det är svårt att tillfredsställa alla krav under samma år, och därför har jag för min ringa del måst böja mig för de propäer som departementschefen här har redovisat. Det är dock riktigt som herr Ohlön säger, att vi i utskottet har varit fullständigt överens om att detta är ett behjärtansvärt ändamål, och vi hoppas att departementschefen så fort ske kan komma med ett positivt förslag i detta avseende.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet PERSSON:

Herr talman! Jag vill inte låta stå alldeles oemotsagt ett yttrande av herr Ohlön, som jag inte anser vara riktigt. Han sade, att man har kommit på det klara med att maximum för resebidragen inte är tillräckligt, men att Kungl. Maj:t varit alltför njugg.

Det är väl ändå, herr Ohlön, att ställa saken på huvudet. Under flera år har vi nu haft ett maximum av 25 kronor per månad. Den kungl. propositionen i år höjer detta till 40 kronor per månad. Men inom studiehjälpnsnämnden har man

Anslag till stipendier för studier genom korrespondens m. m.

resonerat så, att den som behöver två måltider på skolorten skulle få nöja sig med dessa 40 kronor, medan den som inte behöver två måltider i stället skulle kunna få mellanskillnaden såsom ett ökat resebidrag. Detta kan inte vara riktigt, herr Ohlon. Den 46-kronorslinje, som herr Ohlon m. fl. har motionerat om, har ganska ringa fog för sig.

För övrigt vill jag säga i denna kammare liksom jag i morse sade i andra kammaren, att det inte gäller för oss att försöka uppmuntra barnen att resa hur långt som helst dagligen. Det tål nämligen inte deras skolarbete vid, utan man får i stället försöka inackorderingslinjen.

Vad sedan beträffar resonemanget om de studerande, som inte har svenskt medborgarskap, instämmer jag helt och fullt i vad herr Näsström anförde ur studiehjälpsnämndens synpunkt, nämligen att det är önskvärt att vi här går längre. Men jag har inte kunnat finna att fullt underlag och tillräcklig utredning föreligger för att gå längre i år. Vi har dock för de senaste åren gjort vissa utvidgningar även här, och vi undersöker möjligheterna till reciprocitet med vissa främmande länder, främst de nordiska. Går detta i lås, finns det större möjligheter att snart nog ta ytterligare steg.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

*Punkten 29***Anslag till stipendier för studier genom korrespondens m. m.**

Under punkten 233 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels medgiva, att för budgetåret 1956/57

finge till stipendier, som under denna punkt avsåges, utdelas högst 95 000 kronor, dels till Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Kristiansson* m. fl. (I: 253) och den andra inom andra kammaren av herr *Johanson* i Västervik m. fl. (II: 432), i vilka hemställts,

att riksdagen enligt studiehjälpsnämndens i statsverkspropositionen refererade förslag måtte besluta höjning av de ur förevarande anslag utgående stipendierna, innebärande

I. beträffande korrespondensstudierna

a) en höjning från högst 250 till högst 300 kronor av det årliga stipendiebeloppet,

b) ett fastställande av det antal stipendier, som finge utgå till varje stipendiat, till fyra vid studier för realexamen och fem vid studier för studentexamen och

c) införande i stället för det förhöjda belopp av 450 kronor, som nu kunde utgå vid deltagande i preparandkurs under sista studieåret, av ett engångsstipendium (utöver årsstipendierna) av 600 kronor för deltagande i dylik kurs;

II. beträffande studierna vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning en höjning från högst 350 till 450 kronor av det årliga stipendiebeloppet,

samt att riksdagen måtte medgiva, att för budgetåret 1956/57 finge till stipendier, som under denna punkt avsåges, utdelas högst 125 000 kronor;

dels ock de likalydande motionerna I: 421 av herr *Lindblom* m. fl. och II: 513 av herr *Ohlin* m. fl., i vilka, såvitt här var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte med godtagande av studiehjälpsnämndens förslag i fråga om an-

Anslag till stipendier för studier genom korrespondens m. m.

slagsbeloppets storlek dels medgiva, att för budgetåret 1956/57 finge till stipendier, som under denna punkt avsåges, utdelas högst 125 000 kronor, dels till Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 80 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 253 och II: 432, till den del de innebure avsteg från Kungl. Maj:ts förslag, samt motionerna I: 421 och II: 513 — såvitt här vore i fråga —

a) medgiva, att för budgetåret 1956/57 finge till stipendier, som under denna punkt avsåges, utdelas högst 95 000 kronor;

b) till Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herrar *Ohlon, Sundelin, Jacobsson, Malmborg* i Skövde och *Widén*, fröken *Vinge* samt herr *Helén*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 421 och II: 513, såvitt här vore i fråga, samt till motionerna I: 253 och II: 432,

a) dels godkänna i reservationen angivna ändrade grunder för stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning, dels ock medgiva, att för budgetåret 1956/57 finge till stipendier, som under denna punkt avsåges, utdelas högst 125 000 kronor;

b) till Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 80 000 kronor.

Herr **OHLON** (fp):

Herr talman! Sedan ett antal år utgår även stipendier för studerande som bedriver sina studier genom korrespondens eller genom kombinerad korrespondensundervisning och annan undervisning. För det allmänna är detta en billig studieform, och jag tror att för dem som lämpar sig för egna studier är det en mycket nyttig form av utbildning; de lär sig nämligen på ett tidigt stadium att själva organisera och sköta sina studier. Jag skulle tro att erfarenheterna visar, att de som privatistvägen kommit fram till real- och studentexamen har klarat sig ovanligt bra senare i livet, inte minst därför att de tidigt blivit vanda vid självständigt arbete.

Staten har, som sagt, sedan några år utdelat stipendier för detta ändamål, och studiehjälpsnämnden har nu begärt ett ökat anslag. Departementschefen säger, att också enligt honom finns vissa skäl för ytterligare höjning av denna anslagspost, och utskottet stryker under att det finns mycket starka skäl för en förbättring av studiehjälpen åt detta elevklientel. Utskottet nöjer sig emellertid med att förutsätta, att Kungl. Maj:t skall närmare överväga frågan och komma med de förslag till förbättringar som ett sådant övervägande kan leda till.

Jag skall inte uppehålla mig längre vid detta ämne, herr talman, utan jag inskränker mig att yrka bifall till vad i reservationen till den förevarande punkten anförts.

Herr **PERSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Det är riktigt som herr Ohlon säger, att detta är ett mycket behjärtansvärt ändamål, och utskottet säger också i sin skrivning att det »förutsätter, att Kungl. Maj:t efter närmare överväganden av vilka förbättringar, som kunna vara erforderliga och möjliga, för riksdagen framlägger förslag i ämnet».

Jag tycker för min del att vi skulle ha kunnat enas i avdelningen och i utskottet, men nu har så inte blivit fallet, utan här har anförts en reservation från folk-

Anslag till inrättande av skolhem vid högre läroanstalter

partihåll. Men man får ingenting för intet, och ett bifall till denna skulle betyda en anslagshöjning på 70 000 kronor. Jag vill uttrycka den förhoppningen att man skall komma fram till en anslagshöjning så fort ske kan, men nu ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som inefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

*Punkten 30***Anslag till inrättande av skolhem vid högre läroanstalter**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna II: 380 samt I: 421 och II: 513 — sistnämnda båda motioner såvitt här vore i fråga — till Bidrag till inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor.

I motionen II: 380, av herr *Holmberg*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till bidrag för inrättande av skolhem vid högre läroanstalter anvisa ett reservationsanslag på 3 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 421, av herr *Lindblom* m. fl., och II: 513 av herr *Ohlin* m. fl., hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte med godtagande av i motionerna föreslagen ändring av anslaget benämning för budgetåret 1956/57 anvisa ett belopp av 3 000 000 kronor med bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva bidrag inom en medelsram av 5 000 000 kronor, samt att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning be-

träffande behovet av elevhem på längre sikt.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Ohlon*, *Sundelin*, *Jacobsson*, *Malmberg* i Skövde och *Widén*, fröken *Vinge* samt herr *Helén* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna II: 380, såvitt gällde anslagsbeloppet, samt I: 421 och II: 513 — sistnämnda båda motioner såvitt här vore i fråga —

a) medgiva, att bidrag, som avsåges under denna punkt, finge under budgetåret 1956/57 beviljas inom en bidragsram av 5 000 000 kronor;

b) till Bidrag till inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Ecklesiastikministern yttrade nyss när det var fråga om ökade resebidrag, att det inte var lämpligt, att elever som bor för långt borta från hemorten företog dagliga resor mellan hemorten och skolorten.

Jag kan för min del understryka vad departementschefen här yttrade. Man kan inte dagligen resa hur långt som helst. Men enda möjligheten för sådana elever — det är främst landsbygdselever — att få högre skolutbildning är att skaffa sig inackordering.

Förr i världen var det inga svårigheter, åtminstone inte vid de gamla stifts- läroverken, att få inackordering under realskole- eller gymnasietiden. Det fanns, om inte annat, långa rader av äncor, som hade sina hem öppna för studerande ungdom och som hade sin bärgning på denna verksamhet. Den sortens verksamhet har alltmåra försvunnit, och det har blivit allt svårare för ungdomar ifrån andra orter än skolorten att erhålla inackordering. Då har man i stället trätt emellan med skolhem, som kan ta emot ett större antal elever. Det är särskilt i vissa landsändar, som ett sådant behov

Anslag till kurser för folkskollärare m. fl.

av skolhem förefinns. Staten lämnar anslag för inrättandet av skolhem, men anspråken på ytterligare skolhem har långt ifrån kunnat uppfyllas.

Jag tror att vi här möter en av de mest angelägna sakerna inom denna huvudtitel. Vi kan inte inrätta högre skolor överallt i bygderna, utan ett stort antal landsbygdselever och andra får ty sig till tätorter, där det finns högre skolor. Detta kommer att bli fallet även efter det att enhetsskolan har genomförts.

Det är visserligen fråga om stora pengar, men jag tror att det är pengar som kommer att väl förränta sig. Jag vill i anslutning till statsrådet Perssons yttrande nyss om att man inte skall låta eleverna resa hur långt som helst yrka bifall till reservationen under denna punkt.

Herr statsrådet **PERSSON**:

Herr talman! Inga delade meningar råder mellan herr Ohlon och mig om behovet av flera skolhem. Vi har också varje år haft ett anslag på riksstaten till detta ändamål. Det har under förra året ökats och i år föreslagits bibehållit vid den högre summan.

Jag är emellertid den förste att erkänna att det hade varit önskvärt med ännu högre anslag på denna punkt, men det hade inte varit stor mening i att föreslå något sådant, då vi vet att byggenskapen i gemen och ävenledes på detta område är beroende av vad vi över huvud taget kan bygga här i landet.

Herr Ohlon befinner sig i den behagliga situationen att inte behöva föreslå vad vi skall minska på för att få fram just detta slag av byggen, men när vi i regeringen har diskuterat frågan har vi måst se över hela fältet, och vi har då kommit till det resultatet att här föreslå en oförändrad byggnadskvot. Under sådana förhållanden har jag inte haft någon anledning att föreslå en höjning av anslagssumman.

Det är givet att vi så snart det blir möjligt kommer att öka anslaget på detta område, men jag hoppas att denna kammar, liksom tidigare andra kammaren, med tanke på den investeringsbegräns-

ning som vi har gått in för denna gång nöjer sig med utskottets förslag.

Herr **PERSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Efter departementschefens klarläggande anförande skall jag nöja mig med att yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med föreliggande yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 31—55

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 56

Anslag till kurser för folkskollärare m. fl.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Kurser för lärare m. fl. vid läroanstalter tillhörande folkundervisningen för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 566 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Sjöström-Bengtsson* och fru *Carlqvist* (I: 273) och den andra inom andra kammaren av fröken *Karlsson* m. fl. (II: 407), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att till fortbildningskurser för lärare rörande röst- och talrubbningskurser anvisa ett anslag av 12 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av fröken *Ager* och fru *Andrén* väckt motion (II: 422), vari hemställts, att skolöverstyrelsen måtte ges möjlighet att till föreståndare vid skolmältidskurser om en månad respektive sex veckor utbeta- la ett arvode av 200 kronor per kurs.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att

Anslag till kurser för folkskollärare m. fl.

riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 273 och II: 407 ävensom motionen II: 422, till Kurser för lärare m. fl. vid läroanstalter tillhörande folkundervisningen för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 566 000 kronor.

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON (s):

Herr talman! Vi är här några stycken, som vågat oss på att väcka en motion i enlighet med ett förslag från skolöverstyrelsen om ett anslag på 12 000 kronor för att under nästa läsår kunna få till stånd en kurs för specialutbildning av lärare för barn med tal- och röstsvårigheter.

Vad det är fråga om för barn behöver jag väl knappast nämna. Vi hade en sådan kategori på tal häromdagen; det var barn med kluvna gommar. Det finns också läspande barn och barn som inte kan säga »r» vare sig på uppländskt eller skånskt vis och barn med andra sådana lyten, som det tar tid att arbeta bort. Och det låter sig inte göra om man inte vet hur det skall gå till.

Nu skulle jag egentligen kunna vara nöjd med den lilla klapp på axeln, som utskottet har gett oss. Det har sagt, att det mycket väl förstår angelägenheten av vår begäran, men utskottet är ändå inte berett att biträda det i motionen framställda yrkandet utan förutsätter, »att Kungl. Maj:t så snart omständigheterna det medger till förnyad prövning upptager spörsmålet».

Jag vill påpeka att det här är fråga om endast 12 000 kronor för att utbilda lärare som kan ta hand om dessa barn. Sedan det inrättats ett social-pedagogiskt seminarium, som vi kanske får så småningom, tror jag att denna utbildning kan förläggas dit, men just i år har vi ingen möjlighet att göra något åt saken, om vi inte får till stånd denna kurs, som faktiskt kostar endast 12 000 kronor. Och dessa 12 000 kronor tycker jag sannernligen inte kan rubba statsfinanserna på något vis.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionerna nr 273 i denna kammare och 407 i andra kammaren.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Fru Sjöström-Bengtsson underströk mycket starkt, att yrkandet i motionen kostar bara 12 000 kronor. Det är visserligen sant att denna motion inte kostar mera än dessa futtiga 12 000 kronor, men vi i statsutskottet har inte kunnat se saken på det sättet. Vi har fått se den i ett större sammanhang och fått räkna ut vad alla motioner kostar sammanlagt. Det finns säkerligen många motioner, som kan vara lika behjärtansvärda som denna men som vi måst avstyrka, och därför har vi inte heller kunnat tillstyrka bifall till den här föreliggande motionens yrkande.

Jag vill också nämna att utskottet har skrivit mycket välvilligt på denna punkt. Jag tycker att motionärerna kunnat vara nöjda med den skrivningen. Andra kammaren har ju också tagit utskottets förslag.

Jag vill sluta med att uttrycka förhoppningen, att denna fråga skall kunna lösas inom en mycket nära framtid. Jag tror också att det kommer att ske med den inställning som departementschefen har till ärendet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON (s):

Herr talman! Jag har mycket svårt att nöja mig med bara några vanliga ord! Jag vill att riksdagen skall anslå 12 000 kronor till ändamålet. Med bara en skrivning i utskottets betänkande kan vi inte lära några barn att tala. Men får vi utbilda talpedagoger för 12 000 kronor, finns det hopp om att vi skall kunna hjälpa många av de barn det här är fråga om.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 273 och II: 407; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till ut-

Anslag till folkbiblioteksväsendet

skottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Sjöström-Bengtsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 56, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föranledes av bifall till motionerna I: 273 och II: 407.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Sjöström-Bengtsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 44.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 57—89

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 90**Anslag till folkbiblioteksväsendet**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Understöd åt folkbiblioteksväsendet för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 9 263 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland annat, att till Svenska sjömansbiblioteket skulle liksom för närvarande utgå statsunderstöd med 45 000 kronor, varav 20 000 kronor utan villkor om tillskott från annat håll och återstoden under

villkor av minst hälften så stort tillskott från annat håll.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Osvald* (I: 105) och den andra inom andra kammaren av fröken *Vinge* m. fl. (II: 94);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Gärde Widemar* m. fl. (I: 169) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* m. fl. (II: 408);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Holmqvist* och *Kristiansson* (I: 234) och den andra inom andra kammaren av herr *Netzen* m. fl. (II: 429);

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Arrhén* m. fl. (I: 269) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Göteborg m. fl. (II: 384), i vilka hemställts, att riksdagen måtte anslå ett belopp av 70 000 kronor till Svenska sjömansbiblioteket för budgetåret 1956/57, varav 30 000 kronor utan eljest gällande villkor om visst tillskott från annat håll.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt,

att riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 269 och II: 384 ävensom med avslag å motionerna I: 105 och II: 94, I: 234 och II: 429 samt I: 169 och II: 408 — de båda sistnämnda motionerna såvitt de avsåge medelsanvisning — till Understöd åt folkbiblioteksväsendet för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 9 288 000 kronor;

b) i anledning av motionerna I: 169 och II: 408, såvitt de icke behandlats under a, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet på grund av motionerna anfört.

Reservation hade avgivits av herrar *Näsström*, *Pålsson*, *Einar Persson*, *Nils*

Anslag till folkbiblioteksväsendet

Theodor Larsson och *Johansson* i Mysinge, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under a hemställa, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 105 och II: 94, I: 234 och II: 429, I: 269 och II: 384 samt I: 169 och II: 408 — de båda sistnämnda såvitt de avsåge medelsanvisning — till Understöd åt folkbiblioteksväsendet för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 9 263 000 kronor.

Herr **PERSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Under denna punkt behandlas anslag till olika bibliotek. Utskottet har varit enigt utom när det gällt anslaget till sjömansbiblioteket.

Det statliga anslaget till detta bibliotek utgår för närvarande med 45 000 kronor. Tillsammans med understöd från andra håll uppgår medelstillskottet till 97 170 kronor. Den största bidragsgivaren vid sidan av staten är Svenska sjöfolksförbundet. Vidare lämnar en hel rad kommuner bidrag med större eller mindre belopp. Sedan har vi redarna, som under förra budgetåret i poster på mellan 50 och 500 kronor lämnade sammanlagt 11 220 kronor i bidrag.

Sjömansbiblioteket tjänar ett mycket vällovligt syfte. På den punkten har nog både utskottsmajoriteten och reservanterna ungefär samma inställning. Men vi reservanter menar, att redarna kunde ge större anslag än vad de gjort hittills. Vi är också rädda för att om staten nu lämnar ett större bidrag, kommer detta att hos vissa andra bidragsgivare, exempelvis städer och kommuner, tas till intäkt för en minskning av anslagen. Vi vet att på många håll, där man begärt anslag till sjömansbiblioteket och även fått det, har utgången hängt på bara en enda röst. Det är mycket troligt, att om staten nu går med på ett högre anslag kommer kanske kommuner och städer, såsom jag nyss sade, att minska sina bidrag. Och då kommer det totala medelstillskottet till sjömansbiblioteket i alla fall att bli oförändrat.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Näsström m. fl. under p. 90 avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herr *Larsson*, *Nils Theodor*, (bf).

Herr **OHLON** (fp):

Herr talman! Jag skall till att börja med be att få rätta ett misstag i herr Perssons framställning. Om jag inte hörde fel så gjorde herr Persson gällande, att till sjömansbiblioteket utgår anslag av offentliga medel med inte mindre än 97 000 kronor. I själva verket är bidraget från staten 45 000 kronor. Därutöver utgår anslag från ett antal sjöfartskommuner, varjämte, såsom herr Persson sade, också redarna lämnat vissa bidrag.

Av herr Perssons framställning tyckte jag mig kunna utläsa, att han menade att det var redarnas sak att lämna erforderliga bidrag för denna verksamhet. Det kan man ju säga, men så länge redarna inte gör det måste det allmänna träda emellan. Det är dock här fråga om en kategori av människor, som betalar skatt till svenska staten och sina hemortskommuner utan att komma i åtnjutande av alla de förmåner som staten och kommunerna lämnar andra svenska medborgare.

För närvarande finns det ungefär 26 000 anställda i den svenska handelsflottan. Det motsvarar en stad av Landskronas storlek. Landskrona har för sina bibliotek offentliga anslag, statliga och kommunala, på sammanlagt 132 000 kronor. Sjömansbiblioteket får tillsammans av staten och kommunerna 65 000 kronor. Bokbeståndet i Landskrona är 47 500 och i sjömansbiblioteket 54 000.

Att sjömansbiblioteket har kunnat växa upp så kraftigt som skett sammanhänger med de frivilliga bidrag som lämnats emellanåt, senast ifrån de vid handelsflottan anställda, som har gjort en insamling, vilken gett 30 000 kronor, för att klara sjömansbiblioteket under de rådande svårigheterna. Denna insamling är emellertid en engångsföreteelse.

Biblioteket sänder årligen ut till far-

Anslag till folkbiblioteksväsendet

tygen omkring 1 700 vandringsbibliotek, som utnyttjas dels individuellt och dels i den livliga studiecirkelverksamhet som bedrivs ombord på fartygen.

Jag har haft tillfälle att genom ordföranden i Svenska sjömansbiblioteket, som är en nära vän till mig, få närmare insyn i denna verksamhet. Jag har därvid kommit till den uppfattningen, att det är en mycket välsignelsebringande gärning, som utföres inom sjömansbibliotekets organisation. Vi får komma ihåg, att en betydande del av den svenska handelsflottans anställda sällan är hemma. Det förekommer att besättningsmän är ute på världshaven år efter år utan kontakt med hemlandet och utan att få någon nytta av de skatter som tas ut av sjöfolket.

Ju mer jag begrundat denna fråga, ju mer har jag kommit till den åsikten, att det är en gärd av rättvisa mot vårt sjöfolk att de får det högre anslag, som sjömansbibliotekets styrelse har begärt och utskottet nu har föreslagit. Vi får komma ihåg, att för det svenska folkhushållet spelar sjöfarten en mycket väsentlig roll. Det är svårt att rekrytera den svenska handelsflottan, och om vi skall räkna med att få samma resultat i fortsättningen som hittills genom det svenska sjöfartsnettot, får vi tillse att allt göres för att öka trivseln ombord och därigenom underlätta rekryteringen.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

I herr Ohlons yttrande instämde herrar *Arrhén* (h), *Hansson* (fp), *Huss* (fp), *Sunne* (fp) och *Hagberg* (h).

Herr **PERSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Jag vill bara rätta ett misstag. Det är mycket möjligt att jag uttryckte mig otydligt, eftersom herr Ohlon ansåg att jag hade sagt att statens bidrag utgår med 97 000 kronor. Detta är emellertid den sammanlagda summa, som utgår till dessa sjöfartsbibliotek från alla olika myndigheter, statsbidraget inberäknat. Jag håller fortfarande fast vid att rederinäringen skulle kunna bidra med ett högre belopp

i detta fall, eftersom detta lär ha en viss betydelse för rekryteringen av inhemsk arbetskraft, så som det sägs i motionen.

Det belopp som föreslagits i reservationen, 45 000 kronor, är ju detsamma som Kungl. Maj:t har föreslagit, och jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr **LARSSON, NILS THEODOR**, (bf):

Herr talman! I föreliggande situation är det naturligtvis otacksamt att ytterligare argumentera för sparsamhet på denna punkt genom bifall till Kungl. Maj:ts förslag, d. v. s. till reservationen. Men jag vill i alla fall göra ett försök — under framhållande av att det inför vad som skall hända senare i år är klart att det här gäller en ganska stor grupp, som det kan vara väl värt att uppvakta med vackra blommor. Jag kan därför mycket väl förstå den långa raden av instämmanden i herr Ohlons sista anförande. Dessutom rör det sig ju här om en grupp, omstrålad av romantik, som man gärna ger detta stöd. Om det hade varit ett vanligt år, hade man kanske inte varit så uppmärksam på denna punkt, att man hade velat gå ifrån Kungl. Maj:ts förslag.

Herr talman! Jag skall inte förlänga denna kanske redan onödigt långa debatt, men jag ber att få yrka bifall till den vid punkten avgivna reservationen.

Herr **BERGMAN** (s):

Herr talman! Det är kanske inte så mycket att säga om de synpunkter som herr Larsson lade på detta ärende, men jag måste ju poängtera att det inte kan finnas något sammanhang mellan detta ärende och vad som skall ske i höst. Jag vågar nog också säga att blomstren hinner vissna på vägen över havet till båtarna, om det nu skulle vara några blommor som man tänkt sig att sända genom att bifalla den motion, som jag varit med om att underteckna. Det är glädjande att 25 av utskottets 30 ledamöter står bakom detta beslut, och det

är ju ledsamt att 5 har stannat kvar vid Kungl. Maj:ts förslag.

Det kanske inte alltid är lämpligt att framföra så många synpunkter vid en frågas behandling i kammaren, men jag skulle vilja vädja till kammarens ledamöter här att följa utskottets förslag på denna punkt. Det är enkla, klara rättviseskäl som talar för det. Vi måste ha klart för oss, att förhållandena på sjön är inte romantiska, och det är inte heller romantiska motiv som varit avgörande för dem som vill verka för bättre förhållanden för sjöfolket. Det är andra förhållanden nu än när visorna skrevs om segelfartygen.

Folket på båtarna befinner sig, som herr Ohlson sade, i regel ute i främmande länder. De är ofta borta i årtal och kommer sällan hem. Till stor del är det fråga om tankfartyg, som ligger i hamn bara 10 till 12 timmar men är till havs i en å två månader. Möjligheterna till avkoppling under fritid är inte stora på det sätt som vi hemma på landbacken är vana vid under vår fritid. Det måste beredas dem möjligheter att utnyttja fritiden ombord. Därvidlag har, det måste man säga, redarna ådagalagt en mycket modern inställning. Om man ser på en modern båt och jämför förhållandena där med dem på båtar byggda för 15—20 år sedan, märker man hur inställningen har ändrats i fråga om sjöfolkets behov av ordnad fritid ombord.

Här gäller det den del av sjöfolkets fritid som är beroende av sjömansbibliotekets försörjning. Det måste väl vara riktigt att staten griper in på detta område, där det av praktiska skäl inte är möjligt att ordna så, att kommunerna träder till med hälftenbidrag som de gör i många andra fall på biblioteksområdet. Staten bidrar i detta fall med 45 000 kronor, men resten av de 97 000 kronor, som gått till verksamheten, har man fått ihop genom insamlingar av belopp varierande mellan 10 kronor och upp till 7 000 kronor. De som har hand om bibliotekets verksamhet har varit tvungna att varje år skriva mängder av brev och tiggas slantar, och sjöfolket har

Anslag till folkbiblioteksväsendet
självt fått vara med om att ordna kroninsamlingar för att få in pengar till de vandringsbibliotek som finnes ombord på båtarna.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Häri instämde herrar *Elmgren* (s), *Eriksson* (s), *Hesselbom* (s) och *Anders Johansson* (fp), fröken *Ranmark* (s) och herrar *Oscar Carlsson* (s) och *Pettersson* (s), fru *Sjöström-Bengtsson* (s) samt herr *Sjödahl* (s).

Herr **ARRHEN** (h):

Herr talman! Det kan ju vara onödigt att fortsätta denna debatt. Jag begärde emellertid ordet med anledning av herr Larssons, Nils Theodor, anförande. Jag vill göra klart för honom och andra, att syftet med de instämmanden, som kom efter herr Ohlsons anförande, var att inför kammaren markera, att det inte var någon, som hade någon tanke på vad som skall hända i höst. Instämmandena kom från olika partier, och meningen var, som sagt, att därigenom komma sådana fantasier, som herr Larsson närde, att förflyktigas.

Jag vill också erinra om att när den här frågan kom till statsutskottets plenum, var rollerna ombytta, så att det, som nu är reservation, då var avdelningens skrivning. Det svängde i utskottet, och siffrorna blev de som nu redovisas. Detta markerar väl tillräckligt starkt att man uppfattat, vad det här är fråga om.

Vad som för mig i övrigt mycket bidragit till att jag behjärtat sjömansbibliotekets framställning är, att jag sett förhållandena på nära håll. Jag vill inte påstå, att jag själv är någon större sjöman, men jag har genom min bosättningsort möjlighet att se fartyg och sjöfolk på nära håll. Jag har ju inte kunnat undgå att märka, vilken roll denna detalj spelar i sjömannens dagliga liv. Den saken understryks också av det utomordentliga resultatet av sjöfolkets egna insamlingar till detta ändamål.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Anslag till utbildning av ungdomsledare

Herr **ELFVING** (s):

Herr talman! Jag biträder uppfattningen att ändamålet med det här anslaget i och för sig är mycket behärtansvärt och att saken därför bör ordnas. Men jag har i utskottet röstat för den linje, som där förvandlades till reservationen, och jag vill gärna med ett par ord motivera varför jag gjorde det.

Det hänger uteslutande samman med den principiella uppfattningen att den anslagshöjning, som det här är fråga om, för en upprustning av sjömansbiblioteket borde företas icke via skattebudgeten, utan med hjälp av till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel som är sammanskjutna för sjöfartens räkning. Frågan har som bekant tidigare diskuterats i utskott och kamrar, och jag har då biträtt den uppfattningen att finansieringen borde ske på den vägen. Jag håller fast vid den linjen.

Men jag vill gärna understryka att det inte finns någon som helst skillnad i uppfattning mellan dem, som här talar och kommer att rösta för utskottsmajoritetens förslag, och dem, som talar och kommer att rösta för reservationen, när det gäller nödvändigheten av att sjömansbiblioteket får denna upprustning.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vardera momentet av utskottets i den nu ifrågavarande punkten gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de beträffande mom. a förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Näsström m. fl. vid förevarande punkt avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Person, Einar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter

given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 90 mom. a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Näsström m. fl. vid nämnda punkt avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. b hemställt.

Punkterna 91—98

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 99**Anslag till utbildning av ungdomsledare**

Under punkten 329 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Utbildning av ungdomsledare för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 381 500 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Pettersson* (I: 50) och den andra inom andra kammaren av herr *Bengtsson* i Varberg (II: 67), i vilka hemställts, såvitt här var i fråga, att riksdagen måtte besluta att höja anslaget under budgetåret 1955/56 till Utbildning av ungdomsledare från 381 500 till 554 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bror Nilsson* (I: 278) och den andra inom andra kammaren av herr *Bark* m. fl. (II: 389), i vilka hemställts,

såvitt här var i fråga, att riksdagen vid behandlingen av anslaget Utbildning av ungdomsledare (åttonde huvudtiteln, punkt 329) måtte anvisa ett belopp av 419 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 50 och II: 67 ävensom I: 278 och II: 389, samtliga motioner såvitt här vore i fråga, till Utbildning av ungdomsledare för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 381 500 kronor.

Reservation hade anmälts av herrar *Birger Andersson* och *Elfving*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Vid denna punkt och även vid de två efterföljande punkterna, som alla har ett visst samband med varandra, har jag inom utskottet antecknat en blank reservation. Med anledning därav känner jag mig förpliktad att säga några ord för att förklara anledningen till detta.

På alla dessa tre punkter har väckts motioner om en höjning av anslagen. Det gäller utbildning av ungdomsledare, bidraget till ungdomens fritidsverksamhet och bidraget till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationerna. På de två senare punkterna har från högerns sida yrkats rent avslag.

När dessa anslag kom till år 1954 var det ju närmast — och det är angeläget att här framhålla — med tanke på den nya nykterhetslagstiftningen. Den anda, i vilken man beslöt dessa anslag, fick ett uttryck i vad särskilda utskottet år 1954 skrev, nämligen att varje åtgärd, som främjar ungdomens sunda verksamhetslust och därigenom motverkar den ofta neddragande passiviteten, vilken får ett särskilt markant uttryck i storstädernas fritids- och nöjesliv, samtidigt verkar socialpolitiskt och kriminalpolitiskt förebyggande. Det var inför vad man befarade efter det att spriten blev fri som man ville ge möjligheter för ungdomsor-

Anslag till utbildning av ungdomsledare
organisationerna att ta hand om den s. k. föreningslösa ungdomen. Det har visat sig att denna verksamhet varit glädjande framgångsrik. Idrottsrörelsen och de opolitiska ungdomsorganisationerna har lyckats ta hand om nya skaror av ungdomar och inlemma dessa i någonting som sliter dem från nedbrytande och osunda vanor.

Nu har det emellertid ansetts, att de medel, dessa stimulansbidrag, som staten ställt till förfogande, inte varit tillräckliga. Skolöverstyrelsen har begärt att få ökade anslag, men denna begäran har inte kunnat beviljas av regeringen. I stället har det i propositionen från ecklesiastikdepartementet framskyttat, att man skall göra en översyn, som kan komma att innebära att dessa anslag i stället för att höjas kommer att sänkas. Detta hot om en sänkning av anslagen är ungdomsorganisationerna mycket oroad av. De anser att de gör en för samhället synnerligen gagnelig gärning, när de tar hand om den föreningslösa ungdomen, och att de bör ha möjligheter att kunna fortsätta denna verksamhet, när de på detta sätt avlyfter bekymmer från staten och kommunerna. Dessa instruktörer och ungdomsledare, som hittills visat stor entusiasm för arbetet, kan inte hur länge som helst arbeta med de begränsade reurser de har.

I departementschefens yttrande framskyttar — och det har tydligen varit anledningen till att statsutskottets andra avdelning och sedermera statsutskottet skrivit som man gjort — att särskilda utskottet år 1954 skulle ha ansett att de anslag, som då fixerades, inte skulle vara bundna för framtiden utan att man så småningom skulle kunna krympa anslagen. Denna tolkning är emellertid inte riktig. Särskilda utskottet skrev, att efter översyn av verksamhetens omfattning och beskaffenhet borde prövas, huruvida anledning kunde finnas att fixera beloppet vid den höjd, som i propositionen — det var alltså propositionen år 1954 — antagits vara motiverad. I det yttrandet finns ju inte något, som säger att beloppet inte skulle kunna sättas högre än det för närvarande är.

Anslag till utbildning av ungdomsledare

Det skulle vara värdefullt, om ekle-siastikministern till nästa års riksdag ville presentera en höjning av anslagen under de punkter, förevarande punkt och de två efterföljande, vid vilka en blank reservation har antecknats. Utan en höjning av bidragen blir det nämligen svårt att fortsätta denna verksamhet, som hittills har visat sig vara så värdefull. I en tid, då vi slår vakt om utbyggnad och förstärkning av det allmänna skol-väsendet, skulle det vara inkonsekvent och egendomligt att inte bygga ut stödet åt de fria och frivilliga ungdoms-organisationernas fostrande verksamhet. Det är dock folkrörelserna, som är de främsta fostrarna av ungdomen till praktisk demokratisk medborgaranda. Därför bör man lämna allt det stöd som är möjligt till de organisationer, som har påtagit sig denna fostran.

Med dessa ord, herr talman, har jag velat motivera varför den blanka reservationen har antecknats på denna och de två efterföljande punkterna.

Herr ELFVING (s):

Herr talman! Jag kan helt instämma i de synpunkter, som här har anförts. Jag vill till dem endast lägga ett påpe-kande, nämligen att det bland de med-borgare, som sysslar med ungdomsprob-lem, finns en markerad strömning att lägga tyngdpunkten vid förebyggande åtgärder. Statsministern underströk för sin del denna synpunkt i ett interpellationssvar, som han gav mig vid fjolårets riksdag. Vi får dessutom inom några dagar i denna kammare att behandla ett just i dag delat utskottsutlåtande rörande ett flertal ungdomsmotioner, som går på samma linje. Det blir naturligtvis också i längden mycket billigare att lägga ned kostnaderna på de förebyggan-de åtgärderna, och dit hör i högsta grad den fostrande verksamhet, som utövas i främsta rummet genom ungdomsorgani-sationerna och deras verksamhet även bland ungdom, som inte tillhör organi-sationer, än att lägga kostnaderna på korrigeringsåtgärder. Vi har ju även vid

årets riksdag haft talrika tillfällen att höra hur dyr den senare utvägen är.

Jag avser med mitt deltagande i den blanka reservationen i statsutskottet främst att inför kommande års behand-ling av denna fråga fästa uppmärksam-heten vid att propositionens skrivning i punkten 330 och utskottets skrivning särskilt i punkten 100 inte rimligen bör eller behöver tolkas så, att det rör sig om att sätta ett definitivt tak för ut-vecklingen av dessa anslag, utan att sum-morna i fortsättningen liksom hittills bör kunna fastställas, sedan man noga har prövat det verkliga behovet och an-vändningen av de anslag som redan be-viljats.

Man kan helt understryka vad depar-tementschefen och utskottet säger — vilket är en påbyggnad av vad särskilda utskottet anförde 1954 — nämligen att en översyn av anslagens användning är berättigad. Det är alltid befogat att se efter hur anslagsmedel användes, och detta gäller naturligtvis inte i mindre grad här. Men en sådan översyn skall inte på förhand ges en negativ ton. I stället bör det vara självklart att de åtgärder, som man kommer fram till, skall vara betingade av en avvägning mellan anslagsbehoven och resultaten av den verksamhet man får till stånd. Jag tror inte att någon skall kunna göra gällan-de, att dessa pengar på något sätt blivit illa använda. Tvärtom har ju de redovisningar, som hittills framlagts offentligt, gått ut på att nya stora skaror av svensk ungdom kunnat nås av fritids-verksamheten och via den av de olika ideella ungdomsorganisationerna.

Det är inte nödvändigt att lägga till många ord — man behöver inte mer än peka på de svårigheter, under vilka dessa organisationer arbetar i konkurrensen med det moderna nöjeslivet och allting annat som tävlar om ungdomens intresse. Jag tror att det står ganska klart för oss alla, hur viktigt det är att det, jag vill säga, dyrbara arv vi här i landet har i våra folkrörelser inte förspilles av den anledningen, att vi inte i tid skulle se upp inför de faror som en anslagsbe-gränsning just nu skulle kunna föra

med sig här, då nu stora nya grupper av ungdom träder in i den ålder när ett positivt stöd är som mest påkallat.

Herr BENGTON (bf):

Herr talman! Denna verksamhet är så betydelsefull, att jag — fastän jag helt kan instämma med herrar Andersson och Elfving — ytterligare vill understryka vikten av att vi inte bara får behålla de nuvarande anslagen, utan att de helst bör ökas, om möjligheterna därtill finns.

Erfarenheterna av denna verksamhet har, kan jag säga, varit odelat goda, och det är mycket glädjande att konstatera den utveckling verksamheten undergått.

När det nu nämnes att frågan skall utredas, vill jag säga att vi inte har någonting emot den saken. Men det bör framhållas, såsom också här har sagts, att utskottsutlåtandet 1954 inte får tolkas så, att det på något sätt skulle bli fråga om en sänkning. Tvärtom skulle jag mycket gärna vilja vädja till ecklesiastikministern att nästa år, om det är möjligt, hellre söka åstadkomma en ytterligare höjning av anslaget.

Vid behandlingen tidigare i år av en motion angående landsbygdens kulturliv hänvisades just till de nu ifrågavarande anslagen. Vid det tillfället förutsattes att de gör stor nytta, och även det understryker att man bör överväga möjligheterna att höja anslagen.

Jag har velat säga detta och inte bara nöja mig med ett instämmande, därför att jag anser det betydelsefullt att i alla sammanhang understryka den stora nytta dessa anslag redan gjort och deras värde för framtiden. Det är önskvärt att detta beaktas i fortsättningen.

Herr SANDLER (s):

Herr talman! Då jag hörde herr Birger Andersson citera särskilda utskottets skrivning 1954, erinrade jag mig mycket väl bakgrunden till den. Det förhöll sig verkligen så att man inom utskottet, när de enligt vad vi tyckte mycket stora anslagen på olika områden presenterades, var vid den tidpunkten

Anslag till utbildning av ungdomsledare
oroad inför frågan: Kan vederbörande organisationer på ett rationellt sätt utnyttja dessa stora belopp? Det var detta bekymmer som låg bakom särskilda utskottets skrivning.

Numera är ju situationen en annan — organisationerna har fått vänja sig in i användningen av sådana medel — och därför anser nog även jag, att det är anledning att vara varsam vid översynen, innan man gör någon beskärning av anslagen.

Herr PETERSSON (s):

Herr talman! Jag skulle vilja säga några ord med anledning av att jag är motionär i dessa spörsmål.

Det hade nog varit synnerligen betydelsefullt, om man kunnat företa den äskade höjningen av anslagen. När vi slojade restriktionssystemet och övergick till en annan ordning, var ju avsikten i första hand att de 10 miljoner, som den individuella kontrollen hade kostat skulle överföras till förebyggande åtgärder. Efter vad jag kan förstå, har man knappast ännu kommit upp till den summan, och när situationen samtidigt i vissa avseenden kan anses vara bekymmersam, är det ju all anledning att i varje fall inte nu börja ta bort eller inskränka de åtgärder man tänkte sig vid omläggningen. I stället borde man ge allt stöd åt de förebyggande åtgärderna.

Särskilda utskottets ordförande sade just nu, att de bekymmer, som utskottet hade, gällde frågan, om dessa pengar skulle kunna komma till användning på ett förnuftigt sätt. Nu har det visat sig att de faktiskt kommit till användning och, vågar jag säga, på ett förnuftigt sätt. Den utbildning av ungdomsledare, som skett, har varit och är mycket betydelsefull — det råder ju i detta land en allvarlig brist på ungdomsledare. Det finns all anledning att understödja denna verksamhet — det har vi nytta av allesammans. Det hade därför varit angeläget att denna verksamhet hade fått ett ökat stöd för att ytterligare kunna utvidgas.

Anslag till ungdomens fritidsverksamhet

Det som kanske framför allt gav anledning till motionen var uttalandet i statsverkspropositionen om att skolöverstyrelsen skulle överväga, vilka åtgärder som kunde finnas påkallade för att hålla statens ekonomiska engagemang för ändamålet inom rimliga gränser utan att bidragsformens stimulanskaraktär äventyrades. Jag vet inte riktigt vad man menar med detta uttalande. Menar man att den fritidsverksamhet, som nu bedrivs, skall begränsas i vad den gäller fritidsgrupperna? Eller skall vi begränsa det antal olika uppgifter, som man sysslar med, och säga att de och de sakerna får man göra, men inte de och de? Jag tror, att en sådan begränsning är högst olycklig. Eller är det meningen att begränsa bidragets belopp? Det är mycket ringa; det utgår med 2 kronor per deltagare till täckande av lokal-kostnaderna och med högst kronor 4: 50 per deltagare till täckande av material-kostnader. Jag undrar vad det egentligen skall tjäna till att minska dessa bidrag. De är bara en liten del av den sammanlagda kostnaden men är ändå så stora, att de kan stimulera kommuner, organisationer och andra att ta initiativ till att få denna verksamhet till stånd. Det har man nu gjort, och det finns all anledning att se till, att verksamheten kan utvidgas, ty all erfarenhet och alla utredningar säger oss att den ungdom, som är med i föreningar, och den ungdom, som har en sund fritidssysselsättning, klarar sig betydligt bättre när det gäller spritmissbruk och brottsliga handlingar. Det finns därför all anledning att stödja de krafter, som vill vidta åtgärder för att ge ungdomen möjligheter till en sund och god fritidssysselsättning.

Om det hade varit möjligt, skulle jag ha yrkat bifall till de motioner det här gäller, men det kan knappast låta sig göra gentemot ett enhälligt statsutskott. Jag skulle emellertid vilja uttala den bestämda önskan, att skolöverstyrelsen icke skall behöva framlägga sådana här förslag och att till nästa års riksdag icke skall framläggas förslag, som innebär en begränsning av denna verksamhet. De förslag, som skall framläggas, bör i stäl-

let gå ut på ett ökat stöd till denna verksamhet.

Herr WEILAND (fp):

Herr talman! Jag har endast begärt ordet för att instämma med de talare, som nu uttalat sig för ökat anslag till ungdomsverksamheten. Det gäller här utgifter, som staten får igen mångdubbelt, ty det finns här i landet ett otal ungdomar, som uppoffrar sig i detta arbete utan att få ett enda öres ersättning för det arbete, de nedlägger på många olika områden. Om inte samhället understödde detta arbete, skulle vi stå oss slätt i den situation, vari vi nu befinner oss.

Jag ber sålunda att helt få instämma med de talare, som förordat bidrag till denna verksamhet.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkten 100**Anslag till ungdomens fritidsverksamhet**

Under punkten 330 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 300 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ragnar Bergh* (I: 276) samt den andra inom andra kammaren av herr *von Seth* (II: 533), i vilka hemställts, såvitt här var i fråga, att riksdagen måtte avslå vad Kungl. Maj:t hemställt under punkt 330 i åttonde huvudtiteln till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet;

dels de under nästföregående punkt angivna, av herrar *Pettersson* samt *Bengtsson* i Varberg väckta likalydande motionerna I: 50 och II: 67, i vilka hemställts, såvitt här var i fråga, att riksdagen måtte avvisa i statsverksproposi-

tionen framlagt förslag rörande direktiv angående begränsning av anslagsgivningen till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet;

dels ock de under nästföregående punkt angivna, av herrar *Bror Nilsson* samt *Bark* m. fl. väckta likalydande motionerna I: 278 och II: 389, i vilka hemställts, såvitt här var i fråga, att riksdagen vid behandlingen av anslaget till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet måtte för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 400 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte — med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 276 och II: 533, I: 50 och II: 67 samt I: 278 och II: 389, samtliga motioner såvitt här vore i fråga — till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 300 000 kronor.

Reservationer hade anförts

a) av herrar *Arrhén* och *Skoglund* i Doverstorp samt fröken *Karlsson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte — med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 50 och II: 67, I: 278 och II: 389 ävensom med bifall till motionerna I: 276 och II: 533, samtliga motioner såvitt här vore i fråga — besluta, att förslagsanslaget till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet icke skulle uppföras å riksstaten för budgetåret 1956/57;

b) av herrar *Birger Andersson* och *Elfving*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Det har redan antytts, vad det här rör sig om. Jag kan knyta an till 1954 års riksdagsbeslut. Då ställde vi oss litet fundersamma beträffande de anslag, som står redovisade under punkterna 100 och 101 i detta utlåtande, ty vi fann, att anslagen hade en tämligen lös anknytning till de nykterhetsbefrämjande syften, det här gällde att tillgodose. Vi fann också — och det var vi inte ensamma om — att det förelåg ganska sto-

Anslag till ungdomens fritidsverksamhet

ra brister, att bidragen skulle komma vissa förgreningar av det rena nöjeslivet till godo och att det uppställda målet att stimulera ungdomens självverksamhet skulle bli lidande på detta. Det gavs under dessa dagar ganska drastiska exempel på vad man skulle kunna förvänta i det här sammanhanget. Jag vill inte påstå, att de farhågor, som vi då närde, på ett mera extremt sätt blivit illustrerade i fortsättningen. Jag fäster emellertid uppmärksamheten på att dessa bidrag var, när de beviljades, avsedda såsom s. k. stimulansbidrag — detta betonades av särskilda utskottet 1954 och har nu i år betonats både av departementschefen och i statsutskottets skrivning.

Herr *Pettersson*, *Georg*, som här nyss yttrade sig, uttalade den förhoppningen, att dessa pengar skulle komma till användning på ett förnuftigt sätt — såsom han uttryckte sig. Jag hoppas det också, och jag har inte något material, som skulle kunna jäva en dylik förhoppning. Jag fäster emellertid uppmärksamheten på att man även i departementet nog är närmast intresserad av att försöka göra klart för sig, hur det ser ut i kulissen bakom de här anslagsbeviljningarna, som man nu har gjort i två år. Man vill få konkreta grepp om hur dessa pengar användes. I denna åstundan instämmer statsutskottet, när det i sin skrivning på s. 92 i föreliggande utlåtande yttar: »Utskottet finner departementschefens avsikt, att anmoda skolöverstyrelsen att i samband med petita för budgetåret 1957/58 företaga utredning i denna fråga, välbetänt.»

Jag har med det sagda, som kammarens ledamöter behagade konstatera, inte uttalat några tvivel rörande eller några direkta fördömanden av detta anslag, ty självfallet har också vi på vår kant intresse för varje verksamhet, som kan vara ägnad att på ett verkligt effektivt sätt gagna de syften, det här gäller. Vi har också visat detta, genom att vi har velat fixera dessa anslag till ett visst område av ungdomsverksamheten, nämligen i form av ett med 400 000 kronor förhöjt anslag till Sveriges riksidrottsförbund. Nog har jag, som har ganska god kon-

Anslag till ungdomens fritidsverksamhet

takt med ungdomsledare i olika ställningar, ofta hört — om jag får säga det på ett allmänt sätt — att man har sympatier för ett dylikt sätt att se på denna fråga, därför att man är rädd för att dessa pengar plöttras bort. De försvinner i det tomma intet, och den nytta man har av dem kan tänkas vara en chimär. Det är emellertid anledningen till att vi i år fortfarande vidhåller yrkandena i de motioner, som här föreligger och som utgör upprepningar av yrkanden i motioner från 1954 och 1955. Det är min förhoppning, att sedan vi sett resultatet av den av departementschefen rekommenderade utredningen i skolöverstyrelsen, det skall visa sig, att våra farhågor har varit överdrivna. I det läget tror jag också, att vi kan ta vår inställning till dessa anslag under ett förnyat övervägande.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till reservationen under punkten 100.

Herr **PERSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Vi hade nyss en lång debatt angående anslaget till fritidsverksamheten, och det är åtskilliga talare, som har uttryckt oro för att detta anslag skall minska nästa år. Sedan stiger emellertid en representant för högern upp och tycker, att dessa anslag redan nu är för stora, och yrkar därför avslag på anslaget. Jag tror nog att man kan säga, att det har funnits möjligheter för honom att utöva sin sparsamhetsiver när det varit fråga om andra punkter i statsverkspropositionen än just denna punkt där det gäller anslag till så viktiga saker som kulturfrågor och bidrag till ungdomens fritidsverksamhet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Det är en händelse som ser ut som en tanke att på kammarens bänkar nu ligger allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 22 i anledning

av väckta motioner om utredningar beträffande vissa aktuella ungdoms- och uppfostringsfrågor samt om åtgärder för motverkande av ungdomsbrottligheten m. m. Jag kan inte förstå annat än att den, som läser utlåtandet och närmare tittar på den statistik som där förekommer och över huvud taget försöker att följa med diskussionen kring ungdomsbrottligheten i våra dagar, på det varmaste behjärtar de förebyggande åtgärder som avses med de anslag vi ger till utbildande av ungdomsledare och främjande av ungdomens fritidssysselsättningar.

Jag kan inte underlåta att påpeka vilken betydelse som utskottet i sitt utlåtande och — skulle jag tro — över huvud taget alla, som sysslar med dessa problem, lägger på just de förebyggande åtgärderna. Hur skall man eljest komma till rätta med det fruktansvärda problem som ungdomsbrottligheten utgör i våra dagar i synnerhet i storstäderna, där ungdomarna samlas och där bostadsproblemet är så svårlöst, att de omöjligen kan finna plats för en trevlig fritidssysselsättning i sina hem. På grund av de små förhållanden, som där råder, har de ingen annan möjlighet än att söka sig ut. Att de då tages emot av ideella föreningar och av ungdomsledare, som verkligen begriper sig på dem, som ger dem en sund och trevlig sysselsättning, en sysselsättning som passar en modern ungdom, är — det måste man ändå inse — det enda sättet såvitt jag kan se att möta denna våg av ungdomsbrottlighet.

Jag ansluter mig därför på det varmaste till dem, som vill bygga ut dessa förebyggande åtgärder. Jag tror inte, att några s. k. hårdare tag hjälper. Däremot tror jag på de moderna ungdomsledarna och deras möjligheter att ta emot ungdomarna i föreningarna och i fritidslokalerna med lämpliga sysselsättningar. Där tror jag vi har en väg ut ur nu rådande svåra situation som just gäller den moderna ungdomen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anslag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer

Herr **PETTERSSON** (s):

Herr talman! Det var herr Arrhén som närmast uppkallade mig genom att föra fram frågan om hur de här pengarna används. Man kan väl säga att det finns få områden där så pass mycket regler är givna som just här. Det är ju bestämt om antalet deltagare, det är sagt att man skall ha en plan för verksamheten, och dessutom skall det finnas ett kommunalt organ som skall ta emot anmälan och godkänna den som skall bli ledare. Jag tycker att man därmed har så pass goda garantier, att det inte finns någon anledning att hysa tveksamhet om medlens användning. Jag får säga att jag är mycket förvånad över högerns inställning, när den yrkar avslag på detta anslag.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Jag kunde kanske ha nöjt mig med att instämma i vad herr Pettersson har sagt, men känner behov att få säga att jag är ganska förvånad över att höra herr Arrhén här förklara att man inte vet vart dessa pengar går. Han vill ha en kartläggning av hur de används, och eftersom han saknar denna kartläggning yrkar han avslag på alltsammans. Man skall alltså inte ge några pengar, man skall inte se hur detta fungerar, men man skall ändå gå och fundera över vad man skall göra. Det påminner något om ordspråket att medan gräset växer dör kon. Jag tror att vi i detta fall verkligen får se hur saken ligger till. Tidigare har i en rad anföranden poängterats hur nödvändig denna verksamhet är bland ungdomen, hur gagnarik den är, och att då helt enkelt klippa av den bara för att man skulle få tillfälle att fundera över hur man skall göra i fortsättningen, det är nog att gå litet för långt. Jag tror att högern här har drivit sin sparsamhetsiver litet in absurdum.

Herr **BENGTSON** (bf):

Herr talman! Det var ett moment i herr Arrhéns anförande som jag inte

vill låta stå oemotsagt. Herr Arrhén säger att högern hellre vill ge pengar åt idrotten, och det är sant att där ökar man anslaget men ingalunda med samma belopp som man här vill spara. Här är föreslagna två anslag av tillhoppa 1 602 400 kronor, och jag tyckte mig höra att herr Arrhén sade att man ville ge 400 000 kronor till idrotten. Det blir en liten nätt besparing på 1 200 000 kronor att sätta upp mot högerns skattesänkingsförslag.

När herr Arrhén säger att han inte har något material vill jag bara uppmana honom att titta på bevillningsutskottets betänkande nr 40. Där finns kanske det material som kan vara motivering här.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den av herr Arrhén m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 101**Anslag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte — med bifall till Kungl. Maj:ts under punkten 331 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 50 och II: 67, I: 276 och II: 533 ävensom I: 278 och II: 389, samtliga motioner, såvitt här vore i fråga — till Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 302 400 kronor.

I de likalydande motionerna I: 276, av herr *Ragnar Bergh*, och II: 533, av herr *von Seth*, hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte avslå vad Kungl. Maj:t hemställt under punkt 331

Anslag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning

i åttonde huvudtiteln till Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer.

Reservationer hade anmälts

a) av herrar *Arrhén* och *Cassel* samt fröken *Karlsson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte — med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 50 och II: 67, I: 278 och II: 389 ävensom med bifall till motionerna I: 276 och II: 533, samtliga motioner såvitt här vore i fråga — besluta, att anslaget till Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer icke skulle uppföras å riksstaten för budgetåret 1956/57;

b) av herrar *Birger Andersson* och *Elfving*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den med a) betecknade reservationen.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr andre vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att i avseende på den nu ifrågavarande punkten endast yrkats, av herr *Arrhén*, att kammaren skulle godkänna den av honom m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare enligt herr *Arrhéns* yrkande; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 102

Anslag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Englund* m. fl. (I: 282)

och den andra inom andra kammaren av herr *Lindberg* m. fl. (II: 443), i vilka hemställts, att riksdagen måtte till Bidrag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 775 000 kronor, varav 225 000 kronor avsåges för täckande av förbundets avlöningskostnader under posten för administrationskostnader.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 282 och II: 443, till Bidrag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Sundelin*, *Jacobsson*, *Malmberg* i Skövde och *Widén*, fröken *Vinge* samt herr *Helén* ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 282 och II: 443, till Bidrag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 775 000 kronor, varav 225 000 kronor avsåges för täckande av förbundets avlöningskostnader under posten för administrationskostnader.

Herr **SUNDELIN** (fp):

Herr talman! I denna punkt av det föreliggande statsutskottsutlåtandet behandlas frågan om bidrag till Centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet. I de i anslutning till statsverkspropositionen i denna del väckta motionerna framhålles bland annat att Centralförbundet i samband med riksdagens beslut 1954, som här tidigare har omnämnts i debatten, om en omläggning av nykterhetspolitiken tilldelades utvidgade betydelsefulla uppgifter. Det statliga inflytandet över förbundets verksamhet ökades. Kungl. Maj:t utser nu sex av de tolv ledamöterna i styrelsen, däribland ordföranden. Förbundet har numera karaktären av halvstatlig

Anslag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning

institution och fungerar som ett samarbetsorgan mellan staten och folkrörelserna rörande upplysning och undervisning i alkoholfrågan.

I propositionen 1954 föreslogs att till bestridande av avlöningskostnaderna för förbundets personal skulle anvisas ett belopp av 200 000 kronor för år. Inom denna kostnadsram fastställdes också förbundets personalorganisation och lönevillkoren för personalen. Anställningsvillkoren ansluter sig i huvudsak till det statliga lönereglementet, och befattningarna är pensionsreglerade i statens pensionsanstalt. Då sedermera lönerna har höjts för statstjänstemännen, har Centralförbundets styrelse funnit det nödvändigt att bevilja förbundets personal motsvarande löneökningar. Nu har man hittills nödortfött lyckats klara dessa löneökningar på grund av att vissa tjänster inte kunnat tillsättas förrän vid en senare tidpunkt än som från början var beräknat. Men det går inte att inom ramen av 200 000 kronor klara lönehöjningarna för nästa budgetår. Efter de genomförda höjningarna upp gick lönekostnaderna för de fast anställda vid det senaste årsskiftet till 218 450 kronor. Skall sedan dessa anställda få en höjning som svarar mot den som riksdagen i år beslutat för statstjänstemännen, blir detta belopp ytterligare ökat. Dessutom måste förbundet använda extra personal i någon utsträckning. Centralförbundet har därför hemställt om en ökning av bidraget till lönekostnader med 25 000 kronor, vilket skolöverstyrelsen även tillstyrkt. I den reservation som är fogad till denna punkt i utskottets utlåtande, reservation nr 13, yrkas bifall till denna hemställan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

För vinnande av tid kanske jag med herr talmannens tillåtelse kan få i detta sammanhang något vidröra vad som behandlas under nästa punkt, nämligen punkt 103. Där behandlas frågan om bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. och en framställning från skolöverstyrelsen, att medel för budgetåret 1956/57

skulle beräknas för avlöningsbidrag till ytterligare två auktoriserade instruktörer, den ena avsedd för Motorförarnas helykterhetsförbund och den andra avsedd för De kristna samfundens nykterhetsrörelse. I motioner har denna skolöverstyrelsens framställning biträtts. Beträffande de ifrågavarande två nykterhetsorganisationerna framhålles det, att Motorförarnas helykterhetsförbund är statt i en mycket kraftig utveckling, vilket motiverar ökat stöd från samhällets sida, detta också med tanke på förbundets arbete för ökad trafiksäkerhet. Då jag har vissa kontakter med Motorförarnas helykterhetsförbund, skulle jag personligen vilja säga, att jag har den uppfattningen att förbundet utför en mycket samhällsgagnelig verksamhet. Om De kristna samfundens nykterhetsrörelse konstateras, att denna rörelse visar stark expansionstendens och använder moderna metoder i upplysningsarbetet på alkoholfrågans område.

Slutligen behandlas i punkt 103 ett motionsyrkande om att, också här med hänsyn till ökade löner, statsbidraget till avlöning åt nykterhetsorganisationernas instruktörer måtte höjas från 9 000 till 9 900 kronor per instruktör — för Sveriges lärares nykterhetsförbund och Sveriges studerande ungdoms helykterhetsförbunds instruktörer från 12 000 till 13 200 kronor.

Både i punkt 102 och i punkt 103 är det alltså fråga om att genom statsbidrag kompensera för de lönehöjningar som är en följd av den allmänna löneutvecklingen, och man tycker ju att det måste vara befogat att en sådan kompensering lämnas.

Jag skall be, herr talman, att få yrka bifall också till den vid punkt 103 fogade reservationen.

I detta anförande instämde herr *Bengtsson* (bf) och fru *Nilsson* (bf).

Herr ENGLUND (fp):

Herr talman! När det gäller anslag till nykterhetsrörelsen råder ett ganska kyligt klimat i riksdagen. Det var ett undantag 1954 och, delvis som en konse-

Anslag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning

kvens därav, 1955, då riksdagen med generös hand gav stora anslag för vissa särskilda ändamål. Redan nu, 1956, är vi tillbaka till det normala klimatet. Det skulle ju vara av ett visst intresse att försöka analysera bakgrunden till denna återgång, men det skall jag avstå från.

Jag har inte yttrat mig på de punkter som dryftats tidigare, och jag yttrar mig inte på punkten 103 utan bara på punkten 102, anslagen till Centralförbundet för nykterhetsundervisning. Beträffande de andra punkterna kan man inte säga, att staten har bundit sig särdeles hårt. Beträffande Centralförbundet för nykterhetsundervisning är den hållning som departementet här intagit och den följsamhet som utskottet visat däremot stötande.

Om man analyserar de faktorer, som bestämmer nykterhetsutvecklingen i ett land, skall man finna — det var i varje fall en av nykterhetskommitténs säkraste iakttagelser — att omfattningen av insikten i alkoholfrågan är av avgörande betydelse. Om man ser utvecklingen i detta land, är det en väldig förändring av alkoholvanorna som har inträtt sedan det av Troels-Lund skildrade dagligt liv i Norden på 1500-talet. Man kan studera den utvecklingen i detalj, och det är alldeles uppenbart, att den stigande insikten har en avgörande andel i denna förändring.

Sverige har på denna punkt varit alldeles särskilt lyckligt lottat. Vi har haft en mera omfattande alkoholforskning än de flesta andra länder, och vi har tack vare Centralförbundet för nykterhetsundervisning och dess skickliga verksamhet haft en bredare allmänbildning på detta område än något annat land, vågar jag säga.

När nykterhetskommittén analyserade olika möjliga anordningar för att ordna nykterhetsupplysningen övervägde man flera alternativ. Statsrådet Danielson, som var ordförande, var en tid befäkt på att skapa ett särskilt statsorgan för nykterhetsundervisningen vid sidan av nykterhetsorganisationerna, men efter att ha övervägt en sådan anordning, kom han till slut fram till att den optimala

anordningen borde vara en samverkan mellan det livliga intresset inom den särskilda folkrörelsen och staten i en gemensam organisation, där staten satsade det väsentliga av penningmedlen, men där den frivilliga folkrörelsen skapade den entusiasm i bildningsarbetet, utan vilken det inte kunde tänkas bli framgångsrikt. Nykterhetskommittén kom därför med ett förslag till en större organisation av sådan innebörd än den som sedermera godtogs av Kungl. Maj:t och riksdagen. Man var emellertid, såvitt jag kan komma ihåg, i alla instanser överens om att man skulle skapa en analogi med staten i fråga om tjänstemännens ställning. Detta markerades också bl. a. genom att Centralförbundets personal infogades i statens pensionsanstalt.

Mot denna bakgrund och eftersom det är fråga om det av staten valda organet för att fylla denna viktiga uppgift borde man vara beredd att ge Centralförbundet den mycket lilla kompensations som erfordras för att Centralförbundet skall kunna fullgöra förpliktelserna mot sina tjänstemän och låta dem få del av den allmänna löneuppskjutning som skett. Det är emellertid fullkomligt likartade förhållanden för enskilda tjänstemän och statens på denna punkt, så det spelar egentligen ingen roll om man betraktar förbundet som ett statsorgan eller inte.

Jag finner alltså, herr talman, att ett fullföljande av statens en gång åtagna förpliktelser mot denna organisation fordrar att vi beviljar dessa 25 000 kronor.

Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Jag instämmer med den föregående talaren om att detta är en behjärtansvärd sak, men det är ju så, som jag sagt tidigare i dag, att det måste ske en avvägning emellan de olika anslagsposterna. Här rör det sig icke om stora anslag i och för sig, men det blir stora belopp när man sammanför alla dessa punkter.

Anslag till bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.

Nu säger herr Englund att klimatet hos statsmakterna är synnerligen kyligt när det gäller anslag till nykterhetsorganisationerna. Jag vill inte helt och hållet hålla med om det. Det utgår dock stora anslag till nykterhetsrörelserna inom dessa olika områden. Jag vill också erinra om att när särskilda utskottet 1954 hade att ta ställning till dessa frågor skedde en avvägning av anslagens fördelning mellan de olika organisationerna, och man konstaterade då i särskilda utskottets utlåtande att detta anslag skulle räcka till. Jag måste också säga att man då även konstaterade att personalorganisationen var i största laget.

Jag tror därför inte att det finns tillräckligt stöd för reservanternas resone- mang när det gäller detta anslag, utan jag tycker tvärtom att utskottet har behandlat frågan mycket välvilligt, då det dock har skett en anslagsökning med 25 000 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Sundelin m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Englund begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 102, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Sundelin m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Englund begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 33.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagit, att han avstode från att rösta.

Punkten 103**Anslag till bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.**

Under punkten 333 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 149 200 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Lindblom m. fl. (I: 280) och den andra inom andra kammaren av herr Rimmerfors m. fl. (II: 535), i vilka hemställt, att medel måtte anslås till avlöningsbidrag till ytterligare två instruktörer för nykterhetsorganisationerna utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit under åttonde huvudtiteln;

dels ock en inom första kammaren av herr Englund m. fl. väckt motion (I: 281), vari hemställt, att riksdagen vid behandlingen av förslag till Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. Statsverkspropositionen år 1956: Åttonde huvudtiteln (333) måtte besluta, att avlöningsbidraget per instruktör för upplysning i alkoholfrågan skulle höjas till 9 900 kronor — för Sveriges lärares nykterhetsförbunds och Sveriges studerande ungdoms helykterhetsförbunds

Anslag till barnfilmkommittén

instruktörer till 13 200 kronor — samt att bidraget till resekostnadsersättning och traktamente skulle beräknas efter högst 20 kronor för arbetsdag, dock till högst 4 000 kronor, allt beräknat per helt budgetår, vilket innebure, att riksdagen under berörda anslag för budgetåret 1956/57 skulle anvisa ett reservationsanslag av 1 178 400 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 280 och II: 535 ävensom motionen I: 281, till Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 149 200 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Sundelin, Jacobsson, Malmborg* i Skövde och *Widén*, fröken *Vinge* samt herr *Helén*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 280 och II: 535 ävensom motionen I: 281, till Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 196 400 kronor.

Herr **SUNDELIN** (fp):

Herr talman! Med hänvisning till vad jag yttrade vid behandlingen av punkten 102 ber jag att få yrka bifall till den vid nu förevarande punkt avgivna reservationen.

Herr **PERSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 104—109

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 110**Anslag till barnfilmkommittén**

Under punkten 340 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:ts föreslagit riksdagen att till Bidrag till barnfilmkommittén för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 11 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Arrhén* och fröken *Andersson* (I: 283) och den andra inom andra kammaren av fröken *Karlsson* (II: 532), i vilka hemställts, att riksdagen måtte till Bidrag till barnfilmkommittén för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 14 000 kronor;

dels en inom andra kammaren av fru *Andrén* m. fl. väckt motion (II: 102), vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av det under åttonde huvudtiteln (340) uppförda reservationsanslaget till Bidrag till barnfilmkommittén måtte för ändamålet anvisa 14 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm väckt motion (II: 537), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att till Bidrag till barnfilmkommittén för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 14 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 283 och II: 532, II: 102 samt II: 537, till Bidrag till barnfilmkommittén för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 11 000 kronor.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herr *Arrhén* och fröken *Karlsson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning

Anslag till barnfilmkommittén

av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 283 och II: 532, II: 102 samt II: 537, till bidrag till Barnfilmkommittén för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 14 000 kronor.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Detta område behandlas här i kammaren i en debatt den 6 april i år i ett anförande av herr Hjalmar Nilsson. Frågan gällde då produktion av barnfilm. I dag gäller det den s. k. barnfilmkommittén. Den har inte många år på nacken. Den startades ursprungligen av kvinnoföreningar av olika typer och har sedermera fått stöd av andra större och mäktigare organisationer såsom Målsmännens riksförbund, ABF och studieorganisationer av olika typer av folkbildningskaraktär. Det stöd som har lämnats organisationen har bestått i att man ställt frivillig arbetskraft till förfogande, kontorslokaler, viss materiel etc.

Jag vet inte om någon av kammarens ledamöter var med och såg den demonstration av oicensurerad barnfilm, som försiggick i detta hus i lilla partilokalen, jag tror i fjol. Var och en som lämnade den var absolut övertygad om betydelsen av en verksamhet av den art, som dessa barnfilmkommittéer vill bedriva. Var och en, som såg den demonstrationen, lämnade lokalen nästan skräckfylld inför de oklippta och oicensurerade amerikanska barnfilmer, som visats. De var så gement ruskiga, att man blev, som sagt, nästan förfärad inför risken, att minderåriga barn i detta land skulle kunna utsättas för det veritabla våldsdåd, som det skulle innebära att visa filmerna offentligt.

En del av den verksamhet, som barnfilmkommittéerna bedriver, består just i att biträda vid granskningen och klippningen av barnfilm. Jag har varit med när en sådan här lokal barnfilmkommitté startat. Jag vet alltså av egen erfarenhet hur denna verksamhet uppskattas ute i våra bygder. Man bildar nu sådana kommittéer litet varstans i städer och samhällen, och jag tror att man kan säga att de överallt har blivit väldiga succéer.

För att detta arbete skall kunna bedrivas på ett något så när tillfredsställande sätt, fordras det en central, och den måste ligga här i Stockholm. Man har nu där anställt en sekreterare på heltid mot tidigare halvtid. Över huvud taget har verksamheten utvidgats.

Det gäller här, skulle jag vilja påpeka, mentalhygieniska åtgärder, vilka i andra sammanhang brukar intressera departementet. Departementschefen har i övrigt själv givit denna verksamhet mycket ampla lovord. Han har erkänt, att tack vare kommittéernas fältarbete har det bildats lokala samarbetskommittéer för barnfilm och barnfilmklubbar. ABF har för närvarande, enligt vad som upplystes av herr Nilsson, Hjalmar, den 6 april, 20 000 barn organiserade i dylika klubbar för visning av barnfilm. Departementschefen har också talat om barnfilmkommitténs samhällsgagnande verksamhet, och han anser att den enligt hans mening bör kunna påräkna ekonomiskt stöd även från andra håll än staten och Stockholms stad. Inom parentes kan jag nämna att Stockholms stad nu stöder verksamheten med 3 000 kronor om året. Men några förhoppningar om att privata givare skall stå i kö för denna verksamhet tror jag inte finns. Den erfarenheten har vi alla gjort, och det sammanhänger inte minst med dagens skatteförhållanden. Den möjlighet, som man förut hade att lita till privat stöd, föreligger inte längre i samma utsträckning som tidigare. Jag tror därför, att man i stort sett kan avskrivna sådana förhoppningar.

Herr talman! Jag vill till sist bara erinra om, att barnfilmkommittén för sin verksamhet erhöll statsbidrag första gången budgetåret 1953/54. Budgetåret 1954/55 fick kommittén 8 000 kronor och 1955/56 11 000. Nu begär man en höjning med 3 000 kronor.

Det är många, som sagt, att man kommer litet för ofta och begär höjningar, år efter år. Men, herr talman, detta finner jag tvärtom vara ganska glädjande, om man nu gillar syftet. Det visar nämligen bara, att denna verksamhet befinner sig i en lovande och god utveckling.

Om sänkning av hyrorna m. m.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den höjning med 3 000 kronor, som vi här begärt, d. v. s. bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Denna fråga är en gammal bekant som diskuterats här i riksdagen flera år i rad. Det finns därför ingen anledning för mig att här ta upp någon längre debatt. Jag vill bara erinra om att riksdagen två år tidigare visat sin uppskattning av barnfilmkommitténs arbete och höjt anslaget med 3 000 kronor varje gång, således med sammanlagt 6 000 kronor. Jag tycker att detta är en ganska kraftig höjning och att man nu borde kunna lugna sig åtminstone ett år med att begära ytterligare höjning av anslaget. Jag ber därför herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Arrhén och fröken Karlsson vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 111—158

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 159 och 160

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratifikation av rättshjälpsavtal mellan Sverige och Frankrike; samt

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § lagen den 19 november 1886 (nr 84 s. 14) angående skyldighet för utländsk man att i rättegång vid svensk domstol mot inländsk man ställa borgen för kostnad och skada.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i fiskerättslagen m. m.; och

nr 17, i anledning av väckta motioner med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 1 december 1950 (nr 596) om rätt till fiske.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckt motion angående utredning av frågan om rätt för tjänstemän i offentlig tjänst att komma i åtnjutande av samma rättigheter som tillkommer andra löntagare, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om sänkning av hyrorna m. m.

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckta motioner angående sänkning av hyrorna samt minskning av egnahemsägarnas omkostnader.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 4 av herr *Persson, Helmer*, och II: 4 av herr *Hagberg* m. fl. hade föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder för att till den 1 april nedpressa hyrorna till nivån före den 1 oktober 1955 samt att nödiga åtgärder måtte vidtagas för att på motsvarande sätt minska omkostnaderna för egnahemsägarna.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet anfört:

»I föreliggande motioner hänvisas till den motivering som anförts i de likalydande motionerna I: 3 och II: 3 angående sänkning av räntan till i första hand nivån före april 1955, vilka motioner är föremål för behandling i bankoutskottet.

Såvitt utskottet kunnat finna torde det icke vara nödvändigt att, därest en räntesänkning komme till stånd, hos Kungl. Maj:t göra särskild framställning om sänkning av hyrorna. Beträffande motionärernas yrkande angående minskning av omkostnaderna för egnahemsägarna torde kunna sägas, att dessa omkostnader i stor utsträckning är beroende av ränteläget. Icke heller härutinnan vore således vid räntesänkning någon särskild åtgärd påkallad.

Utskottet får under åberopande av vad ovan anförts hemställa, att de likalydande motionerna I: 4 och II: 4 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Vi har i vår motion hemställt om åtgärder för att sänka hyrorna till nivån före den 1 oktober 1955. Som bekant höjdes hyrorna i fjol höst med i genomsnitt 9 procent. Denna hyreshöjning motiverades med räntehöjningen. I en särskild motion har vi också hemställt, att räntan måtte sänkas till nivån före april månad i fjol. Denna motion ligger, förmodar jag, nu under behandling i bankoutskottet.

Bostadsstyrelsen har i sitt yttrande över vår motion uttalat bl. a. att en högräntepolitik på längre sikt kan bli ett hot mot en förbättrad bostadsstandard. Man kan nog säga, att högräntepolitiken redan nu är ett hot mot såväl bostadsstandarden som byggnadsarbetarnas fulla sysselsättning. Jag ämnar emellertid inte nu ytterligare ingå på problemet om rän-

Om sänkning av hyrorna m. m.

tan, ty den frågan kommer ju att behandlas i ett annat sammanhang, och jag får då tillfälle att återkomma.

Jag skulle emellertid önska ett förtydligande av följande passus i utskottets utlåtande: »Såvitt utskottet kunnat finna torde det icke vara nödvändigt att, därest en räntesänkning komme till stånd, hos Kungl. Maj:t göra särskild framställning om sänkning av hyrorna.» Hur skall man tolka detta? Om räntan sänkes, följer då automatiskt hyressänkning? Jag skulle tro att det erfordras bestämda direktiv från regeringen att hyrorna skall sänkas samtidigt med att det gamla ränteläget återställes till den nivå som gällde före april månad i fjol.

Vårt förslag, att åtgärder måtte vidtagas för att sänka hyrorna, omfattas av de breda folklagren. En opinionsyttring av riksdagen i denna fråga skulle vara särskilt betydelsefull. Emellertid kommer saken upp i ett annat sammanhang, såsom jag tidigare påpekat, och bl. a. av den anledningen avstår jag från att göra något yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 22.02.

In fidem

G. H. Berggren